

Valérie Perrin

APĂ
PROASPĂTĂ
PENTRU
FLORI

LITERA

BUZZ
BOOKS

Valérie Perrin

APĂ
PROASPĂTĂ
PENTRU
FLORI

LITERA

BUZZ
BOOKS

buzz
BOOKS

Cărțile despre care toată lumea vorbește!

O colecție cosmopolită, locul de întâlnire a celor mai noi opere de ficțiune contemporană – romane aflate în topurile internaționale, premiate, ecranizate sau în curs de ecranizare, traduse în zeci de limbi – cărți provocatoare, pe care abia aștepti să le citești

Valérie Perrin
APĂ
PROASPĂTĂ
PENTRU
FLORI

Traducere din limba franceză și note
EDUARD CLAUDIU BRĂILEANU

LITERA
București

Changer l'eau des fleurs

Valérie Perrin

Copyright © Éditions Albin Michel – Paris 2018

Editura Litera

tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19

e-mail: contact@litera.ro

www.litera.ro

Apă proaspătă pentru flori

Valérie Perrin

Copyright © 2021 Grup Media Litera

pentru versiunea în limba română

Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii

Redactor: Rodica Bogdan

Corector: Ionel Palade

Copertă: Flori Zahiu

Tehnoredactare și prepress: Bogdan Coscaru

Seria de ficțiune a Editurii Litera este coordonată

de Cristina Vidrașcu Sturza.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PERRIN, VALÉRIE

Apă proaspătă pentru flori / Valérie Perrin;

trad. din lb. franceză: Eduard Claudiu Brăileanu. –

București: Litera, 2021

ISBN 978-606-33-7308-4

ISBN EPUB 978-606-33-7570-5

I. Brăileanu, Eduard Claudiu (trad.)

821.111

*Părinților mei, Francine și Yvan Perrin.
Pentru Lopez „Paquita“
și Sophie Daul.*

O singură ființă ne lipsește și tot universul nostru rămâne gol.

Vecinilor mei nu le este frică de nimic. Nu au griji, nu se îndrăgostesc, nu-și rod unghiile, nu cred în destin, nu-și fac promisiuni, nu figurează în registrele Casei de Sănătate, nu plâng, nu-și caută cheile, ochelarii, telecomanda, copiii, fericirea.

Nu citesc, nu plătesc impozite, nu țin regim, n-au preferințe, nu-și schimbă părerile, nu-și fac patul, nu fumează, nu fac liste, nu stau prea mult pe gânduri ca să spună ceva. Sunt de neînlocuit.

Nu sunt lingușitori, ambițioși, ranchiunoși, spilcuiți, meschini, generoși, geloși, neglijați, curați, sublimi, drăguți, zgârie-brânză, zâmbitori, vicleni, violenți, îndrăgostiți, morocănoși, ipocriți, blânzi, duri, blegi, răi, mincinoși, hoți, cartofori, puturoși, sinceri, unși cu toate alifiile, optimiști.

Vecinii mei sunt morți.

Singura diferență între ei este dată doar de lemnul din care le sunt făcute sicriile: stejar, pin sau mahon.

2

Ce să fac dacă nu-ți mai aud pașii? Nu mai știu dacă viața ta sau a mea s-a dus.

Mă numesc Violette Toussaint. Am fost paznic de barieră, acum sunt portar la cimitir.

Îmi savurez viața, sorb din ea cu înghițituri mici, ca din ceaiul de iasomie cu miere. Când vine seara și închid porțile cimitirului, când agăț apoi cheile de ușa băii, mă simt ca în rai.

Și nu mă refer aici la raiul vecinilor mei. Nici gând! Ci la paradisul celor vii: o înghițitură de vin de Porto – vechi de prin 1983, cică –, pe care mi-l aduce José-Luis Fernandez în fiecare an, la 1 septembrie. Un strop de vacanță turnată într-un păhărel de cristal, un fel de vară indiană¹ pe care mi-o servesc pe la ora 19.00, indiferent dacă plouă, ninge sau bate vântul.

Două degetare de lichid rubiniu. Sângele viilor din Porto. Închid ochii. Și savurez. O singură picătură mi-e de-ajuns să-mi fac seara mai frumoasă. Doar două picături, pentru că îmi place starea de bine, nu și alcoolul.

José-Luis Fernandez aduce flori la mormântul lui Marie Pinto, căsătorită Fernandez (1956–2007), o dată pe săptămână, mai puțin în luna iulie, când preiau eu sarcina aceasta. Așa se face că primesc vinul, drept mulțumire.

Prezentul meu este prezentul clipei. Mi-o repet în fiecare dimineață când deschid ochii.

Am fost foarte nefericită, aproape distrusă. Viața mea nu mai avea nici un sens. Eram goală sufletește. Am fost ca vecinii mei, poate chiar mai rău. Funcțiile mele vitale erau active, dar eu nu mai trăiam. Nu mai purtam povara sufletului, care se pare că are o anume greutate, chiar dacă ești slab sau gras, înalt sau scund, tânăr sau bătrân.

Dar cum nu mai simțisem niciodată gustul durerii, mi-am spus că va trece repede. Într-o bună zi trebuie să se termine și cu durerea.

Viața mea a început prost. M-am născut, fără să-mi fi cunoscut vreodată părinții, în nordul departamentului Ardennes, într-o fundătură de lângă granița cu Belgia, unde climatul este considerat *continental oceanic* (ploi puternice toamna și geruri frecvente iarna), acolo unde îmi imaginez că s-a îmbolnăvit Jacques Brel².

Când am apărut pe lume, nu am scos nici un sunet. Așa că m-au pus deoparte, ca pe un colet de 2,670 kg, fără timbru și fără numele destinatarului, cât timp se ocupau ei de formalitățile administrative necesare pentru a mă declara plecată din lume înainte chiar de a fi intrat în ea.

Născută moartă. Copil fără viață și fără nume de familie.

Moașa trebuia să-mi găsească repede un prenume, ca să poată completa formularele, așa că a ales Violette. Cred că a vrut să-mi spună astfel pentru că eram vânătă din cap până-n picioare. Când pielea mea a început să-și schimbe culoarea spre roz și când femeia a trebuit să-mi completeze actul de naștere, nu mi-a mai schimbat numele.

M-au pus pe calorifer. Pielea mea se încălzise. Pântecul mamei mele, care, probabil, nu mă dorise, îmi răcise trupul. Dar căldura m-a trezit la viață. De aceea iubesc eu fără îndoială atât de mult vara, încât nu am ratat niciodată vreo ocazie să mă scald în primele raze ale soarelui, precum floarea-soarelui.

Numele meu de fată este Trenet, la fel ca Charles³. După ce m-a numit Violette, aceeași moașă mi-a dat, negreșit, și numele de familie. Probabil că îi plăcea Charles. Așa cum l-am iubit și eu la rândul meu. Multă vreme l-am privit ca pe un fel de văr îndepărtat sau ca pe un unchi din America pe care nu l-am întâlnit niciodată. Când îți place mult un cântăreț, datorită energiei pe care ți-o dă când îi fredonezi cântecele, ai putea spune că ai o legătură aproape parentală cu el.

Numele de Toussaint l-am primit mai târziu, când m-am căsătorit cu Philippe Toussaint⁴. Având un așa nume, ar fi trebuit să mă tem de el. Dar sunt și bărbați care se numesc Printemps⁵ și care își snopesc soțiile. Chiar dacă ai nume drăguț, aceasta nu te împiedică să fii un ticălos.

Mama nu mi-a lipsit niciodată. Doar atunci când am avut febră. Când am fost într-o stare bună de sănătate, deja crescusem. M-am înălțat dreptă ca o prăjină, de parcă absența părinților mi-ar fi pus un arac drept sprijin pentru coloana vertebrală. Și acum am silueta dreaptă. Aceasta este o caracteristică a mea. N-am fost niciodată încovoiată, nici măcar în zilele grele. Mă întrebă oamenii adesea dacă am făcut dans. Răspund că nu. Că doar viața m-a disciplinat, m-a urcat și m-a coborât în fiecare zi.

Vară indiană (sau *Vara Sfântului Martin*) – expresie ce indică o perioadă cu vreme însorită și cu temperaturi agreabile, după primele geruri de toamnă (octombrie – noiembrie)

Jacques Brel (1929–1978) – cantautor, actor și realizator de film belgian.

Charles Trenet (1913–2001), cantautor celebru de origine franceză, cu o activitate muzicală întinsă pe mai bine de 60 de ani.

Toussaint – Sărbătoarea Tuturor Sfinților, cunoscuți și necunoscuți în religiile romano-catolică, protestantă, anglicană. Se sărbătorește la 1 noiembrie.

Primăvară, în limba franceză

3

Să mă ia sau să îi ia pe cei dragi mie, pentru că toate cimitirele devin grădini într-o zi.

În anul 1997, când au automatizat bariera unde lucram, eu și soțul meu ne-am pierdut slujbele. Ne-au dat și la ziar: eram ultimele victime colaterale ale progresului, cantonierii care mai manevrau ultima barieră manuală din Franța. Ca să illustreze articolul, ziaristul ne-a făcut o poză. Pentru ea, Philippe Toussaint a pus chiar o mână în jurul taliei mele. Dumnezeule, ce ochi triști am în acea fotografie, chiar dacă zâmbeam!

În ziua apariției articolului, Philippe Toussaint s-a întors acasă de la defuncta ANPE⁶ cu moartea în suflet: tocmai își dădea seama că trebuie să muncească. Căpătase obiceiul să mă lase pe mine să fac totul în locul lui. Odată cu el, câștigasem potul cel mare în ceea ce privește nivelul de lene la un bărbat. Toate numerele favorite, plus *jackpotul* aferent.

Ca să-i ridic moralul, i-am întins un anunț dintr-un ziar: *Paznic la cimitir, o meserie de viitor*. S-a uitat la mine de parcă îmi pierdusem mințile. În 1997 mă privea în fiecare zi ca și cum îmi pierdusem mințile. Oare un bărbat care nu-și mai iubește nevasta pe care a iubit-o la un moment dat se uită mereu la ea de parcă a înnebunit?

I-am explicat că dădusem din întâmplare peste anunț, că primăria din Brancion-en-Chalon căuta un cuplu de paznici pentru cimitir. Și că morții au ore fixe când sunt aduși, plus că se face mai puțin zgomot decât la trenuri. Că am vorbit cu primarul și acesta este gata să ne angajeze imediat.

Bărbatu-meu nu m-a crezut. Cică nu crede în întâmplare și că mai bine crapă decât să meargă *la munca de jos*, să facă meseria asta de șacal!

A pornit apoi televizorul și a început să joace *Mario 64*⁷. Scopul jocului era să adune toate stelele. Eu nu voiam să adune decât o

singură stea: pe cea bună. La aceasta m-am gândit când l-am văzut pe Mario alergând să o salveze pe prințesa Peach, răpită de Bowser.

Atunci am insistat. l-am spus că dacă devenim portari la cimitir, o să avem un salariu fiecare, că o să fie mult mai bine decât la barieră, că morții aduc mai mulți bani decât trenurile. Că o să avem o locuință de serviciu foarte cocheta, cu toate cheltuielile incluse. Că o să putem astfel schimba casa unde locuim de ani de zile, o ruină în care iarna intra apa ca într-o epavă, iar vara era la fel de călduroasă ca la Polul Nord. Că ar fi un nou început de care avem nevoie, că o să punem draperii drăguțe la ferestre, ca să nu vedem nimic de la vecini, cruci, văduve și așa mai departe. Că draperiile vor fi granița dintre viața noastră și tristețea celorlalți. Aș fi putut să îi spun adevărul, că draperiile ar fi și granița dintre tristețea mea și a celorlalți. Dar mai bine nu. Să nu spun nimic. Doar să-l conving. Să îi arăt partea bună, ca să îl conving.

Ultimul argument pe care i l-am adus: i-am promis că nu o să aibă NIMIC de făcut. Că trei gropari se ocupau deja de întreținere, de gropi și de amenajarea cimitirului. Că, de fapt, toată treaba consta în a deschide și închide porțile. Așa, ca să arăți că ești acolo. Cu un program deloc complicat. Că o să avem concedii și weekenduri lungi ca viaductul de la Valserine. Și că voi face eu totul. Adică ce mai rămâne de făcut.

Supereroul Mario s-a oprit din alergat. Prințesa a rămas descumpănită.

Înainte de culcare, Philippe Toussaint a citit din nou anunțul: *Paznic la cimitir, o meserie de viitor.*

Bariera noastră se găsea la Malgrange-sur-Nancy. Pe vremea aceea încetasem să mai trăiesc. Mai corect ar fi dacă aș spune: *Pe vremea aceea, când eram moartă.* Mă trezeam, mă îmbrăcam, mă duceam la lucru, făceam cumpărăturile, dormeam. Cu un somnifer. Poate două. Sau chiar mai multe. Și mă uitam la bărbatu-meu cum mă privea de parcă îmi pierdusem mințile.

Sarcinile mele la lucru erau îngrozitor de dificile. Coboram și ridicam bariera de vreo paisprezece ori pe zi, în toate zilele săptămânii. Primul tren trecea la ora 4.50, iar ultimul la 23.04. Căpătasem în minte automatisme de la semnalele barierei. Le

auzeam înainte chiar de pornirea alarmei. În mod normal, cadența aceasta infernală trebuia împărțită, să o facem pe rând. Dar singurele lucruri dragi lui Philippe Toussaint erau motocicletă și corpurile amantelor.

Și cât m-au făcut să visez călătorii pe care i-am văzut trecând! Nu erau totuși decât niște trenuri regionale, neînsemnate, ce legau Nancy de Épinal și se opreau cam de douăsprezece ori în cătune risipite, ca să asigure transportul localnicilor. Cât de mult îi invidiam pe acei oameni! Îmi imaginam că se duc la niște întâlniri unde mi-aș fi dorit și eu să ajung, așa cum le aveau călătorii ce-i vedeam defilând prin fața ochilor.

Ne-am pornit spre Bourgogne la trei săptămâni după apariția articolului. Am trecut de la gri la verde. De la asfalt la câmpie, de la mirosul căii ferate la cel de țară.

Am ajuns la cimitirul din Brancion-en-Chalon pe 15 august 1997. Franța era în vacanță. Toți plecaseră în toate direcțiile. Păsările care, de obicei, zboară de la un mormânt la altul nu mai zburau. Pisicile ce se întindeau între ghivecele de flori dispăruseră. Era prea cald chiar și pentru furnici și șopârle, căci bucățile de marmură erau prea fierbinți. Groparii erau plecați în concediu, noii defuncți lipseau și ei. Așa că rătăceam singură pe mijlocul aleilor, citind numele unor oameni pe care nu i-aș fi cunoscut niciodată. Și, totuși, m-am simțit imediat în largul meu: acolo mi-era locul.

ANPE – Agence Nationale Pour L'Emploi, Agenția națională a Franței pentru ocuparea forței de muncă.

Super Mario 64 – joc video dezvoltat de Nintendo

4

Ființa este eternă, existența, o trecere, iar memoria veșnică va fi mesajul acestei treceri.

Când adolescenții nu bagă gumă de mestecat în broasca porților grele, eu mă ocup să le deschid și să le închid.

Programul de funcționare se modifică în funcție de anotimp.

De la ora 8.00 la 19.00 în perioada 1 martie – 31 octombrie.

De la 9.00 la 17.00 în intervalul 2 noiembrie – 28 februarie.

Nimeni nu a stabilit ceva pentru 29 februarie.

Pe 1 noiembrie avem deschis de la 7.00 la 19.00.

Am preluat și sarcinile soțului meu după plecarea lui – mai exact, după dispariția sa. Philippe Toussaint figura ca *dispariție suspectă* în fișierul național al Jandarmeriei. Îmi mai rămâneau câțiva bărbați în preajmă. Cei trei gropari, Nono, Gaston și Elvis. Cei trei ofițeri de pompe funebre, frații Lucchini, pe nume Pierre, Paul, Jacques, împreună cu preotul, Cédric Duras. Cu toții trec pe la mine de mai multe ori pe zi. Vin să bea un păhărel sau să mănânce o prăjitură de casă. Mă ajută și la grădina de legume, dacă am de cărat saci de mraniță sau dacă am de reparat vreo țeavă stricată. Îi văd ca pe niște prieteni sau colegi de muncă. Chiar dacă nu sunt acasă, ei pot intra în bucătăria mea, să își facă o cafea, să își spele ceașca și apoi să plece.

Groparii fac o treabă ce stârnește repulsie, dezgust. Și totuși, cei din cimitirul meu sunt oamenii cei mai blânzi și mai simpatici din viața mea.

Nono este persoana în care am cea mai mare încredere. Este un bărbat înalt, cu poftă de viață în sânge. Orice îl amuză și nu spune niciodată *nu*. Mai puțin când trebuie să asiste la îngroparea unui copil. Atunci lasă treaba aceasta altora. *Celor care au mai mult curaj*, cum spune el. Nono seamănă cu Georges Brassens⁸ și îl amuză mereu că sunt singura persoană din lume care îi spune că seamănă cu Georges Brassens.

Gaston este maestrul stângăciilor. Are mișcări dezarticulate. Pare că este în permanență beat, chiar dacă nu bea decât apă. În timpul ceremoniilor de înmormântare se așază între Nono și Elvis, pentru eventualitatea când și-ar pierde echilibrul. Sub picioarele lui Gaston pare că există un cutremur continuu. Din cauza lui cad cei din preajmă, cade și el, răstoarnă, sparge. Când vine la mine, mi-e întotdeauna teamă că o să sfărâme ceva sau că o să se rănească. Și cum teama nu alungă întotdeauna pericolul, reușește mereu să spargă un pahar sau să se rănească.

Pe Elvis toată lumea îl strigă *Elvis* din cauza lui Elvis Presley. Habar n-are nici să scrie, nici să citească, dar cunoaște pe de rost toate cântecele idolului său. Pronunță foarte prost cuvintele, nu știi niciodată dacă fredonează cântecele în franceză sau engleză, dar le trăiește cu tot sufletul. *Love mi tendeur, love mi trou...*

Între vârstele fraților Lucchini abia dacă există o distanță de un an: treizeci și opt, treizeci și nouă și patruzeci de ani. Lucrează în domeniul pompelor funebre din tată în fiu de generații întregi. Sunt, de asemenea, fericiții proprietari ai morgii din Brancion, o anexă a afacerii lor cu magazinul. Nono mi-a povestit că doar o plasă separă magazinul de morgă. Pierre, fratele mai mare, primește familiile îndoliate. Paul este autopsierul și lucrează la subsol. Iar Jacques este șoferul mașinii mortuare. El se ocupă de ultimul drum. Nono îi numește *apostolii*.

Pe urmă, mai este preotul nostru, Cédric Duras. Dumnezeu are bun-gust, chiar dacă nu este mereu drept. De când a apărut părintele Cédric, se pare că în zona noastră multe femei au fost atinse de grația divină. Cică duminica dimineața ar fi din ce în ce mai multe drept-credincioase pe băncile bisericii. Dar eu nu merg niciodată la biserică. Ar fi ca atunci când te culci cu colegul de muncă. Și, totuși, cred că am auzit mai multe confidențe din partea oamenilor cunoscuți ocazional decât el în confesionalul său. În căsuța mea modestă și pe aleile din cimitir, familiile își descarcă sufletul. La venire, la plecare, câteodată în ambele cazuri. Și mai sunt și morții. Momentele de liniște, plăcile comemorative, vizitele, florile, fotografiile, modul cum se comportă vizitatorii în fața

mormintelor îmi povestesc multe lucruri despre fosta viață a defuncților. De când erau vii și se mișcau printre noi.

Treaba mea constă în a fi discretă, în a aprecia contactul cu oamenii și a nu arăta compasiune. Pentru o femeie ca mine, a nu avea compasiune ar echivala cu a fi astronaut, chirurg, vulcanolog sau genetician. Nu-mi stă în fire și nici nu se numără printre calitățile mele. Însă nu plâng niciodată în fața unui vizitator. Mi se întâmplă să o fac înainte sau după înmormântare, niciodată în timpul evenimentului.

Cimitirul meu are trei secole vechime. Primul mort de aici este o ea: Diane de Vigneron (1756 – 1773), moartă în chinurile facerii la vârsta de șaptesprezece ani. Dacă îi atingi cu vârful degetelor marmura de pe mormânt, îi poți încă simți identitatea gravată în piatra de culoarea mătășii. Nu a fost exhumată, chiar dacă nu mai sunt locuri în cimitir. Nici unul dintre primarii de după nu a avut curajul de a decide să o deranjeze pe prima îngropată. Mai ales că circulă o veche legendă în legătură cu Diane. După opinia locuitorilor din Brancion, femeia ar fi apărut de mai multe ori în *hainele ei de lumină*, în fața vitrinelor din centrul orașului și în cimitir. Când arunc vechituri, mi se întâmplă să găsesc reprezentări ale fantomei lui Diane pe gravuri vechi din secolul al XVIII-lea sau pe cărți poștale. O falsă Diane pusă în scenă, deghizată într-o fantomă de duzină.

Sunt multe legende legate de morminte. Cei vii reinventează permanent viața de dincolo.

Mai este o locatară de legendă la Brancion, mult mai nouă decât Diane de Vigneron. Se numește Reine Ducha (1961 – 1982) și este îngropată în cimitirul meu pe aleea 15, în careul Cedrilor. Pe fotografia prinsă de piatra funerară se vede o tânără frumușică, brunetă și zâmbitoare. A murit într-un accident de mașină la ieșirea din oraș. Niște tineri ar fi zărit-o la marginea străzii, la locul accidentului, îmbrăcată în alb.

Mitul *doamnelor în alb* a făcut înconjurul lumii. Fantasmemele femeilor moarte accidental provoacă lumea celor vii, târându-le sufletele chinuite prin castele și cimitire.

Și pentru a amplifica mitul lui Reine, să spun că mormântul ei s-a deplasat. După părerea lui Nono și a fraților Lucchini, este vorba de

o alunecare de teren. Se întâmplă adesea când se adună prea multă apă în cavou.

În douăzeci de ani cred că am văzut multe lucruri, unele chiar noaptea, am surprins umbre făcând dragoste pe sau între morminte, dar sigur nu erau fantome.

Dincolo de legende, nimic nu este veșnic, nici măcar locurile de veci. Poți să îți cumperi o concesiune pentru cincisprezece, treizeci, cincizeci de ani ori pentru totdeauna. Numai că atunci când se vorbește despre *loc de veci* trebuie să iei expresia sub o anumită rezervă: dacă după o perioadă de treizeci de ani un *loc de veci* nu mai este îngrijit (un lucru considerat indecent și degradant de unii) și dacă nu a mai avut loc o altă înhumare în acel spațiu de multă vreme, primăria poate să îl primească înapoi; rămășițele sunt aruncate apoi într-un osuar de la capătul cimitirului.

De când lucrez aici am văzut multe locuri de veci abandonate cum au fost deschise și curățate, iar osemintele defuncțiilor aruncate în osuar. Și nimeni nu a zis nimic. Pentru că morții respectivi erau tratați ca obiecte pierdute și nerevendicate vreodată.

Așa se întâmplă mereu cu moartea. Cu cât este mai veche, cu atât mai puțin îi mai interesează pe cei vii. Timpul ucide viața. Timpul ucide moartea.

Împreună cu cei trei gropari ai mei, mă străduiesc să nu lăsăm niciodată un mormânt abandonat. Nu suportăm să vedem pus pe el eticheta municipală: *Acest mormânt face obiectul unei proceduri de recuperare. Vă rugăm să contactați urgent primăria.* În timp ce numele defunctului ce odihnește acolo mai poate fi citit.

Iată de ce cimitirul este plin de epitafuri. Ca să păcălească soarta de timpul trecător. Preferatul meu este: *Moartea începe atunci când nimeni nu mai visează la tine.* Îl găsiți pe placheta unei tinere infirmiere, Marie Deschamps, decedată în anul 1917. Se pare că un soldat a pus placheta în 1919. De fiecare dată când trec prin fața mormântului, mă întreb dacă el a visat mult timp la ea.

Orice aș face, oriunde ești, nimic nu șterge chipul tău și mă gândesc la tine, de Jean-Jacques Goldman, și *Stelele nu vorbesc*

între ele decât despre tine de Francis Cabrel, sunt cele mai întâlnite versuri ale unor cântece pe plachetele funerare⁹.

Cimitirul unde lucrez este foarte frumos. Aleile sunt mărginite de tei seculari. O bună parte din morminte sunt pline de flori. În fața căsuței mele de portar, vând câteva ghivece de flori. Iar când nu mai pot fi vândute, le pun pe mormintele abandonate.

Am plantat și pini. Pentru mirosul degajat în lunile de vară. Este mirosul meu preferat. I-am plantat în 1997, în anul sosirii noastre. Au crescut mult și dau o imagine foarte frumoasă cimitirului. Să-l întreții înseamnă să ai grijă de defuncții ce odihnesc aici. Înseamnă să îi respecti. Și dacă ei nu au avut parte de respect în timpul vieții, măcar să-l primească după moarte.

Sunt sigură că sunt și mulți ticăloși printre locatari. Dar moartea nu face diferența între buni și răi. Și, la urma urmelor, cine nu a fost ticălos măcar o dată în viață?

Spre deosebire de mine, Philippe Toussaint nu a putut suferi de la început cimitirul, orașelul, regiunea Bourgogne, viața de la țară, pietrele vechi, vacile albe, oamenii de aici. Nici nu apucasem bine să defac toate cutiile de la mutare, că el și pleca cu motocicletă de dimineața până seara. Până în ziua când nu a mai venit deloc. Jandarmii nu au înțeles de ce nu am declarat mai devreme dispariția. Nu le-am spus că, de fapt, erau ani de când dispăruse, chiar dacă lua cina cu mine. Totuși, când am înțeles, după o lună, că nu va mai veni, m-am simțit la fel de abandonată ca mormintele pe care le îngrijesc în mod obișnuit. La fel de gri, mohorâtă și pierdută. Gata să fiu împărțită pe bucăți și cu rămășițele mele aruncate într-un osuar.

Georges Brassens (1921– 1981) a fost un poet și cantautor francez.

În Franța, placheta funerară este un obiect pe care apropiații îl lasă pe morminte și pe care sunt inscripționate cuvinte frumoase în memoria celui decedat.

Cartea vieții este cartea supremă, Ce n-o putem nici închide și nici redeschide când poftim. Am vrea să revenim la pagina unde iubim, Dar a și ajuns sub degetele noastre fila în care murim.

L-am întâlnit pe Philippe Toussaint în 1985 la Tibourin, un bar de noapte din Charleville-Mézières.

Philippe Toussaint era sprijinit de bar, iar eu eram barmaniță. Făceam mai multe munci de duzină, mințindu-i pe patroni în legătură cu vârsta mea. Un tovarăș din căminul unde locuiam pe atunci mi-a falsificat actele ca să mă facă majoră.

După trup, nu-mi puteai da vârsta reală. Aș fi putut avea paisprezece sau, la fel de bine, douăzeci de ani. Nu purtam decât blugi și tricouri, aveam părul scurt și cercei peste tot. Chiar și în nas. Eram o slăbătură și îmi dădeam în jurul ochilor cu farduri negre, ca să par un fel de Nina Hagen. Tocmai renunțasem la școală. Nu știam prea bine nici să scriu și nici să citesc. Dar știam să socotesc. Trăisem deja mai multe vieți și unicul meu scop era să muncesc pentru a-mi plăti costul unui acoperiș deasupra capului și să plec cât mai repede de la cămin. Pe urmă, mai vedeam eu.

În 1985 singurul lucru pe care îl aveam drăguț era dantura. Am avut această obsesie întreaga mea copilărie: să am dinții albi ca ai fetelor de pe copertele revistelor. Când veneau asistentele sociale pe la familiile noastre gazdă și mă întrebau dacă am nevoie de ceva, ceream, de fiecare dată, o vizită la stomatolog, ca și cum întregul destin și toată viața mea depindeau de zâmbetul pe care îl afixam.

Nu aveam prietene, semănăm prea mult cu un băiat. M-am atașat de surorile mele de conjunctură, dar despărțirile repetate, schimbările succesive ale familiilor-gazdă m-au mutilat. Nu trebuia să mă mai leg niciodată sufletește. Îmi spuneam că, dacă mă rad în cap, o să fiu protejată, fiindcă o să îmi dea curajul și înfățișarea unui băiat. Dintr-odată, fetele m-au evitat. Mă culcasem deja cu băieți, ca să fac ca toată lumea, dar nimic demn de vreo atenție specială. Eram dezamăgită, nu găseam nimic incitant. O făceam ca să fiu în

rând cu lumea sau să capăt niște țoale, o doză de iarbă, o intrare pe undeva, o mână dornică să o strângă pe a mea. Preferam dragostea din poveștile pentru copii, de care n-am avut parte niciodată. *S-au căsătorit și au avut mulți, mulți, mulți...*

Sprijinit în coate de bar, Philippe Toussaint își privea prietenii dansând, trăgând dintr-un cocteil cu whisky și cola, fără gheață. Semăna cu un înger. Un fel de Michel Berger. Cu bucle lungi și blonde, ochi albaștri, pielea deschisă la culoare, nas acvilin, gura ca o căpșună... numai bună de mâncat, o căpșună de iulie, bine coaptă. Purta blugi, tricou alb și o vestă din piele neagră. Era înalt, bine legat, perfect. De cum l-am văzut, inima mea a făcut *bum!*, așa cum... cântă unchiul meu printr-o alianță imaginară, Charles Trenet. Dacă era după mine, Philippe Toussaint ar fi avut totul gratuit, chiar și paharele lui de whisky și gheață.

Nu trebuia să depună nici un efort ca să îmbrățișeze blondele drăguțe din jurul lui. Ca muștele bâzâind o bucată de carne. Lui Philippe Toussaint părea că nu-i pasă de nimic. Se lăsa dus de val. Nu trebuia decât să își ridice degetul mic și obținea tot ce-i poftea inima, mai puțin să își ducă paharul la gură din când în când, între două săruturi pasionale.

Stătea cu spatele la mine. Nu-i vedeam decât buclele blonde, care își modificau culoarea de la verde la roșu sau albastru, după cum băteau luminile reflectoarelor. Trecuse deja vreo oră de când ochii mei i se scaldau în păr. Deocamdată, el se apleca spre gura unei fete care-i susura ceva la ureche, iar eu îi studiam profilul perfect.

Apoi s-a întors spre bar și privirea i s-a fixat pe mine de parcă nu m-ar mai fi lăsat niciodată să plec. Din clipa aceea, am devenit... jucăria lui preferată.

La început, m-am gândit că îl interesam doar din cauza dozelor de alcool gratis pe care i le turnam în pahar. Când îl serveam, aveam grijă să mă așez în așa fel încât să nu-mi vadă unghiile roase, ci doar dinții mei albi și perfect aliniați. M-am gândit că părea un bărbat de familie bună. Pentru mine, cu excepția tinerilor de la cămin, toată lumea părea o fată sau un băiat de familie bună.

Avea o mare aglomerație de curviștine în preajma lui. Ca la punctele de plată pe Autostrada Soarelui în zilele libere sau la

începutul vacanțelor. Dar el a continuat să-mi arunce ocheade, cu ochii plini de dorințe. M-am sprijinit de bar în fața lui, ca să fiu sigură că la mine se uita așa. I-am pus un pai în pahar. Am ridicat ochii. Da, la mine se uita. I-am spus:

– Mai doriți ceva?

N-am auzit ce a răspuns. M-am apropiat de el strigând:

– Ce?

Mi-a șoptit la ureche:

– Da. Pe tine!

Am luat un pahar de burbon din rezerva patronului. După o gură, nu am mai roșit. După a doua m-am simțit bine, după a treia am prins curaj. M-am întors și i-am răspuns tot la ureche:

– După ce ies din tură am putea bea ceva împreună.

A zâmbit. Dinții lui erau ca ai mei: albi și aliniați.

Am crezut că viața mi s-a schimbat când Philippe Toussaint și-a întins mâna peste tejughea, ca să o mângâie pe a mea. Am simțit că pielea mi se întărește, ca și cum ar fi avut un presentiment. Avea cu zece ani mai mult decât mine. Diferența îl făcea să pară sus de tot față de mine. Parcă eram fluturașul care se uită la stele.

6

Căci va veni ceasul când toți cei din morminte vor auzi glasul Lui și vor ieși afară din ele.

Cineva bate ușor la ușă. Nu aștept pe nimeni și, de altfel, nu aștept nimic de mulți ani.

Casa mea are două porți de acces: una dinspre cimitir, alta de la stradă. Éliane a început să latre îndreptându-se spre poarta de la stradă. Stăpâna ei, Marianne Ferry (1953–2007), se odihnește în careul Vonicerilor. Éliane a ajuns în ziua când au înmormântat-o și nu a mai plecat niciodată. În primele săptămâni, o hrăneam pe mormântul stăpânei și încet-încet m-a urmat până la casuță. Nono a botezat-o Éliane, ca pe Isabelle Adjani în *Vară ucigașă*, pentru că are ochi frumoși, albaștri, și pentru că stăpâna a decedat în august.

În douăzeci de ani am avut aici trei câini, veniți cam în același timp cu stăpânii lor și deveniți apoi ai mei prin forța lucrurilor, dar nu mi-a rămas decât ea.

Iar se aud bătăi în poartă. Nu-mi vine să deschid. Este abia ora 7.00. Mă pregătesc să îmi sorb ceaiul, punând pe niște biscuiți unt sărat și gem de căpșuni oferit de Suzanne Clerc, al cărei soț (1933 – 2007) se odihnește în careul Cedrilor. Ascult muzică. În afara orelor când cimitirul este deschis, ascult continuu muzică.

Mă ridic și închid radioul.

– Cine-i?

O voce masculină răspunde ezitând:

– Vă rog să mă scuzați, doamnă, am văzut lumină.

Îl aud cum tropăie pe covorașul de la ușă.

– Aș vrea să vă pun niște întrebări legate de cineva care se odihnește în cimitir.

Aș fi putut să-i spun să se întoarcă la ora 8.00, când se deschide.

– Vin imediat.

Urc în camera mea, deschid dulapul *iarnă* ca să pun pe mine un halat de casă. Am două dulapuri, fiecare cu bară de suspendat lucrurile. Unul se numește *iarnă*, celălalt *vară*. Nu au nici o legătură

cu anotimpurile, ci cu situațiile de folosire. Dulapul *iarnă* nu conține decât haine clasice și sobre, pentru a ieși în fața celorlalți. Dulapul *vară* nu are decât haine în culori vii, doar pentru mine. Port haine de *vară* sub cele de *iarnă* și mi le dau jos pe cele de *iarnă* când sunt singură.

Îmi trag deci un halat de casă gri, matlasat, deasupra lenjeriei intime din mătase roz. Cobor să deschid poarta și descopăr un bărbat cam la vreo patruzeci de ani. La început nu-i văd decât ochii negri ce mă fixează.

– Bună ziua. Vă rog să mă scuzați că vă deranjez la o oră așa matinală.

Afară este încă întuneric și frig. În spatele lui observ că în timpul nopții a căzut un strat de chiciură. Din gură îi ies vapori, ca și cum el ar inspira clăbuci de fum din aburii primelor ore ale zilei. Miroase a tutun, scorțișoară și vanilie.

Sunt incapabilă să scot un cuvânt. Ca și cum am dat de cineva căruia i-am pierdut urma de multă vreme. Cred că a dat prea târziu buzna la mine acasă. Dacă s-ar fi întâmplat să-l îndrume pașii pe pragul meu acum douăzeci de ani, alta ar fi fost situația. De ce îmi spun asta? Poate pentru că sunt ani de când nimeni nu a mai bătut la poarta mea de la stradă, în afară de bețivi? Că toți vizitatorii mei vin pe poarta dinspre cimitir?

Îl invit în casă, el îmi mulțumește, un pic stânjenit. Îl servesc cu o cafea.

Cunosc pe toată lumea din Brancion-en-Chalon, chiar și pe cei care nu au încă morți la mine. Dar cu toții au trecut cel puțin o dată pe aleile mele la înmormântarea unui prieten, vecin, mamă a unui coleg.

Pe el nu l-am văzut niciodată. Are un ușor accent, de undeva din zona mediteraneeană, în modul lui de a puncta frazele. Este brunet, atât de închis la culoare, încât rarele fire de păr cărunt țâșnesc în dezordine dintre celelalte. Nasul mare, ochii obosiți, pungi sub ochi. Seamănă un pic cu Gainsbourg¹⁰. Se vede că este certat cu lama de ras, dar nu și cu grația. Are mâini frumoase, degete lungi. Își bea

cafeaua cu înghițituri mici, suflă deasupra și își încălzește mâinile pe ceașca de porțelan.

Încă nu știu de ce se află aici. L-am lăsat să intre la mine pentru că, de fapt, nu este într-un tot la mine acasă. Camera aceasta este pentru toți. Ca o sală de așteptare municipală pe care eu am transformat-o în cameră de oaspeți și bucătărie. Aparține tuturor celor în trecere, dar și obișnuiților casei.

Pare că analizează pereții. Camera aceasta de douăzeci și cinci de metri pătrați seamănă cu dulapul meu *iarnă*. Nu-i nimic pe pereți. Nici vreo față de masă colorată, nici canapea albastră. Doar placaj cam peste tot și scaune. Nimic ostentativ. O cafetieră mereu pregătită, cești albe și alcool tare pentru cazuri disperate. Aici primesc eu lacrimi, confidențe, accese de nervi, suspine, disperare și râsul groparilor.

Camera mea este la etaj. Este curtea mea secretă, acel *acasă* al meu. Dormitorul și baia sunt două bomboniere în culori pastel. Roz pudrat, verde migdală și albastru celest, de parcă aș fi redesenat eu însămi culorile primăverii. Imediat ce apare o rază de soare, deschid ferestrele înalte, astfel încât, dacă nu ai o scară, este imposibil să vezi ceva în interior din afara casei. Nimeni nu a pătruns niciodată în camera mea, să o vadă așa cum este ea acum. Chiar după dispariția lui Philippe Toussaint, am zugrăvit-o complet, am pus draperii, dantele, am cumpărat mobilă albă și un pat mare cu saltea elvețiană care ia forma corpului. Salteaua mea, ca să nu mai dorm în cea cu formele lui Philippe Toussaint.

Necunoscutul încă suflă în ceașcă. Începe:

- Vin din Marsilia. Ați auzit de Marsilia, nu?
- Merg în fiecare an la Sormiou.
- În Golful Calanque?
- Da.
- Ce coincidență!
- Nu cred în hazard.

Pare că scotocește după ceva în buzunarul blugilor.

Bărbații din preajma mea nu poartă blugi.

Nono, Elvis și Gaston sunt tot timpul în salopetele de lucru, frații Lucchini și părintele Cédric în pantaloni de tergal.

Își scoate eșarfa, își eliberează gâtul și își pune ceașca pe masă.

– Sunt, ca și dumneavoastră, o ființă destul de rațională. Și apoi, sunt comisar.

– Precum Colombo?

Îmi răspunde zâmbind pentru prima dată:

– Nu, el era inspector.

Își pune degetul arătător pe câteva granule de zahăr risipite pe masă.

– Mama a dorit să fie îngropată în acest cimitir și nu știu de ce.

– Locuiește în zonă?

– Nu, la Marsilia. A murit acum două luni. Să se odihnească aici a fost una dintre ultimele ei dorințe.

– Îmi pare rău. Vreți să vă pun câteva picături de tărie în cafea?

– Aveți mereu obiceiul să serviți oamenii așa de dimineată?

– Mi se întâmplă. Cum se numește mama?

– Irène Fayolle. A dorit să fie incinerată, iar cenușa să-i fie depusă în mormântul unui oarecare Gabriel Prudent.

– Gabriel Prudent, 1931 – 2009. Este îngropat pe aleea 19, în careul Cedrilor.

– Cunoașteți pe de rost toți morții?

– Aproape.

– Data decesului, locul de veci, tot?

– Aproape.

– Cine era acest Gabriel Prudent?

– Din când în când vine pe la el o femeie. Fata lui, cred. Era avocat. Nu are nici un epitaf pe placheta funerară din marmură neagră și nici fotografie. Nu-mi mai amintesc data îngropării. Dar pot căuta în registrele mele, dacă doriți.

– Registrele dumneavoastră?

– Țin evidența tuturor înhumărilor și exhumărilor.

– Nu știam că și aceasta face parte din atribuțiile dumneavoastră.

– Nu face parte. Dar dacă ar trebui să facem doar ce avem în atribuții, viața ar fi tristă.

– E drăguț să o auzi din gura unei... cum se numește meseria dumneavoastră? *Paznic de cimitir?*

– De ce spuneți așa? Credeți că eu nu fac altceva decât să plâng de dimineața până seara? Că sunt construită din lacrimi și suferință?

Îi mai aduc o cafea, timp în care mă întrebă de două ori:

– Locuiți singură?

A trebuit să recunosc că da.

Îmi deschid registrele și îl consult pe cel din anul 2009. Caut după nume de familie și-l găsesc imediat pe cel al lui Gabriel Prudent.

Încep să citesc:

18 februarie 2009, înmormântarea lui Gabriel Prudent, pe o ploaie diluviană.

S-au adunat o sută douăzeci și opt de persoane la ceremonie. Fosta soție a fost prezentă, la fel ca și cele două fiice, Marthe Dubreuil și Chloé Prudent. La cererea defunctului, nu au fost nici flori și nici coroane. Familia a gravat o plachetă pe care se poate citi: *Omagiu lui Gabriel Prudent, avocat curajos. Curajul, pentru un avocat, este esențial, ceva fără de care restul nu mai contează: talent, cultură, cunoașterea legilor, totul este util avocatului. Dar fără curaj, în momentul decisiv, nu mai există decât cuvinte, fraze înlănțuite, care strălucesc și apoi mor* (Robert Badinter).

Nici un preot nu a participat. Fără cruce. Cortegiul nu a rămas decât o jumătate de oră. Când cei doi ofițeri de la pompele funebre au terminat de introdus sicriul în groapă, toată lumea a plecat. Tot ploua foarte tare.

Închid registrul. Comisarul pare surprins, pierdut în gânduri. Își trece mâna prin păr.

– Îmi pun întrebarea de ce și-a dorit mama să se odihnească lângă un astfel de om.

O vreme a studiat din nou pereții albi pe care nu era nimic de studiat. Apoi s-a întors înspre mine, de parcă nu ar fi crezut o iotă din ce i-am spus.

Mi-a arătat dintr-o privire registrul:

– Pot să citesc și eu?

De obicei nu-mi încredințez notițele decât familiilor implicate. Am câteva clipe de ezitare, dar i-l ofer. Începe să-l răsfoiască. După fiecare pagină se uită lung la mine, de parcă pe fruntea mea ar fi fost scrise toate cuvintele din registrul anului 2009. Sau ca și cum caietul

pe care îl ținea în mâini era doar un pretext pentru a sta cu ochii pironiți pe mine.

– Faceți la fel pentru fiecare decedat?

– Nu pentru toți, dar pentru majoritatea. Astfel, când cei care nu au putut veni la ceremonie vin să mă întrebe, le povestesc cum a fost, din notele mele.

– Dar dumneavoastră? Ați omorât vreodată pe cineva? Adică, prin natura meseriei...

– Nu.

– Aveți o armă?

– Câteodată, da. În dimineața aceasta însă, nu am.

– Ați venit cu cenușa mamei dumneavoastră?

– Nu. Deocamdată, este la crematoriu... Nu vreau să las urna pe mormântul unui necunoscut.

– Pentru dumneavoastră este un necunoscut, nu și pentru dumneaei.

Se ridică în picioare.

– Pot să văd mormântul acestui om?

– Desigur. Puteți reveni într-o jumătate de oră? Nu merg niciodată în cimitir îmbrăcată în halat de casă.

Îmi zâmbește pentru a doua oară și iese din sufragerie. Din reflex, aprind plafoniera. Nu o aprind niciodată atunci când o persoană este la mine, ci atunci când pleacă. Ca să-i înlocuiesc prezența cu lumina aprinsă. Un vechi obicei de copil orfan.

După o jumătate de ceas, mă aștepta în mașina oprită în fața porților. I-am văzut numărul de înmatriculare din departamentul 13, Bouches-du-Rhône. Probabil că a ațipit pe fular fiindcă obrazul îi era brăzdat.

Mi-am pus pe mine un palton bleumarin, deasupra unei cămăși carmin. M-am încheiat până-n gât la palton. Eram ca noaptea pe deasupra, dar pe dedesubt eram ca ziua. Ar fi fost suficient să-mi deschid paltonul pentru ca lui să i se mărească din nou pupilele.

Am mers de-a lungul aleilor. I-am explicat că cimitirul meu are patru careuri: al Dafinilor, al Vonicerilor, al Cedrilor și al Tiselor, două columbare și două grădini pentru reculegere. M-a întrebat dacă fac de multă vreme treaba *asta* și i-am răspuns: *De douăzeci de ani*. Că

Înainte eram paznic la barieră. El a întrebat dacă nu însemna să trec de la trenuri la dricuri. N-am știut ce să-i răspund. Se petrecuseră prea multe între cele două vieți. Mă gândeam doar că pune întrebări simpatice pentru un comisar cerebral.

Când am ajuns la mormântul lui Gabriel Prudent, a pălit. Ca și cum venise să se reculeagă la mormântul unui bărbat total necunoscut lui până atunci, dar care putea dintr-odată să-i fi fost tată, unchi sau frate. Am rămas neclintiți o vreme. Am început să-mi suflu în mâini, așa de rece se lăsase.

În mod normal, nu rămân niciodată cu vizitatorii. Îi duc la locul îngropării și mă retrag. Dar atunci, nu știu de ce, mi-ar fi fost imposibil să îl las singur. După o clipă ce mi s-a părut o eternitate, mi-a spus că o să pornească la drum. O să se întoarcă la Marsilia. L-am întrebat când credea că o să se întoarcă pentru a depune urna mamei pe placheta funerară a domnului Prudent. Nu mi-a răspuns.

Serge Gainsbourg (1928–1991) – poet, compozitor, actor și regizor francez.

Cineva îmi va lipsi mereu pentru ca viața să-mi zâmbească. Tu.

Schimb florile de pe mormântul lui Jacqueline Victor, căsătorită Dancoisne (1928 – 2008), și de pe al lui Maurice René Dancoisne (1911 – 1997). Sunt două erice¹¹ frumoase, ca două fragmente dintr-o faleză marină aduse în ghivece. Sunt dintre puținele flori rezistente pe timpul iernii, precum crizantemele și plantele suculente. Doamnei Dancoisne îi plăceau florile albe. Venea în fiecare zi la mormântul soțului. Stăteam la o bârfă. Mă rog, mai pe urmă, când s-a obișnuit puțin cu moartea lui Maurice. În primii ani era distrusă. Suferința îi leagă limba. Sau te împinge să spui tot felul de prostii. Apoi, puțin câte puțin, și-a găsit puterea să spună fraze simple, să ceară vești despre alții, vești despre cei vii.

Nu știi de ce se spune *pe mormânt*. Ar trebui să se spună mai degrabă *pe marginea gropii sau dincolo de groapă*. În afară de iederă, șopârle, câini și pisici, nimic nu mai trece pe mormânt. Doamna Dancoisne s-a dus pe neașteptate să-și întâlnească soțul: luni încă îngrijea placheta funerară a preaiubitului ei soț, iar joia următoare îi puneam flori pe-a ei. Din ziua înmormântării, copiii mai trec o dată pe an și îmi cer să mă ocup eu în răstimp de locurile de veci.

Îmi place să-mi bag mâinile în pământul unde crește erica, deși este miezul zilei, iar soarele palid de octombrie abia dacă încălzește puțin. Și chiar dacă degetele îmi sunt înghețate, ele se răsfață. La fel cum îmi place să mă joc cu pământul din grădina mea.

La câțiva metri de mine, Gaston și Nono povestesc cum le-a fost seara în timp ce sapă o groapă. De unde mă aflu, aud frânturi de conversație, în funcție de direcția vântului. *Nevastă-mea mi-a spus... la televizor... imboldurile... nu ar trebui să... șeful o să treacă... o omletă la Violette... pe care l-am cunoscut... era un băiat de ispravă... unul cu părul aranjat, așa-i?... Da, cred că era de vârsta noastră... era amabil... nevastă-sa... o fițoasă... cântecul lui Brel... nu*

trebuie să o faci pe bogatul când n-ai un sfaț în buzunar... unul din momentele alea când îți vine să te piși... o panaramă de femeie... prostată... să faci cumpărături înainte să închidă... ouă pentru Violette... dacă nu-i o durere...

Mâine avem o înmormântare la ora 16.00. Un nou locatar al cimitirului meu. Un bărbat de cincizeci și cinci de ani, mort pentru că a fumat prea mult. În sfârșit, așa spun medicii. Ei nu spun niciodată că un bărbat de cincizeci și cinci de ani poate muri că n-a fost iubit, că n-a fost înțeles, că a primit prea multe facturi, că a luat prea multe credite de consum, că și-a văzut copiii crescând și apoi plecând, fără să apuce să se despartă în realitate. O viață de reproșuri, una plină de aparențe. Așa că i-au cam plăcut țigărica și țoiul care să-i înece amarul.

Nu se spune niciodată că poți muri pentru că ți s-a acrit de toate.

Puțin mai încolo, doamnele Pinto și Degrange îngrijesc de mormintele soților. Și cum vin în fiecare zi, își tot găsesc motive de venit la îngrijit. În jurul cavourilor este la fel de curat ca într-un magazin de bricolaj, în zona unde se expun covoarele.

Oamenii care vin în fiecare zi la morminte ajung să semene cu fantomele. Sunt niște ființe între vii și morți.

Doamnele Pinto și Degrange sunt la fel de străvezii ca un călugăr la sfârșitul iernii. De parcă doar soții lor le hrăneau în timp ce mai trăiau. Le cunosc de când lucrez aici. Douăzeci de ani de când, înainte de a merge la piață, ele fac un ocol în fiecare dimineață, ca o oprire obligatorie. Nu știu dacă este vorba de iubire sau de supunere. Ori poate ambele. Dacă este pentru a păstra aparențele sau din dragoste.

Doamna Pinto vine din Portugalia. Și, ca majoritatea portughezilor care trăiesc în Brancion, vara se întoarce în țara natală. Ceea ce îi dă mult de lucru la întoarcere. La începutul lunii septembrie apare din nou, la fel de slabă, dar cu pielea mai bronzată, cu genunchii tăbăciți de curățarea mormintelor celor din țară. Cât lipsește ea, îi stropesc florile. Ca să îmi mulțumească, îmi oferă o păpușă îmbrăcată tradițional, într-o cutie din plastic. În fiecare an am dreptul la păpușa mea. Și în fiecare an îi spun:

– Vai, doamna Pinto, dar NU TREBUIA. Florile sunt pentru mine o plăcere, nu o corvoadă.

Există sute de costume populare în Portugalia. Deci, dacă doamna Pinto trăiește încă treizeci de ani, și eu la fel, voi avea dreptul la încă treizeci de păpuși noi și înspăimântătoare care închid ochii când ții cutiile la orizontală, aceleași cutii ce le țin apoi loc de sarcofag ca să adune praf.

Cum doamna Pinto trece pe la mine din când în când, nu pot ascunde păpușile oferite. Dar nu vreau să le țin în camera mea și nici să le pun acolo unde oamenii vin să-și caute alinare. Sunt prea urâte. Atunci, le *expun* pe treptele dinspre camera mea. Scara se află în spatele unei uși cu geam și se vede din bucătărie. Când trece pe la mine la o cafea, doamna Pinto verifică din priviri dacă păpușile sunt la locul lor. Iarna, când se înserează de la ora 17.00 și când le văd cu ochii ăia negri scânteietori și cu rochiile lor cu volănașe, îmi închipui că își vor deschide coșciugul și îmi vor pune o piedică, să alunec pe scară.

Am remarcat că, spre deosebire de mulți alții, doamnele Pinto și Degrange nu vorbesc deloc cu soții lor. Doar fac curățenie în liniște. De parcă nu ar mai fi stat de vorbă încă din perioada când ei erau vii. Liniștea era o continuitate firească. De plâns, nici atât. Ochii le sunt uscați de o veșnicie. Câteodată au chef de vorbă, povestesc despre vreme, copii, nepoți și, în curând, după cum v-ați dat seama, despre strănepoți. O singură dată le-am văzut râzând. Când doamna Pinto a povestit că nepoata a întrebat-o:

– Mamaie, ce înseamnă Toussaint? Vacanță?

Erică – plantă care crește sub forma unor arbuști cu ramuri subțiri, frunze mici, solzoase și persistente.

Odihnește-te în pace, după sufletul tău bun!

22 noiembrie 2016, cer albastru, zece grade, ora 16.00.
Înmormântarea lui Thierry Teissier (1960 – 2016). Sicriu din mahon.
Fără monument din marmură. O groapă săpată direct în pământ.
Singura ceremonie pe ziua de azi.

Cam treizeci de persoane sunt prezente. Din care Nono, Elvis,
Pierre Lucchini și cu mine.

Vreo cincisprezece colegi de muncă ai defunctului de la uzinele
DIM au depus o coroană de crini: *Dragului nostru coleg.*

O funcționară de la serviciul oncologic din Mâcon, pe nume Claire,
ține un buchet de trandafiri în mână.

Văduva este și ea prezentă, la fel ca și cei doi copii, un băiat și o
fată, în vârstă de treizeci și, respectiv, de douăzeci și șase de ani. Pe
o plachetă funerară au gravat: *Tatălui nostru.*

Nici o fotografie de-a lui Thierry Teissier.

Pe o altă plachetă stă scris: *Soțului meu. Cu o pitulice micuță
desenată deasupra cuvântului soțului.*

O cruce mare din lemn de măslin a fost fixată în pământ.

Trei prieteni din colegiu citesc, rând pe rând, un poem de Jacques
Prévert¹².

*Un sat întreg ascultă trist
Cântecul unei păsări rănite.
Este singura pasăre din sat,
Și doar o pisică în sat
Care a mâncat-o pe jumătate
Și pasărea nu mai cântă.
Pisica nu mai toarce
Și nici nu-și mai linge mustățile,
Iar satul pregătește pentru pasăre
Cea mai frumoasă înmormântare.
Pisica este invitată*

*În urma micului sicriu de paie
Unde pasărea zace moartă.
Purtată de o fetiță
Care nu se poate opri din plâns.
Dacă aș fi știut că o să-ți aduc atâta suferință.
Îi spune pisica.
Aș fi mâncat-o cu totul
Și apoi ți-aș fi povestit
Că am văzut-o luându-și zborul,
Plecând la capătul lumii,
Așa de departe
Încât n-o să se mai întoarcă vreodată.
Ai fi suferit mai puțin,
Doar tristețe și regrete.
Nu trebuie niciodată să faci lucrurile pe jumătate.*

Înainte ca sicriul să fie coborât în groapă, părintele Cédric ia cuvântul:

– Să ne reamintim cuvintele lui Iisus către sora lui Lazăr, care se pregătea să moară: *Eu sunt învierea și viața: cel care crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi.*

Claire își depune buchetul de trandafiri lângă cruce. Toată lumea se retrage în același timp. Nu-l cunoșteam pe acest bărbat. Dar după privirea pe care unii și-au îndreptat-o asupra mormântului, cred că era un om bun.

Jacques Prévert, *Le chat et l'oiseau (Pisica și pasărea)*

Frumusețea și tinerețea lui ar fi surâs lumii în care ar fi trăit. Dar din mâini i-a căzut cartea din care nu a citit nimic.

În cimitirul meu sunt mai bine de o mie de fotografii răspândite peste tot. În alb-negru, sepia, culori vii sau șterse.

În ziua când ele au fost făcute, nici unul dintre bărbații, copiii sau femeile care au pozat inocent în fața obiectivului nu putea să se gândească la faptul că instantaneul o să-i surprindă pentru eternitate. Era o zi de naștere sau o masă de familie. O plimbare, o fotografie de căsătorie, de la balul de absolvire, de la Revelion. O zi în care erau un pic mai frumoși, o zi când s-au întâlnit cu toții, o zi specială, când erau mai eleganți. Sau în haine militare, de botez, de împărțășanie. Câtă inocență în privirea tuturor celor care zâmbesc pe propriile lor morminte!

În ajunul înmormântării, poți găsi adesea un articol în ziar, rezumând în câteva rânduri viața defunctului. Pe scurt. O viață nu ocupă prea mult loc în jurnalul local. Puțin mai mult dacă era un afacerist, un medic sau un antrenor de fotbal.

Important este să pui fotografiile pe morminte. Dacă nu o face o persoană apropiată, mormântul nu este decât un nume. Moartea ia cu ea și chipurile.

Cel mai frumos cuplu din cimitirul meu este format din Anna Lave, căsătorită Dahan (1914–1987), și Benjamin Dahan (1912–1992). Îi vezi pe o fotografie color făcută în ziua nunții, în anii '30. Două încântătoare chipuri zâmbind fotografului. Ea, blondă ca soarele, piele diafană, el, chip fin, aproape sculptat, și privirile lor ca niște stele din safir. Zâmbete oferite eternității.

În luna ianuarie șterg cu o cârpă moale fotografiile din cimitir. Nu o fac doar pentru mormintele abandonate sau prea puțin vizitate. O cârpă îmbibată în apă cu o picătură de alcool foarte tare. La fel procedez și cu plachetele funerare, dar acolo dau cu o cârpă umezită în oțet alb.

Am de curățat cam cinci-șase săptămâni. Când Nono, Gaston și Elvis vor să mă ajute, îi refuz. Sunt și așa destule de făcut pentru întreținerea generală.

Nu l-am auzit apropiindu-se. Rar mi se întâmplă. De obicei, reperez imediat pașii pe care îi fac oamenii pe pavajul aleilor. Știu chiar dacă este vorba de un bărbat, o femeie sau un copil. De un amator de plimbare, ori un obișnuit de-al locului. Numai că el se deplasează fără zgomot.

Mă apuc să șterg cele nouă chipuri ale familiei Hesme: Étienne (1876–1915), Lorraine (1887–1928), Françoise (1949–2000), Gilles (1947–2002), Nathalie (1959–1970), Théo (1961–1993), Isabelle (1969–2001), Fabrice (1972 – 2003), Sébastien (1974–2011), când îi simt privirea în spate. Mă întorc. E cu fața în lumină, nu-l recunosc imediat.

Abia când mi-a spus *Bună ziua*, auzindu-i vocea, îmi dau seama că este el. Și după voce, cu o întârziere de două-trei secunde, ajunge la mine și mirosul de scorțișoară și vanilie. Mă gândeam că nu se va mai întoarce. Sunt mai mult de două luni de când a venit să-mi bată în poarta de la stradă. Inima mi-o ia un pic din loc. Simt că-mi șoptește: *Nu trebuie să ai încredere!*

De la dispariția lui Philippe Toussaint, nici un bărbat nu mi-a mai făcut inima să bată mai tare. De la Philippe Toussaint, nu și-a schimbat ritmul, exact ca un orologiu vechi torcând molcom.

Cu excepția zilei de Toussaint, când cadența se accelerează: pot să vând până la o sută de ghivece de crizanteme și trebuie să ghidez numeroșii vizitatori ocazionali rătăciți pe alei. Dar în dimineața aceasta, deși nu este *ziua morților*, inima mi-o ia la sănătoasa. Din cauza *lui*. Cred că îmi dau seama când frica este prezentă: a mea.

Am încă în mână cârpa. Comisarul observă cum fac eu fețe-fețe. Îmi zâmbește timid.

– Sunt din familia dumneavoastră?

– Nu. Am grijă de morminte. Atât.

Neștiind ce să fac cu toate cuvintele care mi se învârt în cap, i-am spus:

– În familia Hesme oamenii mor repede. De parcă ar fi alergici la viață sau poate că ea nu-i dorește.

Dă din cap, își strânge gulerul paltonului și îmi spune zâmbind:

– E al dracului de frig la voi!

– Sigur este mai frig aici decât în Marsilia.

– Ați fost acolo vara aceasta?

– Da, ca în fiecare vară. Mă întâlnesc cu fiică-mea acolo.

– Trăiește în Marsilia?

– Nu, dar călătorește peste tot.

– Cu ce se ocupă?

– Este magiciană. Profesionișă.

O mierlă tânără s-a așezat pe cavoul familiei Hesme, de parcă ar fi vrut să ne întrerupă, și a început să cânte cu putere. Nu mai am chef să șterg fotografiile. Vărs găleata de apă în pietriș, îmi strâng cârpele și alcoolul sanitar. În timp ce mă aplec, paltonul meu lung se întredeschide și lasă la vedere rochia mea drăguță, cu flori carmin. Constat că momentul nu trece neobservat de comisar. Nu se uită la mine ca toți ceilalți. Are ceva diferit.

Ca să-i distrag atenția, îi amintesc că pentru a depune urna cu cenușa mamei pe mormântul lui Gabriel Prudent, va trebui să ceară autorizația familiei.

– Nu-i nevoie. Înainte de a muri, Gabriel Prudent a declarat la primărie că mama se va odihni alături de el... S-au gândit la toate.

Pare stânjenit. Își freacă obrajii nerași. Nu-i văd mâinile, poartă mănuși. Mă fixează un pic cam prea mult.

– Mi-ar plăcea să organizați ceva pentru ziua în care voi depune urna. Ceva ca o sărbătoare, dar fără nimic festiv.

Mierla a zburat. A lătrat Éliane la ea și a venit să se gudure pe lângă mine, ca să ceară o mângâiere.

– Ah, dar eu nu mă ocup cu așa ceva. Trebuie să vorbiți cu Pierre Lucchini, la magazinul de pompe funebre Le Tourneurs du Val, de pe strada Republicii.

– Pompele funebre se ocupă de înmormântări. Eu vreau doar să mă ajutați să fac un mic discurs pentru ziua când voi depune urna mamei pe mormântul acestui om. Nu va fi nimeni altcineva. Doar ea

și cu mine. Aș vrea să-i spun câteva cuvinte care să rămână între noi.

Se apleacă s-o mângâie și el pe Éliane. Se uită la ea, vorbind în continuare cu mine.

– Am văzut că în... registrele dumneavoastră sau caiete ale înmormântărilor, că nu știu exact cum le spuneți, aveți discursuri copiate. Aș putea să iau câteva fragmente, de ici, de colo... din discursul altora, ca să-l scriu pe cel pentru mama.

Își trece mâna prin păr. Are mai multe fire de păr alb ca data trecută. Sau poate că lumina este acum diferită. Astăzi cerul este albastru, lumina este albă. Când l-am văzut pentru prima dată pe acest om, cerul era întunecat.

Doamna Pinto trece pe lângă noi. Salută *Bună, Violette* și îl privește cu neîncredere pe comisar. În zona noastră, imediat ce un necunoscut trece de o ușă, o poartă, o verandă, este privit cu neîncredere.

– Am o înmormântare la ora 16.00, veniți după ora 19.00 la casa portarului. Vom scrie câteva rânduri împreună.

Parcă și-a mai revenit. Eliberat de o greutate pe suflet. Scoate un pachet de țigări din buzunar, își pune una între buze fără să o aprindă, întrebându-mă unde este cel mai apropiat hotel.

– La douăzeci de kilometri de aici. Dacă preferați, chiar în spatele bisericii, o să vedeți o căsuță cu stori roșii. Este a doamnei Bréant, dânsa mai închiriază. Este doar o singură cameră, dar e liberă tot timpul.

Nici nu mă ascultă. Privirea i se îndreaptă aiurea. Este cu gândurile în altă parte, pierdut. Se întoarce către mine:

– Brancion-en-Chalon... Nu cumva aici a avut loc o dramă?

– Dramele sunt peste tot în jurul dumneavoastră, domnule! Fiecare decedat este drama cuiva.

Pare că scotocește după ceva în memorie, fără să găsească. Își suflă în mâini și șoptește: *Pe curând și Mulțumesc mult*. O ia pe aleea principală până la poartă. Pașii îi sunt tot tăcuți.

Doamna Pinto vine din nou la mine, ca să își umple stropitoarea. În spatele ei, Claire, doamna de la serviciul oncologic din Mâcon, se

îndreaptă spre mormântul lui Thierry Teissier, cu un trandafir de ghiveci în mână. Ajung lângă ea.

– Bună ziua, doamnă! Aș vrea să plantez acest trandafir pe mormântul domnului Teissier.

Îl chem pe Nono din căsuța lui. Groparii au o căsuță în care se schimbă, fac un duș la prânz și seara își spală salopetele. Nono spune că mirosul de mort nu i se lipește de haine, în schimb nu există nici un detergent care să-l împiedice să-și murdărească ce are în tărtăcuță.

În timp ce Nono sapă locul unde Claire vrea să planteze trandafirul, Elvis cântă: *Always on my mind, always on my mind...* Nono pune puțină turbă pentru ca trandafirul să crească bine. Îi mărturisește lui Claire că l-a cunoscut pe Thierry și că era un tip de ispravă.

Claire a vrut să îmi lase bani ca să stropesc din când în când trandafirul lui Thierry. I-am spus că îl voi uda, însă eu nu iau niciodată bani pentru asta. Că putea lăsa mărunțiș în gărgărița-puşculiță din bucătăria mea, pe frigider, și că donațiile sunt pentru hrana animalelor din cimitir.

Ea a răspuns: *De-acord* și că nu făcea de obicei așa ceva, să meargă la înmormântarea pacienților de la muncă. Acum era pentru prima dată. Că Thierry Teissier fusese prea drăguț ca să fie îngropat în pământ, pur și simplu, fără nimic în jurul mormântului. Că ea a ales o tufă de trandafir roșu pentru ce reprezintă aceasta și că și-ar dori ca Thierry să-și continue existența prin tufă. A adăugat că florile îi vor ține companie.

Am condus-o la unul dintre cele mai frumoase morminte din cimitir, cel al lui Juliette Montrachet (1898–1962), pe care au crescut plante și arbuști diferiți, amestecându-și culorile și frunzișurile într-un mod armonios, fără să se ocupe cineva de întreținere. Un mormânt-grădină. Ca și cum întâmplarea și natura s-au înțeles amiabil.

Claire a spus:

– Florile acestea sunt aproape ca niște trepte către cer.

Mi-a mulțumit și ea. A băut un pahar de apă la mine, a strecurat câteva bancnote în pușculiță și a plecat.

Dacă se vorbește despre tine înseamnă că vei continua să exiști. Dacă nu se spune nimic, vei fi uitat.

L-am cunoscut pe Philippe Toussaint pe data de 28 iulie 1985, ziua morții lui Michel Audiard, uriașul scenarist. Poate de aceea, Philippe Toussaint și cu mine nu am avut niciodată mare lucru să ne spunem. Dialogurile noastre erau la fel de plate ca encefalograma lui Tutankhamon. Când m-a întrebat dacă bem ceva la el, i-am răspuns imediat afirmativ.

Înainte de a pleca de la Tibourin, am simțit privirea celorlalte fete. Cele care stăteau ca proastele la coada permanentă din urma lui din clipa în care le-a întors spatele ca el să mă vadă doar pe mine. Când muzica s-a oprit, le-am simțit ochii plini de farduri și de rimel cum măucid, mă blestemă, mă condamnă la moarte.

Abia îi spuseseam *da*, că eram deja pe motocicletă, cu o cască prea mare pe cap, cu mâna lui pe genunchiul meu stâng.

Părinții lui îi închiriaseră un apartament în centrul orașului Charleville-Mézières. În timp ce urcam la etaj, continuam să îmi ascund unghiile roase foarte scurt.

De cum am intrat în casă, s-a și aruncat pe mine, fără să-mi spună nici un cuvânt. Am rămas tăcută și eu. Philippe Toussaint era așa de frumos, că am rămas fără grai. Ca atunci când eram în clasa a cincea și diriginta ne-a vorbit despre Picasso și perioada albastră. Tablourile pe care ni le-a arătat cu rigla într-o carte m-au lăsat fără grai și am decis atunci că tot restul vieții mele va fi albastru.

Am dormit la el, amețită de bucuria pe care i-a oferit-o corpului meu. Pentru prima dată am adorat să fac dragoste, nu am mai făcut-o la schimb pentru altceva. Am început să sper că este un nou început. Și am început împreună. Nu am mai plecat, am continuat să dorm la el. O zi, două zile, pe urmă trei. Apoi nu se mai știe. Zilele s-au înlănțuit unele după altele. Ca un tren cu nu știu câte vagoane, pentru că memoria mea nu le mai poate distinge. Rămâne doar amintirea călătoriei.

Philippe Toussaint a făcut din mine o contemplativă. O fetiță uimită privind fotografia unui blond cu ochii albaștri pe coperta unei reviste, spunându-și:

– Imaginea asta îmi aparține, pot să o bag în buzunar.

Petreceam ore întregi mângâindu-l, aveam mereu o mână pusă pe el. Se spune că frumusețea nu se mănâncă pe pâine, dar eu îi mâncam frumusețea cu aperitiv, felul I, felul al II-lea și desert. Și dacă puteam să îmi mai iau o porție, o luam. El se lăsa servit. Mi se părea că-i sunt pe plac, la fel și gesturile mele. El mă posedea, era tot ce conta.

M-am îndrăgostit. Din fericire, nu am avut niciodată familie, că aș fi abandonat-o eu. Philippe Toussaint a devenit singurul meu centru de interes. Adică tot ce eram și ce aveam asupra lui.

Toată ființa mea pentru o singură persoană. Dacă aș fi putut trăi în el, în ființa lui, n-aș fi ezitat.

Într-o dimineață, mi-a spus:

– Mută-te aici, cu mine!

Nimic altceva. Doar *Mută-te aici, cu mine!* Am plecat de la cămin pe furiș, pentru că nu eram încă majoră. Am ajuns la Philippe Toussaint cu o valiză cu tot ce aveam. Adică nu mare lucru. Câteva țoale și prima mea păpușă, Caroline. Când mi-a fost oferită vorbea (*Bună, mami, eu sunt Caroline, vino să te joci cu mine!* și râdea), dar bateriile, circuitele umede, mutările, familiile-gazdă, asistentele sociale, educatoarele specializate au lăsat-o și pe ea fără voce. Niște fotografii cu clasa, patru discuri de vinil, două ale lui Étienne Daho (*Mythomane* și *La Notte, la Notte*), unul al formației *Indochine* (3), unul al lui Charles Trenet (*Marea*), cinci albume cu *Tintin*¹³ (*Lotusul albastru, Bijuteriile de la Castafiore, Sceptra lui Ottokar, Tintin și Picaros, Templul soarelui*), trusa din perioada mea scurtă de școlarizare, semnăturile celorlalți puturoși (Lolo, Sika, So, Stéph, Manon, Isa, Angelo) cu stiloul Bic.

Philippe Toussaint a împins câteva lucruri de-ale lui ca să facă loc pentru ale mele. Apoi a spus:

– Chiar ești o fetiță drăguță!

Iar eu i-am răspuns:

– Ne iubim?

N-aveam chef de conversație. N-am avut niciodată vreo dorință să leg o conversație cu el.

Tintin – personaj celebru din cărțile de benzi desenate *Aventurile lui Tintin*, traduse în peste 80 de limbi

Alină-i odihna cu cel mai dulce cânt al tău.

O muscă înoată în paharul meu cu vin de Porto. O pun la marginea pervazului. În timp ce închid fereastra, îl văd pe comisar urcând drumul pe jos, cu lumina becurilor reflectându-se pe palton. Drumul ce duce la cimitir este străjuit de copaci. Jos se află biserica părintelui Cédric. Iar în spatele bisericii, cele câteva străzi din centrul oraşului. Comisarul merge repede. Pare că tremură de frig.

Am chef să fiu singură. Ca în toate serile. Să nu vorbesc cu nimeni. Să citesc, să ascult radioul, să fac o baie. Să trag storurile. Să mă învâluie în chimonoul meu din mătase roşie. Doar să mă simt bine.

După ce închid porţile am timpul meu. Sunt unica lui proprietară. Este un lux să fii stăpânul propriului timp. Cred că este unul dintre cele mai mari luxuri pe care un om şi le poate permite.

Port încă *iarna* peste *vara*, pe când normal ar fi fost să port *vara* la această oră. Mi-e ciudă puţin că i-am propus comisarului să vină la mine, că i-am oferit ajutorul.

Bate la uşă. Éliane rămâne nemişcată. Şi-a început deja programul de seară, încolăcită în numeroasele pături din coşul ei.

Îmi zâmbeşte, mă salută. Un suflu de aer rece intră în casă odată cu el. Închid uşa imediat. Trag un scaun ca să se aşeze. Nu-şi scoate paltonul. Este un semn bun: înseamnă că nu va sta mult.

Fără să-l întreb nimic, scot un pahar de cristal şi-l servesc cu Porto – cel care cică-i din 1983 – adus de José-Luis Fernandez. Văzându-mi colecţia de sticle din dulapul transformat în bar, vizitatorul meu cască mari ochii negri. Zeci de sticle. Vin, bere, lichior, ţuică, spirtoase.

– Nu fac trafic de alcool, sunt cadouri. Oamenii nu îndrăznesc să-mi aducă flori. Nu oferi flori portarilor din cimitir, cu atât mai mult că eu şi vând. Nu oferi flori florarilor. Cu excepţia doamnei Pinto, care-mi aduce păpuşi în fiecare an, ceilalţi vin cu sticle de băutură sau cu

borcane de dulceață. Mi-ar trebui mai multe vieți ca să consum totul. Așa că dau multe groparilor.

Își scoate mănușile și ia prima înghițitură de Porto.

– Ce beți acum este ce am eu mai bun.

– Divin!

Nu știu de ce, dar nu mi-aș fi imaginat că el poate să rostească *divin* sorbind din vinul meu. Lăsând la o parte părul lui în toate direcțiile, nu există nimic capabil să sugereze vreo fantezie la el. Pare la fel de trist ca hainele purtate.

Iau ceva de notat, mă așez în fața lui și îi cer să-mi vorbească despre mama lui. Pare că se gândește câteva clipe, trage aer în piept și-mi răspunde:

– Era blondă. Nevopsită.

Apoi, tăcere. Începe să observe din nou pereții mei albi, de parcă ar fi agățate pe ei tablouri ale unor maeștri. Din când în când își duce la gură paharul de cristal și dă pe gât licoarea, cu înghițituri mici. Îmi dau seama că îl degustă. Și că se destinde pe măsură ce bea.

– N-am știut niciodată să fac un discurs. Gândesc și vorbesc ca într-un raport polițienesc sau ca într-un act de identitate. Știu să vă spun dacă o persoană anume are cicatrice, aluniță, negi... dacă-i șchioapă, mărimea la pantofi... Dintr-o simplă privire, știu înălțimea, greutatea, culoarea ochilor, a pielii, semnele particulare ale unui individ. Dar în ceea ce privește sentimentele lui... sunt incapabil. Doar dacă are ceva de ascuns...

Termină repede de băut. Îi umplu imediat paharul, tai câteva felii de brânză și i le pun pe o farfurie de porțelan.

– Ei, dar când e vorba de secrete, am fler. Sunt un adevărat copoi... Îmi dau seama imediat de gestul care trădează. În fine, așa credeam eu... înainte de a descoperi ultima dorință a mamei mele.

Vinul meu are același efect asupra tuturor. Acționează ca o licoare a adevărului.

– Dar dumneavoastră? Nu beți?

Îmi șterg o lacrimă și mă prefac că ciocnesc cu el.

– E tot ce beți?

– Sunt portar la cimitir, nu beau decât lacrimi... Am putea vorbi de pasiunile mamei dumneavoastră. Când vorbesc de *pasiuni*, nu mă

gândesc neapărat la teatru sau la sărit coarda. Ci culoarea preferată, locul unde-i plăcea să se plimbe, muzica ascultată, filmele îndrăgite, dacă avea pisici, câini, copaci, cum își ocupa timpul, dacă-i plăcea ploaia, soarele sau vântul, ce anotimp agrea...

Rămâne multă vreme tăcut. Pare să-și caute cuvintele, cum își caută drumul un călător pierdut. Își termină paharul și-mi spune:

– Îi plăceau zăpada și trandafirii.

Atât. Nu a mai putut spune nimic altceva despre ea. Arăta ca un om rușinat și descumpănit. De parcă tocmai mi-ar fi mărturisit că era atins de o boală rară... Acea de a nu ști să vorbești despre o ființă apropiată.

Mă ridic și mă îndrept spre dulapul cu registre. Îl iau pe cel din 2015 și-l deschid la prima pagină.

– Acesta-i un discurs scris pe 1 ianuarie 2015 pentru Marie Géant. Nepoata ei n-a putut veni la înmormântare pentru că era în străinătate, cu lucrul. Mi l-a trimis și m-a rugat să-l citesc în timpul ceremoniei. Cred că o să vă ajute. Luați registrul, citiți discursul, luați notițe și mi-l aduceți mâine-dimineață.

Se ridică imediat, luând registrul sub braț.

Era pentru prima dată când registrul pleca de la mine.

– Mulțumesc, mulțumesc pentru tot.

– Sunteți cazat la doamna Bréant?

– Da.

– Ați luat cina?

– Mi-a pregătit ea ceva.

– Plecați mâine la Marsilia?

– În zori. O să vă las registrul înainte de a pleca.

– Lăsați-l pe pervaz, în spatele jardinierei albastre.

Dormi, mami, dormi, dar fie ca râsul nostru de copii să-l mai auzi și în cea mai profundă dintre lumi.

Discurs pentru Marie Géant

Ea nu știa să meargă, ci alerga. Nu stătea o clipă locului. Zupăia. A zupăi este o expresie din estul Franței. Încetează să mai zupăi! vrea să spună Stai locului! Asta e, acum s-a liniștit pentru totdeauna.

Se culca devreme și se trezea la ora 5.00. Era prima care ajungea la magazin, ca să nu stea la coadă. Avea oroare să stea la coadă. La ora 9.00 avea deja cumpărăturile făcute pentru întreaga zi.

A murit în noaptea de 31 decembrie spre 1 ianuarie, în zi sfântă deci, după ce a trudit toată viața. Sper că nu a stat prea mult la coadă la porțile Raiului, cu toți chefliii și cu cei din accidente de mașină.

Pentru vacanțe îmi pregătea, când îi ceream, două ace de tricostat cu ghemul de lână aferent. Nu am făcut niciodată mai mult de zece rânduri. Tot ce am tricostat eu în toții anii aceștia, pus cap la cap, ar trebui să îmi ajungă pentru un fular imaginar pe care ea să mi-l așeze la gât când ne vom întâlni în paradis. Dacă merit să ajung acolo.

Când se anunța la telefon, spunea râzând: Mămica la aparat.

Trimitea săptămânal scrisori copiilor ei. Iar copiii îi erau plecați departe. Scria așa cum gândea.

Trimitea colete și cecuri la fiecare aniversare, sărbătoare, Paște, Crăciun pentru scumpii ei. Pentru ea, toți copiii erau scumpii.

Îi plăceau berea și vinul.

Făcea semnul crucii deasupra pâinii înainte de a o tăia.

Își spunea rugăciunile. Deseori. Un gest ca o formă de punctuație. Ca punctul pus la sfârșitul frazelor.

Pe bufet a avut întotdeauna un aparat mare de radio care rămânea deschis în fiecare dimineață. Cum a rămas văduvă foarte devreme, mă gândesc că vocea masculină a prezentatorilor îi ținea de urât.

De la prânz, sarcina aceasta era preluată de televizor. Ca să omoare liniștea. Se uita la tot felul de jocuri tâmpite până ce adormea la Focurile dragostei. Comenta fiecare replică a personajelor de parcă ele ar fi existat în realitate.

Cu doi-trei ani înainte de a se răni după ce s-a împiedicat, fiind nevoită astfel să ajungă la un cămin de bătrâni, i s-au furat din pivniță ghirlandele și globulețele de Crăciun. M-a sunat plângând, de parcă i se furaseră toate sărbătorile de Crăciun din viața ei.

Cânta adesea. Prea des. Chiar și când trăgea să moară spunea: Mi-e dor să cânt. Spunea însă și: Vreau să mor. Mergea la biserică în fiecare duminică.

Nu arunca nimic. Mai ales resturile de mâncare. Le încălzea din nou și le mânca. Câteodată i se făcea rău să reîncălzească de multe ori și să mănânce ce a rămas până când termina tot. Dar prefera să vomite decât să arunce la gunoi vreun coltuc de pâine. O amintire din război în pântecul ei.

Cumpăra pahare cu muștar cu desene pe ele, pe care le păstra pentru când nepoții – scumpii ei – veneau în vacanță. Avea mereu ceva bun de mâncare fierbând pe reșoul ei cu gaz, într-un ceaun din fontă. O găină cu orez îi ajungea pentru o săptămână. Strângea spuma de la fierberea găinii pentru mâncarea de seară. În bucătărie avea și două-trei cepe într-o tigaie sau un sos care te făcea să salivezi.

Tot timpul a fost chiriașă, niciodată proprietară. Singurul loc care îi aparține este cavoul familiei.

Când știa că veneam în concedii la ea, ne aștepta la fereastra bucătăriei. Pândea mașinile care se opreau în parcare micuță de jos. I se vedea părul alb prin fereastră. Abia ajungeam, că ne și întreba: Când o să mai veniți, mamă? De parcă voia să plecăm.

În ultimii ani nu ne mai aștepta. Dacă aveam ghinionul să întârziem cinci minute la căminul de bătrâni ca să o ducem la restaurant, o găseam în salon, cu ceilalți bătrâni. Dormea cu o plasă pe cap, ca să nu-și desfacă bigudiurile. Bea în fiecare dimineață o lămâie stoarsă cu un pahar de apă caldă.

Lenjeria de pat era roșie.

A fost nașă de război¹⁴ pentru bunicul Lucien. Când s-a întors de la Buchenwald, nu l-a mai recunoscut. Avea pe noptieră o fotografie de-a lui Lucien. Apoi și-a luat fotografia și la cămin.

Îmi plăcea mult să iau pe mine hainele ei de nailon. Când comanda prin poștă, primea tone de cadouri, fleacuri de tot felul. Cum ajungeam în vizită la ea, o întrebam dacă pot scotoci prin dulapuri. Îmi spunea:

– Hai, dă-i drumul!

Și scormoneam ore întregi. Găseam cărți religioase, creme Yves Rocher, postavuri, soldați de plumb, ghemuri de lână, rochii, fulare, broșe, păpuși din porțelan.

Pielea mâinilor îi era aspră.

Câteodată i-am pus eu bigudiurile.

Ca să mai pună deoparte un bănuț, nu lăsa apa să curgă ca să-și clătească vasele. La sfârșitul vieții spunea:

– Ce i-am făcut eu Bunului Dumnezeu să fiu aici? – referindu-se la căminul de bătrâni.

Am început să plec din micul ei apartament când aveam șaptesprezece ani, ca să dorm la mătușa mea, ce locuia la trei sute de metri depărtare. Un apartament frumos, deasupra unei mari cafenele și a unui cinematograful frecventat de tineri, cu mâncare pentru copii, jocuri video și haine groase pentru cei mici. Veneam să mănânc la mami, dar preferam să dorm la mătușa din cauza țigărilor fumate pe furiș, a cinematografului unde mergeam toată ziua și a barului.

Și mai era doamna Fève, o doamnă amabilă, pe care am văzut-o făcând menajul și călcând la mătușa. Într-o zi, am dat nas în nas cu mami, în timp ce dădea cu aspiratorul în camere. O înlocuia pe doamna Fève, care era bolnavă sau în concediu. Se întâmpla câteodată, așa mi s-a spus.

În ziua morții ei, nu am putut dormi din cauza asta. A momentului de stânjenală de atunci dintre noi. Când am împins poarta râzând și am dat nas în nas cu ea, făcând menajul. Îndoită de mijloc deasupra unui aspirator pentru a mai strânge un bănuț. Am încercat să-mi amintesc ce ne-am spus atunci și de aceea n-am mai avut somn.

Revedeam scena iar și iar, după ce o uitasem până în ziua morții. Toată noaptea am împins poarta și am văzut-o acolo, făcând curățenie la alții. Toată noaptea am continuat să râd cu verișorii, iar ea să dea cu aspiratorul.

Data viitoare când ne vom vedea, o s-o întreb:

– Îți amintești, mami, ziua când te-am văzut făcând curățenie la mătușa?

Ea va ridica din umeri și îmi va răspunde:

– Și scumpii ce fac? Sunt bine?

*Nașa de război – în original Marraine de guerre, femeie sau fată care în timpul războiului (mai ales în Primul Război Mondial) se ocupa moral și material de un soldat de pe front. (Sursa: Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales) Conform altor dicționare (vezi *Dictionnaire Larousse*), *marraine de guerre* – corespondentă a unui soldat în timpul războiului*

Există ceva mai puternic decât moartea: amintirea celor absenți în memoria celor vii.

Am găsit registrul meu pe anul 2015 în spatele jardinierei albastre. Comisarul a mâzgălit *Mulțumesc frumos*. O să vă sun pe dosul unui prospect de sală de sport din arondismentul 8 al Marsiliei. Pe hârtie este imaginea unei fete zâmbind. Corpul ei superb este rupt în dreptul genunchilor.

N-a mai scris nici un cuvânt despre discursul pentru Marie Géant, nimic legat de mama lui. Mă întreb dacă o fi departe de Marsilia. Dacă nu cumva o fi și ajuns. La ce oră s-o fi pornit la drum? Oare locuiește aproape de mare? O privește îndelung sau nici măcar nu o bagă în seamă? Ca acele cupluri care trăiesc împreună de atâta amar de vreme, încât sunt ca și despărțite.

Nono și Elvis ajung în clipa când deschid porțile. Îmi aruncă un *Salut, Violette!* în timp ce își garează camionul pe aleea principală ca să intre în căsuța lor și să-și ia salopetele pe ei. Îi aud râzând de pe celelalte alei unde urcă pentru a verifica dacă totul este la locul lui.

Pisicile vin să se frece de picioarele mele. Acum sunt unsprezece care trăiesc în cimitir. Cinci au aparținut unor decedați, cel puțin așa cred, pentru că au apărut odată cu înmormântarea lui Charlotte Boivin (1954–2010), Olivier Feige (1965–2012), Virginie Teyssandier (1928–2004), Bertrand Witman (1947–2003) și Florence Leroux (1931–2009). Charlotte este albă, Olivier negru, Virginie, o maidaneză, Bertrand este gri, iar Florence (un motan) este tărcat, cu pete albe, negre și maronii. Celelalte șase au venit între timp. Vin și pleacă. Cum oamenii știu că la cimitir pisicile sunt hrănite și sterilizate, ele sunt abandonate, chiar aruncate peste zid.

Elvis le pune numele, pe măsură ce le găsește. Le mai avem pe Spanish Eyes, Kentucky Rain, Moody Blue, Love Me, Tutti Frutti și My Way. My Way a fost lăsată pe covorașul de la ușa mea într-o cutie de pantofi pentru bărbați, mărimea 43.

Când Nono vede un nou-sosit în cimitir, îl pune în temă cu ce-l așteaptă:

– Ai grijă că șefa este specialistă în tăiat ouțe de motan. Să nu spui că n-ai știut!

Amenințarea nu-i împiedică pe motani să rămână lângă mine.

Nono a instalat o porțiță pentru pisici în ușa casei mele pentru cine o vrea să intre. Dar majoritatea se strecoară în interiorul capelelor funerare. Au obiceiuri și preferințe proprii! În afară de My Way și de Florence, mereu încolăcite în cerc pe undeva prin casă, celelalte mă urmează până pe palier, dar nu intră. De parcă Philippe Toussaint ar mai fi fost înăuntru. Oare or fi văzând fantome? Se spune că pisicile stau de vorbă cu sufletele duse. Lui Philippe nu-i plăceau animalele. Eu le-am iubit de la vârstele cele mai mici, chiar dacă întreaga mea copilărie n-a fost altfel decât dură.

În general, vizitatorilor le place să dea cu piciorul în pisicile din cimitir. Mulți dintre ei spun că morții lor se folosesc de feline ca să le transmită vreun semn de dincolo. Pe mormântul lui Micheline Clément (1957 – 2013) stă scris: *Dacă raiul există, pentru mine nu va fi decât dacă sunt primită alături de câinii și de pisicile mele.*

Mă întorc în casă urmată de Moody Blue și Virginie. Când împing poarta îl văd pe Nono discutând cu părintele Cédric despre Gaston. Îi spune despre stângăcia lui bine-cunoscută, de cutremurul pe care Gaston pare să-l simtă în permanență. Din ziua când, în timpul unei exhumări, Gaston s-a întors cu roaba plină de oase în mijlocul cimitirului și când o tigră a alunecat sub o bancă, fără ca el să-și dea seama. Nono l-a strigat ca să-i spună că și-a uitat o *minge de bowling* sub bancă. De acolo i se trage.

Spre deosebire de preoții de dinaintea lui, Cédric trece pe la mine în fiecare dimineață. Ascultând poveștile lui Nono, părintele repetă:

– Dumnezeule, este imposibil! Nu se poate, Doamne!

Dar în fiecare dimineață se întoarce și îl întreabă pe Nono care-i toarnă tot felul de povești. Între fraze, izbucnește în râs și noi împreună cu el facem la fel. Eu fiind prima.

Ador să râd de moarte, să-mi bat joc de ea. Este modul meu de a o zdrobi. Îi diminuez astfel importanța. Jucându-mă cu ea, las viața să țâșnească deasupra, să capete putere.

Nono vorbește la *per tu* cu părintele Cédric, dar îl numește *domnule părinte*.

– Odată, am scos din groapă pe unul aproape intact. Îți vine să crezi, domnule părinte: după mai bine de șaptezeci de ani! Problema e că gaura pentru a arunca scheletele în osuar este foarte mică.

Elvis a alergat într-un suflet să-mi spună, tot fonfăind cum îl știi:

– Nono, vino repede, vino repede!

Întreb:

– Ce s-a întâmplat?

Elvis urlă:

– Gaston a băgat un om în chestia aia!

– Ce chestie?

Ajung alergând și-l văd pe Gaston împingând un cadavru ca să-l forțeze să intre în osuar! Le strig:

– Hei, băieți, nu suntem ca nemții în timpul războiului aici!

Partea cea mai frumoasă, că asta-i partea cea mai frumoasă, o povestesc mereu primarului și râde și el de se prăpădește... Așa că primăria ne-a dat o butelie de gaz cu un căruț cu patru roți, la capăt cu o tijă din acelea pentru ars buruienile. Elvis dă foc la capătul țevii și Gaston dă drumul la gaze. Numai că, domnule părinte, știi că trebuie să deschizi gazul foarte lent, iar Gaston i-a dat drumul la maxim. Când Elvis a ajuns cu flacăra, a făcut BUUUUUMMM! în tot cimitirul. Ai fi zis că era un ditamai războiul acolo. Și uite-așa! Au găsit modalitatea de a...

Nono începuse să râdă foarte tare. Continuă povestea, cu batista la nas.

– Era o femeie care curăța mormântul familiei, și-a pus poșeta deasupra și ei i-au ars femeii poșeta... Îți jur pe nepotul meu, domnule părinte, că-i adevărat! Să mor aci dacă mint. Elvis a început să sară cu picioarele pe poșeta doamnei ca să stingă focul, cu ambele picioare pe poșetă.

Sprijinit de o fereastră, cu *My Way* pe genunchi, Elvis a început să fredoneze ușor: *I fell my temperature rising, higher, higher, it's burning through to my soul...*

– Elvis, spune-i părintelui că în poșetă erau ochelarii și că tu i-ai spart.

– Dacă ai fi văzut, domnule părinte, ce tărăboi a ieșit!

Elvis spunea:

– Gaston a dat foc poșetei!

Și femeia care urla:

– Mi-a spart ochelarii! Mi-a spart ochelarii!

Părintelui Cédric, cuprins de un acces nebun de râs, îi curgeau lacrimile în ceașcă:

– Dumnezeule mare, nu-i posibil așa ceva! Nu-i posibil, Doamne!

Nono își vede șeful prin fereastră. Se ridică brusc. La fel și Elvis.

– Vorbești de lup și lupu-i la ușă! Te rog să mă scuzi, domnule părinte! Dumnezeu să mă ierte, și dacă nu mă iartă, nu-i nici o pagubă! Salutare, gașcă!

Nono și Elvis ies din casă și se îndreaptă spre șeful lor. În calitate de responsabil al serviciului tehnic al primăriei, Jean-Louis Darmonville supraveghează activitatea groparilor. Se zice că are atâtea amante în cimitir câte sunt pe strada principală din Brancion. Cu toate acestea, nu este un tip simpatic. Din când în când îi vine cheful să urce pe aleile mele. Își amintește oare de toate ibovnicele strânse în brațe? Ce l-au tocat de bani? Le mai privește fotografiile? Își amintește numele lor? Chipul? Vocea? Râsul? Mirosul? Ce s-a întâmplat cu femeile pe care nu le-a iubit? Nu l-am văzut niciodată meditând la vreun mormânt. Doar mergând, cu nasul în vânt. Vine să se asigure că nici una nu va vorbi despre el?

Eu nu am șef. Doar pe primar. Același de douăzeci de ani. Iar pe primar nu-l văd decât la înmormântarea unor aleși. Comercianți, militari, funcționari și persoanele influente, *crema*, cum îi numim noi aici. Odată, a venit la înmormântarea unui prieten din copilărie, iar durerea îl schimonosise așa de tare încât nu l-am recunoscut.

Părintele Cédric se ridică și el, gata de plecare.

– La revedere, Violette! Mulțumesc pentru cafea și bună dispoziție. Mi-au făcut mult bine.

– La revedere, părinte.

Pune mâna pe mânerul porții și se răzgândește.

– Violette, ai câteodată îndoieli?

Îmi cântăresc cu atenție cuvintele înainte de a-i răspunde. Mereu mi le analizez. Nu se știe niciodată cum se interpretează. Mai ales

când mă adresez unui trimis al Domnului.

– De câțiva ani, cel puțin. Doar pentru că mă simt la locul potrivit aici.

El ia o pauză înainte de a continua:

– Mie mi-e teamă că nu sunt la înălțimea misiunii mele. Primesc confesiuni, officiez ceremonii de căsătorie, botez, predic, învăț catehismul. Este o responsabilitate foarte mare. Am uneori sentimentul că-i trădez pe cei care îmi acordă încredere. Pe Dumnezeu, în primul rând.

Aici nu mai cântăresc nimic și-i spun:

– Nu credeți că Dumnezeu e primul trădător al oamenilor?

Părintele Cédric pare șocat de remarcă mea.

– Dumnezeu e doar iubire.

– Dacă Dumnezeu nu e decât iubire, cu atât mai mult trădează: o caracteristică a iubirii este trădarea.

– Violette, crezi cu adevărat ce spui?

– Gândesc mereu înainte de a vorbi, părinte. Dumnezeu este imaginea omului. Adică vrea să însemne că El minte, oferă, iubește, trădează ca oricare dintre noi.

– Dumnezeu este iubire universală. Dincolo de orice creație a Sa, Dumnezeu evoluează grație ție, grație nouă, grație tuturor treptelor de lumină, El simte și trăiește tot ce-i de trăit și dorește mereu să creeze perfecțiune, frumusețe... Eu de mine mă îndoiesc, niciodată de El.

– De ce vă îndoiiți de dumneavoastră?

Tace mâlc. Mă privește șocat.

– Puteți spune ce aveți pe suflet, părinte. În Brancion sunt două confesionale: unul în biserică și unul în această cameră. Să știți că aici mi se povestesc tot felul de lucruri.

Zâmbește trist.

– Vreau din ce în ce mai mult să fiu tată... Mă trezește noaptea această idee... La început am avut această dorință de paternitate din orgoliu, din vanitate. Dar...

Se apropie de masă, deschide și închide mașinal zaharnița. My Way vine să se frece de picioarele lui. Se apleacă să o mângâie.

– V-ați gândit să adoptați un copil?

– Nu am dreptul acesta, Violette. Toate legile îmi interzic. Și cele terestre, și cele divine.

Se întoarce și privește pierdut spre fereastră.

Trece o umbră.

– Vă rog să mă iertați, părinte, că întreb: v-ați îndrăgostit?

– Nu-l iubesc decât pe Dumnezeu.

În ziua în care cineva vă iubește, este mereu frumos afară.

În primele luni de viață în doi la Charleville-Mézières, am scris cu litere de foc pentru fiecare zi: DRAGOSTE NEBUNĂ. Până pe 31 decembrie 1985. Umbra mea era cea a lui Philippe Toussaint. Mai puțin când trebuia să lucrez. El mă aspira cu totul. Mă sorbea. Mă copleșea. Era de o senzualitate nebună. Mă topea în gură ca pe o bomboană de caramel, de zahăr topit. Eram într-o continuă sărbătoare. Când mă gândesc la acea perioadă din viața mea, mă văd într-o sărbătoare din altă lume.

Știa mereu unde să-și pună mâinile, unde să mă atingă cu buzele, cu sărutările. Nu se rătăcea niciodată. Avea cartea rutieră a trupului meu, cunoștea pe de rost traseele pe unde să meargă, fără ca eu să le știu vreodată.

Când terminam de făcut dragoste, picioarele și buzele ne tremurau la unison. Trăiam din arderile celuilalt. Philippe Toussaint spunea mereu:

– Violette, la naiba! N-am mai simțit niciodată așa! Ești o vrăjitoare, sunt convins că ești o vrăjitoare!

Cred că m-a înșelat din primul an. Mă gândesc că m-a înșelat întotdeauna. Că m-a mințit. Că se ducea la altele imediat ce mă întorceam cu spatele.

Philippe Toussaint era ca lebedele care sunt atât de grațioase pe apă, dar merg atât de șontâc pe uscat. El transforma patul nostru în paradis, era grațios și senzual când făceam dragoste, dar de cum se ridica, de cum era pe verticală și părăsea orizontalitatea iubirii noastre, imediat se transforma. Nu știa să poarte o conversație și era interesat doar de motocicletă sa și de jocurile video.

Nu mai era de acord să fiu barmaniță la Tibourin, era prea gelos pe bărbații din preajma mea. A trebuit să-mi dau demisia imediat după întâlnirea noastră. Lucram, totuși, ca vânzătoare într-o braserie.

Începeam programul la ora 10.00, ca să pregătesc alimentele pentru prânz, și terminam pe la 18.00.

Când ieșeam dimineața din apartament, Philippe Toussaint dormea încă. Mi-era silă să ies din cuibușorul nostru dulce în răcoarea străzilor. Când mă întorceam seara, îl găseam lungit în fața televizorului. Închideam ușa și mă lungeam și eu peste el. Exact ca atunci când după o zi grea de lucru plonjam într-o imensă piscină caldă, scaldată în lumina soarelui. Eu, care voiam să adaug albastru în existența mea, primeam în sfârșit ce-am dorit.

Aș fi putut face orice ca să mă atingă. Atât. Doar să mă atingă. Aveam sentimentul că-i aparțin trup și suflet și-mi plăcea teribil să-i aparțin trup și suflet. Aveam șaptesprezece ani și, în capul meu, multă fericire întârziată de recuperat. Dacă m-ar fi părăsit, corpul meu nu ar fi putut primi încă un șoc al despărțirii, după cea de mama.

Philippe Toussaint nu lucra decât episodic. Când părinții săi se certau. Tatăl găsea mereu un prieten ca să-i angajeze fiul. A făcut de toate. Zugrav, mecanic, băiatul cu livrările, paznic de noapte, muncitor de întreținere. În prima zi de lucru, Philippe Toussaint se ducea la timp, dar, în general, nu-l apuca sfârșitul săptămânii în același loc. Avea mereu câte o scuză să nu se mai ducă. Trăiam din salariul meu, care am cerut să-mi fie livrat în contul lui. Cum eu eram minoră, era mai simplu așa. Păstram pentru mine doar bacșișul.

Câteodată, părinții lui veneau în vizită pe nepusă masă. Aveau o dublură a cheii. Treceau ca să-i facă reproșuri fiului unic de douăzeci și șapte de ani fără slujbă și să-i umple frigiderul.

Eu nu-i vedeam niciodată, eram la lucru. Dar într-o zi, când eram în concediu, m-am trezit cu ei. Tocmai terminaserăm de făcut dragoste. Eram goală, lungită pe canapea. Philippe Toussaint era la duș. Nu i-am auzit când au intrat. Cântam din răspuțeri un cântec de-al lui Lio¹⁵: *Spune-mi că mă iubești! Chiar dacă e o minciună! Pentru că știu că mă minți! Viața este tristă! Spune-mi că mă iubești! Toate zilele sunt la fel! Am nevoie de romantism!* Când i-am văzut, mi-a trecut prin cap: *Philippe Toussaint nu seamănă deloc cu părinții lui.*

N-am să uit niciodată privirea pe care mi-a aruncat-o mama Toussaint, rictusul ei. Nu voi uita niciodată disprețul privirii ei. Eu, care abia știam să citesc, bâiguind cuvintele, am știut atunci să o interpretez. Ca și cum o oglindă ce deformează mi-ar fi trimis înapoi imaginea unei femei tinere degradate, lipsită de apreciere, fără nici o valoare. Un rebut, o scursură, o buruiană, o fiică a nimănui.

Ea era roșcată. Părul îi era așa de întins și de strâns într-o coadă, că i se vedeau venele tâmpiei sub pielea străvezie. Gura îi era o linie dezaprobatore. Pleoapele acoperite de fard verde la ochii ei albaștri erau o greșeală de gust purtată cu ea peste tot. Ca un blestem. Avea un nas în formă de cioc, al unei păsări pe cale de dispariție, iar pielea prea albă nu fusese cu siguranță mângâiată de razele soarelui. Când și-a închis ochii tencuiți cu fard, văzându-mi pântecul fin rotunjit, a trebuit să tragă un scaun din bucătărie ca să se așeze.

Toussaint senior, un bărbat îndoit de mijloc și supus din naștere, a început să-mi vorbească de parcă eram la cursul de catehism. Îmi amintesc de cuvintele *iresponsabili* și *inconștienți*. Cred că a vorbit ceva și de Iisus Hristos. M-am întrebat ce are a face Iisus cu problema noastră, acolo, în apartamentul nostru. Ce ar fi spus El văzându-i pe babacii Toussaint scorțoși în oprobriul lor și cu hainele lor frumoase, iar eu, complet goală, acoperită cu o pătură cu model de zgârie-nori și New York pe un fond roșu?

Când Philippe Toussaint a ieșit din baie, cu un prosop înnodat în jurul taliei, nici nu m-a mai băgat în seamă. De parcă nu mai existam. Doar maică-sa era prezentă în cameră. Nu mai avea ochi decât pentru ea. M-am simțit și mai josnică decât eram. Proasta satului. Un nimic. La fel și babacul Toussaint. Mama și fiul au început să vorbească despre mine, de parcă nu-i auzeam. Mai ales maică-sa:

– Tu ești tatăl plodului? Ești sigur? Te-ai lăsat fraierit, nu? Unde ai întâlnit-o pe asta? Vrei să ne omori? Așa ți-ai pus în cap? Avortul nu este pentru cățele! Unde ți-e capul, bietul meu băiat?

Cât despre tată, continua să predice vorbe de duh:

– Totul este posibil, nimic nu-i imposibil, putem schimba lucrurile, e de-ajuns să credem, nu vă lăsați niciodată biruiți...

Înfășurată în clădirile mele zgârie-nori, îmi venea să râd și să plâng în același timp. Aveam senzația că sunt într-o comedie italiană, fără frumusețea italienilor. Când eram cu asistentele sociale și cu educatoarele, eram obișnuită să se vorbească de mine, de viața mea, de viitorul meu ca și cum nu eu eram cea în cauză. De parcă eram absentă din povestea mea, din existența mea. Ca și cum eram o problemă de rezolvat, nu o persoană.

Babacii Toussaint erau spilcuiți și bine încălțați, de parcă mergeau la o nuntă. Câteodată, maică-sa îmi arunca o privire timp de o secundă. Dacă ar fi rămas mai mult, și-ar fi murdărit corneea.

Când au plecat aproape fără să mă salute, Philippe Toussaint a început să strige lovind pereții:

– Rahat! La naiba!

Mi-a cerut să plec cât timp se va calma. Dacă nu, loviturile acelea o să fie pentru mine. Părea îngrozit, deși eu ar fi trebuit să fiu. Violența nu-mi era străină. Am crescut cu ea prin preajmă, fără ca ea să mă atingă la modul fizic. Am trecut mereu prin necazuri.

Am ieșit în stradă, se făcuse frig. Am mers repede ca să mă încălzesc. A trebuit să vină babacii Toussaint ca să se sfărâme în mii de cioburi viața noastră de zi cu zi, lipsită de griji. M-am întors în apartament după o oră. Philippe Toussaint adormise. Nu l-am trezit.

A doua zi, făceam optsprezece ani. În loc de cadou, Philippe Toussaint m-a anunțat că taică-său ne-a găsit ambilor de lucru. Urma să devenim paznici la barieră. Trebuia să așteptăm puțin ca locul să se elibereze, undeva pe lângă Nancy.

Lio – pe numele adevărat Wanda Maria Ribeiro Furtado Tavares de Vasconcelos, născută pe 17 iunie 1962 la Mangualde, Portugalia, este o cântăreață și actriță belgiană de origine portugheză, francofonă.

*Fluturaș drăgălaș, deschide-ți aripile și mergi pe mormântul lui, ca să-i spui că-
l iubesc.*

Gaston a căzut din nou într-o groapă. Nici nu mai știi de câte ori a pățit-o! Acum doi ani, în cursul unei exhumări, a căzut în patru labe în sicriu, direct pe oseminte. De câte ori, în timpul ceremoniilor de îngropare, nu s-a împiedicat el în niște corzi imagine!

Nono s-a întors cu spatele la el câteva minute ca să ducă o roabă de pământ la vreo patruzeci de metri, Gaston stătea de vorbă cu contesa Darrieux și, când s-a întors Nono, ia-l pe Gaston de unde nu-i! Malul se surpase și Gaston înota în groapă. țipând:

– Trebuie s-o chemi pe Violette!

La care Nono a răspuns:

– Violette nu este antrenor de înot!

Totuși, Nono îl prevenise că pământul este moale în acest anotimp. În timp ce-l ajuta pe Gaston să iasă din groapă, Elvis a cântat: *Face down on the street, in the ghetto, in the ghetto...* Am câteodată senzația că trăiesc cu Frații Marx. Dar realitatea mă ajunge repede din urmă în fiecare zi.

Mâine este o nouă înmormântare: cea a doctorului Guyennot. Chiar și doctorii mor. O moarte naturală, la nouăzeci și unu de ani, în patul lui. A avut grijă de tot Brancion-en-Chalon și împrejurimi timp de cincizeci de ani.

Ar trebui să fie multă lume la îngropare.

Contesa de Darrieux își revine din emoții sorbind un lichior de prună ce mi-a fost oferit de domnișoara Brulier, ai cărei părinți odihnesc în careul Cedrilor. Contesei i-a fost tare frică văzându-l pe Gaston cum face un plonjon în groapă. Mi-a spus cu un surâs răutăcios:

– Am crezut că mă uit din nou la campionatul mondial de natație!

O ador pe această femeie. Face parte din categoria vizitatorilor care-mi fac bine. În cimitirul meu se odihnesc soțul și amantul. Din primăvară până-n toamnă, contesa de Darrieux are flori pe cele

două morminte. Ierburi grase pentru soț și un buchet de floarea-soarelui într-o vază pentru amantul ei. Pe cel din urmă îl numește *adevărata iubire*. Problema este că adevărata iubire era căsătorit. Și când văduva iubirii celei adevărate descoperă florile contesei în vază, le aruncă la gunoi.

Am încercat să recuperez bietezele flori, ca să le pun pe alt mormânt, dar mi-a fost imposibil pentru că văduva le-a smuls toate petalele. Și cu siguranță nu pentru a murmura: *Mă iubește, nu mă iubește!*

În douăzeci de ani am văzut văduve îndurerate în ziua înmormântării soților și care n-au mai călcat în cimitir după aceea. Am întâlnit de asemenea mulți văduvi recăsătorindu-se în timp ce corpul soțiilor nici nu s-a răcit bine. La început, ei strecoară ceva mărunțiș în cutia milei, ca să mă ocup de flori.

Cunosc câteva doamne din Brancion specializate în a agăța văduvi. Urcă aleile îmbrăcate cu totul în doliu și reperează bărbații singuri care îngrijesc mormintele soțiilor. Am observat multă vreme tertipurile uneia pe nume Clotilde C.: își inventa în fiecare săptămână noi morți de îngrijit în cimitirul meu. După ce-l repera pe primul văduv neconsolat, intra în vorbă cu el, despre vreme, viața care continuă și se autoinvita să *bem un aperitiv în una din seri*. Până la urmă, s-a căsătorit cu Armand Bernigal, văduv al lui Marie-Pierre Vernier, căsătorită Bernigal (1967–2002), ce se odihnește în careul Tiselor.

Am recuperat și strâns zeci de plachete funerare noi din gunoi sau ascunse prin tufe de familii ultragiutate. Plăci cu vorbele: *Iubirii mele, pentru eternitate*, depuse de vreun amant sau vreo amantă.

Și văd în fiecare zi persoane ilegitime venind să se reculeagă discret. În special amante. Există o categorie de femei care petrec mai mult timp prin cimitir pentru că trăiesc până la o vârstă înaintată. Amanții nu vin niciodată în weekenduri sau la ore când s-ar putea întâlni cu cineva. Întotdeauna la deschiderea sau la închiderea porților. Pe câți dintre ei nu i-am închis în interior seara! Îngenuncheați pe morminte, nu-i văd și trebuie să bată la ușa mea ca să le dau drumul.

Îmi amintesc de Émilie B. De când amantul său, Laurent D., și-a dat obștescul sfârșit, venea întotdeauna cu o jumătate de oră

înaintea deschiderii. Când o vedeam cum aşteaptă în spatele gratiilor, îmi puneam un palton negru peste cămaşa de noapte şi mergeam să-i deschid în papuci de casă. Doar pentru ea am făcut acest lucru, deşi nu-mi stârnea milă. Îi ofeream în fiecare dimineaţă o ceaşcă de cafea dulce cu un pic de lapte. Schimbam câteva cuvinte. Îmi povestea de iubirea ei nebună pentru Laurent. Îmi vorbea de el ca şi cum trăia încă. Îmi spunea:

– Amintirea este mai puternică decât moartea. Îi simt încă mâinile pe trupul meu. Ştiu că mă priveşte de acolo de unde este.

Când vizitatorii veneau să se reculeagă la mormântul lui Laurent, soţia, părinţii sau copiii, Émilie se ducea la alt mormânt, aşteptând furişată într-un colţ. De cum nu mai era nimeni prin preajmă, revenea la Laurent pentru a se reculege şi a-i vorbi.

Într-o dimineaţă, Émilie n-a mai venit. M-am gândit că îşi terminase perioada de doliu. Pentru că, până la urmă, se termină orice perioadă de doliu. Timpul atenuază durerea. Indiferent cât de imensă este aceasta. Cu excepţia durerii unei mame sau a unui tată care şi-a pierdut copilul.

Mă înşelam. Émilie B. nu şi-a terminat niciodată perioada de doliu. S-a întors în cimitirul meu între patru scânduri. Înconjurată de rudele ei. Bănuiesc că nimeni n-a ştiut că Laurent şi cu ea s-au iubit atât de mult. Desigur, Émilie n-a fost înmormântată lângă el.

În ziua înmormântării, când toată lumea a plecat, am făcut un altoi, cum se plantează un copac. Émilie plantase o tufă de lavandă pe mormântul lui Laurent. Am tăiat o tijă lungă din ea, i-am făcut câteva ciupituri ca să favorizez dezvoltarea rădăcinilor, am tăiat vârful şi am înfipt-o într-o sticlă tăiată, plină de pământ şi cu un pic de mrană. După o lună, tija îşi refăcuse rădăcinile.

Lavanda lui Laurent a devenit astfel a lui Émilie. Vor avea în comun mulţi ani această floare, un pui al plantei-mamă. Am avut grijă să arunc totul iarna şi să o replantez în primăvară pe mormântul lui Émilie. Aşa cum cântă Barbara, *primăvara este frumos să vorbim despre iubire*. Şi astăzi, tufele de lavandă ale lui Laurent şi Émilie sunt magnifice şi parfumează toate mormintele din jur.

16

Nu dai niciodată de oameni din întâmplare. Ei sunt trimiși să ne încrucișeze drumurile cu un anumit motiv.

- Léonine.
- Cum ai spus?
- Léonine.
- Hai, că ești haioasă... Ce prenume-i ăsta? Ca o marcă de detergent?
- Ador acest prenume. Și apoi, oamenii îi vor spune Léo. Îmi plac mult fetele care au prenume de băieți.
- Păi, spune-i atunci Henri, dacă asta vrei!
- Léonine Toussaint... e foarte frumos.
- Suntem în 1986! Ai putea să-i găsești ceva mai modern, ca... Jennifer sau Jessica.
- Nu, te rog, rămâne Léonine...
- Fie cum vrei! Dacă va fi o fată, tu alegi. Dar dacă este un băiat, eu pun numele.
- Și cum o să-i spui băiatului nostru?
- Jason.
- Sper să fie fată.
- Eu nu vreau.
- Ne iubim?

Aud vocea ta între toate zgomotele lumii.

Înmormântarea doctorului Philippe Guyennot (1924–2017). Sicriu din stejar, peste sicriu, trandafiri galbeni și albi. Marmură neagră. O cruce aurită pe placheta funerară.

Vreo cincizeci de gerbere, coroane, lumânări, plante (crini, trandafiri, ciclame, crizanteme, orhidee).

Panglici mortuare pe care se putea citi: *Tatălui nostru drag, Dragului meu soț, Bunicului nostru drag, Colegului nostru, Comercianții din Brancion-en-Chalon, Prietenului nostru, Prietenului nostru, Prietenului nostru.*

Pe plachetele funerare: *Timpul trece, amintirea rămâne, Dragului meu soț, Prietenii care nu te vor uita niciodată, Tatălui nostru, Bunicului nostru, Unchiului nostru, Nașului nostru, Totul trece pe pământ, spirit, frumusețe, grație și talent, asemenea unei flori efemere, culcată la pământ de o pală de vânt.*

Vreo sută de persoane sunt prezente în jurul mormântului. Inclusiv Nono, Gaston, Elvis și cu mine. Înainte de coborârea sicriului, mai bine de patru sute de persoane s-au adunat în micuța biserică a părintelui Cédric. Nu a putut intra toată lumea ca să ia loc pe bănci, așa că au lăsat mai întâi bătrânii să se așeze unii lângă alții. Multe persoane au rămas în picioare, să se reculeagă în curtea mică a bisericii.

Contesa de Darrieux mi-a spus că și-a amintit de doctor când venea la ea după miezul nopții, cu cămașa decolorată, și când, după ce străbătea cărările de țară, se întorcea să verifice dacă febra micuțului scăzuse de dimineață.

– Fiecare dintre noi – a adăugat ea – se gândește acum la crizele de angină pectorală, de oreion, de gripă de care s-a ocupat doctorul și la actele de deces pe care le scria aplecat la masa de bucătărie, pentru că pe vremea când doctorul Guyennot și-a început cariera se mai murea în patul propriu și nu la spital.

Philippe Guyennot lasă amintiri frumoase în urmă. În timpul discursului, fiul său a spus:

– Tatăl meu era un om devotat, care nu accepta să i se plătească decât o singură consultație, chiar dacă trecea de mai multe ori în cursul aceleiași zile sau dacă punea stetoscopul la pieptul întregii familii. A fost un mare medic care dădea diagnosticul după ce punea trei întrebări și privea fundul de ochi al bolnavului. Într-o lume în care nu se inventaseră *medicamentele generice*.

Pe placheta funerară a fost fixat un medalion reprezentându-l pe Philippe Guyennot. Familia a ales o fotografie de vacanță în care medicul avea vreo cincizeci de ani. Zâmbește cu toți dinții, este bronzat și se poate ghici marea în spatele lui. O vară când a trebuit să-și aducă un înlocuitor, să renunțe la drumurile de la țară și la accesele de tuse, ca să închidă ochii la soare.

Înainte de a binecuvânta defunctul, ultimele cuvinte ale părintelui Cédric sunt:

– Philippe Guyennot, așa cum Tatăl m-a iubit, așa v-am iubit și eu. Nu este o formă de iubire mai mare decât să-ți dai viața pentru cei pe care-i iubești.

În omagiul defunctului s-a organizat o adunare în sala comunală a primăriei. Am fost și eu invitată, dar nu m-am dus. Toată lumea a fost, mai puțin Pierre Lucchini și cu mine.

În timp ce groparii închid cavoul familiei, Pierre Lucchini îmi povestește că defunctul și-a întâlnit soția în ziua căsătoriei femeii cu un alt om. În timpul dansului mirilor, ea și-a scrântit glezna. Philippe a fost chemat de urgență. Când medicul și-a văzut viitoarea soție în rochie de mireasă, cu glezna presată cu gheață, s-a îndrăgostit lulea. A luat-o în brațe ca să o ducă la raze, la spital, și nu a mai adus-o niciodată la proaspătul, doar pentru o scurtă perioadă, soțul ei. Pierre adaugă zâmbind:

– Și, uite așa, îngrijindu-i glezna, el i-a cerut mâna.

Înainte de închiderea grilajelor, cei doi copii ai lui Philippe se întorc în cimitir. Se uită la munca groparilor. Scot cuvintele de condoleanțe atașate la gerbere. Îmi fac semn cu mâna înainte de a urca în mașină și a pleca spre Paris.

Frunzele moarte se adună cu grebla, amintirile și regretele la fel.

Vorbesc singură. Vorbesc cu morții, cu pisicile, cu șopârlele, cu florile, cu Dumnezeu (nu mereu într-un mod politic). Vorbesc. Mă întreb. Îmi pun tot felul de întrebări. Îmi dau singură curaj.

Eu nu intru în vreo categorie anume. Nu am intrat niciodată în vreo categorie. Când fac un test de autocunoaștere într-o revistă de femei, de genul *Cunoaște-te pe tine însăși!* sau *Cunoașteți-vă mai bine!*, nu există răspunsuri pentru mine. Eu sunt *ex aequo* peste tot.

Sunt la Brancion-en-Chalon și oameni care nu mă iubesc, se tem sau le e frică de mine. Poate și pentru faptul că eu par că port doliu mereu. Dacă ar ști ei că pe dedesubt sunt *vară*, m-ar arde pe rug. Toate meseriile care au legătură cu moartea par ciudate.

Și apoi, soțul meu a dispărut. Uite așa, pur și simplu, de pe o zi pe alta. *Trebuie să recunoașteți că e ciudat. Se urcă pe motocicletă și, hop!, a dispărut. Nu-l mai vede nimeni niciodată. Unde mai pui că era un bărbat chipeș, ca să vezi! Iar jandarmii ăștia nu fac nimic. N-au deranjat-o niciodată, n-au luat-o la întrebări. Și nici nu pare prea îndurerată. Are ochii uscați. Eu cred că ascunde ceva. Mereu îmbrăcată în negru, pusă la patru ace... este înspăimântătoare femeia asta. Se petrec lucruri nu prea curate în cimitir, ea nu-mi inspiră încredere deloc. Groparii sunt mereu grămadă pe lângă ea. Și uită-te la ea: vorbește singură. Să nu-mi spui că este normal să vorbești singur.*

Dar sunt și din cele care spun: *O femeie de ispravă. Pâinea lui Dumnezeu! Devotată. Zâmbitoare, discretă. Și are o meserie așa grea. Nimeni nu mai vrea să facă așa ceva. Este meritul ei. Mereu gata să ofere un pahar de ceva celor mai nefericiți. Mereu cu un cuvânt de încurajare. Și, bine-nțeleș, îmbrăcată de o eleganță... Politicoasă, zâmbitoare, plină de compasiune. Nimic de reproșat. O adevărată muncitoare. Cimitirul este impecabil. O femeie simplă, fără figuri. Un pic zăpăcită, dar asta n-a omorât pe nimeni.*

Eu sunt subiectul principal în războiul lor civil.

Odată primarul a primit o scrisoare care-i cerea să mă alunge din cimitir. El a răspuns politicos că nu făcusem nici o greșeală.

Se întâmplă ca tinerii să mai arunce cu pietricele pe storurile camerei mele, ca să mă sperie sau să vină să-mi bată cu putere în ușă în plină noapte. Din pat îi aud cum râd a batjocură. Când Éliane începe să latre sau când sună alarma cu sunetul ei înfiorător, vitejii fug cu toată viteza.

Pe tineri prefer să-i cunosc vii, nesuferiți, gălăgioși, beți, prostuți, decât să văd oameni după coșciugele lor, copleșiți de durere.

Vara se întâmplă, de asemenea, ca adolescenții să sară gardul cimitirului. Așteaptă miezul nopții. Vin în grup și se distrează sperindu-se unii pe alții. Se ascund în spatele crucilor, scoțând tot felul de sunete, sau trântesc porțile capelelor funerare. Mai sunt unii amatori de ședințe de spiritism pentru a-și speria sau impresiona iubitele.

– Ești aici, spirite?

În cursul acestor ședințe aud fete urlând și fugind la cea mai mică *manifestare supranaturală*. Manifestare provenită de la pisicile ce vânează fluturi de noapte printre morminte, de la aricii ce răstoarnă cutiile cu lumânări sau de la mine, care îi urmăresc, ascunsă în spatele unui mormânt, înarmată cu un pistol cu vopsea pe bază de apă.

Nu suport să nu fie respectat locul unde se odihnesc defuncții. La început, aprind luminile în fața casei și sun alarma. Dacă nu se întâmplă nimic, îmi iau pistolul cu vopsea și îi urmăresc pe alei. Nu este lumină noaptea în cimitir. Și, deci, pot umbla fără să fiu văzută vreodată. Îl cunosc pe de rost. Pot să ajung oriunde cu ochii închiși.

În afara celor dornici să facă dragoste, am descoperit într-o noapte un grup care se uita la un film de groază, așezați pe mormântul lui Diane de Vigneron, prima îngropată din cimitir. Cea a cărei fantomă ar fi fost văzută de secole de către unii locuitori din Brancion. Am ajuns tiptil-tiptil în spatele intrușilor și am suflat cu toată puterea într-un fluier. Au țâșnit ca iepurii. Abandonându-și calculatorul pe mormânt.

În anul 2007 am avut probleme mari cu o bandă de tineri aflați în vacanță. Oameni în trecere. Parizieni sau cam așa ceva. Între 1 și 30 iulie au sărit în fiecare noapte gardul cimitirului, ca să doarmă sub cerul liber, pe morminte. Am chemat jandarmii de mai multe ori, Nono le-a dat câteva șuturi în fund, explicându-le că cimitirul nu era un spațiu de joacă, dar se întorceau a doua zi. Am aprins toate luminile din fața casei, am sunat alarma, am tras după ei cu pistolul cu vopsea, degeaba. Imposibil să-i fac să renunțe. Nimic nu-i impresiona.

Din fericire, pe 31 iulie, dimineața, au plecat. Dar în anul următor s-au întors. Pe 1 iulie seara, erau acolo. I-am auzit spre miezul nopții. S-au instalat pe mormântul Céciliei Delaserbe (1956 – 2003). Și contrar anului precedent, fumau și beau mult, lăsându-și sticlele goale prin tot cimitirul. În fiecare dimineață trebuia să adun chiștoacele strivite în ghivecele de flori.

Apoi s-a întâmplat un miracol: în noaptea de 8 spre 9 iulie au plecat. Nu am să uit niciodată strigătele lor de groază. Au povestit că văzuseră *ceva*.

A doua zi Nono mi-a spus că a găsit niște *sigilli* albastre spre osuar, un drog prea puternic, care le-o fi deformat imaginea unui foc viu într-un soi de spectru în mintea lor afectată. Nu știu dacă fantoma lui Diane de Vignerot sau cea a lui Reine Ducha m-a scăpat de tinerii aceștia proști, dar îi mulțumesc.

*Dacă ar crește câte o floare pentru fiecare dintre gândurile mele pentru tine,
pământul ar fi o imensă grădină.*

Mă duceam să închid poarta cea mare, situată mai jos de studioul nostru, când am văzut un măr roșu în vitrină, pe coperta unei cărți: *Legea pământului*¹⁶, de John Irving.

N-am știut cum să interpretez titlul. Era prea complicat pentru mine. În 1986, la optsprezece ani și nivelul școlar al unui copil de șase. În-vă-ță-toa-re, școa-lă, eu merg, eu am, tu ai, eu mă în-torc la școa-lă, este, bu-nă-zi-ua-doam-nă, Panzani, Babybel, Boursin, Skip, Oasis, Ballantine's.

Am cumpărat cartea de opt sute douăzeci și una de pagini, când pentru mine putea dura ore întregi să citesc și să înțeleg o singură frază. Aproape ca atunci când aș fi purtat mărimea 50, dar eu mi-aș lua blugi de 36. Am cumpărat-o pentru că mărul de pe copertă îmi lăsa gura apă. Și de câteva luni îmi pierdusem cheful de orice! Totul a început cu răsuflarea lui Philippe Toussaint în ceafa mea. Răsuflarea însemna că era gata, că mă voia. Philippe Toussaint m-a vrut întotdeauna, nu m-a dorit. Am rămas nemișcată. M-am prefăcut că dorm. Că respir profund.

Era prima dată când corpul meu nu mai răspundea la chemarea lui. Pe urmă, lipsa chefului a trecut, o dată, de două ori. A revenit apoi ca o chiciură depusă din când în când.

M-am înțeles mereu cu viața, am văzut partea bună a lucrurilor și doar rareori partea întunecată. Ca și casele situate pe malul apei, cu fațadele scăldate în razele soarelui. De pe vapor vezi culoarea strălucitoare a pereților, palisadele albe ca niște oglinzi și grădinile pline de verdeață. Mi se întâmpla de puține ori să văd în spatele clădirilor, ceea ce descoperi când mergi pe lângă ele pe un drum, umbrarul unde sunt ascunse pubelele și fosa septică.

Înainte de Philippe Toussaint, în ciuda familiilor-gazdă și a unghiilor mele roase, vedeam soarele pe fațade, rareori petele întunecate. Cu

el, am înțeles ce înseamnă dezamăgirea. Că nu era suficient să te bucuri de un om ca să-l iubești. Imaginea pe hârtie colorată a băiatului frumos s-a șifonat. Lenea, lipsa lui de curaj în fața părinților, violența în stare latentă și mirosul celorlalte femei pe vârful degetelor sale mi-au furat ceva.

El își dorea un copil cu mine. Îmi spusese:

– O să avem copii.

Același bărbat cu zece ani mai mare decât mine, care vorbea în șoaptă cu maică-sa că mă *adunase de pe drumuri*, că eram *o fată pierdută* și că *îi părea rău*. Și când maică-sa s-a întors cu spatele după ce i-a scris a nu știu câta filă de cec, el m-a luat de gât, spunându-mi că le povestise mereu baliverne *bătrânilor*, ca să-l lase în pace. Dar cuvintele fuseseră deja aruncate, înșelătoare.

Am făcut și eu la fel în ziua aceea. I-am zâmbit, i-am spus:

– De acord, firește, înțeleg.

Dezamăgirea a născut altceva în mine. Ceva mai puternic. Pe măsură ce-mi vedeam pântecul rotunjindu-se, voiam să mă reapuc de învățat. Să știu ce înseamnă cu adevărat a stârni dorința. Dar nu prin cineva, ci cu ajutorul cuvintelor. Cele din cărțile de care fugisem pentru că mă înspăimântau.

Am așteptat ca Philippe Toussaint să plece cu motocicletă, ca să citesc coperta a patra a cărții *Legea pământului*. Eram obligată să citesc cu voce tare: pentru a înțelege cuvintele, trebuia să le aud. Ca și cum mi-aș fi povestit singură ceva. Eram dublul meu: cea dornică să învețe și cea care mă învăța. Prezentul meu și viitorul în aceeași carte.

De ce mergi înspre cărți la fel cum mergi înspre oameni? De ce suntem atrași de coperte la fel cum suntem de o privire, o voce familiară, auzită și altădată, care ne întoarce din drum, ne face să ne ridicăm ochii, ne atrage atenția și poate că ne va schimba cursul existenței?

După mai mult de două ore, nu eram decât la pagina zece și reușisem să înțeleg un cuvânt din cinci. Citeam și reciteam cu voce tare fraza: *Un orfan este un altfel de copil decât ceilalți copii prin atracția sa față de lucrurile care intervin în viața lui în fiecare zi, la oră fixă. Orfanul se arată avid de tot ce promite să dureze, să*

rămână. Avid. Oare ce putea să însemne? O să mă duc să-mi cumpăr un dicționar și o să învăț să-l folosesc.

Până atunci, cunoșteam doar textele cântecelor scrise pe copertele plăcilor mele de vinil. Le ascultam și încercam să le citesc în același timp, dar nu le înțelegeam.

În timp ce mă gândeam la cumpărarea dicționarului am simțit-o pe Léonine mișcându-se pentru prima dată. Am luat gesturile ei lente ca o încurajare.

A doua zi ne-am mutat la Malgrange-sur-Nancy, ca să ne facem paznici la barieră. Dar înainte, am coborât să cumpăr un dicționar ca să caut cuvântul *avid. Care dorește ceva cu ardoare.*

The Cider House Rules, roman apărut în anul 1985

Dacă viața nu este decât o trecere, amintirea noastră îți va păstra veșnic chipul.

Șterg cu o cârpă cutiile de plastic ce adăpostesc păpușile portugheze. Le țin cât mai mult timp întinse la orizontală, ca să nu le mai văd ochii și capetele minuscule cu agrafe negre.

Am auzit că au început să dispară pitici de grădină... Dacă i-aș spune doamnei Pinto că toate păpușile mi-au fost furate?

Nono și părintele Cédric sunt într-o discuție aprinsă în spatele meu. Mai ales Nono. Elvis este aplecat la fereastra bucătăriei, privește vizitatorii trecând, fredonând încet *Tutti Frutti*. Vocea lui Nono o acoperă pe a lui.

– Eram pictor. Zugrav¹⁷ adică, nu pictor ca Picasso. Într-o zi, femeia m-a părăsit, lăsându-mă cu trei prichindei... și am rămas și fără slujbă. M-au dat afară din motive economice. M-a angajat primăria în 1982, ca gropar.

– Ce vârste aveau copiii tăi? Întreabă părintele Cédric.

– Nu erau prea mari. Cei mari aveau șapte și cinci ani, cel mic, șase luni. I-am crescut singur. Mai târziu, am mai avut o fiică... M-am născut foarte aproape de aici, în spatele primei linii de case de lângă biserica ta. Dar tu, domnule părinte, unde te-ai născut?

– În Bretania.

– Plouă tot timpul pe-acolo, așa-i?

– Se poate, dar asta nu împiedică nașterea pruncilor. Nu am rămas prea mult în Bretania, tata era militar. Tot timpul îl mutau.

– Un militar care a crescut un preot nu se întâlnește la tot pasul.

Râsul lui Cédric răsună între pereții mei. Elvis continuă să fredoneze. Eu nu i-am cunoscut niciodată vreo mândruță – el, care își petrece zilele fredonând cântece de dragoste.

Nono mă strigă:

– Violette, lasă păpușile, cineva bate la poartă!

Arunc cârpa pe scară și plec să deschid vizitatorului care, fără îndoială, caută vreun mormânt.

Deschid poarta dinspre cimitir, îl văd pe comisar. Este prima dată când vine pe partea aceasta. Nu are urna cu el. Este tot nepieptănat. Se simte încă mirosul de scorțișoară și vanilie. Ochii îi scânteiază, de parcă ar fi plâns, sigur din cauza oboselii. Îmi zâmbește timid. Elvis închide poarta, iar zgomotul făcut îmi acoperă salutul.

Comisarul îi zărește pe Nono și pe părintele Cédric așezați la masă. Îmi spune:

– Vă deranjez? Vreți să vin mai târziu?

Răspund că nu. Că peste două ore o să fie o înmormântare, nu o să mai am timp. Intră. Îi salută pe Nono, Elvis și pe părintele Cédric cu un semn al mâinii.

– Vi-i prezint pe Norbert și Elvis, colegii mei, și pe preotul nostru, Cédric Duras.

Comisarul se prezintă și el. Este prima dată când îi aud numele: Julien Seul. Cei trei prieteni pleacă de îndată, de parcă numele comisarului i-ar fi speriat. Nono strigă:

– Pe curând, Violette!

Mă prezint și eu pentru prima dată.

– Mă numesc Violette. Violette Toussaint.

Comisarul răspunde:

– Știu.

– A, da? Știți?

– La început am crezut că era un fel de poreclă, ca o glumă.

– O glumă?

– Trebuie să recunoașteți că pentru o femeie portar la cimitir nu este prea comun să se numească Toussaint.

– De fapt, mă cheamă Trenet. Violette Trenet.

– Trenet e mai bine decât Toussaint.

– Toussaint era numele soțului.

– De ce *era*?

– A dispărut. S-a volatilizat de pe o zi pe alta. Adică, nu chiar de pe o zi pe alta... Să spunem că și-a prelungit mai mult una dintre absențe.

El mi-a răspuns, jenat:

- Și pe asta o știu.
- O știți?
- Doamna Bréant are stururi roșii și gura slobodă.

Mă duc să-mi spăl mâinile, las săpunul lichid să curgă în căușul palelor, unul catifelat, cu trandafiri. La mine acasă, totul are un miros de trandafir: lumânările, parfumul, lenjeria, ceaiul, prăjiturelele înmuiate în cafea. Îmi dau pe mâini cu cremă pe bază de trandafiri. Petrec ore întregi cu mâinile în pământ, grădinărind, așa că trebuie să le protejez. Îmi place să am mâini frumoase. Sunt deja ani buni de când nu-mi mai rod unghiile.

În răstimp, Julien Seul îmi analizează din nou pereții albi. Pare preocupat. Éliane își freacă năsucul de el, iar el o mângâie zâmbind.

În timp ce-l servesc cu o ceașcă de cafea, mă întreb ce i-o mai fi putut povesti doamna Bréant.

- Am scris discursul pentru mama.

Scoate un fel de plic din buzunarul interior și îl pune sprijinit de pușculița-gărgăriță.

– Adică ați făcut patru sute de kilometri doar ca să-mi aduceți discursul pentru mama dumneavoastră? De ce nu mi l-ați trimis prin poștă?

- Nu, nu am venit chiar pentru aceasta.
- Ați adus cenușa?
- Nici atât.

Lasă o pauză să se scurgă. Pare din ce în ce mai stingherit.

- Aș putea fuma la fereastră?
- Da.

Scoate un pachet strivit din buzunar și își ia o țigară, o blondă¹⁸. Înainte de a-și aprinde chibritul, îmi spune:

- Mai e ceva.

Se duce la fereastră și o întredeschide. Se întoarce cu spatele la mine. Trage un fum și îl suflă spre exterior.

Am senzația că aud ca într-un vis, când îmi spune în timp ce scoate un rotocol de fum:

- Știu unde este soțul dumneavoastră.

Își strivește țigara de peretele exterior și își pune chiștocul în buzunar. Se întoarce către mine și-mi repetă:

- Știu unde este soțul dumneavoastră.
- Care soț?

Nu mă simt bine. Nu vreau să înțeleg deloc ce tocmai vrea să-mi spună. E ca și cum ar fi a urcat în camera mea fără să-mi ceară voie și ar fi deschis toate sertarele pentru a le scotoci și a scoate conținutul din ele fără ca eu să-l pot împiedica. Lasă privirea în jos și, cu o voce abia perceptibilă, șoptește:

- Philippe Toussaint... știu unde este.

Joc de cuvinte: în limba franceză, *peintre* = pictor, iar *peintre de bâtiment* = zugrav

Gauloises Blondes – marcă renumită de țigări populare în Franța

Întunericul nopții nu este niciodată desăvârșit, întotdeauna există o fereastră aprinsă la capătul unui drum.

Singurele fantome în care cred sunt amintirile. Indiferent dacă sunt reale sau imagine. Pentru mine, vâcolacii, strigoii, spiritele, toate sunt lucruri supranaturale ce nu există decât în mintea celor vii.

Anumite persoane comunică, uneori, cu morții, și le cred sincer, dar pentru mine, când un om este mort, apoi este mort și gata. Dacă revine, este doar pentru că o persoană vie îl aduce la viață prin puterea gândului. Dacă vorbește, asta înseamnă că doar o persoană vie îi împrumută vocea, dacă apare, tot o persoană vie îl proiectează cu spiritul său, ca o hologramă, o imprimantă 3D.

Lipsa celor dragi, durerea, insuportabilul te pot face să re trăiești sau să simți lucruri ce depășesc imaginarul. Când cineva a plecat, a plecat și gata. Trăiește doar în spiritul celor rămași. Și spiritul unui singur om este mult mai mare decât întreg universul.

La început am crezut că a învăța să merg pe monociclu este cel mai greu lucru. Dar mă înșelam. Cea mai rea a fost frica. Să o stăpânesc în noaptea aceea. Să reduc bătăile inimii. Să nu tremur. Să nu rămân fără aer. Să închid ochii și să merg până la capăt. Trebuia să scap de problemă. Dacă nu, situația nu s-ar fi rezolvat niciodată.

Am încercat orice: amabilitate, intimidare, alte lucruri. Nu mai dormeam. Nu mă mai gândeam decât cum să scap de problemă. Dar cum s-o fac?

Pe bicicletă, că are o roată sau două, este aproape la fel: doar o problemă de echilibru. În schimb, ca să mă antrenez pe aleile cimitirului, aveam interes să o fac noaptea. Nimeni nu trebuia să o vadă pe portăriță cum merge pe bicicleta cu o singură roată pe lângă morminte. Am exersat la căderea nopții, cu porțile închise, mai multe zile la rând. Trebuia să lucrez cu frânele și accelerațiile. Era de neconceput ca, la un moment dat, să cad. Cel mai mult timp mi-a luat să cos giulgiul, bucata aceea de material folosită la acoperirea

cadavrelor. Am adunat metri întregi de pânză albă: muselină, mătase, bumbac, tul. Am petrecut mult timp cosând totul pentru a da deopotrivă rezultatului final un aspect realist și suprarrealist. M-am gândit amuzată în timpul nopților, când confecționam *lucrul*, că era rochia mea de mireasă pe care n-am purtat-o în ziua nunții cu Philippe Toussaint. Sunt sigură că sfârșim râzând de tot. Sau măcar zâmbind. Sfârșim prin a zâmbi la orice.

Am băgat apoi lințoliul în mașina de spălat, la rece, cu cinci sute de grame de bicarbonat de sodiu, ca să devină fluorescent. Înainte de a-i coase dublura, am lipit benzi luminoase, din cele reîncărcabile atunci când sunt expuse la lumină. Am subtilizat mai mulți metri din camionul muncitorilor de la primărie. În mod normal, le folosesc pentru semnalizările exterioare, pentru că produc o luminozitate foarte puternică. Este suficient doar să le expui la lumină înainte de a le folosi. O baie de soare sau o expunere prelungită sub o lampă.

Trebuia ca părul și chipul să-mi fie ascunse cu totul. Am recuperat din căsuță niște căciuli negre ale lui Nono. Le-am decupat în dreptul ochilor și am pus apoi peste găuri o bucată de voal de mireasă. Cineva mi-a oferit un breloc în formă de înger. Proiecta o lumină destul de puternică dacă îl apăsai la capete. Un fel de lanternă de buzunar în caz de pericol, micuță și subțire. Am strâns-o între dinți.

Când m-am uitat în oglindă, m-am gândit că o să-i înspăimânt. Tare. Semănam cu una venită din filmul de groază pe care tinerii îl priveau pe mormântul lui Diane de Vignerot în ziua când și-au abandonat calculatorul după ce am suflat eu din fluier. Aranjată așa – cu o lungă rochie albă fantasmagorică, cu fața acoperită de voalul de mireasă, corpul luminând ca zăpada în lumina farurilor, gura iluminată după cum închideam sau relaxam buzele –, într-un context special, adică un cimitir, noaptea, unde trosnetul celei mai mici crengi poate lua proporții incredibile, puteam să provoc o criză cardiacă. Îmi lipsea doar sunetul. Aveam imaginea, nu și banda de sunet originală. Sunt mai multe sunete ce pot terifia pe oricine într-un cimitir, noaptea. Gemete, plânsete, scrâșnet, zgomotul vântului, ritmul din ce în ce mai scăzut al unei melodii. Am optat pentru un radio mic, neconectat la o frecvență anume. L-am agățat de bicicleta mea. Când va veni momentul, voi acționa.

Pe la ora 22.00, m-am ascuns în interiorul unei capele mortuare, cu inima bătându-mi cu putere sub ținuta mea împopoțonată, cu bicicleta în mână.

Nu am așteptat prea mult timp. Vocile ajungeau înaintea pașilor. Au venit sărind gardul situat în punctul estic al cimitirului. În seara respectivă erau cinci. Trei băieți și două fete. Numărul lor putea să varieze.

Am așteptat să se *instaleze*. Să înceapă să-și deschidă dozele de bere și să se folosească de ghivecele de flori ca de niște scrumiere. S-au întins pe mormântul doamnei Cedilleau, o femeie de ispravă pe care am cunoscut-o în timp ce venea să îngrijească mormântul fiicei. Mi-a dat putere să-i știu lungiți pe mormintele mamei și fiicei.

Am început prin a-mi pregăti bicicleta și a-mi așeza corect rochia lungă, pentru că nu trebuia să se agațe în bicicletă. Ținuta mea se vedea de departe, am expus benzile timp de două ore sub o lampă cu halogen. Am împins poarta capelei mortuare făcând mult zgomot, un zgomot sec. Vocile au tăcut. Eram la mai multe sute de metri de grup. Am început să pedalez. Încet. Ca și cum m-aș fi lăsat purtată de aripi. Eram la aproximativ patru sute de metri de ei, când unul dintre băieți m-a văzut. Eram terorizată. Simțeam moliciunea mâinilor mele, rochia de bumbac atingându-mi picioarele, căldura din cap. Băiatul era incapabil să mai scoată vreun sunet. Văzându-i expresia feței, groaza întipărită pe ea, una dintre fete s-a întors spre mine, cu un chiștoc în bot, și a început să urle. A urlat așa de tare, că gura mi-a devenit dintr-o dată uscată, foarte uscată. Urletul ei i-a făcut și pe ceilalți trei să sară în picioare. Ei, care până atunci râdeau cu gura până la urechi, au încetat să mai râdă.

M-au fixat toți cinci. A durat una sau două secunde, nu mai mult. M-am oprit brusc la două sute de metri de ei. Am strâns buzele, ceea ce a proiectat lumină în direcția lor. Am deschis brațele în cruce și m-am îndreptat din nou spre ei, dar de această dată mult mai rapid, mai amenințător.

În mintea mea totul s-a petrecut la ralanti, am avut vreme să analizez fiecare secundă. Dacă aș fi ratat experimentul, dacă aș fi fost demascată, dacă m-ar fi urmărit ei, m-ar fi desființat. Dar ei nu au stat să se gândească. Atunci când și-au dat seama că o fantomă

venea direct spre ei plutind, aparent vie, cu brațele în formă de cruce, au țâșnit cu viteză maximă. Niciodată nu s-au dovedit așa de rapizi. Trei dintre ei s-au dus spre porți, urlând, doi înspre capătul cimitirului.

Am ales să-i urmăresc pe cei trei. Unul a căzut, dar s-a ridicat imediat.

Nu știu cum au reușit să sară porțile, înalte totuși de trei metri și jumătate. O nouă dovadă că frica îți dă aripi.

Nu i-am mai văzut vreodată. Știu că au povestit oricui voia să-i asculte că cimitirul era bântuit. Am strâns chiștoacele și dozele goale. Am făcut curat la mormântul doamnei Cedilleau.

În noaptea aceea am dormit prost pentru că nu m-am putut opri din râs. Cum închideam ochii, cum îi vedeam țâșnind ca iepurii.

A doua zi de dimineață, mi-am aranjat în magazie bicicleta și ținuta de deghizare. Înainte de a le închide într-un cufăr, le-am mulțumit. Le-am aranjat așa cum împachetezi o rochie de mireasă scoasă la lumină din când în când ca să vezi dacă mai încapi în ea.

Mică floare a vieții. Etern este parfumul tău, chiar dacă oamenii prea devreme te-au cules.

– Philippe Toussaint este mort. Singura diferență între el și defuncții din acest cimitir este că mi se mai întâmplă să mă mai reculeg la mormintele lor.

– Philippe Toussaint este într-un anuar. Mă rog, numele service-ului lui este într-un anuar.

Sunt deja mai mult de nouăsprezece ani de când nimeni nu-i mai pronunțase numele cu voce tare în fața mea. Chiar și în vorbirea celorlalți, Philippe Toussaint dispăruse.

– Service-ul lui?

– Mă gândeam că ați vrea să știți, că l-ați căutat.

Mă simt incapabilă să răspund comisarului. Nu l-am căutat pe Philippe Toussaint. L-am așteptat multă vreme, ceea ce este diferit.

– Am constatat că sunt operațiuni efectuate în contul bancar al domnului Toussaint.

– Contul său bancar...

– Contul său bancar a fost golit în anul 1998. M-am dus să verific la fața locului, acolo de unde s-au scos banii, ca să știu dacă a fost vorba de o escrocherie, de o uzurpare de identitate sau Toussaint însuși și-a retras banii.

Am simțit că îngheț din cap până-n picioare. De fiecare dată când îi pronunțăm numele, aș vrea să tacă. Aș vrea să nu fi intrat niciodată în casa mea.

– Soțul dumneavoastră n-a dispărut. Trăiește la o sută de kilometri de aici.

– O sută de kilometri...

Totuși, această zi începuse destul de bine, cu venirea lui Nono, a părintelui Cédric, cu Elvis cântând la fereastră, buna dispoziție, mirosul de cafea, râsul bărbaților, păpușile mele îngrozitoare, praful de șters, mopul, căldura de pe scară...

– Dar de ce ați făcut cercetări despre Philippe Toussaint?

– Când doamna Bréant mi-a zis că a dispărut, am vrut să aflu ce s-a întâmplat ca să vă ajut.

– Domnule Seul, dacă există o cheie în braștele dulapurilor, ea e pusă acolo pentru ca nimeni să nu le deschidă.

Dacă viața nu-i decât un pasaj, atunci măcar să semănăm flori în el.

Am ajuns la bariera Malgrange-sur-Nancy la sfârșitul primăverii anului 1986. Primăvara, totul pare posibil: lumina soarelui și promisiunile. Simți că, în jocul de skanderbeg dintre iarnă și vară, vara va învinge. Că zarurile sunt aruncate. Un joc câștigat în avans, chiar dacă plouă.

Fetele aflate în grija statului se mulțumesc cu puțin. Așa i-a spus o educatoare celei de-a treia familii-gazdă când eu aveam șapte ani, de parcă eu nici n-o auzeam, nu existam. Să fiu abandonată la naștere însemna să fiu invizibilă. Și apoi, cât însemna acel puțin?

Aveam sentimentul că am totul: tinerețea, dorința de a învăța să citesc *Legea pământului*, un dicționar, un copil în pântec, o casă, o slujbă, o familie ce urma să fie prima mea familie. Una șchiopătândă, totuși o familie. De la nașterea mea, n-am avut nimic al meu, în afară de zâmbet, câteva haine, păpușa mea Caroline, discurile de vinil cu Daho, Indochine, Trenet și revistele cu *Tintin*.

La optsprezece ani, urma să am un serviciu legal, un cont în bancă și o cheie a mea, doar a mea. O cheie prinsă la o mulțime de brelocuri zgomotoase, ca să-mi amintească faptul că aveam o cheie.

Casa noastră era pătrată, cu acoperiș de țiglă acoperită de mușchi, așa cum desenează copiii de la grădiniță. Două forșiții erau în floare de fiecare parte a locuinței. Ai fi zis despre căsuța albă cu ferestre roșii că purta două cosițe blonde. Un gard de trandafiri roșii, încă îmbobociți, despărțea limita din spate a clădirii de linia de tren. Șoseaua principală, traversată de trenuri, se răsucea la două sute de metri de pragul unde se odihnea covorașul vechi de la intrarea în camera noastră.

Foștii paznicii ai barierei, domnul și doamna Lestrille, ieșeau la pensie peste două zile. Aveau puțin timp să ne formeze. Să ne explice secretele meseriei: să cobori și să urci bariera.

Domnul și doamna Lestrille ne lăsau vechile lor mobile, linoleumul și săpunierile înnegrite. Ramele agățate de ani de zile pe pereți tocmai fuseseră luate: pe tapetul cu flori se vedeau pe alocuri dreptunghiuri puțin mai deschise la culoare. Abandonaseră o schiță cu *Gioconda* lângă fereastra din bucătărie.

În locul bucătăriei nu exista nici o bucătărie. Doar o cameră plină de grăsime, unde tronau un reșou vechi, pe gaz, și trei corpuri suspendate, susținute de șuruburi ruginite. Când am deschis minusculul frigider aproape abandonat în spatele unei uși, am dat de o bucată de unt îngălbenit, prost ambalat.

Chiar dacă locul era vechi și murdar, îmi făceam planuri cum o să-l aranjez. Cum o să transform camerele după ce le văruiesc. Îmi venea să zâmbesc în fața culorilor pereților zugrăviți, ascunși în spatele florilor fragile de pe tapetul de dinainte de război. O să schimb totul. Mai ales etajerele: o să mă ajute să sprijin întreaga noastră viață viitoare. Philippe Toussaint mi-a promis la ureche că o să pună un alt tapet peste tot, imediat ce familia Lestrille o să iasă pe ușă.

Înainte de a pleca, cuplul de bătrâni ne-a lăsat o listă cu numerele de telefon pentru situația când bariera se va bloca.

– De când nu mai ridicăm bariera la manivelă, circuitele se mai blochează. Se întâmplă de mai multe ori pe an.

Ne-au lăsat mersul trenurilor. Orarul de vară. Orarul de iarnă. Nu mai era mare lucru de adăugat. În zilele libere, în perioada grevelor și duminica erau mai puține trenuri. Sperau că am fost avertizați că orele și ritmul de lucru erau foarte obositoare. Dar în doi are să ne fie mai ușor. Ah, da, erau gata să uite: aveam trei minute între momentul semnalului sonor și cel când trenul trecea, ca să coborâm bariera. Trei minute pentru a apăsa butonul postului de comandă ce activa bariera și oprea circulația. Odată ce trecea trenul, reglementările prevedeau un minut de așteptare înainte de a activa ridicarea barierei.

În timp ce-și punea pardesiul, domnul Lestrille ne-a spus:

– Un tren poate să ascundă un altul, dar noi, în treizeci de ani de barieră, n-am văzut niciodată așa ceva.

Pe pragul porții, doamna Lestrille s-a întors să ne avertizeze:

– Feriți-vă de vehiculele care vor încerca să treacă atunci când bariera este coborâtă. Nebuni vor fi oricând. La fel și oameni beți.

Grăbiți să plece la pensie, ne-au urat noroc și au adăugat fără să zâmbească:

– Acum este rândul nostru să luăm trenul.

Nu i-am mai revăzut vreodată.

Cum au plecat, în loc să pună tapetul nou, Philippe Toussaint m-a luat în brațe și mi-a zis:

– Oh, Violetta mea, ce bine va fi aici când vei aranja totul!

Nu știu dacă volumul *Legea pământului* început cu o seară în urmă sau dicționarul cumpărat chiar în acea dimineață mi-au dat elan, dar am avut curajul să-i cer bani pentru prima dată. De un an și jumătate salariile mele erau vărsate direct în contul lui, eu mă descurcam cu bacșișurile de ospătăriță, dar în ziua aceea nu mai aveam nimic în buzunar.

Mi-a dat, cu generozitate, trei bancnote de zece franci, scoase cu mare greutate din portofel. Un portofel interzis mie dintotdeauna. În fiecare zi, număra bancnotele să se asigure că nu a dispărut nimic. De fiecare dată când făcea acest gest, mă pierdea câte puțin. Nu pe mine, ci iubirea din care eram făcută.

În mintea lui Philippe Toussaint totul era simplu: eram o fată pierdută, adunată de el dintr-un bar de noapte, și mă puneam să lucrez în schimbul unui acoperiș deasupra capului și a ceva de mâncare. În plus, eram tânără și frumoasă, liniștită, bine proporționată, mai degrabă curajoasă, și adora să mă posede fizic. Și la un nivel mai pervers al minții sale se fixase ideea că eram înspăimântată de moarte să nu fiu abandonată din nou, deci nu aveam să plec. Și făcând un copil cu el, știa că mă înlănțuise acolo, la mâna lui.

Aveam o oră și un sfert până la următorul tren. Am traversat strada cu cei treizeci de franci în buzunar și am intrat în supermarketul Casino ca să cumpăr o găleată, un mop, bureți și detergenți. Am luat totul la întâmplare și mai ieftin. Aveam optsprezece ani, nu știam nimic despre produsele menajere. În mod normal, la vârsta aceea cumperi muzică. M-am prezentat casierei:

– Bună ziua, mă numesc Violette Trenet, sunt noua portăriță de la bariera din față. Îi înlocuiesc pe domnul și doamna Lestrille.

Casiera, al cărei nume, Stéphanie, era scris pe ecuson, nu m-a ascultat. Era blocată cu privirea pe rotunjimea pântecului meu și m-a întrebat:

– Sunteți fata noilor paznici de la barieră?

– Nu, nu sunt fata nimănui. Eu mă voi ocupa de barieră de acum înainte.

Totul era rotund la Stéphanie: fața, corpul, ochii. Ai fi zis că a fost creionată pentru a ilustra benzi desenate: o eroină deloc isteată, naivă și amabilă, ce pare mereu mirată. Cu ochii larg deschiși în permanență.

– Ce vârstă aveți?

– Optsprezece ani.

– Ah, am înțeles. Și când vine bebe?

– În septembrie.

– Ah, e bine. O să ne vedem des în acest caz.

– Da, o să ne vedem des. La revedere.

Am început cu spălatul etajelor din cameră, înainte de a ne așeza hainele.

M-am uitat sub mocheta plină de grăsime, era dușumeaua. Eram gata să scot țesătura, când a început să sune alarma barierei. Era anunțat trenul de 15.06.

Aproape că am alergat până la barieră. Am apăsat pe butonul roșu pentru coborârea barierei. Am fost ușurată când am văzut-o cum se lasă în jos. O mașină a încetinit și s-a oprit la aceeași înălțime unde eram. O mașină lungă, albă: șoferul mi-a aruncat o privire dușmănoasă, de parcă eram eu responsabilă pentru mersul trenurilor. Cel de 15.06 a trecut. Șinele au tremurat. Pasagerii erau cei de sâmbătă. Grupuri de fete ce-și petreceau după-amiaza la Nancy la cumpărături sau pentru flirturi.

M-am gândit: Poate că sunt *fete aflate în grija statului, din cele care se mulțumesc cu puțin*. Apăsând butonul verde pentru a ridica bariera, am zâmbit: aveam o slujbă, chei, o casă de văruit, un copil în pântec, o mocheta de scos, un bărbat fără scrupule, căruia nu

trebuia să uit să-i dau restul de la cumpărături, un dicționar, muzică și cartea *Legea pământului* de citit.

Trebuie să înveți să oferi absența ta celor care n-au învățat cât de importantă este prezența ta.

Moartea nu își ia nici un moment de respiro. Nu știe nici de vacanță, nici de zile de sărbătoare și nici de întâlnirile la dentist. Nu-i pasă nici de orele de vârf, de perioadele când trebuie să pleci departe, de Autostrada Soarelui, de cele treizeci și cinci de ore¹⁹, de concedii plătite, de sărbătorile de iarnă, de fericire, de tinerețe, de nepăsare, de timp frumos. Este aici, peste tot, clipă de clipă. Nimeni nu se gândește de-adevăratelea la ea, altfel ar înnebuni. Este ca un câine strecurat printre picioarele noastre, dar nu ne dăm seama că este prin preajmă decât când ne mușcă. Sau, mai rău, când mușcă pe cineva drag.

În cimitirul meu este un cenotaf. Se găsește pe aleea 3, careul Cedrilor. Un cenotaf este un edificiu mortuar, ridicat pe un mare gol. Un gol lăsat de un defunct dispărut în mare, pe munte, în accident de avion sau într-o catastrofă naturală. O persoană vie dispărută, dar cu o moarte de necontestat.

Cenotaful din Brancion nu mai are plachetă. Este foarte vechi și nu am știut niciodată în memoria cui a fost ridicat. Ieri, de exemplu, Jacques Lucchini mi-a spus că a fost construit în anul 1967 pentru un cuplu tânăr dispărut pe munte. Înainte de a urca în mașina lui mortuară, Jacques mi-a mai zis:

– Tinerii, care făceau escaladă, ar fi fost despărțiți.

Aud adesea: *Să-ți pierzi copilul este cel mai rău lucru.* Dar am auzit și că un lucru și mai rău este să nu știi că a murit. Că este ceva mai înfiorător decât mormântul: poza unui dispărut pusă pe stâlpi, pereți, vitrine, tipărită în ziare sau apărută pe un ecran de televiziune. Fotografii care îmbătrânesc, dar niciodată și chipul reprezentat de ele. Că mai tulburătoare decât mormântul sunt data aniversării dispariției, jurnalul televizat, eliberarea baloanelor la ceremonii, marșurile tăcute, când toți se îmbracă în alb.

La câțiva kilometri de Brancion, un copil a dispărut acum treizeci de ani. Maică-sa, Camille Laforêt, vine la cimitir în fiecare săptămână. În mod excepțional, primăria i-a concesionat un loc unde să-și poată înscrie numele fiului dispărut: Denis Laforêt. Nimic nu dovedește că Denis a murit. Avea unsprezece ani când n-a mai fost de găsit, pe drumul dintre sala de clasă și stația de autobuz din fața școlii. A plecat cu o oră mai devreme decât colegii săi, trebuia să meargă la o meditație. Apoi, nu se mai știe nimic. Maică-sa l-a căutat peste tot. La fel și poliția. Fiecare familie știe chipul lui Denis. Este *dispărutul din 1985*.

Camille Laforêt mi-a spus adesea că numele lui Denis înscris pe un mormânt fals i-a salvat viața. Că numele gravat în marmură o reținea între posibil și imposibil: să-și imagineze că băiatul ar trăi încă, undeva, singur, neiubit, suferind. Și că de fiecare dată când îmi deschide poarta, când se așază la masa mea, când bea o cafea, când mă salută, adaugă:

– Există ceva mai rău decât moartea: dispariția.

Eu m-am învățat de-adevăratelea cu dispariția lui Philippe Toussaint. Nici n-aș fi vrut să știu vreodată de el.

Deschid plicul cu discursul scris de Julien Seul pentru mama sa. Cel pe care-l va citi în ziua când va fi de acord să depună urna cu cenușă pe mormântul lui Gabriel Prudent. Blestemata întâlnire dintre ei doi! Dacă Irène Fayolle nu l-ar fi întâlnit pe Gabriel Prudent, Julien Seul n-ar fi pus niciodată piciorul în cimitirul meu.

Fayolle era mama mea. Mirosea frumos. Își lua parfumuri de la L'Heure bleue.

Deși născută în Marsilia, pe 27 aprilie 1941, nu a avut nicicând accent de sudistă. Nu avea Sudul în sânge. Era rezervată, distantă, vorbea puțin. A preferat mereu frigul în locul căldurii, cerul întunecat în locul soarelui. Nici măcar fizicul ei nu amintea nimic de Sud: avea tenul palid, pistrui și părul blond.

Îi plăcea bejul. Nu am văzut-o niciodată purtând haine colorate și nici sandale, în afară de o rochie galbenă, într-o poză de vacanță în Suedia, înainte de a mă naște pe mine. O ținută ca o eroare de parcurs.

lubea ceaiul englezesc. lubea zăpada, făcea poze cu ea. În albumele de familie nu sunt decât poze cu zăpadă pe fundal.

Zâmbea puțin. Era deseori pierdută în gânduri. Căsătorindu-se cu tatăl meu, a devenit doamna Seul. Cum avea sentimentul că ar face o greșeală de ortografie scriindu-l²⁰, și-a păstrat numele de fată.

N-a avut decât un copil: pe mine. M-am întrebat multă vreme dacă din cauza mea sau a numelui nostru de familie părinții mei nu au mai vrut să dea naștere și altor moștenitori.

Mai întâi a fost coafeză, apoi s-a făcut horticultoare. A creat diferite soiuri de trandafiri rezistente pe timp de iarnă. Trandafiri, după asemănarea ei.

Într-o zi, mi-a spus că-i plăcea să vândă flori, chiar dacă ele erau pentru înfrumusețarea mormintelor. Că un trandafir rămâne un trandafir și că, indiferent dacă este pentru căsătorie sau pentru un mormânt, nu are nici o importanță. Că pe toate vitrinele vânzătorilor de flori scrie: Pentru nunți sau înmormântări. Că una nu merge fără cealaltă.

În ziua când mi-a spus-o, nu știu dacă se gândea la necunoscutul cu care a ales să se odihnească pentru eternitate. Îi respect decizia, la fel cum și ea mi le-a respectat pe ale mele.

Odihnește-te în pace, draga mea măicuță!

În Franța, programul normal de lucru într-o săptămână este de 35 de ore.

Irène Seul – joc de cuvinte. În limba franceză, seul înseamnă singur. Deci, traducerea ar fi Irène Singur, ceea ce este o greșeală gramaticală, forma de feminin a adjectivului seul fiind seule. De menționat că ambele forme – cea de masculin și cea de feminin – sunt omofone.

Dragostea unei mame este o comoară pe care Dumnezeu nu ți-o dă decât o singură dată.

Léonine a așteptat să termin de zugrăvit toți pereții casei de paznici la barieră, ca să apară pe lume.

În noaptea dintre 2 și 3 septembrie 1986, am resimțit o primă contracție ce m-a trezit. Philippe Toussaint dormea lângă mine. Fiica mea a ales noaptea cea mai bună ca să vină: în cea de sâmbătă era o pauză de nouă ore între ultimul tren și cel de duminică dimineață. L-am trezit pe Philippe Toussaint. Avea patru ore la dispoziție să mă ducă la maternitate și să se întoarcă la barieră, să o coboare la ora 7.10.

Léonine a amânat destul timp, ca să fie și tatăl prezent când a scos primul strigăt. Era prânzul când i-am dat drumul în lume.

Valuri de iubire și de groază m-au copleșit. O viață mult mai importantă decât a mea și de care eram responsabilă. Respiram cu greutate. Pot spune că Léo mi-a tăiat respirația. Am început să tremur din cap până-n picioare. Emoția și spaima m-au făcut să-mi clănțâne dinții.

Părea o bătrânică micuță. Preț de câteva secunde am simțit că ea era adultul și eu copilul.

Cu pielea ei pe a mea, cu gurița lacomă după sânul meu. Cu capul micuț în căușul palmelor mele. Cu fontanela ei, cu părul negru, cu placenta verzuie pe piele, cu gurița în formă de inimă. Cuvântul *cutremur* nu este prea puternic.

Când a apărut Léonine, tinerețea mea s-a sfărâmat atât de violent, ca o vază de porțelan pe pardoseală. Ea mi-a îngropat viața de femeie, pentru a deveni mamă. În câteva minute, am trecut de la răs la plâns, de la vreme bună la ploaie. Precum cerul de martie: eram azur și aversă în același timp. Aveam toate simțurile în alertă, ascuțite ca acelea ale unui orb.

Toată viața mea, văzându-mi chipul în oglindă, m-am întrebat dacă semănăm cu mama sau cu tata. Când ochii fiicei mele m-au fixat, m-

am gândit că ea seamănă cerului, universului sau unui monstru. Am găsit-o urâtă și frumoasă. Furioasă și liniștită. Apropiată și străină. O minune și venin în aceeași persoană. I-am vorbit ca și cum continuam o conversație începută în urmă cu mult timp.

I-am urat bun venit! Am mângâiat-o. I-am mâncat ochișorii, am respirat-o, am digerat-o. I-am verificat fiecare centimetru de piele, am cuprins-o cu privirea.

Când mi-au luat-o să o cântărească, să o măsoare, să o spele, am strâns din pumni. Cum a dispărut din câmpul meu vizual, m-am simțit copil, foarte mică, dezarmată, descumpănită. Am strigat-o pe mama. Nu aveam febră, și totuși am strigat-o.

Mi-am revăzut rapid copilăria. Cum o să fac pentru ca niciodată fata mea să nu treacă prin ce am trecut eu? Din clipa când Léo a intrat în viața mea, mi-a fost teamă că o să fim separate. Mi-a fost teamă că o să mă părăsească. Și, paradoxal, îmi doream să dispară, să se întoarcă mai târziu, când voi mai crește.

Philippe Toussaint a venit la noi după-amiaza, între 15.07 și 18.09. Voia un băiat. Nu a zis nimic. Ne-a privit. Ne-a zâmbit. M-a mângâiat pe păr. Mi s-a părut că-i un bărbat frumos cu fiica noastră în brațe. I-am cerut să ne protejeze totuși. Mi-a răspuns:

– Desigur.

Pe urmă a fost al doilea cutremur. Léo avea două zile. Tocmai o alăptasem. Am așezat-o pe picioarele mele îndoite, cu căpșorul ridicat pe genunchii mei, cu piciorușele sprijinite pe pântecul meu, cu două degete strângându-mi arătătoarele. O priveam. Căutam trecutul chipului ei, ca și cum părinții mei urmau să-mi apară în fața ochilor. O priveam, după cum mi-au spus moașele, cu forță, o toceam. Ea mă fixa în timp ce-i vorbeam, nu mai știu ce îi povesteam. Se spune că nou-născuții nu zâmbesc, ci că ei surâd îngerilor. Nu știu ce înger a văzut prin mine, dar m-a fixat și mi-a zâmbit foarte limpede.

De parcă mă asigură. Ca și cum mi-ar fi spus: *Totul va fi bine*. Niciodată nu am simțit un sentiment de iubire atât de tulburător.

Cu o seară înainte de a ieși din spital, tatăl și mama Toussaint au venit la maternitate în hainele lor frumoase. Ea, cu pietre prețioase pe degete, el, cu pantofi cu ciucuri, la preț redus. Tatăl m-a întrebat

dacă o să botez *copilul*, mama a luat-o în brațe în timp ce Léonine dormea profund în patul ei transparent. A prins-o stângaci, fără să mă întrebe nimic, ca și cum micuța îi aparținea. Scorpia a ascuns fontanela lui Léo în țesătura bluzei. Ura m-a sufocat. Mi-am mușcat cu sete interiorul obrazilor, ca să nu plâng de furie.

În ziua aceea am înțeles că putea să mi se întâmple sau să mi se spună orice, că pielea și sufletul meu îmi fuseseră protejate la naștere împotriva oricărei forme de anihilare. În schimb, tot ce o atingea pe fiica mea mă penetra. Absorbeam tot ce o privea pe ea, eram o mamă până în măduva oaselor.

În timp ce-mi legănam copilul, mama Toussaint i-a vorbit, numind-o Catherine. Am corectat-o:

– O cheamă Léonine.

Mama Toussaint mi-a răspuns:

– Catherine e mult mai frumos.

În clipa aceea, tatăl Toussaint s-a adresat soției:

– Exagerezi, Chantal.

Așa am aflat că mama Toussaint avea și un prenume...

Léo a început să plângă, fără îndoială din cauza mirosului bătrânei, a vocii ei, a degetelor crispate, a pielii ei aspre. I-am cerut mamei Toussaint să mi-o dea înapoi. N-a făcut-o. A pus-o pe Léo urlând în patul ei și nu în brațele mele.

Ne-am întors apoi la *casa trenurilor*, cum a numit-o ea mai târziu. Am strâns-o lângă mine, în patul nostru, în camera noastră. Philippe Toussaint dormea în partea dreaptă, eu în stânga, iar Léo și mai la stânga. În primele noastre două luni de viață comună nu am părăsit-o decât pentru a urca și coborî bariera. O schimbam sub pături. Încălzeam baia ca să o spălăm în fiecare zi.

Apoi a venit iarna – căciulițele, fularele, iar ea îmbrobodită în landou. Primii dințișori, primele accese de râs, prima otită. Și eu, plimbându-mă cu ea între două trenuri. Oamenii care se aplecau spre ea să o vadă spuneau:

– Seamănă cu dumneavoastră

– Nu, seamănă cu tatăl ei, le răspundeam eu.

Apoi, prima primăvară, cu o pătură pusă pe iarbă, între casă și liniile de tren, la umbră. Jucăriile, apoi ea când începea să stea bine

în poziția șezând, când băga totul în guriță între două zâmbete, bariera de ridicat și de coborât, Philippe Toussaint plecând să-și facă plimbările, dar întorcându-se mereu la timp la ora mesei. După care pleca din nou într-un tur. Léo îl distra mult, dar nu rezistau decât vreo zece minute împreună.

Cred că am reușit să mă ocup bine de fetița mea, chiar dacă eram foarte tânără. Odată cu trecerea anilor, frica de a o pierde a încetat. Am înțeles până la urmă că nu era nici un motiv să renunțăm una la alta.

Nimic nu se opune nopții, nimic nu o justifică.

*Fiindcă tenebrele câștigă,
Fiindcă nu există munți,
Dincolo de vânturi, mai înalți decât treptele uitării,
Fiindcă trebuie să învățăm
În loc să înțelegem,
Să ne punem dorințe și să trăim cu așa a fost să fie!
Și fiindcă te gândești
Cu toată ființa
Că uneori chiar dacă oferi totul, nu este neapărat suficient,
De vreme ce în altă parte
Inima ta va merge să bată mai puternic
Și pentru că te iubim prea mult ca să te oprim,
Fiindcă pleci....²¹*

Acest cântec este cel mai des auzit la înmormântări. Atât la biserică, la slujbă, cât și la cimitir.

În douăzeci de ani am auzit de toate. De la *Ave Maria* la *L'envie d'avoir envie* de Johnny Hallyday. Pentru o înmormântare, o familie a cerut cântecul lui Pierre Perret²² *Le zizi*, pentru că era preferatul defunctului. Pierre Lucchini și fostul preot al nostru au refuzat. Pierre a explicat faptul că nu putem îndeplini chiar toate dorințele ultime, nici în casa Domnului, nici în *grădina sufletelor*. Așa numește el cimitirul. Familia nu a înțeles lipsa de umor în protocolul funerar.

Se întâmplă în mod frecvent ca un vizitator să pună pe mormânt un aparat de redat muzică. Nu dă niciodată sunetul prea tare, de parcă nu ar vrea să deranjeze vecinii.

Am văzut și o doamnă că a pus radioul pe mormântul soțului, *ca să audă știrile*. O fată foarte tânără a pus căștile de-o parte și de alta a crucii unui licean, ca să asculte și el ultimul album al lui Coldplay.

Sunt și aniversări când oamenii vin să sărbătorească depunând flori pe mormânt și ascultând muzică de la un telefon mobil.

Pe 25 iunie, în fiecare an, o femeie pe nume Olivia vine să cânte pentru defunctul a cărui cenușă a fost aruncată în grădina amintirilor. Vine la ora deschiderii porților. Bea în bucătăria mea un ceai neîndulcit, fără să scoată o vorbă, poate doar o remarcă despre vreme. Pe la ora 9.10 se duce spre grădina amintirilor. Nu o însoțesc niciodată, cunoaște perfect drumul. Dacă este timp frumos și ferestrele mele sunt deschise, îi aud vocea până la mine. Cântă mereu același cântec: *Blue Room*, de Chet Baker. *We'll have a blue room, a new room for two room, where ev'ry day's a holiday because you're married to me...*

Nu se grăbește să-și termine repede cântecul. Cântă cu voce tare, dar lent, ca să dureze. Sunt pauze lungi între fiecare cuplet, ca și cum cineva i-ar răspunde, ca un ecou. Pe urmă, se așază câteva clipe pe jos.

Anul trecut, în luna iunie, a trebuit să-i împrumut o umbrelă pentru că turna cu găleata. Când a venit pe la mine să mi-o restituie, am întrebat-o dacă era cântăreață, pentru că are o voce atât de frumoasă. Și-a scos paltonul, apoi s-a așezat lângă mine. A început să-mi vorbească de parcă îi pusesem atâtea întrebări, deși în douăzeci de ani nu-i adresasem decât una singură.

Mi-a vorbit de bărbatul, pe nume François, pentru care cânta în fiecare an. Era elevă la un liceu în Mâcon când l-a întâlnit: profesorul ei de franceză. S-a îndrăgostit imediat de el, de la primul curs. Își pierduse pofta de mâncare. Nu mai trăia decât ca să-l vadă. Vacanțele școlare erau ca niște hăuri din care nu mai putea ieși. Bineînțeles, făcea în așa fel încât să fie mereu în prima bancă. Nu mai studia decât la franceză, unde excela. Își redescoperea limba maternă. În cursul anului școlar a obținut nota 19 din 20²³ la o compunere. Și-a ales ca subiect: *Iubirea este o amăgire?* A scris într-un mod strălucit zece pagini despre iubirea unui bărbat, profesor, pentru una dintre elevele lui. Iubirea alungată din răspuțeri de el. Olivia își construise discursul ca un roman polițist unde singura vinovată era ea. Schimbase prenumele tuturor personajelor (elevi din clasa ei) și locul unde se desfășura intriga. A mutat totul într-un liceu englezesc. L-a întrebat, cu tupeu, pe François:

– Domnule profesor, dar de ce mi-ați dat nota 19? De ce nu 20?

El i-a răspuns:

– Pentru că perfecțiunea nu există, domnișoară.

– Atunci, insistase ea, de ce a mai fost inventată nota 20 dacă perfecțiunea nu există?

– Pentru matematică, pentru rezolvarea unor probleme. În limba franceză sunt foarte puține soluții infailibile.

Drept completare, alături de nota 19/20, mâzgălise cu pixul roșu: *Stil direct perfect. Ai știut să-ți pui imaginația bogată în slujba unei construcții literare fără cusur. Subiectul este pasionant și tratat cu brio, cu lejeritate, umor și gravitate. Bravo! Dovedești o mare maturitate de scriere.*

I-a simțit de o mie de ori privirea asupra ei când se uita în caiete. Mușcase multe capace de pix în acel an, privindu-l cum explică sentimentele Emmei Bovary.

Era sigură că iubirea era reciprocă. Și, lucru de mirare, purtau ambii același nume de familie. Acest lucru o tulburase, deși numele lor, Leroy, era comun.

Cu câteva zile înainte de bacalaureatul la franceză, Olivia, aflată într-un grup de elevi care repetau cu François, a avut îndrăzneala să-i spună:

– Domnule Leroy, dacă ne-am căsători amândoi, n-ar trebui să schimbăm nimic. N-am avea nici un demers administrativ de făcut, nici pentru actele noastre de identitate, nici pentru facturi.

Toată clasa a izbucnit în râs, iar François s-a înroșit.

Olivia a trecut proba de limba franceză la bacalaureat și a obținut 19 la oral și 19 la scris. I-a trimis un mesaj lui François: *Domnule profesor, n-am luat nota 20 pentru că nu ați găsit încă soluția la problema noastră.*

El a așteptat ca fata să treacă examenul de bacalaureat pentru a-i cere o întâlnire, față în față. După un moment lung de tăcere, interpretat de ea ca o tulburare din dragoste, i-a spus:

– Olivia, un frate și o soră nu se căsătoresc unul cu altul.

Pe moment, a râs. Râsese pentru că o numise după prenume, în timp ce până atunci îi spusese întotdeauna *domnișoară*. Pe urmă s-a oprit din râs în timp ce el se uita fix la ea. Rămăsese fără glas când

François i-a dezvăluit că avea, ambii, același tată. François se născuse dintr-o căsătorie anterioară, cu douăzeci de ani înaintea Oliviei, aproape de Nisa. Tatăl lor și mama lui François trăiseră împreună doi ani, apoi avuseseră parte de o despărțire dureroasă. Anii au trecut.

François făcuse cercetări mult mai târziu și descoperise că tatăl său se recăsătorise și că mai avea o fată, Olivia.

Tatăl ascunsese celei de-a doua familii că mai avea un băiat. S-au întâlnit. François s-a mutat la Mâcon ca să fie mai aproape de el.

Fusese bulversat să afle că sora lui era la clasa unde preda. Când i-a strigat numele, în prima zi de școală, crezuse într-o coincidență de prost gust când ea s-a oprit din discuția pe șoptite cu o colegă ca să ridice două degete la strigarea numelui și să strige *Prezentă*, fixându-l drept în ochi. A recunoscut-o pentru că semănau. El o remarcase pentru că o știa, ea nu, căci habar nu avea de existența lui.

La început Oliviei nu-i venise să creadă. Să accepte că tatăl ei i-ar fi putut ascunde existența lui François. Se gândise că el inventase povestea ca să pună capăt tentativelor de seducere a unei tinere alintate. Apoi, când înțelesese că povestea este reală, îi aruncase lui François, cu o falsă detașare:

– Nu venim din același pântec, deci nu contează. Vă iubesc ca pe un bărbat.

El i-a răspuns, dar cu o mânie rece:

– Nu! Uitați, uită imediat.

Pe când ea era încă în clasa a douăsprezecea și se întâlneau pe culoarele liceului, îi venea să se arunce în brațele lui de fiecare dată când îl zărea. Și nu ca o soră în brațele fratelui.

El o evita, lăsa privirea în jos. Enervată, făcea un ocol ca să-l înfrunte și aproape că-i striga:

– Bună ziua, domnule Leroy!

Îi răspundea timid:

– Bună ziua, domnișoară Leroy.

Olivia nu a îndrăznit să-și întrebe tatăl. Nici nu era nevoie. Văzuse cum se uita François la el, în ziua când s-au înmânat diplomele de la sfârșit de an.

Surprinsese un zâmbet între François și tatăl lor. Îi venea să-l pună pe unul să-l omoare pe celălalt. Îi dăduseră lacrimile și o copleșise furia. Nu vedea nici o altă ieșire decât să-l uite.

După înmânarea diplomelor a avut loc o serbare. Elevi și profesori au urcat, succesiv, pe scenă. După ce a ascultat reluări după grupurile Trust și Téléphone, François a cântat *Blue Room* a cappella, cu timbrul vocal al lui Chet Baker: *We'll have a blue room, a new room for two room, where ev'ry day's a holiday because you're married to me...*

Cântase pentru ea, ochi în ochi. Înțelesese că niciodată nu va avea un alt bărbat ca el. Și că acea iubire imposibilă era reciprocă.

Așa că ea a plecat. A făcut ocolul lumii și și-a obținut diplomele pentru a deveni, la rândul ei, profesoară de literatură. S-a căsătorit în altă parte, cu altcineva. Își schimbase numele.

După șapte ani, la vârsta de douăzeci și cinci de ani, s-a întors să trăiască alături de François. Într-o dimineață, a bătut la ușa lui și i-a spus:

– Acum putem să trăim împreună, nu mai port același nume cu dumneavoastră. Nu ne vom căsători, nu o să avem copii, dar măcar vom trăi împreună.

François i-a răspuns:

– Bine.

Au continuat să-și spună *dumneavoastră*, mereu. Ca pentru a păstra distanța dintre ei. Pentru a rămâne la un început, la o primă întâlnire. Viața le-a dat douăzeci de ani de viață comună. Același număr de ani care-i separa.

Luând o înghițitură de Porto, Olivia mi-a zis:

– Familia ne-a renegat, dar n-am suferit foarte mult: familia noastră eram noi. La moartea lui François, ca pentru a ne pedepsi, maică-sa l-a îngropat aici, la Brancion-en-Chalon, orașul ei natal. Ca să-l facă pe fiul ei să dispară cu totul, i-a aruncat cenușa în grădina amintirilor. Dar el niciodată nu va dispărea: îl voi purta în mine pe veci. El a fost sufletul meu pereche.

Versuri din cântecul *Puisque tu pars (Fiindcă pleci)*, interpretat de Jean-Jacques Goldman.

Pierre Perret – compozitor și interpret francez, care folosește, cu umor și tandrețe, subtilități de limbaj în cântecele sale, unele luate din lumea copilăriei, altele argotice. *Le zizi* înseamnă, în limbajul copiilor, sexul, atât al băieților, cât și al fetițelor.

Sistemul de notare francez cuprinde note de la 1 la 20.

Zori anemici varsă peste câmpuri melancolia unor apusuri.

Imediat după nașterea lui Léonine am comandat un manual de învățare a lecturii: *Ziua celor mici-mici. Metoda Boscher*, de M. Boscher, V. Boscher, J. Chapron, institutori, și M.J. Carré. La sfârșitul sarcinii, auzisem o institutoare vorbind la radio. Povestise că unul dintre elevii ei făcuse de două ori clasa pregătitoare pentru că nu știa să citească. Că nu voia să citească, ci să ghicească. Putea să spună orice sau să-și folosească memoria pentru a da impresia că citește, în timp ce el recitea pe dinafară. Exact așa făceam și eu dintotdeauna. Institutoarea a folosit atunci această metodă de lectură și în șase luni elevul său citea aproape aiudoma celorlalți din clasă. Metoda veche de lectură era în întregime silabică. Ea interzicea lectura globală: era imposibil de trișat, de căutat asemănări sau de ghicit cuvinte sau fraze.

Ore întregi, pe când Léonine era un bebe în landou, îi citeam cuvinte cu voce tare. *Strada la prânz, i u i i u u i u, bufniță, luna, brichete, bile. Sărbătoarea de Crăciun, u o a i o u a o, măsline, avion, dominouri, fasole, caise. Toto a fost încăpățânat. Ta. Té. Ti. Te. Tu. Tè. To. Tê. Émile. Luna. Loto. Lama. Lămâia. Émile a fost politicoasă la școală. Gât. Bani. Nebun. Varză. Purice. Voi. Su-pi-era. Co-tul. Bi-ju-te-ri-a. Far-fu-ri-oa-ră. Șa-lu-pa. Cu-să-tu-ra. Doa-gă. Un hoț. Éliane cumpără o jucărie, eu aduc o carafă, mama va tăia o varză, va face o supă.*

Léonine deschidea ochii mari și mă asculta, fără să judece că citesc lent, că am multe repetiții, greșeli de pronunție, cuvinte unde mă blocam sau că nu știam ce însemnau ele. În fiecare zi îi repetam aceleași silabe, până ce veneau de la sine.

Ilustrațiile erau foarte colorate, vesele și naive. Foarte repede, și-a pus degețelele pe ele. Caietul meu de școală era plin de pete de cum a învățat Léonine să-l tragă spre ea și să-l șifoneze. Băluțe,

ciocolată, suc de roșii, cariocă. Și-a încercat și dinții pe copertă, îl ducea la gură de parcă voia să-l înghită.

În primii ani am ascuns cartea. Nu voiam ca Philippe Toussaint să dea de ea, din întâmplare. Ideea că putea să descopere că învăț din nou să citesc corect mi se părea de neconceput. Ar fi însemnat că eram, într-adevăr, fata incultă, disprețuită de maică-sa.

O scoteam de cum pleca să facă un tur. Când Léonine vedea manualul, scotea strigăte de bucurie, știa că o să înceapă lectura. Se lăsa încântată de vocea mea și observa desenele pe care le știa pe de rost. Fetițe blonde și cu rochițe roșii, găini, rățoi, brazi de Crăciun, plante, flori, scene de viață cotidiană pentru cei foarte mici. Vieți simplificate și fericite.

Îmi propusesem să citesc fluent în trei ani și îmi spuneam că atunci când va intra ea la grădiniță, voi ști. Am reușit cu mult înainte. Când Léonine a suflat în prima ei lumânare, eram la pagina 60.

Am învățat să citesc corect, fără să mai stâlcesc cuvintele, grație metodei Boscher. Mi-ar fi plăcut să-i spun institutoarei de la radio că mărturia ei mi-a schimbat cursul vieții. Am dat un telefon la RTL, i-am spus unei operatoare că auzisem o institutoare într-o emisiune a lui Fabrice, în august 1986, dar mi-a răspuns că era imposibil să găsească înregistrarea dacă nu aveam data exactă, iar eu nu o aveam.

A învăța să citești este ca a învăța să înoți. Odată ce știi mișcările de bras, și ți-ai depășit teama de înec, să traversezi o piscină sau un ocean este același lucru. Doar o chestiune de controlul respirației și de antrenament.

Am ajuns foarte repede la penultima pagină și povestea de acolo a devenit preferata lui Léonine. Era extrasă dintr-o poveste de Andersen: *Brăduțul*.

Era odată ca niciodată, într-o pădure, cel mai frumos brăduț care se poate imagina. Creștea într-un loc bun, unde soarele putea să-l încălzească, avea tovarăși de ispravă în jurul lui: brazi și pini. Dar brăduțul n-avea decât o singură dorință: să crească repede mare. Copiii se așezau în jurul lui, îl priveau și spuneau:

– Ce frumos este brăduțul acesta!

Iar brăduțul nu putea suporta. Să crească! Să crească! Să devină înalt și cărunt, iată singura fericire pe pământ, credea el!...

La sfârșitul anului, tăietorii de lemne au venit să doboare câțiva arbori, întotdeauna cei mai frumoși.

– Unde se duc ei? se întreba brăduțul...

Spre primăvară, o barză i-a șoptit:

– Cred că i-am văzut: se înălțau, cu fruntea sus, pe vapoare și străbăteau lumea.

Când venea Crăciunul, erau doborâți în fiecare an copacii tineri, aleși printre cei mai frumoși, mai drepți.

– Unde se puteau duce? se întreba brăduțul.

Veni, în sfârșit, și rândul lui. A fost dus într-o sală mare și frumoasă, cu multe fotolii. Pe toate ramurile lui străluceau jucării, sclipeau luminițe. Ce strălucire! Ce splendoare! Ce bucurie!

A doua zi, brăduțul a fost mutat într-un colț și uitat acolo. A avut timp să reflecteze. Să-și revadă tinerețea fericită în pădure, noaptea veselă de Crăciun. Suspină:

– Trecut. Toate au trecut! Ah, dacă aș fi știut să mă bucur de aer și de soare când puteam să o fac!

Am cumpărat cărți pentru copii. Le-am citit și recitit de sute de ori lui Léonine. Era, fără îndoială, copilul căruia i s-au citit cele mai multe povești. Devenise un ritual de fiecare zi, nu dormea niciodată fără o poveste. Chiar și în cursul zilei, alerga după mine cu o carte în mâini, bâiguind: *Poveste! Poveste!*, până ce o puneam pe genunchi și deschideam o carte împreună. Nici nu se clinea, fascinată de cuvinte.

Închisesem cartea *Legea pământului* la pagina 25. O ascunsesem într-un sertar, așa cum ascunzi o promisiune. Gata cu bucuria de a citi! Am redeschis-o când Léonine avea doi ani. Și n-am mai putut-o închide. Chiar și astăzi, o recitesc de mai multe ori pe an. Îmi regăsesc personajele așa cum te întâlnești cu familia adoptivă. Doctorul Wilbur Larch²⁴ este tatăl meu de suflet. Am făcut din Orfelinatul Saint Cloud's, din Maine, casa copilăriei mele. Orfanul Homer Wells este fratele meu mai mare, iar Sora Edna și Sora Angela sunt mătușile mele imaginare.

Asta-i decizia regelui orfanilor. Face tot ce pofteste. El poate hotărî deci și cine-i sunt părinții.

Legea pământului este cartea care m-a adoptat. Nu știu de ce n-am fost și eu adoptată. De ce m-au târât de la o familie-gazdă la alta, în loc să mă încredințeze spre adopție. Oare mama mea biologică cerea vești despre mine din când în când, ca să nu fiu adoptată niciodată?

În 2002 m-am întors la Charleville-Mézières ca să-mi consult dosarul de copil orfan. Așa cum m-am așteptat, era gol. Nici o scrisoare, nici o bijuterie, nici o poză, nici o scuză. Dosarul putea să fie consultat și de mama, dacă voia. Am băgat romanul meu de adopție în interior.

Wilbur Larch – doctor, personajul principal al romanului *Legea pământului*, de John Irving

Nu există singurătate care să nu poată fi împărtășită.

În această dimineață a fost îngropat Victor Benjamin (1937 – 2017).

Părintele Cédric n-a fost prezent. Victor Benjamin n-a dorit o ceremonie religioasă. Jacques Lucchini și-a instalat echipamentul de sonorizare lângă mormânt și fiecare s-a recules pe acordurile cântecului *Mon vieux*, de Daniel Guichard.

*În vechiul său pardesiu ponosit,
El mergea, iarna, vara, în diminețile reci,
Bătrânul meu...*

Conform solicitării lui Victor, n-au fost nici cruce, nici flori, nici coroane. Doar câteva plachete funerare depuse de prieteni și colegi, de soție și copii. Unul dintre copiii lui Victor își ținea câinele familiei în lesă. A asistat la îngroparea stăpânului, s-a așezat când Daniel Guichard a cântat:

*Noi știam deja ce va urma.
Cu toții se duceau: târgoveți, patroni,
Oameni de stânga, de dreapta, chiar și bunul Dumnezeu,
Odată cu bătrânul meu.*

Familia a plecat pe jos, urmată de câinele care părea să-i placă lui Éliane. I-a urmărit pe toți puțin, apoi s-a întors să se încolăcească în coșul ei. Prea bătrână pentru chestii amoroase.

Când am intrat în casă eram tare deprimată. Nono a simțit. S-a dus să cumpere o baghetă cu coaja tare și ouă de țară și a pregătit o omletă bună cu brânză de capră și am mâncat puțin. Am găsit jazz la radio.

Pe masă, în mijlocul reclamelor pentru mărci de semințe de salată și pentru chiparoși de transplantați, al facturilor pentru plante, al cataloagelor de la Willem & Jardins, poștașul a lăsat o scrisoare. M-

am uitat la timbrul lipit pe ea, cu Chateau d'If; fusese trimisă din Marsilia.

Violette Trenet-Toussaint,
Cimitirul din Brancion-en-Chalon (71)
Saône-et-Loire

Am așteptat ca Nono să plece ca să o deschid.

Nu era scris nici *Dragă Violette*, nici *Doamnă*: Julien Seul își începea scrisoarea fără nici o formulă de politețe.

Notarul a deschis scrisoarea ce-mi era adresată. Se pare că mama nu avea încredere în mine. Voia ca lucrurile să fie oficiale. Cred că dorea că notarul să-mi citească ultimele ei dorințe ca eu să nu le pot nesocoti.

Nu a avut decât o dorință. Acea de a se odihni lângă Gabriel Prudent în cimitirul dumneavoastră. I-am cerut notarului să-mi repete numele necunoscutului. Gabriel Prudent.

I-am spus că trebuia să fie o greșeală. Că mama era căsătorită cu tata, Paul Seul, îngropat în cimitirul Saint-Pierre, în Marsilia. Notarul mi-a răspuns că nu este nici o greșeală. Că acestea erau ultimele dorințe ale lui Irène Fayolle, căsătorită Seul, născută pe data de 27 aprilie 1941, la Marsilia.

Am urcat în mașină și am introdus în GPS datele următoare: Brancion-en-Chalon, strada cimitirului, pentru că cimitirul nu figura în lista propusă. Trei sute nouăzeci și șapte de kilometri. Trebuia să trec prin toată Franța, un drum drept. Nici un ocol, nici o deviere, doar autostradă până la Mâcon. Să ies de pe autostradă la Sancé și să mai merg zece kilometri pe drumuri de țară. Ce-ar fi putut face mama mea acolo?

Restul zilei am încercat să lucrez. În zadar. Am intrat pe autostradă pe la ora 21.00. Am mers ore întregi. M-am oprit pe dealul situat deasupra Lyonului să beau o cafea, să fac plinul și să tastez Gabriel Prudent în motorul de căutare al telefonului meu. Singurul lucru pe care l-am găsit era o definiție a prudenței în Wikipedia: Fondată pe aversiunea față de risc și de pericol.

În timp ce conduceam spre acest om mort și îngropat, am încercat să-mi amintesc de mama, de momentele petrecute cu ea în ultimii ani. Cele câteva prânzuri de duminică, o cafea arareori, când am

mai trecut prin cartierul ei, pe strada Paradis. Comenta actualitățile, nu mă întreba niciodată dacă sunt fericit. Și nici eu nu i-am pus întrebarea dacă ea era. Mă întreba lucruri profesionale. Părea dezamăgită de răspunsurile mele, se aștepta la sânge și povești cu crime pasionale, în timp ce îi ofeream doar trafic de droguri, crime dezgustătoare și furtișaguri din buzunare. Înainte de a ne despărți, în timp ce mă îmbrățișa pe hol, îmi spunea întotdeauna cu privire la meseria mea: Ai grijă, totuși!

Am căutat ceea ce ar fi putut să mă lase să întrezăresc în viața ei privată – nimic. Nu am găsit nici cea mai mică urmă a acestui bărbat în amintirile mele, nici măcar o umbră.

Am ajuns la Brancion-en-Chalon la ora 2.00 dimineața. Am oprit în fața cimitirului cu grilajele închise și am adormit. Am avut coșmaruri. Mi-a fost frig. Am pornit motorul, ca să mă încălzesc. Am adormit din nou. Am deschis ochii pe la ora 7.00.

Am văzut lumină în casa dumneavoastră. Am bătut la ușă. Nu mă așteptam deloc să vă văd. Ciocănind la poarta unui portar de cimitir, mă așteptam să găsesc un bătrân roșcovan și pântecos. Știu, ideile preconcepute sunt prostești. Dar cine s-ar fi așteptat la una ca dumneavoastră? La privirea dumneavoastră ageră, temătoare, blândă și bănuitoare?

M-ați invitat și mi-ați oferit o cafea. Era bine în casă, mirosea frumos, la fel și dumneavoastră. Purtați o rochie de cameră gri, o chestie de bătrânică, în timp ce degajați ceva legat mai degrabă de tinerețe. Nu-mi găsesc cuvintele. O anumită energie, ceva ce timpul nu a afectat. Aș fi zis că v-ați deghizat într-un capot. Sau că erați un copil ce a împrumutat hainele unui adult.

Părul vă era prins într-un coc. Nu știu dacă din cauza șocului avut la notar, a drumului de noapte, a oboselii care-mi juca feste, dar mi-ați părut incredibil de ireală. Ca o fantomă, o arătare.

Descoperindu-vă, am simțit că mama împărtășea cu mine pentru prima dată viața ei paralelă, că m-a adus acolo unde locuia cu adevărat.

Apoi ați scos registrele despre înmormântări. A fost momentul când am înțeles că sunteți o persoană unică. Că unele femei nu seamănă cu nici o alta. Nu sunteți copia cuiva, sunteți modelul.

Cât timp v-ați pregătit, m-am întors în mașină, am pornit motorul și am închis ochii. Nu am putut dormi. V-am revăzut în spatele ușii. Ați deschis-o pentru mine timp de o oră. Ca un extras dintr-un film revăzut iar și iar, ca să ascult din nou muzica scenei tocmai trăite de mine.

Când am ieșit din mașină și v-am văzut îmbrăcată în paltonul lung, albastru ca marea, așteptându-mă în spatele grilajului, m-am gândit: Trebuie să știu de unde vine și ce face aici.

Pe urmă m-ați condus la mormântul lui Gabriel Prudent. Mergeați dreaptă, iar profilul vă era frumos. La fiecare pas vă ghiceam culoarea roșie de sub palton. Ca și cum ascundeți secrete sub haine. Și m-am gândit din nou: Trebuie să știu de unde vine și ce face aici. Ar fi trebuit să fiu trist în acea dimineață de octombrie în sinistrul dumneavoastră cimitir înghețat, dar simțeam exact contrariul.

În fața mormântului lui Gabriel Prudent, am avut sentimentul unui bărbat îndrăgostit de o domnișoară de onoare în ziua nunții.

În timpul celei de-a doua vizite, v-am observat cu multă atenție. Ștergeați portretele defuncțiilor de pe morminte, vorbindu-le. Și m-am gândit pentru a treia oară: Trebuie să știu de unde vine și ce face aici.

Nu a fost nevoie să pun prea multe întrebări doamnei Bréant, proprietara camerei de oaspeți, mi-a spus că trăiți singură, că soțul dumneavoastră a dispărut. Am crezut că dispărut însemna mort. Și nu vă ascund că am simțit bucurie. O bucurie obscură, gândindu-mă: Este singură. Când doamna Bréant a precizat că soțul s-a volatilizat de pe o zi pe alta în urmă cu douăzeci de ani, am simțit că s-ar putea întoarce. Că starea ireală în care v-am găsit în spatele ușii, la prima întâlnire, ținea poate tocmai de acest lucru. De timpul suspendat în interior, că ați închis în sine această dispariție, între o viață și o altă viață. O sală de așteptare unde v-ați așezat de ani, unde nimeni nu va veni să vă cheme, nu vă va striga numele. Ca atunci când Toussaint și Trenet își pasau mingea unul altuia. Aceasta era, fără îndoială, senzația de deghizare, tinerețea dumneavoastră sub un capot gri.

Am vrut să aflu mai multe pentru dumneavoastră. Am vrut să eliberez prințesa. Să mă joc ca eroul din benzile desenate. Să vă scot paltonul albastru ca să vă văd în rochia roșie. Poate că am vrut să aflu, prin dumneavoastră, ceea ce nu știam despre mama, deci despre propria mea existență? Cu siguranță. Am intrat în viața dumneavoastră privată prin... efracție ca să-mi ușurez existența mea. Și vă cer scuze.

Scuze.

În patruzeci și opt de ore am știut ceea ce păreați că nu vă interesează de douăzeci de ani. Nu a fost greu pentru mine să-mi procur o copie a plângerii depuse la Jandarmerie. Am citit în rapoartele ofițerului care v-a primit în 1998 că soțul pleca regulat. Că se întâmpla adesea să dispară câteva zile, chiar și câteva săptămâni, fără să vă spună unde stătea în perioadele de absență. Nu a fost efectuată nici o cercetare. Disparația lui nu a fost apreciată ca suspectă. Profilul lui psihologic și moral, la fel ca și starea lui de sănătate lăsausă se înțelegea că a plecat de bunăvoie. Am descoperit că dispariția nu era decât o legendă. A dumneavoastră și a locuitorilor din Brancion.

O persoană majoră este liberă să renunțe la contactul cu apropiații, și dacă adresa îi este găsită, ea nu va fi comunicată decât cu consimțământul său. Nu am dreptul să vă dau datele lui Philippe Toussaint, dar le am. Chiar mi-ați spus singură: dacă ar trebui să facem doar ce avem în atribuții, viața ar fi tristă.

Faceți ce doriți cu adresa. Am scris-o și am băgat-o în plicul alăturat. Deschideți-l, dacă doriți.

*Al dumneavoastră,
Julien Seul*

Era prima scrisoare de dragoste primită în toată viața mea. N-a scris doar câteva rânduri ca omagiu mamei. Cuvinte aparent scrise cu greutate. Mi-a trimis pagini întregi. În definitiv, este mai ușor să-ți descarci sufletul în fața unui necunoscut decât într-o întâlnire de familie.

*Observ plicul alăturat, ștampilat, ce conține adresa lui Philippe Toussaint. Îl arunc între paginile unui număr din *Roses Magazine*. Nu știu încă ce voi face. O să-l păstrez într-un plic închis, o să-l arunc*

sau o să-l deschid. Nu-mi vine să cred că Philippe Toussaint trăiește la o sută de kilometri de cimitirul meu. Mi-l imaginam locuind în străinătate, la capătul lumii. O lume care nu-mi mai aparține de mult timp.

Frunzele cad, anotimpurile trec, Doar amintirea este eternă.

Philippe Toussaint s-a căsătorit cu mine pe 3 septembrie 1989, în ziua când Léonine a împlinit trei ani. Nu a făcut o cerere în căsătorie îngenunchind în fața mea și toate celelalte. Doar mi-a spus într-o seară:

– Mă duc la plimbare. Ar fi bine să ne căsătorim, pentru micuță.
Atât. Sfârșitul poveștii.

După câteva săptămâni m-a întrebat dacă am sunat la primărie să stabilesc o dată. Chiar așa a spus: *să stabilesc o dată*. Cuvântul *stabili* nu făcea parte din vocabularul lui. Așa am înțeles că nu făcea decât să repete o frază ce-i fusese suflată. Philippe Toussaint s-a căsătorit la cererea mamei lui. Pentru ca eu să nu o pot păstra pe Léonine în caz de despărțire. Și nici dacă plec de pe o zi pe alta, fără nici o urmă, cum fac *fetele astea*. Da, în ochii mamei Toussaint o să fiu mereu *aia, ea, fata asta*. Nu o să am niciodată un prenume. După cum nici ea nu va fi niciodată Chantal pentru mine.

În după-amiaza căsătoriei am fost înlocuiți pentru prima dată la barieră de la sosirea noastră la Malgrange-sur-Nancy. Ne-am luat concediile pe rând, dar niciodată nu am plecat împreună de la barieră. Asta-i convenea lui Philippe Toussaint, pentru că astfel nu puteam pleca niciodată în vacanță. Iar în concediile mele, cum el nu-și schimbase obiceiurile, trebuia să muncesc.

Primăria nu era decât la trei sute de metri de pasajul nostru peste nivel, pe Strada Principală. Ne-am dus pe jos: Philippe Toussaint, părinții lui, Stéphanie, casiera de la magazinul Casino, Léonine și cu mine. Mama Toussaint era martora lui, iar Stéphanie, a mea.

De la nașterea lui Léo, părinții Toussaint veneau de două ori pe an să ne vadă. Când garau mașina lor mare la noi, căsuța noastră prăpădită dispărea. Bogăția lor devora sărăcia noastră dintr-o înghițitură. Nu eram neapărat săraci, iar bogați nici atât. Măcar eram împreună. Cu timpul, în ani, am aflat că Philippe Toussaint avea

mulți bani, dar îi pusese pe un cont separat, unde maică-sa avea acces deplin. Noi ne-am căsătorit, desigur, sub regimul separării bunurilor. Și nu am făcut cununia religioasă, spre marea disperare a tatălui. Dar Philippe Toussaint n-a vrut să cedeze.

Mama Toussaint ne telefona regulat, în general, în momente proaste: când micuța era în baie, când ne pregăteam să mâncăm, când trebuia să ieșim din casă pentru a coborî bariera și când Léo era în baie. Suna de mai multe ori pe zi, ca să ajungă să stea de vorbă cu fiul care lipsea mult *ca să meargă la plimbări*. Cum răspundeam eu în cea mai mare parte a cazurilor, îi auzeam respirația nesuferită, urmată de vocea ei lovind ca un bici:

– Dă-mi-l pe Philippe!

Fără timp de pierdut. Era prea ocupată. Când reușea, în sfârșit, să dea de fiu, iar discuția ajungea și la mine, Philippe Toussaint ieșea din cameră. Îl auzeam cum vorbea mai încet, de parcă eram o dușmancă sau trebuia să se teamă de mine. Ce putea să povestească despre mine? Mă întreb și astăzi ce-i putea spune mamei. Cum mă vedea el? Sau: oare mă vedea? Îi găteam, făceam treaba în locul lui, îl spălam, îi creșteam fata, văruiam casa. O reinventa pe Violette Trenet? Îmi scotea vorbe despre obiceiurile mele? Despre manii? Se folosea de toate amantele pentru a vorbi de rău doar o singură femeie: a lui? Lua câte puțin de la una, de la alta, pentru a mă reconstitui?

Ceremonia a fost condusă de adjunctul adjunctului de primar, care a citit trei fraze din Codul Civil. Când a pronunțat cuvintele: *vă jurați fidelitate și sprijin până ce moartea vă va despărți*, trenul de 14.07 i-a acoperit vocea și Léonine a strigat:

– Mamă, trenul!

Nu a înțeles de ce nu ies să cobor bariera. Philippe Toussaint a răspuns *Da*. Am spus și eu *Da*. S-a aplecat spre mine să mă sărute. În timp ce-și punea haina, pentru că era deja așteptat în altă parte, adjunctul a spus:

– Vă declar uniți prin legătura căsătoriei.

Adjuncții adjuncților fac fără îndoială minimul cerut dacă mireasa nu este îmbrăcată în alb. Mi-a rămas ca martoră a căsătoriei singura

fotografie făcută de Stéphanie: Philippe Toussaint și cu mine eram prezentabili și frumoși.

Am mers cu toții să luăm prânzul la Gino, o pizzerie ținută de niște alsacieni care n-au pus niciodată piciorul în Italia. Léonine a suflat în cele trei lumânări ale ei între două accese de râs. Lumini i se vedeau în ochi. Expresia ei de încântare când a văzut tortul aniversar ce i l-am comandat. Pot încă să simt și să retrăiesc acel moment, la o simplă chemare a memoriei. Léo și bucelele ei, aceleași ca ale tatălui ei.

Léo a făcut din mine o mamă iubitoare. O țineam întruna în brațe. Philippe Toussaint îmi tot zicea:

– Nu poți să lași puțin din brațe copila asta?

Fiica mea și cu mine am făcut schimb de cadouri de căsătorie și de aniversare, le-am deschis la întâmplare. În orice caz, eram fericită. Nu am fost îmbrăcată în rochie de mireasă în ziua nunții, dar grație zâmbetului lui Léo, purtam cea mai frumoasă dintre rochii, cea a copilăriei fiicei mele.

În pachetele noastre erau o păpușă, un vas de gătit, plastilină, o carte de rețete, creioane colorate, un abonament de un an la *France Loisirs*, un set de prințesă și o baghetă magică.

I-am împrumutat bagheta magică lui Léo și, dintr-odată, am spus micului grup ce se servea din meniul zilei cu nasul în farfurie:

– Fie ca zâna Léonine să binecuvânteze această căsătorie!

Nimeni nu m-a auzit, mai puțin Léo. A izbucnit în râs și a zis, întinzând mâna spre bagheta magică:

– Eu, eu, eu!

În râul unde-ți plăcea să visezi, Peștii argintii alunecau atât de ușor. Păstrează amintirile noastre, ele nu pot muri.

În dimineața aceasta este multă lume la mine acasă. Nono povestește părintelui Cédric și celor trei ajutoare. Foarte rar se întâlnesc toți frații Lucchini. Mereu este unul ocupat cu magazinul, dar de zece zile nu a mai murit nimeni.

My Way doarme încolăcită pe genunchii lui Elvis, care, conform obiceiului său, privește pe fereastră cântând.

Nono îi face pe toți să râdă:

– Erau situații când trebuia să pompăm apă: deschideam câteodată gropile sau un cavou și erau pline până la refuz de apă. Băgam înăuntru un furtun ca să golim, dar un furtun uite așa de mare!

Nono face gesturi largi pentru a arăta diametrul.

– Când băgam pompa în funcțiune, trebuia să ținem bine furtunul! Ei bine, Gaston stricase furtunul pe alee... și, uite așa, pus pe jos... furtunul s-a umflat, s-a tot umflat și, deodată PAC, apă peste tot! Când apa a țâșnit ca dintr-un tun, Gaston și Elvis au lovit o femeie! Direct în meclă! Totul a zburat! Biata femeie, ochelarii ei, căpățâna ei și poșeta din piele de crocodil! Ar fi trebuit să vedeți ce-a ieșit! În trei ani de zile era pentru prima dată când venise să-și viziteze răposatul soț și nici n-am mai văzut-o de atunci.

Elvis se întoarce și cântă: *With the rain in my shoes, rain in my shoes, searchin' for you.*

Pierre Lucchini intervine:

– Îmi amintesc! Eram acolo! Ce-am mai râs! Era soția unui maestru. Genul de înțepată, o acritură. Rigidă ca justiția. Cât trăia, bărbatu-său îi spunea Mary Poppins pentru că spera să n-o mai vadă, și ea nu dispărea niciodată: era tot timpul în spatele lui.

– Și totuși, niciodată o înmormântare nu seamănă cu o alta, continuă Nono.

– Ca asfințiturile la malul mării, cântă Elvis.

– Ai fost la mare? îl întreabă Nono.

Elvis se întoarce spre exterior fără să răspundă.

– Eu, reia Jacques Lucchini, am văzut înmormântări unde erau cinci-șase persoane. Cu toate acestea, îngropi mortul, nu? Dar este adevărat că în timpul înmormântărilor sunt certuri legate de moștenire, oamenii se iau la harță în fața sicriului... Cel mai rău lucru văzut în viața mea au fost două femei pe care au trebuit să le despartă pentru că-și spărgeau capetele... Două isterice... Și tatăl lor, Dumnezeu să-l odihnească!, a primit niște lovituri atunci... Urlau ca nebunele: *Ești o hoață, ai luat tot, ce mai vrei?*, se insultau... Dacă și asta e durere...!

– În timpul ceremoniei... face bine să te descarci..., suspină Nono.

– Era înainte să veniți dumneavoastră, Violette, îmi spune Jacques Lucchini. Era fostul portar, Sasha.

Când am auzit numele lui Sasha, am simțit nevoia să mă așez. Nimeni nu l-a mai pronunțat cu voce tare în fața mea de mulți ani.

– Ce mai știți de Sasha? întreabă Paul Lucchini. Mai știe cineva ceva de el?

Nono schimbă repede subiectul, ca să deturneze conversația:

– Acum câțiva ani, un mormânt foarte vechi a fost cumpărat de cineva... A trebuit să aruncăm tot ce era înăuntru. Am făcut curățenie, am pus totul într-o benă. De obicei se mai dă câte ceva, ce se mai poate recupera, celor care vor. Dar atunci, mormântul era vechi tare, o ruină, ce mai! Am găsit o plachetă veche pe care scria: *Dragilor mei dispăruți*. O arunc și pe aceea în benă. Ei bine, văd o doamnă foarte aranjată, n-o să-i spun numele din respect, pentru că e una drăguță și curajoasă. Ia placheta aia *Dragilor mei dispăruți* și o bagă într-o sacoșă de plastic. Îi spun:

– Nu vă supărați, ce faceți cu ea?

Ea îmi răspunde foarte serios, fără să clipească:

– Bărbatu-meu este un tăntălău, am să i-o fac cadou!

Bărbații au făcut atâta zgomot cu râsul lor, că lui My Way i-a fost frică și a urcat în camera mea.

– Și unde este Dumnezeu în treaba asta cu îngropăciunea? întreabă părintele Cédric. Cred oamenii în Dumnezeu?

Nono ezită înainte de a răspunde.

– Sunt unii care cred în Dumnezeu când El îi scapă de proștii din jurul lor. Dar am văzut văduve vesele și văduvi fericiți și poți să-ți spun că asta-l mulțumește pe Dumnezeul tău, domnule părinte... Hai, c-am glumit, nu mai face fața asta. Dumnezeul tău ușurează mult suferințele. Este simplu: dacă nu ar fi existat, trebuia inventat.

Părintele Cédric îi zâmbește lui Nono.

– În meseria noastră, continuă Paul Lucchini, El se vede peste tot. În nefericire, în momentele de fericire, în credincioși, în timpul care trece, în lucrurile chinuitoare, în nedreptate, în insuportabil... așa-i viața, ce să-i faci? În fond, noi, groparii, lucrăm cu viața. Poate chiar mai mult decât alte meserii. Pentru că toți clienții noștri sunt cei rămași aici, cei vii... Tatăl meu, Dumnezeu să-l ierte!, ne spunea mereu: *Fiii mei, noi suntem moașele morții. Noi aducem pe lume moartea, așa că profitați de viață și cuceriți-o!*

Eram doi ca să ne iubim, Am rămas singur să te plâng.

Motocicleta lui Philippe Toussaint nu l-a dus departe de Brancion. El trăiește la exact o sută de kilometri de cimitirul meu. A schimbat doar departamentul.

Mi-am pus adesea o sumedenie de întrebări: *Ce l-a făcut să se oprească într-o altă viață și să rămână acolo? A rămas în pană sau s-a îndrăgostit? De ce nu mi-a zis nimic? De ce nu mi-a trimis o scrisoare de concediere, de demisie sau de abandon? Ce s-a întâmplat în ziua când a plecat? Știa că nu o să se mai întoarcă? Am spus eu oare ceva ce nu trebuia sau, dimpotrivă, nu am spus nimic?* Spre sfârșitul relației noastre nu mai spuneam nimic. Doar găteam.

Nu și-a umplut rucsacul. N-a luat nimic. Nici o haină, nici un bibelou, nici o fotografie a fiicei sale.

Mai întâi m-am gândit că a rămas mai mult în patul vreunei femei. Una care-l suna.

După o lună mi-am zis că o fi avut vreun accident. După două luni, am mers la poliție să-i semnalez dispariția. Cum aș fi putut ști că Philippe Toussaint și-a golit conturile bancare? Nici nu aveam acces la ele. Doar maică-sa avea procură pentru tot.

După șase luni mi-a fost teamă că o să se întoarcă acasă. Câtă vreme mă obișnuisem cu absența lui, îmi revenisem. De parcă aș fi rămas multă vreme sub apă, pe fundul unei piscine. Plecarea lui mi-a permis să împing din picior și să urc la suprafață pentru a respira.

După un an, mi-am spus: *Dacă se întoarce, îl omor.*

După doi ani: *Dacă vine, nu-l las să intre.*

După trei ani: *Dacă vine, chem poliția.*

După patru ani: *Dacă vine, îl chem pe Nino.*

După cinci ani: *Dacă vine, îi chem pe frații Lucchini.* Mai precis, pe Paul, autopsierul.

După șase ani: *Dacă vine, o să-i pun câteva întrebări înainte de a-l omorî.*

După șapte ani: *Dacă vine, plec eu.*
După opt ani: *Nu va mai veni.*

*

Ies de la maestrul Rouault, notarul din Brancion, căruia i-am cerut să-i trimită o scrisoare lui Philippe Toussaint. Mi-a răspuns că nu poate face nimic. Trebuia să mă adresez unui avocat specializat în dreptul familiei, pentru că așa e procedura.

Cum îl cunosc foarte bine pe maestrul Rouault, mi-am permis să-i cer să o facă în locul meu. Să cheme orice avocat dorește și să scrie o scrisoare din partea mea, fără să fie ceva de explicat, de justificat, de cerșit sau de ordonat. Doar să-l informeze pe Philippe Toussaint că doresc să-mi reiau numele de fată, Trenet. I-am spus maestrului Rouault că nu se pune problema să cer pensie alimentară sau ceva similar, voiam doar o formalitate. Maestrul Rouault mi-a vorbit de o *sumă compensatorie pentru abandon de domiciliu*. I-am spus:

– Nu, nu vreau nimic.

Nu vreau chiar nimic.

Maestrul Rouault m-a sfătuit că pentru zilele mele de bătrânețe ar fi mai bine să accept, ar fi mai confortabil pentru mine. Zilele mele de bătrânețe le voi petrece în cimitirul meu. Nu voi avea nevoie de confort în plus față de ceea ce am deja. El a insistat, zicând:

– Dragă Violette, poate că într-o zi nu veți mai putea munci, va trebui să ieșiți la pensie, să vă odihniți.

– Nu, nu vreau nimic.

– De acord, Violette, o să mă ocup de tot.

Și-a notat adresa lui Philippe Toussaint, cea pe care Julien Seul o mâzgălise pe plicul sigilat pe care l-am deschis, până la urmă.

Domnului Philippe Toussaint,
(la adresa doamnei Françoise Pelletier)
13, avenue Franklin Roosevelt
69500 Bron

– Lasă-mă să te întreb cum ai dat de el. Am crezut că soțul dumitale dispăruse. De atâta vreme, sigur a muncit, are asigurare socială.

Era adevărat. La câteva luni de la dispariție, primăria a încetat să-l mai plătească în calitate de paznic la cimitir. N-am aflat-o decât mult mai târziu. Seniorii Toussaint primeau fluturașii de salariu și făceau declarațiile de impozit. Ca paznici la barieră și portari la cimitir, nu am plătit niciodată nici chirie și nici utilități. Mergeam la cumpărăturile necesare traiului din salariul meu. Philippe Toussaint spunea mereu:

– Eu îți dau un acoperiș deasupra capului, îți plătesc încălzirea, lumina. Tu, în schimb, mă hrănești.

În afară de banii pentru întreținerea motocicletei, nu s-a atins de salariul lui în anii de conviețuire comună. Tot eu îi cumpăram hainele lui și ale lui Léonine.

– Ești sigură că este vorba de el? Toussaint este un nume comun, poate fi vorba de o coincidență. Sau de cineva care-i seamănă.

I-am explicat maestrului Rouault că putem oricând să ne înșelăm, dar nu și când revedem un om alături de care am trăit atâția ani. Că și dacă a chelit și s-a îngrășat, nu-l voi confunda niciodată pe Philippe Toussaint cu un alt bărbat.

I-am povestit maestrului Rouault despre comisarul Julien Seul, că el se numea CU ADEVĂRAT Julien Seul, cum s-a oprit în cimitirul meu, cu cenușa mamei lui, despre Gabriel Prudent, despre ancheta făcută despre Philippe Toussaint fără să-mi ceară permisiunea, din cauza unei rochii roșii ce depășea marginea paltonului meu, și despre întoarcerea la viață a lui Philippe Toussaint, care nu locuia decât la o sută de kilometri de cimitirul meu. Cum i-am împrumutat mașina lui Nono – *Norbert Jolivet, groparul*, am precizat –, că am mers până la Bron, cum am oprit pe strada Franklin Roosevelt, la numărul 13, pentru că la acest număr era o casă ce ar putea semăna cu cea unde am locuit la Malgrange-sur-Nancy înainte, când eram paznic la barieră în estul Franței, dar, spre deosebire de aceea, avea draperii frumoase și un etaj în plus, iar ferestrele erau din lemn de stejar și aveau două rânduri de geamuri. Că în fața numărului 13 era braseria Carnot. Că am băut trei cafele așteptând. Așteptând ce? Că n-aveam nici o idee. Apoi l-am văzut traversând bulevardul.

Era cu un alt bărbat. Râdeau. Mergeau în direcția mea. Au intrat în braserie. Am lăsat capul în jos.

A trebuit să mă sprijin de tejghea când Philippe Toussaint a trecut prin spatele meu. L-am recunoscut parfumul, un amestec de *Pour un homme* de la Caron și cel al altor femei. Avea în continuare mirosul lor, ca o haină dezgustătoare. Fără îndoială, mirosul fostelor amante, lipit de el ca amintirile proaste și pe care doar eu îl percepeam. Chiar și după toți acești ani.

Cei doi bărbați au comandat două meniuri ale zilei. L-am privit mâncând, în oglinda din fața mea. Mi-am zis că totul era posibil, că zâmbea și că oricine are dreptul să-și refacă viața, că nici Léonine și nici eu nu aveam vești din partea lui de atâta vreme și că nimeni nu-și mai amintea nimic de el acum. Că oricine putea să apară într-o viață și să dispară dintr-o alta. Aici sau în altă parte, oricine era capabil să construiască de la zero, să refacă totul. Oricine putea fi Philippe Toussaint: să plece la o plimbare și să nu se mai întoarcă.

Philippe Toussaint se îngrășase, dar zâmbetul îi era sincer. Nu l-am mai văzut zâmbind așa din vremea când locuiam împreună. Privirea nu-i mai era atât de plină de curiozitate. Trăia pe bulevardul Franklin Roosevelt și știam că și în acea perioadă, în care zâmbea mai mult ca înainte, nu știa cine a fost Roosevelt, că deși își schimbase viața, dacă l-ar fi întrebat cineva cine a fost Franklin Roosevelt, i-ar fi răspuns:

– Numele străzii mele.

Sprijinită de tejghea, am înțeles că am avut mult noroc că a plecat și nu s-a mai întors niciodată. Nu m-am mișcat de acolo. Nu m-am întors. Stăteam cu spatele la el. Nu vedeam decât imaginea lui zâmbitoare în oglindă.

Ospătarul îl numise *domnul Pelletier*, dar cel pe care l-am considerat prietenul lui i-a spus de două ori *patroane*. Pe urmă, ospătarul i-a zis:

– Pun ca de obicei nota, domnule Pelletier?

Iar Philippe Toussaint a răspuns:

– OK.

L-am urmărit pe stradă. Cei doi mergeau alături. Au intrat într-un service auto situat la două sute de metri de braserie, *service-ul*

Pelletier.

M-am ascuns în spatele unei mașini aflate într-o situație la fel de proastă ca mine, pe vremea când dispăruse Philippe Toussaint: avea pană, era lovită, zgâriată, garată într-o parte, așteptându-și rîndul. Se puteau recupera, cu siguranță, câteva piese de la motor. Sau puțin carburant de pe fundul rezervorului. Destul cât să demareze. Și să-și termine călătoria.

Philippe Toussaint s-a îndreptat către un birou protejat de pereți din sticlă. Vorbea la telefon. Părea patronul. Dar când Françoise Pelletier a sosit după zece minute, el nu mai era decât soțul patroanei. A privit-o zâmbind. A privit-o cu dragoste. A privit-o.

Am plecat.

Am ajuns la mașina lui Nono. Un proces-verbal de contravenție era prins între parbriz și ștergătoare, o sută treizeci și cinci de euro amendă pentru că staționasem în loc nepermis.

– Iată povestea vieții mele, i-am zis zâmbind notarului.

Maestrul Rouault a rămas mut câteva secunde.

– Dragă Violette, am văzut totul în meseria mea de notar. Unchi dându-se drept fii, surori care se reneagă, văduve false, văduvi falși, copii falși, părinți falși, diplome false, testamente false, dar nu am auzit niciodată o asemenea poveste.

M-a condus până la ieșire.

Înainte de a ne despărți, mi-a promis că o să se ocupe de tot. Avocat, scrisoare, formalitățile de divorț.

Maestrul Rouault mă poartă în suflet pentru că de fiecare dată înainte de a da înghețul, acopăr florile originare din Africa, plantate de el pe mormântul soției sale, Marie Dardenne, căsătorită Rouault (1949–1999).

Dragii mei prieteni, când voi muri, Plantați o salcie în cimitir. Îmi place frunzișul ei trist, Culoarea ei palidă mi-e dulce și dragă, Iar umbra ei va cădea ușor Pe pământul unde voi dormi.

În aprilie pun larve de buburuze pe tufele mele de trandafiri și pe cele ale defuncților pentru a lupta împotriva păduchilor. Eu așez pe plante buburuzele, una câte una, cu o pensetă. E ca și cum aș zugrăvi cimitirul primăvara. Sau ca și cum aș planta scări între cer și pământ. Nu cred nici în fantome, nici în strigoi, dar cred în buburuze.

Am certitudinea că atunci când o gărgăriță se așază pe mine, un suflet îmi transmite un semn. Când eram copil, îmi imaginam că buburuza este tata care vine să mă vadă. Că mama mă abandonase pentru că tata era mort. Și, așa cum se spun poveștile care vor să fie spuse, mi-am imaginat că tata semăna cu Robert Conrad, eroul din *Misterele Vestului*²⁵. Că era frumos, puternic, tandru și că mă adora din cer. Că mă proteja de acolo de unde era.

Mi-am inventat îngerul meu păzitor. Cel sosit mai târziu în ziua nașterii mele. Apoi am crescut. Și am înțeles că el nu o să aibă niciodată un contract pe perioadă nedeterminată. Că semnează condica des la ANPE și că, așa cum cântă Brel, *se cherchește în fiecare noapte cu vin prost*. Robert Conrad al meu a îmbătrânit urât.

Ca să pun buburuzele una câte una petreceam zece zile, dacă mă ocupam doar de această treabă. Și dacă nu erau înmormântări între timp. Să le așez pe tufele de trandafiri îmi dă sentimentul că deschid porțile soarelui, că îl las să intre peste tot în cimitirul meu. Ca o autorizație. Un permis de trecere. Asta nu împiedică pe nimeni să moară în aprilie sau să vină la mine în vizită.

Încă o dată nu l-am auzit venind. Este în spatele meu. Julien Seul este în spatele meu. Se uită la mine fără să se clinească. De cât timp o fi acolo? Strânge urna cu cenușa mamei. Ochii îi scânteiază ca marmura neagră acoperită de gheață subțire, când soarele de iarnă se reflectă ușor în ea. Rămân mută.

Să-l văd îmi produce același efect ca dulapurile mele: o rochie de lână neagră pe furoul meu de mătase roz. Nu-i zâmbesc, dar inima-mi bate ca a unui copil ajuns cu întârziere la ușa patiseriei preferate.

– M-am întors să vă spun de ce a vrut mama să se odihnească pe mormântul lui Gabriel Prudent.

– Sunt obișnuită cu bărbații care dispar.

Este singurul lucru pe care mă simt capabilă să i-l spun.

– Vreți să mă însoțiți la mormântul lui?

Îmi las ușor penseta pe cavoul familiei Monfort și mă îndrept spre Gabriel Prudent.

Julien Seul mă urmează, spunându-mi:

– Nu am deloc simțul orientării, deci într-un cimitir...

Mergem alături în liniște spre aleea 19. Când ajungem în fața mormântului lui Gabriel Prudent, Julien Seul depune urna și o mută de mai multe ori, ca și cum nu-i găsea locul sau ca și cum încerca să așeze o piesă de puzzle la locul potrivit. Până la urmă, o pune sprijinită de placheta funerară, la umbră.

– Cum mama prefera umbra în locul soarelui...

– Vreți să-i citiți discursul pe care l-ați scris? Vreți să rămâneți singur?

– Nu, aș prefera să-l citiți dumneavoastră mai târziu. Când cimitirul va fi închis. Sunt convins că știți foarte bine să o faceți.

Urna este de culoare verde-brad. Pe ea stă scris cu litere aurite *Irène Fayolle (1941–2016)*. Se reculege câteva clipe, iar eu rămân lângă el.

– N-am știut niciodată cum să mă rog... Am uitat florile. Aveți la vânzare?

– Da.

În timp ce-și alege un ghiveci de narcise, îmi spune că vrea să coboare în oraș să cumpere o plachetă. Mă întreabă dacă pot să-l însoțesc la *Tourneurs du Val*, magazinul de articole funerare al fraților Lucchini. Nu stau prea mult pe gânduri și accept. Sunt douăzeci de ani de când tot îi îndrum pe alții cum să ajungă la ei, fără să fi pus niciodată piciorul acolo.

Urc în mașina comisarului, unde miroase a tutun. Este tăcut. La fel și eu. Pornind contactul, un CD începe să urle la maximum *Elsass*

Blues de Alain Bashung. Tresărim. Oprește sunetul. Începem să râdem. Este prima dată când Alain Bashung face pe cineva să râdă cu acest cântec magnific, dar trist de moarte.

Ne oprim în față la *Tourneurs du Val*. Magazinul fraților Lucchini este lipit de morgă, dar și de Phénix, restaurantul chinezesc din Brancion-en-Chalon. Este gluma preferată a tuturor locuitorilor de aici. Dar nu împiedică restaurantul să fie plin ochi la pauza de prânz.

Împingem ușa. În vitrină sunt plachete funerare și buchete de flori artificiale. Detest florile artificiale. Un trandafir din plastic sau sintetic este ca o lampă de noapte care ar vrea să imite soarele. În interior mostrele de sicrie sunt expuse ca în magazinele de bricolaj unde poți să-ți alegi culoarea parchetului. Sunt și mostre de lemn prețios pentru coșciuge speciale. Apoi cele de calitate a doua, lemn de esență moale, tare, exotică sau cu placaj. Sper că iubirea față de o ființă vie nu se măsoară în calitatea lemnului ales.

Pe aproape toate plachetele din vitrină se poate citi: *Pitulice, dacă zbori în jurul acestui mormânt, cântă-i cel mai frumos cântec al tău*. După ce a citit câteva texte prezentate de Pierre Lucchini, Julien Seul a ales: *Mamei mele*, cu litere aurii pe o plachetă neagră. Nici un poem și nici un epitaf.

Pierre se miră să mă vadă în magazinul lui. Nu știe ce să-mi spună, căci de mulți ani vine pe la mine de mai multe ori pe săptămână și nu i-ar trece niciodată prin cap să intre în cimitir fără să vină să mă salute.

Știu aproape totul despre Pierre: cu ce se ocupă, de prima lui iubire, soție, crizele de angină ale copiilor, durerea resimțită când și-a pierdut tatăl, produsele folosite pe cap contra căderii părului, iar aici parcă eram o necunoscută în mijlocul florilor lui din plastic și al 0 care nu vorbesc decât despre eternitate.

Julien Seul plătește și plecăm.

Urcând spre cimitir, Julien Seul mă întreabă dacă mă poate invita la cină. Vrea să-mi povestească despre legătura dintre mama lui și Gabriel Prudent.

Și-mi mulțumește pentru tot. Și încearcă de asemenea să-și ceară scuze că l-a căutat pe Philippe Toussaint fără să mă anunțe. Îi răspund:

– De acord, dar prefer să cinez la mine.

Pentru că o să avem timp și nu vom fi deranjați de ospătar după fiecare fel de mâncare. Nu o să fie carne la cină, dar va fi ceva bun. Îmi spune că se duce să-și rezerve camera la doamna Bréant, chiar dacă nu este niciodată ocupată, și ajunge la mine la ora 20.00.

Serial western american din anii '60

*Odată cu timpul totul trece, Uitați pasiunile și uitați glasurile Care vă spuneau cu voce joasă cuvintele oamenilor necăjiți: nu te întoarce prea târziu și, mai ales, să nu răcești.*²⁶

Irène Fayolle și Gabriel Prudent s-au întâlnit în Aix-en-Provence, în anul 1981. Ea avea patruzeci de ani, iar el cincizeci. El apăra un deținut acuzat că ajutase un altul să evadeze. Irène Fayolle s-a dus la tribunal la cererea patroanei și prietenei sale, Nadia Ramirès. Aceasta din urmă era soția unui complice al reținutului. *Nu alegi de cine să te îndrăgostești*, îi spusese lui Irène între un tratament pentru păr și un periaj, *altfel ar fi fost prea simplu*.

Irène Fayolle a asistat la proces în ziua pledoariei maestrului Prudent. El a vorbit de zgomotul cheilor, de libertate, de nevoia de a scăpa de ziduri la orice vârstă, de a vedea cerul, orizontul uitat, de mirosul cafelei într-o cafenea. A vorbit de solidaritate între deținuți. A spus că promiscuitatea din închisori putea da naștere unei adevărate frății între oameni, că libertatea cuvântului era o formă de sprijin. Că a pierde libertatea era ca și pierderea unei ființe dragi. Ca o perioadă de doliu. Că nimeni nu poate înțelege dacă nu a trecut prin așa ceva.

Exact ca în romanul *Douăzeci și patru de ore din viața unei femei*, de Stefan Zweig, în timpul pledoariei, Irène Fayolle nu s-a uitat decât la mâinile maestrului Prudent. Palme mari, închizându-se și deschizându-se. Cu unghii albe, piliate perfect. Irène Fayolle și-a spus:

– Ce interesant că mâinile acestui bărbat n-au îmbătrânit! Mâini de pianist.

Când Gabriel Prudent se adresa Curții, ele se deschideau, când se adresau avocatului, se închideau ca într-o crispăre, încât păreau uscățive, de parcă și-ar fi recăpătat adevărata vârstă. Când îl fixa pe președintele de ședință, ele nu mai mișcau, când observa publicul, nu mai aveau stare, ca două adolescente neliniștite, iar când se întorcea spre acuzat, mâinile se uneau, se lipeau una de alta, ca doi

pisoai ce caută căldură. În câteva secunde, mâinile treceau de la tristețe la bucurie, de la reținere la libertate, pe urmă mergeau spre un fel de rugăciune, de implorare. De fapt, mâinile nu făceau decât să mimeze cuvintele lui.

După pledoarie, el a trebuit să plece din sală ca să bea ceva în oraș, în timpul cât juriul delibera. Era un timp frumos la Aix, ca întotdeauna, și aceasta nici nu o bucura, nici nu o întrista pe Irène. Timpul frumos n-a avut niciodată vreun efect asupra ei. Nu-i păsa cum era afară, ca de ultima ei cămașă.

Nadia Ramirès a plecat să aprindă o lumânare la biserica Saint-Esprit. Irène a intrat într-o cafenea oarecare, nu avea chef să meargă la o terasă, ca toți ceilalți. A urcat la primul etaj, să nu o deranjeze nimeni. Voia să citească. Cu o seară în urmă, în timp ce Paul, soțul ei, dormea, începuse un roman în care voia să se cufunde din nou.

Maestrul Prudent, iubitor de soare, dar nu și de mulțime, era acolo, așezat într-un colț. Așteptând verdictul în cazul clientului său, la o fereastră închisă. Cu ochii în neant, fuma țigară după țigară. Deși era singur în tot etajul, un fum greu invada camera până la nivelul lustrelor. Înainte de a-și stinge una, o folosea ca să aprindă o alta. Încă o dată, Irène a tresărit la vederea mâinii lui drepte ce stingea mucul de țigară în scrumieră.

În romanul din ajun citise că un fir invizibil îi leagă pe cei destinați să se întâlnească și că acest fir poate să se încâlcească, dar niciodată să se rupă.

Când Gabriel Prudent a văzut-o pe Irène Fayolle în capul scării, i-a spus:

– Erați în sală adineauri.

Nu era o întrebare, ci doar o observație. Fusese multă lume în sala de audiere. Iar ea era în capăt, pe antepenultima bancă. Oare cum de o remarcase? N-a cerut ea atenție. S-a așezat într-un colț, în liniște.

De parcă el i-ar fi auzit gândurile, a început să-i descrie ținutele fiecărui membru al juriului și ale celor doi supleanți, ale arestaților și ale tuturor persoanelor așezate din public. Unele după altele. Folosea cuvinte nostime când vorbea de culoarea pantalonilor, a

unei fuste sau a unui pulover: roșu amarant²⁷, albastru de peste mări, alb spaniol, chartreuse²⁸, corai. Ai fi spus că este un specialist în nuanțe sau un vânzător de țesături din Piața Saint-Pierre. Remarcase chiar că doamna din partea stângă, banca a treia, cea cu un coc de culoare negru-jais, cu fular ca macul și o ținută ca inul, purta o broșă în formă de scarabeu. În timpul acestei descrieri vestimentare grandioase, agita mâinile uneori. Mai ales când ar fi trebuit să pronunțe cuvântul verde, pe care nu l-a pronunțat. De parcă acest cuvânt i-ar fi fost interzis, folosise smarald, mentă, fistic și măslină.

Rămasă tot tăcută, Irène Fayolle se întreba ce interes avea avocatul să identifice hainele fiecăruia.

Încă o dată, ca și cum i-ar fi ghicit gândurile, bărbatul i-a spus că într-un tribunal totul era scris pe haine. Inocența, regretul, vina, ura sau iertarea. Că fiecare își alegea cu exactitate ce purta în ziua judecății, fie că era vorba de procesul lui sau al altuia. La fel ca la înmormântare sau la nuntă. Că nu era nimic la întâmplare. Și că în funcție de ce purta fiecare individ, el era în măsură să spună dacă era cineva din partea acuzării sau din partea adversă, a apărării, un tată, un frate, o mamă, un vecin, un martor, o femeie îndrăgostită, un prieten, un dușman sau un simplu curios. Și că își adapta pledoaria după hainele și alura fiecăruia, își cântărea vorbele și se uita la el. Că, de exemplu, ea, Irène Fayolle, după modul cum era îmbrăcată astăzi, era clar că nu este implicată în nici un fel în proces. Că nu ținea cu nimeni, că era o diletantă.

O diletantă – exact aceste cuvinte le-a folosit. N-a avut răgaz să-i răspundă, pentru că Nadia Ramirès li se alăturase. Femeia i-a spus lui Irène că exagera să se închidă într-un bistro pe un timp așa frumos, că prietenul ei ar fi vrut să fie la o terasă. Și dacă o să fie achitat, exact așa o să facă: o să meargă la toate terasele din Aix, pe rând, ca să sărbătorească. Irène Fayolle se gândea: *Visul meu este să-mi continui romanul de la fundul poșetei... sau să plec în Islanda cu omul cu mâinile care fumează țigară după țigară aici.*

Nadia l-a salutat pe maestrul Prudent, i-a spus că pledoaria a fost excepțională și că, așa cum au stabilit, o să-l plătească lunar câte

puțin, căci Jules al ei o să fie cu siguranță achitat grație lui. Între două fumuri, avocatul i-a dat replica, pe un ton grav:

– O să știm aceasta în curând, după deliberări. Sunteți foarte frumos îmbrăcată astăzi, îmi place foarte mult rochia roz-bonbon pe care o purtați. Sunt convins că i-a ridicat moralul soțului.

Irène a băut un ceai, Nadia, un suc de caise, iar Gabriel Prudent, o bere la halbă, fără spumă. El a plătit toată consumația și a plecat înaintea lor. Irène i-a privit mâinile pentru ultima oară: erau crispate pe dosare. Două teancuri mari de acte pentru procesele în curs.

Irène Fayolle n-a putut intra în sala de audieri. Dar a așteptat în fața tribunalului, la capătul pasarelei, pentru a observa culoarea hainelor celor ce ieșeau. A văzut puloverul albastru de peste mări, rochia corai, fusta mentă și scarabeul femeii cu coc negru-jais. Le-a văzut pe toate, unele după altele.

Irène s-a întors singură la Marsilia. Nadia Ramirès a rămas în Aix pentru a sărbători, din terasă în terasă, achitarea lui Jules al ei.

După câteva săptămâni, Irène și-a închis salonul de coafură și s-a lansat în afaceri horticole. Spunea că vrea să facă altceva cu mâinile, s-a săturat să tot taie păr, de produsele pe bază de amoniac, de stațiile de șamponare și, mai ales, de bârfe. Irène Fayolle era dintr-o bucată, prea secretoasă pentru a fi coafeză. Pentru a fi un bun hair stylist, trebuia să fii curios, drăguț și generos. Iar ea credea că nu are nici unul din aceste atribute.

De câțiva ani, ideea de a lucra pământul și de a cultiva trandafiri i se înșurubase în cap. Cu banii luați pe salon, și-a cumpărat o bucată de pământ în arondismentul 7 al Marsiliei și l-a transformat în pepinieră de trandafiri. A învățat să planteze, să cultive, să ude, să culeagă. A învățat și să creeze noi varietăți de trandafiri, de culoare roșu-carmin, zmeură, rodii, coapsă de nimfă²⁹.

A creat flori care se deschid și se închid în funcție de condițiile meteo.

După un an, Irène Fayolle a însoțit-o din nou pe Nadia Ramirès la Aix-en-Provence pentru un al doilea proces. Soțul ei a fost din nou băgat într-o poveste cu trafic de stupefiante. Înainte de a pleca de

acasă, Irène s-a întrebat cum să se îmbrace ca să nu mai semene cu o diletantă.

A fost dezamăgită: maestrul Prudent nu mai profesa acolo. Se mutase în altă regiune.

Irène a anunțat-o în mașină, pe drumul dintre Marsilia și Aix, când Nadia i-a spus că este neliniștită, pentru că de această dată nu va mai pleda maestrul Prudent în apărarea lui Jules al ei, ci un alt confrate.

– De ce? a întrebat Irène ca un copil care pleacă în vacanță și află că nu va mai fi la mare.

A divorțat, s-a mutat. Nadia nu știa mai multe.

Lunile au trecut până în ziua când o femeie a intrat în pepiniera de trandafiri a lui Irène Fayolle pentru a trimite flori la Aix-en-Provence. Completând formularul de livrare, Irène a notat că florile trebuiau depuse la Cimitirul Saint-Pierre din Aix pentru doamna Martine Robin, soția lui Gabriel Prudent.

Pentru prima oară Irène a făcut livrarea în dimineața zilei de 5 februarie 1984, în Aix-en-Provence, unde înghețase în timpul nopții. S-a ocupat personal de realizarea jerbei: îi ocupa întreaga parte din spate a utilității sale Peugeot.

La Cimitirul Saint-Pierre, un muncitor i-a dat voie să meargă pe alei cu mașina, ca să depună trandafirii pe mormântul lui Martine Robin, încă nedepusă acolo. Nu era decât ora 10.00, iar înmormântarea avea loc abia după-amiază.

Pe marmură era gravat: Martine Robin, căsătorită Prudent (1932–1984). Sub nume, o fotografie fusese deja gravată: o femeie frumoasă, brunetă, zâmbind în fața obiectivului. Fotografia fusese făcută pe când ea avea vreo treizeci de ani.

În așteptare, Irène ieșise. Voia să îl revadă pe Gabriel Prudent. Fie și de departe. Chiar și dacă stătea ascunsă. Voia să știe dacă el era văduvul, dacă pe soția lui o îngropau. A căutat în anunțul de înmormântare, dar nu a găsit nimic legat de el.

Cu o mare tristețe vă anunțăm decesul subit al lui Martine Robin, în Aix-en-Provence, la vârsta de cincizeci și doi de ani. Martine era fiica defunctului Gaston Robin și a defunctei Micheline Bolduc. Lasă îndurerată familia: fiica, Marthe Dubreuil, fratele Richard și sora

Mauricette, mătușa Claudine Bolduc-Babé, soacra Louise, numeroși veri, nepoți și nepoate, precum și prietenii apropiați: Nathalie, Stéphane, Mathias, Ninon și mulți alții.

Nici o vorbă despre Gabriel Prudent. Ca și cum a fost șters de pe lista îndureraților.

Irène a ieșit din cimitir și a mers până la primul bistro, aflat la trei sute de metri. Unul la marginea șoselei. S-a gândit: *Ce ciudat e bistroul acesta plasat între cimitir și piscina municipală din Aix! Un pic aruncat aici.*

A parcat și a trebuit să mai meargă pe jos pentru că nu i-a plăcut restaurantul: geamurile erau murdare și draperiile de la fereastră prea vechi. Dar o umbră a reținut-o. În interior, o siluetă încovoiată. L-a recunoscut, în ciuda ferestrelor murdare. Era acolo. Chiar acolo. Sprijinit de o fereastră închisă, fumând, cu privirea pierdută.

Timp de câteva secunde a crezut că visează, că face o confuzie, că ia dorințele drept realitate, că este într-un roman și nu în viața reală. Cea mai puțin generoasă decât promisiunile făcute în clasa a treia. Și apoi, nu l-a văzut decât o singură dată, în urmă cu trei ani.

El a ridicat capul când femeia a intrat. Erau trei bărbați rezemați de teighea și doar Gabriel Prudent era la masă. I-a spus:

– Ați fost la Aix pentru procesul lui Jean-Pierre Reyman și al lui Jules Ramirès, în anul când a fost ales Mitterrand... Sunteți diletanta.

N-a fost surprinsă că a recunoscut-o. Așa totul căpăta un sens.

– Da, bună ziua. Sunt prietena Nadiei Ramirès.

El a dat din cap, și-a aprins o nouă țigară cu jarul celei de dinainte și a răspuns:

– Îmi amintesc.

Și fără a o invita să se așeze la masa lui, de parcă era un fapt banal, a comandat două cafele și două calvados³⁰, ridicându-și un deget spre tavan în direcția ospătăriței. Încă o dată, Irène Fayolle, care nu băuse niciodată în viață cafea – doar ceai –, și cu atât mai puțin calvados la ora 10.00 dimineața, a fixat mâinile mari ale lui Gabriel și s-a așezat în fața lui. Mâinile nu-i îmbătrâniseră deloc.

Mai întâi a vorbit el mult. A povestit că venise din Aix ca să-și înmormânteze soția, pe Martine, mă rog, fosta soție, că nu suporta

binecuvântările, preoții și sentimentul de vină. Așa că nu va merge la ceremonia religioasă, doar la înmormântare, că va aștepta aici, că trăia de doi ani cu o altă femeie la Mâcon. Că nu o mai văzuse niciodată pe Martine, soția lui, în fine, fosta, de la plecarea lui. Cum o părăsise pentru o alta, iubita lui – pe care nu o mai iubește –, pentru că îi făcea scandal. Că a fost șocat de veste – Martine e moartă! –, dar că nimeni nu înțelegea, că va fi mereu ticălosul de serviciu ce abandonase o femeie: a lui. Și ca o răzbunare post-mortem, Martine, soția, în fine, fosta, sau fata lor, nu se mai știa cine, i-a gravat și numele lui pe piatra de mormânt. L-a dus cu ea în eternitate.

A întrebat-o:

– Și dumneavoastră? Ați fi făcut la fel?

– Nu știu.

– Locuiți în Aix?

– Nu, la Marsilia. Am livrat florile în această dimineață, la cimitir, pentru soția dumneavoastră, în fine, fosta. Înainte de a pleca, voiam să beau un ceai, este frig afară. Nu frigul mă deranjează neapărat, dimpotrivă, dar îmi era rece. Aici, măcar, rachiul mă încălzește, cred că mi se învârte capul, în fine, nu cred, chiar mi se învârte. Nu voi putea pleca la drum imediat, a fost prea tare rachiul... Vă rog să mă scuzați, sunt cam indiscretă, de obicei nu sunt așa, dar cum v-ați întâlnit actuala femeie?

– Oh, nimic original: din cauza unui bărbat apărat de mine ani de zile. Tot organizându-i apărarea, explicându-i soției situația și pentru că s-a întors la închisoare în fiecare an, am sfârșit prin a ne îndrăgosti unul de altul. Și dumneavoastră vi s-a întâmplat deja?

– Ce?

– Să vă îndrăgostiți.

– Da, de soțul meu, Paul Seul. Avem un fiu, Julien, de zece ani.

– Lucrați?

– Sunt specialist horticultor, înainte am fost coafeză. Dar nu vând doar flori: le cultiv, creez soiuri hibride.

– Cum adică?

– Hibridare. Amestec varietăți de trandafiri și dau naștere unor soiuri noi.

- De ce?
- Pentru că-mi place să le combin.
- Și ce culori obțineți? Încă două cafele și calvados, vă rog!
- Roșu-carmin, zmeură, rodii, coapsă de nimfă. Fac și varietăți de alb, de asemenea.
- Ce fel de alb?
- Ca zăpada. Ador zăpada. Tufele mele de trandafiri au și această particularitate de a nu îngheța.
- Dar dumneavoastră nu purtați niciodată culori vii? În timpul procesului, la Aix, erați toată în bej.
- Prefer culorile vii pe flori și pe tinere.
- Dar sunteți mai mult decât drăguță. Chipul dumneavoastră este proaspăt. De ce zâmbiți?
- Nu zâmbesc: sunt amețită.

Pe la prânz au comandat două omlete cu salată și o farfurie cu cartofi prăjiți pentru două persoane. Și un ceai pentru ea. El a spus:

- Nu sunt foarte sigur că ceaiul și omleta fac casă bună.
- Ceaiul merge întotdeauna cu orice: ca albul și negrul, se potrivesc la orice.

În timpul mesei el și-a lins degetele, a lins sarea de pe cartofi. A băut o bere la halbă. În timp ce ea amesteca ceaiul englezesc cu al nu știu câtelea pahar de calvados, el a spus:

- Normandia și Anglia sunt ca albul și negrul: merg bine împreună.

El s-a dus de două ori la toaletă. Ea a privit praful, electricitatea statică din jurul lui: în lumina soarelui semăna cu zăpada. Au comandat din nou cartofi prăjiți, ceai și calvados. De obicei, într-un loc așa de infect, Irène Fayolle ar fi șters paharele cu dosul vestei, dar atunci nu a făcut-o.

Când mașina mortuară a trecut prin fața restaurantului, era 15.10. Ea nu și-a dat seama că timpul trecuse așa repede. Parcă acum zece minute intrase în local. Și, totuși, erau de cinci ore împreună.

S-au ridicat repede, el a plătit rapid, iar Irène i-a spus să urce în utilitara ei, să-l ducă la cimitir. Știa unde-i mormântul lui Martine Robin.

În mașină, el a întrebat-o ce prenume are. Cică s-a săturat să-i tot zică *dumneavoastră*.

- Irène.
- Eu sunt Gabriel.

Au ajuns la aleea care ducea la Martine Robin. El nu a coborât. A spus:

– O să așteptăm aici, Irène. Ce contează acum este ca Martine să știe că sunt aici. De ceilalți nu-mi pasă.

A întrebat dacă poate fuma în mașină.

– Desigur.

Bărbatul a lăsat geamul jos, și-a sprijinit capul pe tetieră, a luat mâna stângă a lui Irène și a închis ochii. Au așteptat în liniște. Priveau oamenii trecând înapoi și încolo pe alei. La un moment dat, li s-a părut că aud muzică.

Când toată lumea a plecat, când mașina mortuară a trecut goală prin dreptul lor, Gabriel a coborât din mașină. I-a cerut lui Irène să vină lângă el. Ea a ezitat, el a insistat:

– Te rog.

Au mers unul lângă altul.

– I-am spus lui Martine că o părăsesc pentru o altă femeie, dar am mințit. Dar ție, Irène, pot să-ți spun adevărul: am părăsit-o pe Martine din cauza lui Martine. Celelalte persoane pentru care părăsești pe cineva sunt doar pretexte, niște alibiuri. Părăsești pe cineva din cauza lui, nu ca să cauți ceva mai departe. Firește, nu i-o voi spune niciodată. Și în nici un caz astăzi.

Când au ajuns la mormânt, Gabriel a sărutat fotografia. Mâinile s-au agățat de cruce. A șoptit niște cuvinte, fără ca Irène să le fi putut auzi. Și nici nu ar fi dorit să le audă.

Trandafirii ei albi erau acolo, în mijlocul mormântului. Erau multe flori, cuvinte de dragoste și chiar o pasăre din granit.

*

- Cine v-a povestit toate acestea?
- Le-am citit într-un jurnal ținut de mama.
- Avea un jurnal?
- Da. L-am găsit săptămâna trecută în cutiile de carton, pe când îi sortam lucrurile.

Julien Seul se ridică.

– Plec, este ora două dimineață. Sunt obosit. Mâine pornesc la drum foarte devreme. Mulțumesc pentru cină, a fost savuroasă. Mulțumesc. De multă vreme n-am mai mâncat atât de bine. Și de când n-am mai petrecut momente așa savuroase. Repet, dar când mă simt bine, simt nevoia să mă repet.

– Dar... ce-au făcut după înmormântare? Trebuie să-mi spuneți sfârșitul poveștii.

– Poate că această poveste nu are un sfârșit.

Îmi ia mâna și mi-o sărută. Nimic nu este mai tulburător pentru mine decât un bărbat galant.

– Miroșiți mereu foarte frumos.

– *Eau du ciel*, de la Annick Goutal.

Zâmbește.

– Să nu-ți schimbi niciodată parfumul. Noapte bună!

Își pune paltonul și iese din casă, pe latura dinspre stradă. Înainte de a închide poarta în urma lui, îmi spune:

– O să mă întorc să-ți spun finalul. Dacă ți-aș povesti acum, nu o să vrei să mă mai vezi.

Înainte de a adormi, mă gândesc că nu mi-ar plăcea să mor când sunt cu lectura la jumătatea unui roman captivant.

Versuri ale cântecului *Avec le temps (Odată cu timpul)*, interpretat de Léo Ferré

Roșu amarant – nuanță de roșu cu reflexe albastrui

Verde chartreuse – culoare definită prin amestecul de verde cu galben. În funcție de procentajul de verde sau galben, există *verde chartreuse* sau *galben chartreuse*. Termenul *chartreuse* vine de la lichiorul francez cu același nume, creat în anul 1737 de către călugării din Ordinul Carthusian, a căror mănăstire era localizată în Munții Chartreuse, din zona Grenoble, Franța. Acest lichior, despre care se spune că este singurul lichior din lume cu o culoare verzuie complet naturală, are în compoziție 130 de plante diferite.

Coapsă de nimfă – este o nuanță foarte deschisă de roz.

Calvados – rachiu distilat din cidru. Denumirea vine de la locul fabricării, Calvados, în Normandia.

În inimile noastre sălăşluieşti pe veci.

La trei ani de la căsătoria noastră, în iunie 1992, circulația feroviară în Franța a fost paralizată de o grevă. La Malgrange, trenul de 6.29 a devenit cel de 10.20, acesta din urmă a devenit cel de 12.05, astfel încât cel de la 13.30 s-a oprit la ora 16.00 și nu s-a mai pus în mișcare timp de patruzeci și opt de ore. Greviștii au ridicat un baraj la două sute de metri de bariera noastră. Trenul era plin. Iar în ziua aceea era foarte cald. Călătorii au fost nevoiți să deschidă repede ușile trenului Nancy – Épinal.

Nu a fost niciodată așa de aglomerat la supermarketul Casino. Rezervele de apă îmbuteliată s-au epuizat în câteva ore. Spre seară, Stéphanie nu mai trecea sticlele de apă prin casă, ci le distribuia direct pe treptele trenului. Nimeni nu mai făcea diferența dintre clasa întâi și a doua. Toți erau coborâți, la umbra trenului, în preajma căii ferate. Controlorii și mecanicul SNCF³¹ dispăruseră în același timp.

Când călătorii au înțeles că trenul nu va pleca, au început să vină mașini cu prieteni, vecini. Unii au sunat de la noi ca să cheme pe cineva după ei. Alții, de la cabina telefonică. În câteva ore vagoanele și zona din jurul trenului se goliseră.

Întreaga circulație din regiunea Malgrange-sur-Nancy a fost întreruptă. Oamenii veneau până la bariera închisă, luau călători și se întorceau. La ora 21.00, Strada Principală era liniștită, iar Casino își închidea porțile. Când Stéphanie a tras storurile, era stacojie. În depărtare nu se mai auzeau vocile greviștilor. S-au culcat acolo, în spatele barajului lor.

După ce s-a lăsat noaptea, în timp ce Philippe Toussaint plecase la o plimbare de multă vreme, mi-am dat seama că într-un vagon se mai găseau doi pasageri: o femeie și o fetiță cam de vârsta lui Léonine. Am întrebat-o pe femeie dacă putea veni cineva să le ia, dar mi-a răspuns că locuia la șapte sute de kilometri de Malgrange, că era foarte complicat să ajungă o rudă, că venea din Germania, de

unde și-a luat nepoțica, și că se duceau la Paris. Că nu putea anunța pe nimeni până a doua zi și, oricum, nu era sigură că o să plece de acolo.

Am invitat-o la masă în casă. A refuzat. Am insistat. I-am luat valizele fără să-i cer părerea, așa că au venit după mine.

Léo dormea cu pumnii strânși.

Am deschis toate ferestrele, să se încălzească în interior.

I-am dat să mănânce micuței Emmy; era epuizată. În timpul mesei s-a jucat cu o păpușă a lui Léo, apoi le-am culcat una lângă alta. Privindu-le dormind, m-am gândit că mi-ar plăcea să am un al doilea copil. Dar Philippe Toussaint nu ar fi fost de acord, îmi spusese deja că spațiul nostru era prea mic ca să avem un al doilea copil. M-am gândit că, de fapt, iubirea noastră s-a stins ca să mai aibă loc un al doilea prunc și nu casa era de vină.

I-am spus bunicii lui Emmy, care se numea Célia, că era obligată să doarmă cu noi, că nu o voi lăsa să se întoarcă într-un tren gol, fiindcă era prea periculos. Că pentru prima dată după niște ani, grație grevei, aveam o vacanță, că aveam o invitată și că speram ca drumul să fie blocat cât mai mult, că puteam să dorm și eu, în sfârșit, mai mult de opt ore legate, fără să fiu deranjată de alarma barierei.

Célia m-a întrebat dacă locuiam singură cu fata. M-a făcut să zâmbesc. În loc de răspuns, am deschis o sticlă de vin roșu foarte bun, păstrat de mine pentru o *ocazie specială*, doar că nu venise niciodată ocazia până atunci.

Am început să bem. După două pahare Célia a acceptat invitația de a dormi la mine. O să o instalez în camera noastră, iar noi, soțul și cu mine, vom dormi pe canapeaua extensibilă. Dormeam deja pe canapea când veneau părinții lui Philippe Toussaint, de două ori pe an, de la căsătoria noastră încoace. Veneau să o ia pe Léo în vacanță. O săptămână între Crăciun și Anul Nou și zece zile vara, ca să o ducă la mare.

După al treilea pahar musafira mi-a spus că acceptă invitația, dar condiția este ca ea să doarmă pe canapea.

Célia avea cam cincizeci de ani și ochi frumoși, albaștri, foarte blânzi. Vorbea calm, cu o voce liniștitoare și cu un accent frumos de sudistă.

I-am răspuns:

– Bine, poți dormi pe canapea.

Și bine am făcut: când Philippe Toussaint s-a întors, în sfârșit, s-a dus direct să se trântescă pe patul din camera noastră. Nici măcar nu ne-a privit.

Văzându-l pe Philippe Toussaint trecând, l-am prezentat Céliei:

– Soțul meu.

Ea mi-a zâmbit fără să spună nimic.

Noi două am stat de vorbă în sufragerie până la ora 1.00 noaptea. Ferestrele erau tot deschise. Era pentru prima dată, de la venirea noastră, că era așa de cald în camere. Célia locuia în Marsilia, i-am spus că ea adusese, cu siguranță, soarele în interiorul casei mele. Că, de obicei, nu intra căldura, că era o barieră invizibilă care o oprea.

Când am terminat sticla de vin, i-am spus că voi accepta ca ea să doarmă pe canapea doar dacă dorm și eu alături, pentru că nu am avut niciodată o prietenă, vreo soră, și că, exceptând-o pe fetița mea, când era bebeluș, nu am dormit niciodată cu vreo prietenă, așa cum fac prietenele adevărate.

– Bine, prietenă... dormim împreună, mi-a răspuns.

În noaptea aceea mi-am îndeplinit un vis, recuperând, cu puțină întârziere, ceea ce îmi doream de la o relație de prietenie. Am recuperat puțin toate nopțile când aș fi vrut să dorm la cea mai bună prietenă, cu părinții ei în camera alăturată, toate nopțile când aș fi putut ieși pe furiș din casă, împreună cu ea, să ne întâlnim cu băieții cu motociclete de la capătul străzii.

Cred că am vorbit până la șase dimineață. Apăruseră zorile când am căzut și eu, moartă de oboseală. La ora 9.00 m-a trezit Léo, spunându-mi că în patul ei se află o fetiță care nu știe să vorbească. Emmy era nemțoaică, nu știa o boabă de franceză. Apoi Léo mi-a pus o mulțime de întrebări:

– De ce dormi în sufragerie? De ce tata doarme cu hainele de stradă în pat? Cine este doamna? De ce nu mai sunt trenuri? Cine sunt oamenii aceștia, mama? Cine e fetița? E rudă cu noi? Vor rămâne aici?

N-au rămas. Célia și Emmy au plecat după două zile.

Când au reînceput trenurile să circule, am crezut că mor de ciudă. Așa se întâmpla dintotdeauna. Toate grevele au un final. Ca și vacanțele. Dar am întâlnit pe cineva: prima mea prietenă. Prin fereastra întredeschisă a vagonului 7, Célia m-a invitat:

– Mută-te cu noi în Marsilia. Are să-ți fie bine, o să-ți găsesc de lucru... De obicei, nu judec pe nimeni, dar cum Franța este în grevă, să spunem că și eu sunt în grevă și îți spun din adâncul inimii: Violette, este evident că soțul tău nu este făcut pentru tine. Lasă-l!

I-am răspuns că am crescut fără părinți, așa că niciodată nu o să o las pe Léonine fără tată. Chiar dacă Philippe Toussaint nu era un tată așa cum trebuie, era totuși părintele ei.

La o săptămână de la plecarea lor, am primit din partea Céliei o scrisoare lungă. În plic erau trei bilete de tren, dus-întors, Malgrange-sur-Nancy – Marsilia.

Avea o cabană în Golful Sormiou și ne-o punea la dispoziție. Frigiderul o să fie plin. O să putem profita de orice. Scria pe hârtie: *Profită de ocazie. Vei putea să îți iei și tu o vacanță adevărată, Violette, și să vezi marea, împreună cu fetița ta.* Mai scria și că niciodată nu va putea uita că i-am oferit casă și masă. Că în schimbul celor două zile oferite, voi primi câte o vacanță în fiecare an în Marsilia.

Philippe Toussaint mi-a spus că nu merge. Că avea *alte lucruri de făcut decât să meargă la o curvă*. Așa le spunea el tuturor femeilor pe care nu reușea să le cucerească: *curve*.

I-am răspuns că era perfect că nu venea cu noi: în felul acesta putea avea grijă de barieră cât timp o să fim plecate, Léo și cu mine. Nu și-a putut imagina că poate să stea atâtea zile fără noi. A avut chiar o licărire de dragoste: la cererea lui, pentru prima dată în ultimii șase ani, SNCF ne-a găsit înlocuitori în câteva ore.

Paisprezece zile mai târziu, pe 1 august 1992, am descoperit Marsilia. Célia ne aștepta la capătul peronului din gara Saint-Charles. M-am aruncat în brațele ei. Era deja cald pe peron, îmi amintesc chiar că i-am spus Céliei:

– Este cald pe peron.

Când am văzut Mediterana pentru prima dată, eram pe bancheta din spate a mașinii Céliei, am coborât geamul și am plâns ca un

copil. Cred că am avut șocul vieții mele. Șocul *măreției*.

SNCF – Société Nationale des Chemins de Fer (Societatea Națională de Căi Ferate din Franța).

Totul se șterge, totul trece, în afara amintirilor.

Scrisori de dragoste, un ceas, un ruj de buze, un colier, un roman, povești pentru copii, un telefon mobil, un palton, fotografii de familie, un calendar din 1966, o păpușă, o sticlă de rom, o pereche de pantofi, un stilou, un buchet de flori uscate, o armonică, o medalie de argint, o poșetă, ochelari de soare, o ceașcă de cafea, o pușcă de vânătoare, o amuletă, un disc de vinil, o revistă cu Johnny Hallyday pe copertă. Găsești de toate într-un sicriu.

Astăzi au îngropat-o pe Jeanne Ferney (1968 – 2017). Paul Lucchini mi-a spus că în coșciug a pus un portret cu copiii ei, așa cum și-a dorit defuncta. Ultima dorință este adesea respectată. Nu îndrăznești să contrazici morții, ți-e frică să nu aducă ghinion din lumea de dincolo dacă nu-i ascuți.

Am închis porțile cimitirului. Trec prin fața mormântului proaspăt, plin de flori, al lui Jeanne. Iau foliile din plastic ale buchetelor de flori, ca să poată respira și plantele.

Odihnește-te în pace, dragă Jeanne.

Poate că te-ai născut cine știe pe unde, într-un alt oraș, pe partea cealaltă a lumii. În jurul tău este noua ta familie. Oamenii se bucură pentru nașterea ta. Ești privită, sărutată, acoperită de cadouri, ți se spune că semeni cu mama, în timp ce aici cei dragi plâng pentru tine. Iar tu dormi, te pregătești pentru o nouă viață, în care să o iei de la zero, în timp ce aici ești moartă. Aici ești o amintire, acolo ești viitorul.

*

Când mașina Céliei a intrat pe drumeagul întortocheat ce duce la Golful Sormiou, am văzut frumusețea pură. Léo mi-a spus că îi vine să vomite, am luat-o pe genunchi și i-am arătat:

– Uite, vezi marea? Aproape am ajuns.

Am deschis storurile cabanei, am lăsat să intre soarele, lumina, mirosurile mării.

Greierii cântau. Nu-i auzisem niciodată decât la televizor. Ne acopereau vocile.

Ne-am pus costumele de baie, fără să ne obosim măcar să ne desfacem bagajele. Aveam de sorbit marea întreagă! Am mers o sută de metri și deja aveam picioarele în apa transparentă, de un verde clar. De la distanță, Mediterana era albastră, de aproape, cristalină. Iar eu nu cunoșteam decât apa plină de clor din piscinele publice.

Am umflat colacul lui Léo în formă de lebădă și am intrat în apa rece, scoțând strigăte de bucurie.

Philippe Toussaint ne-a făcut să râdem, ne-a stropit cu spuma mării. M-a sărutat. Buzele îi erau sărate. Léo a spus:

– Tata a pupat-o pe mama!

Râsetele lui Léo pe umerii tatălui, greierii, prospețimea apei și a soarelui, toate mi-au dat amețeli. Parcă eram într-un carusel care se învârtea prea repede. Am plonjat cu capul sub apă și am deschis ochii. Sarea m-a durut. Exaltam.

Am rămas zece zile. Aproape că nu am dormit. Ceva din mine refuza să închidă ochii, un preaplin de fericire, sentimentele revărsate. Nu mi-am văzut niciodată fata atât de fericită.

Indiferent de oră, era ziuă. Indiferent de oră, eram în mare. Sau mâncam. Sau ascultam. Sau admiram. Sau respiram. Nu mai știam decât trei-patru fraze: *Miroase bine, Apa este bună, Este bună*. Bucuria te face idiot. De parcă schimbasesm lumea, de parcă ne-am născut în altă parte, într-o lumină crudă.

Timp de zece zile Philippe Toussaint n-a mai plecat la plimbare. A rămas cu noi. Făceam dragoste fiecare cum știam mai bine. Dădeam la schimb trupurile noastre arse de soare contra unei bucurii iluzorii. Eram la începuturile relației noastre, dar fără iubire. Era doar pentru plăcere, să ne bucurăm de orice. Totul era departe. Lumea noastră din estul țării și toate ale ei.

Léo se zbătea când o dădeam cu cremă solară. La fel și când voiam să o adăpostesc la umbră. Se hotărâse să stea goală, în apă. Decisese să se transforme în mica sireună. Ca în desenele animate.

Cred că în zece zile nu ne-am încălțat deloc. Iată cum am înțeles eu vacanța: să nu te încălți.

Vacanța este ca o recompensă, premiul întâi, medalia de aur. Trebuie să o meriți. Iar Célia decisese că eu aveam mai multe vieți de meritat. Una pentru familia-gazdă și alta pentru cea cu Philippe Toussaint.

Din când în când Célia venea să ne vadă. Ne inspecta fericirea. Și, ca un șef de șantier mulțumit, se întorcea cu zâmbetul pe buze după ce sorbea o cafea cu mine.

Am copleșit-o cu mii de mulțumiri, așa cum alții își acoperă soțiile cu bijuterii. Nu știam cum să-i mai mulțumesc. Și eram departe s-o fi făcut suficient. În ziua când am plecat, nu am putut închide storurile cabanei. I-am cerut lui Philippe Toussaint să o facă. Dacă aș fi închis eu, aș fi avut sentimentul că mă îngrop de vie, că îmi închid mormântul.

Așa cum cântă Jacques Brel: *îți voi inventa cuvinte nebunești, pe care le vei înțelege*. Așa am făcut eu pentru ca Léo să nu plângă în clipa plecării, să nu se agațe de ușile cabanei, urlând. I-am inventat cuvinte nebunești. Cele copilărești, cele mai simple.

– Iubita mea, trebuie să plecăm pentru că peste o sută de zile este Crăciunul și o sută de zile trec foarte repede. Așa că trebuie să începem imediat să scriem lista de dorințe pentru Moș Crăciun. Uite, aici nu avem nici pix, nici creioane colorate, nici hârtie. Nu e decât marea. Deci, trebuie să ne întoarcem acasă. Apoi trebuie să cumpărăm bradul, să punem globulețe colorate, iar anul acesta o să punem și ghirlande din hârtie făcute de noi două. Da, da: de noi două! De aceea trebuie să ne întoarcem foarte repede acasă, nu mai avem timp de pierdut. Și dacă ești cuminte, o să zugrăvim și pereții camerei tale. În roz? Da, dacă tu vrei așa. Pe urmă, înainte de Crăciun, ce este înainte de Crăciun? ANIVERSAREA ta! Acum vine ziua ta. O să umflăm baloane. Hai, repede, repede, trebuie să ne întoarcem acasă! Avem atâtea lucruri vesele de făcut acolo. Încalță-te, iubita! Repede, repede, trebuie să facem valizele. O să vedem din nou trenurile – și poate că o să se oprească! În orice caz, o să ne întoarcem în Marsilia la anul. Cu toate cadourile tale.

Toți cei ce te-au cunoscut te regretă și te plâng.

Irène Fayolle și Gabriel Prudent au plecat de la mormântul lui Martine Robin, căsătorită Prudent. Înainte de a se îndrepta spre ieșire, Gabriel Prudent și-a mângâiat numele gravat în piatră. I-a spus lui Irène:

– Este, totuși, destul de ciudat să-ți vezi propriul nume pe o piatră de mormânt.

Au mers pe aleile Cimitirului Saint-Pierre, oprindu-se din când în când în fața altor morminte, ale unor necunoscuți. Doar ca să privească fotografii sau date.

– Aș vrea să fiu incinerată.

În parcare din fața cimitirului, Gabriel a întrebat-o:

– Ce doriți să faceți acum?

– Ce se poate face după așa ceva?

– Dragoste. Aș vrea să-ți dau la o parte toate hainele bej și să te fac să vezi toate culorile, Irène Fayolle.

Femeia nu a răspuns. Au urcat în utilitară, au condus cum au putut, cu dragostea plutind în aer, cu aburii alcoolului și cu supărarea din suflet. Irène l-a lăsat pe Gabriel în fața gării din Aix.

– Nu vrei să facem dragoste?

– Într-o cameră de hotel, ca doi hoți... Merităm mai mult decât atât, nu? Și apoi, pe cine am fura, în afara noastră?

– Vrei să te căsătorești cu mine?

– Sunt deja luată.

– Am ajuns prea târziu, deci.

– Da.

– De ce nu porți numele soțului?

– Pentru că îl cheamă Seul. Paul Seul. Dacă i-aș purta numele, m-aș numi Irène Seul. Ar fi o greșeală de ortografie.

S-au strâns în brațe unul pe altul. Nu s-au îmbrățișat. Nu și-au spus la revedere. El a coborât din utilitară, având costumul de văduv

șifonat. Ea i-a privit mâinile pentru ultima oară. Așa și-a spus: că este ultima dată. El i-a făcut semn înainte de a se întoarce și de a se îndepărta pe peron.

Femeia și-a continuat drumul spre Marsilia. Accesul pe autostradă nu era departe de gară. Traficul era lejer. Cam într-o oră ar fi trebuit să oprească în fața casei unde o aștepta Paul. Și anii vor trece.

Irène o să-l vadă pe Gabriel la televizor, pronunțându-se asupra unui caz penal, asupra unui individ pe care l-ar apăra, cu certitudinea nevinovăției. El ar spune: *Tot cazul este construit în jurul unei nedreptăți și o voi demonta bucată cu bucată. Ar adăuga: O voi dovedi!* Ar părea agitat, nevinovăția inculpatului l-ar roade, s-ar vedea foarte clar. Ea l-ar găsi obosit, trist, poate îmbătrânit.

Irène ar asculta la radio un cântec de Nicole Croisille: *Era vesel ca un italian când știe că o să aibă parte de dragoste și de vin.* Și ar fi nevoită să se așeze, căci cuvintele ar lăsa-o fără vlagă, ar duce-o subit în restaurantul unde au fost împreună pe 5 februarie 1984. Și-ar aminti fragmentele de conversație dintre porțiile de cartofi prăjiți, perdelele murdare, berea, înmormântarea, trandafirii albi, omletele și rachiul.

– Ce-ți place cel mai mult?

– Zăpada.

– Zăpada?

– Da, este frumoasă. Este tăcută. Când ninge, lumea se oprește. Ca o pătură de praf alb care o acoperă... Mi se pare extraordinar. Ca o magie, pricepi? Dar dumneavoastră? Ce vă place cel mai mult?

– Păi, de tine. Ce s-o mai lungesc, cred că te iubesc mai mult decât orice. Este ciudat să întâlnești femeia visurilor în ziua înmormântării soției. Poate că a murit pentru ca eu să te întâlnesc.

– Este extraordinar ce-mi spuneți.

– Poate că da, poate că nu. Am iubit întotdeauna viața. Îmi place să înfulec, îmi place să fac dragoste. Sunt adeptul mișcării și al surprizelor. Dacă ai dori să împărtășești cu mine viața mea umilă pentru a-i aduce strălucire, ești bine-venită.

Când Irène Fayolle s-ar gândi la Gabriel Prudent, ar face-o cu mândrie.

Irène și-a spus deodată că nu voia să trăiască la modul condițional, ci în prezent. A semnalizat, a schimbat direcția de mers. S-a îndreptat spre ieșirea Luynes, a trecut pe lângă zona comercială și a accelerat în direcția Aix. Să prindă trenul din urmă.

Când a ajuns în fața gării din Aix, și-a parcat utilitara pe un loc destinat personalului feroviar. A alergat până la peron. Trenul pentru Lyon plecase deja, dar Gabriel nu a urcat în el. Fuma în braserie. La început, cum era interzis, ospătărița i-a spus de două ori:

– Domnule, nu se fumează aici.

El i-a răspuns:

– Nu mă interesează.

Când a văzut-o, a zâmbit și i-a spus:

– O să te fur, Irène Fayolle.

Te-am iubit, te iubesc și te voi iubi.

Elvis îi cântă *Don't Be Cruel* lui Jeanne Ferney (1968–2017). Îl aud de departe. Gaston a terminat de făcut cumpărăturile. Este ora 15.00, cimitirul este gol, doar cântecul lui Elvis umple aleile: *Don't be cruel to a heart that's true, I don't want no other love, baby, it's just you I'm thinking of...*

I se întâmplă adesea să devină prietenul unui defunct proaspăt înhumat, de parcă trebuia să-l însoțească pe ultimul drum.

Este foarte cald. Profit de vremea frumoasă ca să-mi plantez semințele de crizanteme. Au nevoie de cinci luni ca să crească, cinci luni ca să devină colorate de 1 noiembrie, de sărbătoarea Tuturor Sfinților.

Nu-l aud intrând și închizând ușa în spatele lui. Și nici traversând bucătăria, urcând până în camera mea, lungindu-se pe patul meu, coborând din nou, lovind păpușile, ieșind în grădina din spatele casei, spațiul meu privat, acolo unde cultiv florile pe care le revând în fiecare zi ca să ne acoperim cheltuielile, pentru că el nu ne-a asigurat niciodată protecție.

– *Baby, if I made you mad, for something I might have said, please, let's forget the past...*

Știa oare că astăzi Nono nu va fi aici? Că în acea săptămână frații Lucchini nu vor veni? Că nu murise nimeni? Că va fi singur cu mine?

– *The future looks bright ahead...*

Nu am timp să reacționez, mă ridic, cu mâinile pline de pământ, cu semințele și stropitoarea pe lângă picioarele mele, mă întorc înspre umbra lui, imensă, amenințătoare... Sunt străpunsă de o sabie de gheață. Înțepenesc. Philippe Toussaint este aici, cu casca de motociclist pe cap, cu viziera ridicată, cu ochii fixați în ai mei.

Îmi spun că s-a întors ca să mă omoare, să încheie socotelile cu mine. Îmi trece prin cap că s-a întors definitiv la mine. Îmi trece prin cap ideea că mi-am făcut promisiunea să nu mai sufăr.

Am timp să mă gândesc la toate acestea. Mă gândesc la Léo. Nu vreau să vadă scena. Nu-mi iese nici o vorbă din gură. Coșmar sau realitate?

– *Don't be cruel to a heart that's true, I don't want no other love, baby, it's just you I'm thinking of...*

Nu reușesc să-mi dau seama dacă privirea lui este una de dispreț, de teamă sau de ură. Cred că mă tratează ca pe o cârpă. Ca și cum aș fi devenit și mai neînsemnată odată cu trecerea timpului. Așa cum mă vedeau și părinții lui, mai ales maică-sa. Uitasem că am fost privită așa.

Mă ia de braț și mă strânge foarte tare. Mă doare. Nu mă zbat. Nu pot nici să strig. Sunt paralizată. Nu mă mai gândeam că într-o zi va mai pune mâinile pe mine.

– *Don't stop thinking of me, don't make me feel this way, come on over here and love me...*

Când trăiești ceea ce trăiesc eu, știi că totul va fi bine, că nimic nu este grav, că ființa umană are o calitate nemaipomenită de a o lua de la capăt, de a-și cauteriza rănilor, ca și cum ar avea mai multe straturi de piele unele peste altele. Mai multe vieți suprapuse. Alte vieți de vânzare. Pentru că fondurile de comerț ale uitării sunt limitate.

– *You know what I want you to say, don't be cruel to a heart that's true...*

Închid ochii. Nu vreau să-l văd. Să-l aud mi-e deja prea mult. Să respir lângă el este insuportabil. Mă strânge în brațe din ce în ce mai puternic și-mi șoptește la ureche:

– Am primit o scrisoare din partea avocatului, ți-am adus-o înapoi... Ascultă-mă bine, ascultă-mă bine, îți spun: să nu-mi mai scrii NICIODATĂ la această adresă, ai înțeles? Nici tu și nici avocatul tău, NICIODATĂ... Nu mai vreau să-ți citesc numele pe undeva, dacă nu, o să te..., o să te....

– *Why should we be apart? I really love you, baby, cross my heart...*

Mototolește plicul, mi-l bagă în buzunar și pleacă imediat. Cad în genunchi. Îl aud cum își ambalează motocicletă. A plecat. Nu se va

mai întoarce. Acum sunt sigură că nu se va mai întoarce. Tocmai mi-a spus adio. Acesta-i finalul.

M-am uitat pe scrisoarea șifonată. Avocatul contactat de maestrul Rouault se numește Gilles Legardinier, la fel ca scriitorul. Documentul îl informează pe Philippe Toussaint că o cerere de divorț prin consimțământ mutual a fost depusă din partea lui Violette Tretet, căsătorită Toussaint, la registratura tribunalului din Mâcon.

Urc să fac un duș. Îmi curăț pământul de sub unghii. Ura lui a trecut de la el la mine. Mi-a transmis-o ca pe un virus, o inflamație. Îmi strâng păpușile și lenjeria de pat într-un sac de plastic ca să le duc la spălătorie. Ca și cum o crimă avusese loc în casa mea, iar eu voiam să șterg urmele.

El era crima. Pașii lui în urma pașilor mei. Prezența lui în camerele mele. Aerul pe care l-a respirat între pereții mei. Aerisesc totul. Dau cu parfum de trandafiri.

În oglinda din baie mă văd de o paloare de speriat, la limita transparenței. De parcă sângele nu mi-ar mai circula. Ca și cum mi s-ar fi adunat tot în braț, vânăt acum. El și-a lăsat urmele degetelor pe pielea mea. Iată ce-mi va rămâne de la el: vânătăi. Vreau să-mi crească foarte repede un strat de piele deasupra. Cum s-a întâmplat de fiecare dată.

Îi cer lui Elvis să stea în locul meu o oră. Mă privește de parcă nu m-ar fi auzit.

– Mă urmărești, Elvis?

– Ești albă, Violette. Prea albă.

Mă gândesc la toți tinerii speriați de mine acum câțiva ani. Astăzi n-ar mai trebui să mă deghizez ca să-i fac să-și ia tălpășița.

Amintirea zilelor fericite alină durerea.

Ne-am întors, aşadar, acasă pentru a pregăti ghirlandele pentru pomul de Crăciun la mijlocul lunii august și să decupăm hârtie creponată. Ne-am întors cu spatele la mare și am refăcut drumul înapoi.

În trenurile de întoarcere spre bariera noastră de la Malgrange-sur-Nancy, Léo și cu mine am desenat vapoare pe mare cu niște carioci turcoaz cumpărate din gară, soare, pești și greieri, în timp ce Philippe Toussaint își testa bronzul pe fetele din drumul nostru, de pe peroanele unde opream, în vagonul-bar, dintr-un compartiment în altul. Părea copleșit de toate privirile întârziate pe trupul lui.

Când am ajuns, înlocuitorii noștri ne așteptau în prag, abia ne-au salutat. Nu ne-au dat răgaz nici măcar să ne desfacem bagajele. Ne-au spus că totul a fost bine, că nu au nimic de semnalat și au plecat, lăsând o harababură de nedescris în urma lor.

Din fericire, nu au călcat în camera lui Léo. Ea s-a așezat pe patul micuț și a făcut două liste: una pentru ziua ei și alta pentru Moș Crăciun.

Am început să aranjez lucrurile cât timp Philippe Toussaint plecase să-și facă plimbarea. Avea de recuperat timp. Cel petrecut cu mine în patul din cabană.

A doua zi făcusem curățenie și viața și-a reluat cursul. Am deschis și închis bariera în ritmul trenurilor, Philippe Toussaint și-a continuat plimbările, iar eu mi-am făcut cumpărăturile.

Am reluat băile pline de spumă făcute împreună cu Léo și ne-am uitat de sute de ori la pozele din vacanță. Le-am agățat cam peste tot în casă. Ca să nu uităm și ca să ne întoarcem în timp din când în când, preț de o privire.

În septembrie, între două trenuri, am vărui din nou camera copilei în roz. Ea m-a ajutat, a vrut să pună singură plintele. A trebuit să repar în urma ei, în așa fel încât să nu-și dea seama.

Léo a intrat în clasa I și foarte repede am început să purtăm veste de lână.

Am făcut ghirlande din hârtie și am cumpărat un brad de Crăciun sintetic. În acest fel, vom avea și pe viitor brad, fără să mai omorâm câte unul în fiecare an. În sinea mea îmi spuneam că este ultimul an în care va mai crede în Moș Crăciun, la anul nu va mai fi cazul. Se va găsi cineva să-i spună că nu există Moșul. Toată viața dăm peste unii care ne spun că Moșul nu există și rămânem dezamăgiți.

Aș fi putut să nu mai suport că Philippe Toussaint aleargă după oricine poartă fustă, dar îmi convenea. Nu mai voiam să pună mâna pe mine. Aveam nevoie de odihnă. Dormeam puțin între ultimul tren de seară și primul de dimineață. Aveam nevoie de liniște. Iar corpul lui peste al meu era prea multă agitație, plăcută mie până la un moment dat, dar nu o mai voiam deloc.

Când ascultam cântece la radio, visam câteodată la un prinț. Auzeam voci de bărbați și de femei pline de cuvinte calde, nebunești sau aspre. Voci pline de promisiuni. La fel și seara, când îi citeam povești lui Léonine. Camera ei îmi era refugiu, paradis terestru, unde dormeau amestecate, în dezordine, într-un haos feeric: păpușile, urșii, rochițele, colierele de perle transparente, cariocile și cărțile.

Aș fi fost în stare să nu vorbesc cu nimeni, în afară de fiica mea și de Stéphanie, casiera de la supermarketul Casino. Stéphanie, cea care îmi comenta cumpărăturile, întotdeauna aceleași. Îmi recomanda un lichid nou de spălat vasele sau îmi spunea:

– Ai văzut reclamele? Pulverizezi produsul în baie, aștepți cinci minute și toată murdăria dispare după ce dai cu dușul puțin. E bun, trebuie să-l încerci.

Nu aveam absolut nimic să ne spunem. Nu am putea fi niciodată prietene. Vom rămâne două vieți intersectate în fiecare zi. Câteodată, trecea pe la mine, la o cafea, în timpul pauzei de prânz. Îmi plăcea când venea, era de treabă. Îmi aducea mostre de șampon și de creme pentru corp. Îmi spunea mereu:

– Ești o mamă bună, da, da, o adevărată mamă de ispravă.

Apoi pleca, cu bluza ei de la magazin, în direcția caselor de marcat sau la rafturile pe care le avea de umplut.

În fiecare săptămână Célia îmi scria o scrisoare lungă. Printre rânduri îi vedeam și zâmbetul. Iar când nu aveam timp să ne scriem, ne auzeam la telefon sâmbăta seara.

Philippe Toussaint lua cina cu mine, după ce o culcam pe Léo, care adormea foarte devreme. Schimbam câteva banalități, fără să ne certăm niciodată. Relația dintre noi era deopotrivă cordială și inexistentă. Legăturile noastre erau mute, dar niciodată violente. Deși cuplurile care nu se ceartă, nu se enervează niciodată, sunt indiferente, câteodată ascund cea mai mare violență. Nu au fost vase sparte în cazul nostru. Nici ferestre închise, ca să nu deranjăm vecinii. Doar liniște.

După masa de seară, când nu pleca la o plimbare, dădea drumul la televizor, iar eu deschideam *Legea pământului*. În zece ani de viață comună, Philippe Toussaint n-a văzut niciodată că citeam mereu același roman. Când nu citeam, ne uitam împreună la un film, dar rareori programul fiecăruia ne apropia. Nici măcar la televizor nu ne uitam împreună. Adormea adesea în timp ce privea la TV.

Eu așteptam ultimul tren, cel de Nancy – Strasbourg de la ora 23.04, și mă duceam la somn până la trenul de Strasbourg – Nancy, de 04.50. După ce ridicam bariera la 04.50, mă duceam în camera lui Léo, să o văd dormind. Era bucuria mea. Unii vor vedea la mare, eu o aveam pe fata mea.

De-a lungul anilor, nu i-am purtat pică lui Philippe Toussaint pentru singurătatea în care mă lăsa, pentru că nu o simțeam, nu o trăiam, trecea pe lângă mine. Cred că singurătatea și plictiseala vin când oamenii nu au ce face. Eu eram sătulă de treabă. Aveam mai multe vieți ce-mi ocupau tot timpul: fata, lectura, muzica și imaginația. Când Léo era la școală, iar romanul meu era închis, nu spălam niciodată, nu făceam curățenie sau mâncare fără să ascult muzică visând. Mi-am inventat o mie de vieți în timpul acesteia, de la Malgrange-sur-Nancy.

Léonine era preaplinul din fiecare zi. Preaplinul vieții mele. Philippe Toussaint mi-a făcut cel mai frumos cadou. Și, cireașa de pe tort, i-a dat frumusețea lui. Léo este de o frumusețe rară, ca tatăl ei. În plus, are grație și voioșie. Indiferent unde era, o sorbeam din ochi.

Philippe Toussaint avea cu fiica lui aceleași raporturi ca și cu mine. Niciodată nu l-am auzit ridicând vocea la ea. Dar Léo nu-i capta prea mult timp interesul. Îl distra cinci minute, dar foarte repede el trecea la altceva. Când îi punea o întrebare, eu îi răspundeam. Eu terminam frazele neterminate de tatăl său. Nu avea o relație de părinte cu ea, ci de prieten. Singurul lucru dispus să-l împărtășească fetei era motocicleta. O așeza în spate și făcea foarte încet turul străzii ca să o distreze, timp de zece minute. Pe urmă, cum accelera puțin, ei îi era frică, țipa. Ar fi găsit poate un mod mai ușor de petrecere a timpului liber dacă avea un băiat. Pentru Philippe Toussaint, o puicuță rămâne o puicuță, indiferent dacă are șase sau treizeci de ani. Și nu ar echivala niciodată cu un flăcău adevărat. Unul gata mereu să joace fotbal mecanic sau camionul supersonic. Care nu plânge când se rănește, când își zdrelește genunchii și știe să folosească manetele și volanul. Total opus lui Léonine, o fetiță îmbrăcată roz-bonbon, cu paiete.

Fata era înscrisă la biblioteca din Malgrange-sur-Nancy. Era o sală de așteptare a primăriei, deschisă de două ori pe săptămână, inclusiv miercuri după-amiaza. În fiecare miercuri, între trenul de 13.27 și cel de 16.05, treceam ținându-ne de mână să luăm pentru Léo cărți pentru toată săptămâna și să le returnăm pe cele împrumutate în urmă cu șapte zile. Când ne întorceam acasă, ne opream și la Casino, unde Stéphanie îi dădea o acadea lui Léo, în timp ce cumpăram *Savane* de la Papy Brossard³². Eu îl înmuaiam în ceai, iar ea într-o infuzie cu flori de portocal, după ce ridicam bariera de la ora 16.05.

Cum a împlinit trei ani, la fiecare tren anunțat, Léo ieșea să salute pasagerii trenurilor ce treceau prin fața casei noastre. Le făcea un semn cu mâna. Devenise jocul ei preferat. Iar unii călători așteptau acest moment. Știau că o s-o vadă pe *micuță*.

Malgrange-sur-Nancy nu avea decât bariera: trenurile treceau fără să oprească. Trebuia să mergi șapte kilometri ca să ajungi la prima gară, cea din Brangy. De mai multe ori Stéphanie ne-a dus cu mașina ca să facem împreună un drum dus-întors Brangy – Nancy. Léo voia să urce în trenurile văzute zilnic.

Prima dată când am făcut acest drum doar ca o plimbare, ea a scos strigăte de bucurie pe care nu o să le uit niciodată. Până și astăzi mi se întâmplă să mai visez la ele. Ar fi fost mai puțin fericită într-un parc de distracții. Am mers, desigur, cu un tren ce trecea prin fața casei, unde tatăl ei aștepta să-i facă semn. Cât de fericiți pot fi copiii când se inversează rolurile!

Am sărbătorit toți trei Crăciunul din 1992. Ca în fiecare an, Philippe Toussaint mi-a dăruit un cec ca să-mi cumpăr *ce vrei, dar nu o chestie prea scumpă*. Eu i-am oferit parfumul lui, *Pour un homme*, de la Caron, și câteva haine drăguțe.

Câteodată aveam sentimentul că îl parfumez și îl îmbrac pentru altele, ca să continue să se facă plăcut prin alte părți. Și mai ales ca să continue să se placă pe el însuși. Pentru că, pe cât de mult se plăcea, pe cât se admira în oglinzi sau în privirile celorlalte femei, pe atât nu-mi acorda nici o atenție. Iar eu nu voiam să nu mă bage în seamă. Nu renunți niciodată la o femeie când nu o mai vezi, pentru că nu face scene sau tărăboi și nu trânteste ușile. O așa femeie este cea mai bună!

Pentru Philippe Toussaint eram femeia ideală, pentru că nu deranjam cu nimic. Nu ar fi renunțat la mine din pasiune pentru o alta. Nu se îndrăgostea de cuceririle lui, o simțeam. Avea mirosul lor pe vârful degetelor, dar nu și iubirea lor.

Cred că am avut mereu reflexul de a nu-i deranja pe ceilalți. Când eram copil, în familiile-gază, îmi spuneam: *Să nu faci zgomot și vei rămâne cu ei, te vor păstra*. Știam bine că iubirea dintre noi trecuse de multă vreme, că ea plecase în altă parte, între alți pereți care nu ar mai fi niciodată ai noștri. Povestea de la cabană fusese o paranteză a corpurilor noastre sărate. Mă ocupam de Philippe Toussaint cum te ocupi de un colocatar răsfățat, de teamă că într-o zi soțul meu o să dispară, luând-o pe Léo.

De Crăciun, Léonine a primit tot ce și-a notat pe listă. Cărți doar pentru ea, cum ar fi *Câinele albastru*, de Nadja. O rochie de prințesă, casete video, o păpușă roșcată și un set nou de magician. Mai bun decât cel de la Crăciunul precedent. Cu două baghete noi, cărți de joc magice și cărți mistice. Lui Léo i-au plăcut întotdeauna foarte

mult trucurile de magie. De când era mică, voia să devină magiciană. Voia să facă să dispară totul în pălărie.

A doua zi, fiind zi liberă, au fost mai puține trenuri. Doar unul din patru. Am putut să mă odihnesc, să mă joc cu ea. Și-a făcut mâinile să dispară între fulare multicolore.

Seara i-am făcut valiza. Pe data de 26 decembrie, dimineața, la fel ca în anii precedenți, părinții lui Philippe Toussaint au venit să-mi ia fata ca să o ducă o săptămână în Alpi. Nu au stat prea mult timp la noi, dar mama și fiul au avut răgaz să se închidă în bucătărie ca să vorbească împreună cu voce scăzută. Ea a trebuit să-i dea un cec drept cadou de ziua lui, iar eu, ca în fiecare an, am avut dreptul să mănânc praline de ciocolată neagră, cu o cireașă și lichior în interior. Nu vorbesc de *Mon Chéri*, ci de o altă marcă într-un pachet roz – *Mon Trésor*.

De data aceasta eu am ieșit pe treptele casei să-i fac semn lui Léo când mașina socrilor a plecat. Ea era cu zâmbetul pe buze și avea setul de magiciană pe genunchi. A lăsat geamul în jos și a strigat:

– Pe săptămâna viitoare, mami!

Mi-a trimis sărutări. Le-am păstrat.

De fiecare dată când vedeam mașina lor mare că îmi ia fata, îmi era teamă că nu o să mi-o mai aducă. Încercam să nu mă gândesc la așa ceva, dar corpul meu o făcea în locul meu: cădeam bolnavă, eram febrilă.

Ca de fiecare dată când Léo pleca, mi-am petrecut săptămâna făcându-i curățenie în cameră. Îmi ușura durerea să fiu în mijlocul păpușilor și al pereților ei roz.

Pe 31 decembrie, Philippe Toussaint și cu mine am petrecut Revelionul la televizor. Am mâncat tot ce-i plăcea lui mai mult. Ca în fiecare an, Stéphanie ne-a oferit coșuri pline, nevândute:

– Violette, trebuie să le mănânci până mâine, altfel nu mai sunt bune!

Léonine ne-a sunat pe 1 ianuarie, dimineața:

– La mulți ani, mama! La mulți ani, tata! La mulți ani, tată și mamă. O să iau prima mea steluță.

S-a întors pe 3 ianuarie și arăta foarte bine. Febra mi-a scăzut. Socrii au rămas o oră. Léo își agățase pe pulover prima ei steluță.

- Uite, mami, am primit prima mea steluță!
- Bravo, iubita!
- Știu să fac slalom.
- Bravo, dragoste.
- Mami, pot merge în vacanță cu Anaïs?
- Cine este Anaïs ?

Savane – marcă de chec cu ciocolată, înființată în 1931 de patisierul Georges Brossard

Esențialul nu se poate vedea cu ochiul liber.

– Nimeni nu mai moare acum.

Părintele Cédric, Nono, Elvis, Gaston, Pierre, Paul și Jacques stau de vorbă în bucătăria mea. Frații Lucchini se plictisesc: de mai bine de o lună nu le-a mai intrat nimeni în magazin. Cu toții beau o cafea în jurul mesei mele. Le-am făcut un chec cu ciocolată, pe care și-l împart bârfind ca fetele în jurul unui tort aniversar.

Eu îmi termin de plantat în grădină semințele de crizanteme. Ușile sunt deschise. Vocile lor ajung până la mine.

– Se întâmplă așa doar pentru că este vreme frumoasă. Mor mai puțin când e frumos afară.

– Am o ședință cu părinții în seara asta, unde vor veni și profesorii. Mi-e groază. În orice caz, îmi vor spune cu toții că puștiul meu nu-i bun de nimic. Că o face pe prostul.

– Afacerea noastră se bazează pe relația interumană. Întâlnim oameni sfârșiți de durere, atenți la toate detaliile unei ceremonii, ca ea să aibă loc în bune condiții, pentru că le permite să treacă mai ușor peste perioada de doliu. Deci, este o profesie de credință, nu avem dreptul să greșim.

– Eu am botezat săptămâna trecută doi copii, gemeni. A fost foarte emoționant.

– Ce face diferența dintre meseria noastră și toate celelalte este că noi lucrăm cu sentimentele, nu cu rațiunea.

– Ei, lasă că ne mai și amuzăm câteodată.

– Adică?

– Adică nu avem dreptul să greșim. Pentru fiecare familie va fi mereu altceva important. Ce contează pentru unii nu este neapărat important pentru alții. Totul ține de anumite detalii. De exemplu, în cazul ultimului meu defunct, nu conta pentru familie decât un singur lucru foarte important: ceasul să-i fie pe mâna dreaptă.

– Eu am văzut aseară la televizor un film foarte frumos, cu actorul ăla blonduț, îmi stă pe limbă numele lui...

– Nu putem face nici greșeli de ortografie în anunțurile de deces: mereu există cineva pe care să-l cheme Kristof cu K sau Chrystine cu un Y.

– La ce oră închide Bricomarché? Trebuie să iau o piesă pentru mașina de tuns.

– Și mai e și problema relației celor vii cu defunctul. Între soț și soție, copii și părinți, pe scurt, este o chestiune ce ține de latura umană.

– M-am întâlnit cu doamna aceea, cum se numește... doamna Degrange. Bărbatu-său lucra la Toutagri.

– Gaston, ai grijă, ai dat cafea peste tot.

– Ca să nu mai spun că trebuie să gestionăm și toate aspectele religioase și emoționale.

– Mi-a spus și domnul de la coafor, Jeannot, că a avut probleme de sănătate cu nevastă-sa.

– Paradoxal, foarte puțină lume plânge când vine la noi: se gândesc la sicriu, biserică, cimitir.

– Iar tu, bătrâna mea Éliane, ce mai zici? Vrei o bucată de chec sau o mângâiere?

– Și când le vorbești de alegerea muzicii, a textelor, de ce se poate face, de omagii, de evocări, pentru că sunt multe lucruri de făcut, ne lasă totuși mână liberă.

– Comisarul lui Violette n-a mai venit de ceva vreme.

– Mie mi se pare mereu bizar când cineva vine să-mi mulțumească: *A fost tare frumos*. Vorbim de o înmormântare, totuși.

– Îți zic eu că aleargă cu limba de-un cot copoiul, n-ai văzut cum o privește pe Violette a noastră?

– Sunt cinci mii de ani de când oamenii sunt înmormântați, dar piața noastră este foarte recentă. Noi dăm la o parte praful de pe meseria noastră.

– Odile ne-a făcut aseară un pui cu caramel.

– Riturile noastre funerare s-au schimbat: înainte, oamenii mergeau mereu să pună flori pe morminte la Ziua Tuturor Sfinților,

dar acum ei nu mai trăiesc acolo unde locuiesc părinții sau bunicii lor.

– Mă întreb pe cine o să avem ca viitor președinte... Numai să nu iasă *blonda*³³!

– Acum și păstrarea memoriei este diferită: morții sunt incinerati. Obiceiurile se modifică, costurile de asemenea. Oamenii își organizează singuri ceremonia.

– Toți sunt la fel: că sunt de stânga sau de dreapta, nu se gândesc decât cum să adune cât mai mult pentru ei... Ceea ce contează este ca la sfârșitul lunii să ne rămână și nouă ceva în buzunar și asta nu se va schimba niciodată pentru noi, ceilalți.

– Îți dai seama că în 2040 douăzeci și cinci la sută din francezi o să-și poată organiza singuri înmormântarea celor dragi?

– Nu sunt de acord! Nu uitați niciodată că ei votează legile.

– Dar ține de fiecare familie în parte: sunt familii unde nu se vorbește de moarte. Ca atunci când amintești de cur: e subiect tabu.

– Măcar tu, domnule părinte, câștigi ceva.

– Noi suntem reprezentanții morții pe pământ. Deci, pentru oameni aducem tristețea.

– O salată bună de brânză topită de capră cu semințe de pin și puțină miere.

– Se spune *cameră funerară*, dacă este privată, și *cameră mortuară*, dacă este publică.

– Așa o fi. Am pregătit grătarul.

– Toaletare, îmbrăcare, îngrijiri pentru conservare. Legea nu ne obligă încă, dar nu va mai trece mult timp până atunci, din motive de igienă.

– O să deschidă un nou magazin în loc de Carnat. Unul de panificație, cred.

– Proiect de lege: nu mai ai voie să-ți păstrezi morții la domiciliu.

– Ieri-seară au ieșit scânteii. Cred că mașina de spălat s-a stricat și face scurtcircuit.

– Eu zic că e un loc pentru vii și un altul pentru morți. Când ții mortul în casă, riscul e să nu poți ține doliul.

– la te uită, mă, la aia ce bună-i: dacă aş avea-o în patul meu, sigur n-o să fiu mort în front!

– Pentru mine nu există decât o singură regulă: să-ți urmezi inima.

– Pleci în vacanță la vară?

– Când am început afacerea, mi-am zis: *N-o să fac niciodată sicrie scumpe pentru crematoriu.* O greșeală de începător. Tata m-a întrebat: *De ce să nu faci? Crezi că la doi metri sub pământ mai are vreo importanță? Firește că nu poți înțelege o familie care vrea să cheltuiască o avere pe un coșciug băgat apoi în foc, dar nu le poți interzice să-și aleagă un sicriu scump. Nu știi viața oamenilor, nu trebuie să decizi tu.*

– Eu cred că pensionarea este începutul sfârșitului.

– Cu timpul, după ce am întâlnit atâtea familii, mi-am dat seama că tata avea dreptate... Sunt mulți oameni dornici să bage sume astronomice într-un sicriu. Din ce motive? Habar n-am...

– Plecăm în Bretania, la cumnat.

– Băieții din oraș organizează o ieșire la pescuit, la începutul lunii iulie. Mie-mi place mult să pescuiesc: nu deranjez pe nimeni, în afară de pești. Și încă și pe ei îi arunc înapoi în râu.

– Legea spune că ai șase zile să îngropi pe cineva.

– El dă ore de pian. De vreo trei ani e acolo. E un tip înalt, îmbrăcat mereu ca la televizor.

– N-avem dreptul să împrăștiem cenușa, pentru că, legal vorbind, ea reprezintă un corp.

– Încă puțină ceapă și ciupercile din cremă o să-și revină.

– Aruncatul cenușii în mare nu vezi decât la cinema: vaporul roșu, vântul bătând și cenușa ieșită la suprafață. Adevărul este că trebuie să arunci cenușa într-o urnă biodegradabilă, la un kilometru de coastă.

– Câți puști mai ai la catehism, domnule părinte? E foarte important.

– Odată cu aceste contracte de înmormântare, oamenii nu mai vor să cheltuiască mii de euro pentru un cavou de familie când copiii lor trăiesc la Lyon sau în Marsilia. Mulți ne spun: *Nu eram adeptii incinerării, dar ne-am gândit mai bine și preferăm ca urmașii noștri*

să se bucure de bani cât trăim noi. Le răspund că au perfectă dreptate.

– Am trei căsătorii programate în iulie și două în august.

– E ciudat, totuși, să-ți organizezi propria înmormântare. Să-ți vezi numele pe un monument, fără să fii în sicriu.

– I-am spus primarului c-ar trebui să facem ceva și pentru aleile de aici.

– Cei care-și pregătesc propria înmormântare nu sunt îndurerați. Nu există durerea aia neașteptată, din primele clipe după deces. Cheltuiesc de două ori mai puțini bani.

– Veterinarul va fi mulțumit!

– În domeniul funerar este interzis să interzici. Dar eu sfătuiesc familiile să nu participe la exhumări.

– Ați văzut? Golul al doilea, o adevărată capodoperă. Drept la vinclu.

– Trebuie să păstrezi o imagine frumoasă a unei persoane iubite. E și așa dureros să pierzi pe cineva drag, să-l îngropi... Din fericire, îmbălsămarea a evoluat foarte mult, nouă din zece rezultate sunt cu adevărat frumoase, ai impresia că persoana doarme. Eu o machiez puțin, redau pielii un aspect natural, o îmbrac și o dau cu parfumul obișnuit al mortului, după ce îl cer familiei.

– E grav, dar nu foarte-foarte grav, pentru că știu acum ce înseamnă grav. Cu două săptămâni în urmă, am lovit aripa mașinii mortuare, mi-am spart telefonul, am avut infiltrații de apă acasă. E nasol, dar nu e grav.

– În altă zi, Elvis a împins ușa camerei tehnice și a dat nas în nas cu șeful, Darmonville, care i-o trăgea doamnei Rémy. Scuze, domnule părinte. Elvis s-a întors pe loc și a fugit.

– Să spunem oamenilor că-i iubim, să profităm de relația cu ei cât sunt încă vii. Eu am acum mai multă bucurie de a trăi ca înainte. Un pas în spate, ca să vezi mai bine lucrurile.

– *Love me tender...*

– Spun doar că nu trebuie să devii un animal cu sânge-rece. Înțeleg durerea, dar țin doliul când nu cunosc defuncții.

– E mai greu când ai amintiri cu decedatul. Când l-ai cunoscut personal.

Se face referire la confruntarea electorală din alegerile prezidențiale din Franța, între Emmanuel Macron și Marine le Pen, lidera partidului de extremă dreaptă Frontul Național. Marine le Pen, denumită în text *blonda*, a intrat în turul al doilea al alegerilor prezidențiale din anul 2017, dar le-a pierdut în fața contracandidatului său.

Bunica m-a învățat foarte devreme cum să culeg stelele: noaptea este suficient să pui un lighean cu apă în mijlocul curții, ca să le ai la picioare.

M-am dus la maestrul Rouault să-i cer să oprească totul. I-am spus că avea dreptate, fără îndoială, că Philippe Toussaint dispăruse, că a plecat. Dar că nu mai voiam să mă întorc în trecut.

Maestrul nu m-a întrebat nimic. L-a sunat pe maestrul Legardinier în fața mea, cerându-i să întrerupă procedura. Să nu dea curs cererii mele. Că dacă mă numesc astăzi Trenet sau Toussaint nu are nici o importanță. Oamenii îmi spun Violette sau *domnișoara Violette*. Cuvântul *domnișoară* a fost poate șters din limba franceză, nu însă și din cimitirul meu.

La întoarcere am trecut pe la mormântul lui Gabriel Prudent. Unul din pinii mei ținea umbră urnei lui Irène Fayolle. Éliane a venit lângă mine, a mârâit ceva, apoi s-a așezat la picioarele mele. De nu știu unde au ajuns Moody Blue și Florence, s-au frecat de picioarele mele înainte de a se lungi cu totul pe mormânt. M-am aplecat să le mângâi. Pântecul lor și marmura erau calde.

Mi-am pus întrebarea dacă Gabriel și Irène nu se foloseau cumva de pisici ca să-mi facă un semn. Ca atunci când Léo ieșea pe terasă pentru a saluta pasagerii din trenuri. Mi i-am imaginat pe ambii când Irène s-a întâlnit cu Gabriel în gara din Aix. M-am întrebat de ce nu a divorțat de Paul Seul, de ce s-a mai întors acasă la ea. Și ce semnificație ar avea această ultimă dorință, de a se odihni aproape de acest om. Poate că și-a imaginat că nu o să aibă o viață împreună, ci o eternitate? O să se întoarcă Julien Seul să-mi spună în continuare poveștii? Gândurile m-au dus la Sasha.

Nono a venit și el.

– Visezi, Violette?

– Dacă vrei să spui așa...

– E un client la frații Lucchini.

– Cine?

– Un accidentat pe stradă, se pare că arată rău de tot.

– Cine e? Îl cunoști?

– Nimeni nu știe cine-i. Nu avea acte asupra lui.

– Ciudat.

– L-au găsit niște tineri din oraș într-un șanț. Se pare că zăcea acolo de trei zile.

– De trei zile?

– Da. Un motociclist.

În camera funerară, Pierre și Paul Lucchini îmi explică faptul că așteaptă raportul poliției. În câteva ore corpul motociclistului va pleca spre Mâcon. Medicul legist a pus un obstacol medico-legal ca să se facă autopsia.

Ca într-un serial prost, cu o lumină slabă, cu actori slabi, Paul îmi prezintă corpul accidentatului. Doar corpul, nu și fața.

– Nu mai există față, spune Paul.

Adaugă că nu are dreptul să-mi prezinte defunctul.

– Dar pentru tine, Violette, se poate. N-o să știe nimeni. Crezi că îl cunoști?

– Nu.

– Și atunci, de ce vrei să-l vezi?

– Ca să fiu eu liniștită. Nu purta cască?

– Ba da, dar nu o legase.

Bărbatul este gol. Paul a pus un prosop pe sexul și pe capul victimei. Corpul este plin de vânătăi. Pentru prima dată văd un mort așa. De obicei, când am eu treabă cu ei, sunt deja *în cutie*, cum spune Nono. Mă simt rău, mă lasă picioarele, un voal negru mi se pune pe ochi.

Pământul te ascunde, dar inima mea te vede oricând.

Pe 3 ianuarie 1993, înainte de a pleca, soacră-mea mi-a dat o broșură. Anaïs era prietena lui Catherine (mama Toussaint nu a numit-o niciodată pe Léonine cu numele ei adevărat), fiica unei *familii foarte bune* pe care a cunoscut-o în timpul sejurului în Alpi. Tatăl era medic, mama radiolog. Când mama Toussaint pronunța cuvântul *medic* sau *avocat*, se entuziasma. Ca mine când mă scăldam în Mediterana cu o cască de scufundări. Era maximumul ei de fericire: *să frecventeze medici și avocați*.

Anaïs făcea parte din grupul de schi al lui Léo. Au primit împreună prima lor steluță. Familia lui Anaïs locuia la Maxeville, aproape de Nancy, o fericită întâmplare.

În fiecare an micuța Anaïs pleca în vacanță în La Clayette, departamentul Saône-et-Loire, și ar fi bine ca Léonine să plece împreună în iulie. Părinții lui Anaïs au propus ca drumul lor să treacă pe la noi să o ia pe Léonine, iar socrii au fost de acord, fără să ne consulte și pe noi, pentru că *biata micuță Catherine și așa petrece atâta vreme de-a lungul unei căi ferate...* Mama Toussaint vorbea mereu de Léo de parcă i-ar fi fost milă. Ca și cum trebuia ea să pună piciorul în prag, ca să o scoată din marea nenorocire de a fi fata mea.

Nu i-am răspuns că *biata micuță* nu era nefericită lângă calea ferată, oricare ar fi fost motivul. Că în timpul dintre două trenuri făceam multe alte lucruri vara, că umpleam o piscină în grădină; era, desigur, mica noastră piscină, totuși făcea baie acolo și se distra de minune. Râdeam în piscina noastră mică din plastic. Dar a râde nu făcea parte din vocabularul părinților lui Philippe Toussaint.

Mi-am zis că în august o să ne întoarcem la Sormiou și – de ce nu? – dacă îi face plăcere lui Léo, ar putea merge cu o prietenă în iulie.

După plecarea părinților Toussaint am deschis broșura cu tabăra Notre-Dame-des-Prés din La Clayette. *Doar profesionalismul nostru nu pleacă niciodată în vacanță.* Sub slogan erau trecute condițiile generale de înscriere și fotografiile cu cerul albastru. Ploaia a fost pesemne interzisă de persoana care redactase pliantul publicitar. Pe prima pagină se putea vedea poza unui castel foarte frumos și a unui lac mare. Pe pagina următoare, sala de mese, unde copiii la vreo zece ani mâncau, un atelier unde aceiași puști colorau, plaja unui lac unde aceleași chipuri se bălăceau și, în sfârșit, în cea mai mare fotografie, erau pajiști magnifice cu aceiași copii pe ponei.

De ce visul tuturor fetițelor este să urce pe ponei?

Eu m-am temut de ponei de când am văzut filmul *Pe aripile vântului*. În plus, îmi era teamă că Léo o să urce pe ponei ca pe motocicletă lui Philippe Toussaint.

Soacră-mea i-a împuiat capul fetei:

– La vară o să mergi să călărești ponei la țară, cu Anaïs.

Iată fraza magică, aceea care ar face să viseze orice fetiță de șapte ani.

Lunile și trenurile treceau. Léonine a învățat să facă diferența dintre o poveste, un ziar, un dicționar, un poem și o compunere. A rezolvat și probleme: *Am treizeci de franci pentru Crăciun. Îmi cumpăr un pulover de zece franci, o prăjitură de doi franci, apoi mama îmi dă cinci franci ca bani de buzunar. Câți îmi mai rămân pentru Paște?* A studiat despre Franța, poziția țării pe hartă, marile orașe, locul în Europa și în lume. Fata a făcut un punct roșu pe Marsilia. A făcut trucuri de magie: a făcut totul să dispară, mai puțin dezordinea din camera ei.

Pe carnetul de note mi-a arătat cu mândrie: *Promovată în clasa a doua.*

Pe 13 iulie 1993, părinții lui Anaïs au venit la noi să o ia pe fată.

Erau încântători. Păreau luați din broșura taberei de vacanță. În privirea lor era tot cerul albastru. Léo s-a aruncat în brațele lui Anaïs. Fetițele râdeau încontinuu. Chiar mi-am zis:

– Când este cu mine, Léo nu râde atât.

– Sunt obosită, aș vrea să mă odihnesc.

Julien Seul este în fața mea. Arată rău. Poate că este de la culoarea palidă a pereților din spital. Pe el l-a sunat Nono după ce m-au adunat de pe jos cei de la ambulanță, la frații Lucchini. Nono crede că suntem amanți și că Julien Seul o să aibă grijă de mine, dar se înșală: nimeni nu va avea grijă de mine, în afară de mine.

Singurul lucru pe care sunt capabilă să i-l spun comisarului ce pare să-și facă griji pentru mine este:

– Sunt obosită, aș vrea să mă odihnesc.

Dacă Irène Fayolle nu s-ar fi întors din drum, între Aix și Marsilia, pentru a se întâlni cu Gabriel Prudent la gară, Julien Seul nu ar fi venit niciodată în cimitirul meu. Dacă Julien Seul nu mi-ar fi văzut rochia roșie ieșind de sub palton în ziua când l-am ghidat până la mormântul lui Gabriel Prudent, el nu s-ar mai fi amestecat niciodată în viața mea. Dacă Gabriel Prudent nu s-ar fi amestecat în viața mea, nu l-ar fi găsit pe Philippe Toussaint. Și dacă Philippe Toussaint n-ar fi primit cererea mea de divorț, n-ar fi venit niciodată la Brancion. Asta s-a întâmplat!

Nu am spus nimănui că Philippe Toussaint venise la mine săptămâna trecută, nici măcar lui Nono.

Primul lucru remarcat de Julien Seul când a intrat în salonul meu de spital au fost brațele. Este un adevărat copoi! Nu a spus nimic, dar i-am simțit privirea insistând pe vânătăile mele.

Mai este un lucru nebunesc: plecând de la mine, Philippe Toussaint și-a găsit sfârșitul exact în același loc ca Reine Ducha (1961 – 1982), tânăra moartă accidental la trei sute de metri de gardul cimitirului și pe care unii se jură că o văd apărând la marginea drumului în nopțile de vară.

Oare Philippe Toussaint o fi văzut-o și el? De ce nu și-a legat casca, de vreme ce nu și-a scos-o când a intrat la mine și nici la ieșire? De ce nu avea nici un act de identitate?

Julien Seul se ridică spunându-mi că o să se întoarcă mai târziu. Înainte de a ieși din salon, mă întrebă dacă am nevoie de ceva. Fac semn din cap că nu și închid ochii. Îmi amintesc scena pentru a mia oară: poate mai mult, poate mai puțin.

*

Părinții lui Anaïs nu au plecat imediat. Au vrut să *facem cunoștință*. Să le lăsăm timp fetelor să se bucure de regăsire. Am mers la Gino, pizzeria alsacienilor care n-au călcat niciodată în Italia. Philippe Toussaint a rămas acasă, pentru a se ocupa de barieră și de *trenurile de la prânz* de la orele 12.14, 13.08 și 14.06. Îi convenea. Detesta să stea de vorbă cu persoane necunoscute și, pentru el, a vorbi despre vacanță, copii și ponei era plictisitor pentru că nu erau chestii de gagici.

Fetele au mâncat o pizza cu un ou ochi pus deasupra și au discutat despre ponei, costume de baie, clasa a doua, prima steluță, trucuri de magie și cremă solară. Părinții lui Anaïs, Armelle și Jean-Louis Caussin, au luat meniul zilei. Am făcut și eu la fel, crezând că voi achita eu nota de plată. Că era cel mai mic lucru pe care-l puteam face, pentru că ei îi ofereau o vacanță lui Léonine. Cum tocmai terminasem de plătit sejurul în tabără, eram la fundul sacului cu banii.

La acestea mă gândeam în timpul mesei și la fiecare înghițitură mă întrebam cum voi putea plăti din descoperitul de cont bancar, pentru că nu aveam autorizarea necesară. Calculam în minte: trei meniuri ale zilei, plus două meniuri pentru copii, plus cinci băuturi. Îmi amintesc că mi-am zis: *Din fericire, oamenii o să plece la drum și nu o să dorească și vin.*

Toussaint tot nu-mi dădea nici un ban. Trăiam toți trei din salariul meu. Număram orice centimă.

Știu că, la un moment dat, m-au întrebat:

– Sunteți atât de tânără! La ce vârstă ați avut-o pe Catherine?

Nu știau numele corect al lui Léonine.

Îmi amintesc că Léo își înmuia blatul de pizza în gălbenușul de ou. Spunea:

– Uite, sparg ochiul.

Și râdea.

Îmi amintesc că mi-am spus:

– la te uită! A crescut, are o prietenă adevărată. Eu a trebuit să aștept o grevă a trenurilor ca să am, la douăzeci și patru de ani, o prietenă.

Îmi amintesc că am spus doar: *Da..., nu..., oh..., ah..., de acord..., formidabil!*, fixând din când în când ochii frumoși ai lui Caussin, fără să îi ascult. Îmi era greu să o scap din ochi pe Léo. Număram: trei meniuri ale zilei, plus două meniuri de copil, plus cinci băuturi.

Léo își sublinia frazele cu râsete. Tocmai își pierduse doi dinți. Zâmbetul îi era ca un pian abandonat într-o magazie. Îi făcusem două codițe, era mai practic pentru călătorie.

Înainte de a pleca din restaurant, ea a făcut să dispară șervețelele. Mi-ar fi plăcut să facă să dispară nota de plată. Am plătit cu filă de cec, tremurând. Gândindu-mă că dacă nu are acoperire, o să intru în pământ de rușine. Ce fază tare! Cred că toți din Malgrange știau că bărbatu-meu mă înșela, dar când se uitau la mine pe Strada Principală, nu eram tulburată deloc. În schimb, dacă ar fi știut cineva că plăteam cu cecuri fără acoperire, n-aș mai fi avut curaj să ies în lume.

Am plecat spre barieră. Léo a urcat în mașina familiei Caussin, în spate, alături de Anaïs. A trebuit să renunțe la păpușa ei: o ascunsese în poșeta mea, să nu afle Anaïs că are încă nevoie de așa ceva pentru drum. I-am dat Cocculine, pentru că avea rău de mașină și un drum de trei sute patruzeci și opt de kilometri de făcut. I-am strecurat în buzunar tubul pentru drumul de întoarcere.

După-amiază, aranjându-i lucrurile lui Léo, am dat de lista făcută cu cincisprezece zile în urmă, ca să nu uit să-i dau ceva când îi fac valiza.

Bani de buzunar, 2 costume de baie, 7 maieuri, 7 chiloți, sandale, bascheți (cizmele de călărie erau incluse în preț), cremă solară, pălărie, ochelari de soare, 3 rochițe, 2 salopete, 2 pantaloni scurți, 3 pantaloni lungi, 5 tricouri, 2 prosoape de plajă (avea prosoape incluse), 3 cărți de benzi desenate, șampon delicat + antimătăreață, periuță de dinți, pastă de dinți cu căpșuni, 1 pulover călduros și 1 vestă pentru seară + jachetă Kway + 1 pix și caietul pentru desenele ei. Aparat foto de unică folosință + setul de magiciană.

Păpușă.

Pe la ora 21.00, Léo m-a sunat foarte încântată: totul era FOARTE bine. Când a ajuns în tabără, a văzut poneii foarte drăguți, le-a dat pâine și morcovi. A fost foarte bine. Afară era foarte frumos.

Camerele erau foarte frumoase, aveau două paturi suprapuse. Anaïs dormea în cel de jos, iar ea sus. După-masă a făcut niște trucuri de magie și s-au distrat foarte bine. Instructoarele erau foarte drăguțe și una semăna foarte mult cu mine. Nu puteam să i-l dau la telefon pe tati: plecase să mai facă o plimbare.

– Te iubesc, mami, te pup. Pupici și pentru tata.

După ce a închis, am ieșit în grădinița mea. Am văzut o păpușă Barbie înotând pe spate în piscina din plastic. Apa se înverzise. Am golit piscina. Apa a curs de-a lungul tufelor de trandafiri. Voiam să o umplu din nou, când se va întoarce Léo.

Iubirea este atunci când întâlnești pe cineva care îți dă vești despre tine.

Julien Seul a venit să mă ia de la spital. Am mers tăcuți în mașină. A plecat spre Marsilia imediat ce m-a lăsat în fața casei mele. Comisarul Seul mi-a spus că se va întoarce repede. Mi-a luat mâna dreaptă și mi-a sărutat-o. Era al doilea sărut de când ne cunoșteam.

M-am întors la cimitirul meu cu o rețetă cu fortifiante și vitamina D. Și cu rezultatele analizelor. Erau bune. Éliane mă aștepta pe verandă. În casă, mă așteptau Elvis, Gaston, Nono. Soția lui Gaston mi-a pregătit ceva de mâncare: trebuia doar să încălzesc. Au râs politicoș de mine pentru că leșinasem când am dat nas în nas cu moartea și că *pentru o femeie portar la cimitir e chiar culmea!*

Am cerut vești despre mort, cum ai cere noutăți despre un coleg plecat la pensie. Trupul *necunoscutului cu motocicletă* fusese dus la Mâcon. Nimeni nu știa cine era. Motocicleta nu fusese înmatriculată și era un model obișnuit, cu numărul de serie șters. O motocicletă furată, fără nici o îndoială. Poliția întocmise un anunț de căutare.

Nono mi-a arătat în *Journal de Saône-et-Loire* articolul: *Curba blestemată*.

Se pare că un tragic accident a avut loc în zona unde Reine Ducha și-a găsit sfârșitul în 1982. Motociclistul nu-și legase casca și rula cu viteză. A fost desfigurat. Din acest motiv nu putem face fotografii pentru identificare, ci doar un portret-robot.

Mă uit la portretul schițat. Philippe Toussaint era de nerecunoscut. Sub imagine se poate citi: *Bărbat, aproximativ cincizeci și cinci de ani, piele de culoare deschisă, păr castaniu, ochi albaștri, 1,88 m, fără tatuaje sau semne particulare. Fără bijuterii. Tricou alb. Blugi Levi's. Cizme negre și vestă din piele neagră, marca Furygan. Pentru orice informații suplimentare, vă rugăm să vă prezentați la cea mai apropiată secție de poliție sau să sunați la 17 (Poliția și Jandarmeria).*

Cine o să-l caute? Cred că Françoise Pelletier. Avea oare și alți prieteni? Când trăiam împreună avea amante, nu și prieteni. Doi sau trei amici motocicliști la Charleville și la Malgrange. Și părinții. Dar părinții îi sunt morți.

Nu mai stau cu ziarul în mână. Urc în camera mea să fac un duș și să mă schimb. Deschid dulapurile mele *iarnă și vară*, apoi mă întreb dacă să îmi pun furoul roz pe sub impermeabil ori dacă să trag pe mine o rochie neagră. Sunt văduvă și nimeni nu știe.

L-am recunoscut în camera mortuară. L-am recunoscut trupul. Cred că după spaima inițială am leșinat din dezgust. Față de el. Era ura din momentul când a venit să mă terorizeze în grădină, ura transferată mie când mi-a strâns prea tare brațul. Atât de tare, încât am și acum urme.

Am purtat mereu culori vii pe sub hainele sobre, ca să-mi bat joc de moarte. Ca femeile care se machiază pe sub burka. Astăzi am chef să fac invers. Vreau să iau un furou negru și să-mi pun un palton roz pe deasupra. Dar nu o voi face niciodată, din respect pentru ceilalți, pentru cei veniți pe aleile cimitirului. Și apoi, eu nici n-am avut vreodată palton roz.

Cobor la bucătărie, evitând să lovesc cu picioarele păpușile mele în cutiile lor de plastic, îmi pun o picătură de Porto pe fundul unui pahar și îmi urez sănătate.

Plec să fac turul cimitirului. Éliane mă urmează. Parcurg cele patru careuri: al Dafinilor, al Vonicerilor, al Cedrilor și al Tiselor. Este impecabil peste tot. Gărgărițele încep să apară. Mormântul lui Juliette Montrachet (1898 – 1962) este tot la fel de frumos.

Din când în când pun la loc ghivecele de flori răsturnate. José-Luis Fernandez este și el aici. Are grijă de florile de pe mormântul soției. Tutti Frutti îi ține companie. Doamnele Pinto și Degrange sunt și ele. Fiecare prășește în liniște marginile mormântului propriului soț. Prășesc un petic de pământ ce nu mai trebuie lucrat: de multă vreme buruienile au renunțat să mai crească aici.

Mă intersectez cu un cuplu pe care-l știu din vedere. Femeia trece câteodată pe la mormântul surorii, Nadine Ribeau (1954–2007). Ne salutăm.

Nu mai plouă. Se face frumos afară. Mi-e foame. Moartea lui Philippe Toussaint nu mi-a tăiat apetitul. Simt mătasea furoului meu roz atingându-mi fesele. Îmi spun că Léo n-ar fi putut să trăiască una ca asta: să-și îngroape tatăl. Și nici eu.

Alegând să dispară din viața mea, Philippe Toussaint a ales să dispară din moarte. Nu voi avea de smuls buruienile de pe mormântul lui și nici să-i cumpăr flori. Îmi amintesc clipele de iubire, pe vremea când eram tineri. Sunt ani de când nu am mai făcut dragoste. Din zona Tiselor, mă îndrept spre careul copiilor.

Cele mai multe morminte sunt albe. Peste tot sunt îngerași: pe plăci, pe suporturile grele pentru flori, pe pietrele de mormânt. Inimioare roz și ursuleți din pluș, multe lumânări și poeme din belșug.

Astăzi nu au venit părinți. Deseori ajung după programul de lucru, cam după orele 17.00, 18.00, cam aceiași de fiecare dată. La început își petreceau zilele aici. Pierduți. Împietriți de durere. Niște oameni zbuciumați morți. Niște morți vii. După câțiva ani își mai răresc vizitele și este mai bine așa, pentru că viața merge mai departe. Și moartea se duce în altă parte.

Și apoi, în acest careu sunt copii care ar avea acum o sută cincizeci de ani.

Și în acești o sută cincizeci de ani, nu ne vom mai gândi

La ce am iubit, la ce am pierdut.

Mai bine haideți să golim halbele pentru hoții din stradă!

Să sfârșim cu toții în pământ, ce dezamăgire, Dumnezeu!

Priviți scheletele acelea, care ne privesc de dincolo.

Nu faceți mutre triste, nu vă luptați,

Nu va rămâne din noi altceva diferit de ei,

Aș putea să bag mâna în foc sau să pariez că o tai,

Așa că zâmbiți!

Mă aplec în fața mormintelor:

Anaïs Caussin (1986–1993)

Nadège Gardon (1985–1993)

Océane Degas (1984–1993)

Léonine Toussaint (1986–1993)

Ca o floare luată de suflul furtunii, Moartea a smuls-o în primăvara vieții.

Fata mea, nu-ți poți imagina cât de mult am vrut să-ți ofer de Crăciun acest set de magiciană, dar ți-a reușit numărul: ai dispărut tu de-adevăratele. Și ai mai făcut să dispară încă trei dintre prietenele tale, inclusiv pe Anaïs.

Celelalte camere din castel n-au fost atinse. Sau au fost evacuate la timp. Nu mai știu, am uitat.

Doar a ta. A voastră. Camera voastră era cea mai apropiată de bucătărie.

Un scurtcircuit. Sau o plită lăsată aprinsă.

Sau niște alimente care s-au aprins în cuptor.

Sau o scăpare de gaze.

Ori un muc de țigară.

Mai târziu. Voi afla mai târziu.

N-a fost nici un truc în numărul tău de magie. N-a fost vreo trapă ascunsă în podea, nici aplauze, nici vreo reparație cu zgomot puternic, muzică și salutarea publicului.

Neantul, cenușa, sfârșitul lumii.

Patru vieți fragile, topite în praf. Voi toate, puse cap la cap, nu ați măsura nici trei metri și doar treizeci și unu de ani de fetițe.

După acea noapte, v-ați luat zborul.

Noi ne consolăm cum putem, cum că voi nu ați suferit. V-ați asfixiat în somn. Când flăcările au început să muște din voi, erați deja plecate spre cealaltă lume. Visați și ați rămas în vis.

Sper că erai pe un ponei, dragoste, sau în vreun golf, făcând-o pe sirena.

După trenul de 5.50 m-am întins pe canapea și tocmai adormisem din nou. Inima mi s-a zbătut haotic când telefonul a sunat: am crezut că uitasem de trenul de 7.04. Am ridicat. Visam că mama Toussaint îmi oferea un urs de pluș fără ochi și fără gură și că eu le desenam cu o cariocă de la tine.

Era un jandarm, mi-a cerut să-mi declin identitatea, am auzit prenumele tău, *castelul Notre-Dame-des-Prés... La Clayette...* patru corpuri neidentificate.

Am auzit cuvintele: *dramă, incendiu, copii.*

Am auzit: *Îmi pare rău, încă o dată prenumele tău, pompierii au ajuns prea târziu... n-au mai putut face nimic.*

Te-am revăzut cum spărgeai oul ochi cu blatul de pizza și cum ai făcut să dispară șervețelele în timp ce eu număram: trei meniuri ale zilei, plus două meniuri de copil, plus cinci băuturi.

Nu-mi venea a crede ce-mi spunea bărbatul de la telefon. Aș fi putut să-i spun: *Vă înșelați, Léonine este magiciană, o să reapară,* sau: *E mâna mamei Toussaint: ea mi-a luat-o și a înlocuit-o cu o păpușă de cârpă care a ars în pat.*

Aș fi putut cere probe sau să-i închid telefonul în nas, zicându-i:

– Gluma dumneavoastră este de prost gust.

Aș fi putut multe să-i spun... Dar am știut imediat că tot ce-mi spunea era adevărat.

De când eram copil, nu am făcut niciodată zgomot, ca să fiu păstrată, să nu fiu din nou abandonată. Dar m-am despărțit de copilăria ta urlând.

Philippe Toussaint a apărut, a mai vorbit puțin cu jandarmul și a început și el să urle. Dar nu ca mine. L-a insultat. Toate cuvintele urâte ce ți le-a interzis tatăl tău, le-a spus el atunci. Pe nerăsuflăte. Dar moartea ta m-a aruncat în neant. După acel strigăt, n-am mai scos nici o vorbă multă vreme. Pe el moartea ta l-a enervat.

Când a trecut trenul de 7.04, nici unul dintre noi nu a mai ieșit să lase bariera.

Dumnezeu, care pârjolise castelul Notre-Dame- des-Prés în noaptea aceea, a dat un ocol pe la bariera noastră pentru că o dramă pe lista vieților noastre era de ajuns. Nici o mașină nu a trecut, pe nici una nu a lovit-o trenul. La ora aceea drumul era de obicei foarte aglomerat.

Pentru celelalte trenuri, Philippe Toussaint s-a dus să anunțe pe cineva, a cerut un înlocuitor. Nu voi ști niciodată cine a venit.

Eu m-am întins în camera ta și nu m-am mai mișcat.

Doctorul Prudhomme a venit. Îl știi, nu-ți place de el. Spuneai că *miroase urât* când a avut grijă de angina ta, de varicelă, de otite.

Mi-a făcut o injecție.

Apoi alta. Și încă una.

Dar nu toate în aceeași zi.

Philippe Toussaint a chemat-o pe Célia în ajutor. Nu știa ce să mai facă pentru durerea mea.

Mi se pare că au venit și părinții lui Philippe Toussaint. Nu au trecut prin camera ta să mă vadă. Bine au făcut! Pentru prima și ultima oară, au făcut bine. M-au lăsat singură. Au plecat toți trei spre La Clayette. Au plecat spre tine, spre ce a mai rămas din tine.

Célia a ajuns mai târziu, nu mai știu: pierdusem noțiunea timpului.

Îmi amintesc că se însera, că a deschis ușa și a spus:

– Eu sunt, am venit, sunt aici, Violette.

Vocea ei își pierduse strălucirea. Da, chiar și în vocea Céliei s-a făcut noapte când ai murit.

N-a avut curaj să mă atingă. Eram nemișcată pe patul tău. O grămadă de nimic. Célia m-a forțat cu blândețe să mănânc ceva. Am vomat. M-a forțat cu blândețe să beau ceva. Am vomat.

Philippe Toussaint a sunat să-i spună Céliei că nu a mai rămas nimic din cele patru trupuri. Că rămăsese pustiu. Că erați cenușă. Că nu o să fie posibil să vă identifice pe fiecare. Că o să depună plângere. Că vom fi despăgubiți. Că toți ceilalți copii s-au întors acasă. Că la fața locului sunt polițiști peste tot. Că o să fiți toate înhumate împreună, în careul copiilor, împreună a zis, cu permisiunea noastră. A spus-o de două ori chiar: *înhumăți împreună*. Și că, pentru a evita presa, mulțimea, haosul, acest lucru o să se întâmple în cea mai strictă intimitate, în micuțul cimitir din Brancion-en-Chalon, situat la câțiva kilometri de La Clayette.

I-am cerut Céliei să îl sune pe Philippe Toussaint ca să-ți aducă valiza.

Célia mi-a spus că și valiza a ars. A repetat:

– Nu s-au chinuit, au murit în somn.

I-am răspuns:

– Suferim noi pentru ele.

Célia m-a întrebat dacă voiam să pun un obiect sau îmbrăcăminte în sicriu. I-am zis:

– Pe mine.

S-au scurs trei zile. Célia m-a anunțat că o să plecăm a doua zi, dis-de-diminează. Că trebuia să mă ducă la Brancion-en-Chalon pentru ceremonia funerară. M-a întrebat cu ce voiam să mă îmbrac și dacă voiam să-mi cumpere ceva de îmbrăcat. Am refuzat cumpărăturile și nu am vrut să mă duc la înmormântare. Célia mi-a zis că așa ceva nu se poate. Era de neconceput. I-am răspuns că da, era posibil, că eu nu voi merge la înmormântarea cenușii fiicei mele. Că ea este deja departe. Célia mi-a zis:

– Ca să ții doliul, este obligatoriu să mergi: trebuie să îi spui ultimele cuvinte de adio lui Léonine.

I-am răspuns că nu, eu nu voi merge, că voiam să ajung la Sormiou, în golfulețe. Acolo o să-ți spun adio. Marea mă lega de tine, pentru ultima oară.

Am plecat cu Célia, în mașina ei. Nu-mi mai amintesc drumul. Eram sedată cu medicamente. Nu dormeam, dar nici trează nu eram. Pluteam într-un soi de ceață grea, într-o stare de coșmar permanent, unde toate simțurile sunt anesteziate, mai puțin durerea. Ca și cu oamenii imobilizați pentru o operație, dar care simt toate mișcărilor chirurgului. Fierăstrăul de suferință ce-mi tăia oasele ajunsese la maximumul de suportare. Și să respir mă durea.

Pe o scală de la 1 la 10, unde ați plasa durerea?

La nivelul nedeterminat, infinit, perpetuu.

Aveam sentimentul că mi se amputa ceva întreaga zi.

Îmi spuneam: *Inima nu-mi va rezista, va ceda*, în cel mai scurt timp; speram, cât mai rapid. Singura mea speranță era să mor.

Îmi puneam două sticle de rachiu lângă mine. Philippe Toussaint le avea deja în sufragerie.

Din când în când, beam un gât și lichidul mă ardea în interior, acolo unde te purtasem pe tine.

Am luat-o pe drumul cu serpentine ca să ajungem în Golful Sormiou. Drumul se numește *calea focului*. Cu un an în urmă nici nu băgasem de seamă denumirea.

Nu m-am mai dezbrăcat când am intrat în mare. Am intrat în apă, am închis ochii și am ascultat liniștea. Am auzit ultimele noastre vacanțe, fericirea și lacrimile de bucurie.

Te-am simțit imediat, am simțit prezența ta. Ca atingerile unui delfin pe pântecul, coapsele, umerii, fața mea. Ceva blând venind și plecând prin curenții de apă din jurul meu. Am simțit că erai bine acolo unde erai. Am simțit că nu-ți era frică. Am simțit că nu erai singură.

Înainte ca Célia să mă ia de umeri și să mă scoată la suprafață, ți-am auzit clar vocea. Aveai vocea unei femei, o voce nemaiauzită până atunci. Cred că am auzit:

– Mamă, trebuie să știi ce s-a întâmplat în acea noapte.

N-am avut timp să-ți răspund. Célia a urlat:

– Violette, Violette!!!

Oamenii din preajmă, aflați în vacanță, cu slip, cum eram noi anul trecut, au ajutat-o să mă aducă la mal, chiar până la ieșirea din apă.

Pitulice, dacă zbori în jurul acestui mormânt, cântă-i cel mai frumos cântec al tău.

Este o vreme splendidă. Soarele de mai mângâie pământul pe care-l sap. Trei dintre pisicile bătrâne își regăsesc tinerețea în mijlocul frunzelor de condurul-doamnei și aleargă împreună după niște șoricei imaginari. Câteva mierle temătoare cântă puțin mai departe. Éliane doarme pe spate, cu lăbuțele în aer.

Aplecată în grădină, termin de plantat semințele de roșii, ascultând o emisiune despre Frédéric Chopin. Mi-am pus un mic radio cu baterii pe o bancă luată de mine acum câțiva ani dintr-o piață de vechituri. O vopsesc în albastru sau verde din când în când. Anii i-au dat o patină deosebită.

Nono, Gaston și Elvis au plecat la masă. Nu pare să mai fie nimeni în cimitir. Deși este mai jos decât nivelul grădinii, mai sunt alei pe care nu le pot vedea din cauza peretelui din piatră dintre ele.

Mi-am ridicat bluza din jersey gri, ca să le dau drumul florilor din rochia mea de bumbac. Mi-am pus o pereche de cizme.

Îmi place să ofer viață. Să semăn, să stropesc, să recoltez. Și să o iau de la capăt în fiecare an. Îmi place viața mea de acum. Plină de soare. Îmi place să fiu în lucrurile esențiale. Sasha m-a învățat.

Am pus masa în grădină. Am făcut o salată de roșii de toate culorile și o salată de linte, am cumpărat brânză și o baghetă. Am desfăcut o sticlă de vin pusă la gheață.

Îmi plac vesela din porțelan și fețele de masă din bumbac. Îmi plac paharele din cristal și tacâmurile din argint. Îmi place frumusețea lucrurilor, pentru că eu nu cred în frumusețea sufletelor. Îmi place viața așa cum este ea astăzi, dar viața nu înseamnă nimic dacă nu o împarți cu un prieten. În timp ce îmi stropesc semințele, mă gândesc la părintele Cédric, care este unul dintre prietenii mei, și îl aștept să apară. Luăm masa împreună în fiecare marți. Este ritualul nostru. Îl ratăm doar dacă avem vreo înmormântare în această zi.

Părintele Cédric nu știe că fetița mea se odihnește în cimitirul meu. În afară de Nono, nu mai știe nimeni. Nici măcar primarul.

Vorbesc adesea despre Léonine celorlalți, pentru că dacă nu aș spune despre ea, ar însemna să mai moară o dată. Dacă nu-i pronunț prenumele, i-aș da dreptate neantului. Trăiesc cu amintirea ei, dar nu spun nimănui că este o amintire. O fac să trăiască altfel.

Când mi se cere o fotografie cu ea, o arăt copil, cu zâmbetul ei cu gropițe în obraji. Mi se spune că seamănă cu mine. Nu, Léonine seamăna cu Philippe Toussaint. Nu are nimic de la mine.

– Bună, Violette.

A sosit părintele Cédric. Are în mâini prăjituri ambalate și îmi spune râzând:

– Lăcomia este un defect înșelător, dar nu un păcat.

Pe haine are mirosul de tămâie din biserică, iar eu, pe cel de trandafiri.

Nu ne strângem niciodată mâinile, nici nu ne îmbrățișăm, doar ciocnim un pahar împreună.

Îmi spăl mâinile și vin lângă el. A turnat câte un pahar de vin pentru fiecare. Ne așezăm în fața grădinii de zarzavat și, ca de obicei, vorbim mai întâi despre Dumnezeu ca despre un vechi prieten comun pierdut din vedere, eu ca o imorală ce nu-i acord Lui nici un credit, iar el ca o persoană extraordinară, exemplară și devotată. Apoi comentăm actualitatea internațională și din Bourgogne. Sfârșim întotdeauna discutând despre cele mai bune romane și cea mai frumoasă muzică.

De obicei, nu trecem niciodată bariera discuțiilor intime. Nici măcar după două pahare de vin. Nu știi dacă s-a îndrăgostit de cineva. Habar n-am dacă a făcut deja dragoste. Iar el nu știe nimic despre viața mea privată.

În timp ce-l mângâie pe My Way, îndrăznește pentru prima dată să mă întrebe dacă Julien Seul este *doar un prieten* sau între noi s-a întâmplat altceva. Îi răspund că nu este nimic între noi, decât o poveste pe care a început să mi-o spună și-i aștept finalul. A lui Irène Fayolle și a lui Gabriel Prudent. Nu le pronunț numele. Precizez doar că Julien Seul îmi va spune sfârșitul unei povești.

– Vreți să ziceți că atunci când va termina de povestit nu o să-l mai vedeți?

– Da, fără îndoială.

Mă duc să aduc farfuriile pentru desert. Aerul este blând. Vinul mă amețește.

– Mai vreți să faceți un copil?

Strânge paharul de vin și o așază pe My Way la picioare.

– Ideea aceasta mă ține treaz toată noaptea. Aseară am văzut la televizor filmul *Fiica fântânarului*. Și cum acolo nu se vorbește în fond decât de paternitate, de dragoste și de descendență, am plâns toată noaptea.

– Părinte, sunteți un bărbat foarte frumos. Ați putea întâlni pe cineva și să aveți un copil.

– Să-l părăsesc pe Dumnezeu? Niciodată.

Înfundăm dosul furculiței noastre pentru desert în siropul moale și în pudra de migdale ce acoperă una dintre prăjituri. El înțelege dezaprobarea mea, dar nu spune nimic. Se mulțumește să zâmbească.

Îmi spune deseori:

– Violette, nu știu ce ați povestit cu Dumnezeu în această dimineață, dar pareți foarte supărată pe El.

Iar eu îi răspund mereu la fel:

– Pentru că El nu-și șterge niciodată picioarele înainte de a intra în casa mea.

– Sunt unit cu Dumnezeu. Merg pe calea Lui. Sunt pe pământ pentru a-l sluji. Dar dumneavoastră, Violette, de ce nu vă refaceți viața?

– Pentru că o viață nu se reface niciodată. Luați o foaie de hârtie, rupeți-o și, oricât ați încerca să lipiți fiecare bucată la locul ei, vor rămâne mereu urmele rupturii, îndoiturile și *scotch*-ul.

– Sunt de acord, dar când bucățile sunt lipite din nou, puteți continua să scrieți pe acea coală.

– Așa este: dacă ai o cariocă bună.

Izbucnim în râs.

– Și ce-o să faceți cu dorința dumneavoastră de a avea un copil?

– Am s-o uit.

- O dorință nu se uită, mai ales când este din adâncul sufletului.
- O să îmbătrânesc, ca toată lumea, și o să treacă.
- Și dacă nu trece? Nu-i obligatoriu să uităm, dacă îmbătrânim.

Părintele Cédric începe să cânte:

– Cu timpul, cu timpul, totul trece. Persoana pe care o adori, pe care o cauți sub ploaie, pe care o ghiceai printr-o întoarcere a privirii...

– Ați adorat pe cineva?

– Pe Dumnezeu.

– Am zis pe cineva.

Îmi răspunde, cu gura plină de cremă de prăjituri.

– Pe Dumnezeu.

Credem că moartea înseamnă absență, când, de fapt, ea este o prezență secretă.

Léonine a continuat să facă lucrurile să dispară. Camera ei s-a golit puțin câte puțin. Hainele și jucăriile au plecat către Emmaüs³⁴. De fiecare dată când Paolo, așa se chema șoferul, își gara camionul la efigia abatelui Petru, în fața casei mele, și când îi dădeam sacii plini de lucruri roz, aveam sentimentul că donez organele lui Léo, ca să fie de folos altui copil. Pentru ca viața să continue prin păpușile, rochițele, încălțăminte, castelele, perlele, plușurile, creioanele ei colorate.

A făcut să dispară și Crăciunul. Nu am mai avut niciodată brad. Faimosul brad sintetic luat ca să-i salvăm pe cei vii va rămâne, fără îndoială, cea mai proastă investiție din viața mea. Paște, Anul Nou, Ziua Mamei, Ziua Tatălui, aniversările... De la moartea ei nu am mai suflat niciodată într-o lumânare de pe un tort.

Trăiam într-un fel de comă etilică permanentă. Ca și cum corpul meu, pentru a se proteja de durere, a trecut în stare de beție, fără ca eu să fi luat cea mai mică picătură de alcool. Mă rog, nu întotdeauna. Câteodată turnam în mine ca într-o fântână fără fund. Pentru că asta eram: o fântână fără fund. Trăiam într-un cocon, gesturile îmi erau înțepenite, încete. Ca Tintin, pe când era încă agățat de peretele din camera lui Léonine: am mers pe Lună.

Nu mai beau suc de rodii. Am terminat cu biscuiții *Prince* sau *Savane*, cu pastele melcișori și medicamentele pentru febră *Advil* cu pipetă. Între timp m-am dat jos din pat, am coborât bariera, m-am culcat la loc, iar m-am ridicat, i-am făcut de mâncare lui Philippe Toussaint, am ridicat bariera, m-am culcat din nou.

Am mulțumit pentru *Sincerele condoleanțe* scrise pe Strada Principală. Am mulțumit numeroaselor scrisori. Am aranjat multele desene ale colegilor de clasă într-o mapă pe care am dorit-o

albastră. Ca și cum Léo fusese un băiețel. Ca și cum nici nu a existat cu adevărat.

Cel mai rău dintre toate relele era să dau cu ochii de privirea tulbure a lui Stéphanie, în spatele casei sale de marcat, de fiecare dată când împingeam ușa magazinului. Și nopțile. De ele îmi era cel mai frică. Mă încurajam ore întregi să reușesc să ies din casă, apoi să traversez strada și să deschid ușa supermarketului. Lăsam ochii în jos în timp ce împingeam căruciorul de cumpărături pe culoarele înguste ale magazinului, până când privirea lui Stéphanie se încrucișa cu a mea. Durerea și disperarea din ochii ei, apărute ca o ceață imediat ce mă zărea, erau mai mult ca o oglindă: arătau mâhnirea. Nu comenta când vedea ce puneam pe banda casei de marcat. Sticle de alcool. Anunța totalul, urmat de *te rog*. Îi întindeam cardul albastru, tastam codul, la revedere, pe mâine.

Nu-mi mai propunea produsele noi, *de top*, după cum spunea. Toate chestiile încercate de ea. Gelul de vase care face mâinile catifelate, detergentul care miroase frumos și spală bine chiar și la treizeci de grade sau cu apă rece, deliciosul cușcuș cu legume de la raionul de congelate, mătura magică pentru praf, uleiul cu Omega 3. Nu-i mai propui nimic unei mame ce și-a pierdut copilul. O lași să își cumpere whisky, făcându-te că nu observi. Până și când împingeam ușa casei mele, încă mai simțeam privirea lui Stéphanie lipită de spatele meu.

Au fost de rezolvat treburile cu asigurătorii, cu avocații. Urma să aibă loc un proces, conducerea taberei Notre-Dame-des-Prés acționată în judecată, tabăra închisă pe veci. Firește, urma să primim daune morale.

Cât costă o viață de șapte ani și jumătate?

În fiecare noapte auzeam vocea lui Léo, vocea ei de femeie zicându-mi:

– Mamă, trebuie să știi ce s-a întâmplat în noaptea aceea, trebuie să știi de ce a ars camera mea.

Sunt cuvintele ce m-au ținut în viață. Dar mi-au trebuit ani ca să le pun în aplicare. Nu eram capabilă din punct de vedere fizic. Iar durerea era prea mare ca să ajung să-mi revin în fire.

Îmi trebuia timp. Nu pentru a-mi fi mai bine: nu o să-mi mai fie niciodată bine. De timp ca să mă pot mișca, să mă deplasez.

În fiecare an, între 13 și 16 august, SNCF ne trimitea înlocuitori. Philippe Toussaint, refuzând să mă urmeze în *delirul meu morbid*, pleca cu motocicleta să-și întâlnească prietenii din Charleville, iar eu mergeam la Sormiou. Célia venea după mine la gara Saint-Charles, mă ducea la cabană și mă lăsa singură, cu amintirile mele. Venea în vizită din când în când și beam vin de Cassis, privind marea.

Pentru mine, Ziua Morților era în august. Mă lăsam copleșită și-mi simțeam fata care nu mai era.

Nu am primit niciodată vreo veste din partea lui Armelle și a lui Jean-Louis Caussin, părinții lui Anaïs. Nici un telefon, nici o scrisoare, nici un semn. Probabil s-au supărat că nu am mers la înmormântarea cenușii copiilor noștri.

Socrii Toussaint s-au întors de mai multe ori în cimitir. De fiecare dată, își aduceau și fiul cu ei. Pe bătrâni nu i-am mai văzut niciodată de la moartea lui Léonine. Nu au mai venit niciodată la mine acasă. Era ca un acord tacit între noi.

Furia și promisiunea unor daune morale mari l-au ținut pe Philippe Toussaint. Obsesia lui era ca autorii incendiului să plătească. Dar i se tot repeta că nu există *autori*, că a fost un accident. Ceea ce-l făcea și mai furios. O furie tăcută. Voia să i se plătească. Credea că cenușa fetei noastre valora greutatea ei în aur.

A început să se schimbe fizic, trăsăturile i s-au asprit, părul i-a albit.

Când se întorcea acasă, de două ori pe an, de la cimitirul din Brancion-en-Chalon, iar socrii mei îl lăsau în fața casei fără să intre vreodată, nu-mi spunea nimic. Când se trezea dimineața, nu-mi spunea nimic. Când pleca la plimbare, nu-mi spunea nimic. Când se întorcea, după câteva ore, nu-mi spunea nimic. La masă nu-mi spunea nimic. Doar jocurile video, pe care le activa cu manetele, așezat în fața televizorului, făceau gălăgie. Uneori, când sunau jandarmii, avocații sau cei de la asigurări, începea să urle și cerea socoteală.

Continuam să dormim împreună, dar eu nu mai dormeam. Eram terorizată de coșmaruri. Noaptea el se lipea de mine. Îmi imaginam

că e fata mea acolo, la spatele meu.

O dată sau de două ori mi-a spus:

– O să facem o altă fetiță.

I-am spus că da, însă pe ascuns luam contraceptive, pe lângă antidepresive și anxiolitice. Pântecul meu era făcut praf. Să port viață în corpul meu mort nu era posibil. Léo a făcut să dispară astfel și posibilitatea unui alt copil.

După moartea copilășului nostru, aș fi putut să plec, să-l părăsesc pe Philippe Toussaint, dar n-am avut nici forța, nici curajul să o fac. Philippe Toussaint era singura familie ce-mi mai rămăsese. Să rămân aproape de acest om însemna, de asemenea, și să rămân aproape de Léonine. Să văd trăsăturile tatălui ei în fiecare zi însemna să văd trăsăturile fetei. Să trec prin fața camerei ei însemna să rămân în contact cu universul său, cu urmele sale, cu trecerea sa pe pământ. Eu voi fi pe veci femeia care nu va părăsi niciodată, ci va fi părăsită.

În septembrie 1995 am primit un colet fără numele expeditorului. Fusese pus la poșta din Brancion-en-Chalon. La început m-am gândit că nu putea să vină decât de la draga mea Célia. Că s-o fi dus la cimitir. Dar nu i-am recunoscut scrisul.

Când am deschis coletul, a trebuit să mă așez. Aveam în mână o plachetă funerară albă, cu un delfin foarte frumos gravat pe margine și cu aceste cuvinte: *Dragostea mea, te-ai născut pe 3 septembrie, ai decedat pe 13 iulie, dar pentru mine, tu vei fi mereu 15 august al meu.*

Se putea să fi scris eu aceste câteva vorbe. Dar cine să-mi fi trimis placheta? Cineva voia să o depun pe mormântul lui Léonine, dar cine?

Am pus-o din nou în colet și l-am așezat în dulapul din camera mea, sub un teanc de prosoape pe care nu le foloseam niciodată.

În timp ce aranjam lenjeria, am descoperit o listă de nume și funcții, alunecată între două cearșafuri:

Édith Croquevieille, directoare

Swan Letellier, bucătar

Geneviève Magnan, femeie de serviciu

Éloïse Petit și Lucie Lindon, instructoare

Alain Fontanel, muncitor

Lista personalului de la Notre-Dame-des-Prés, mâzgălită de Philippe Toussaint. Și-a notat numele în săptămâna procesului. Lista fusese făcută pe spatele unei note de plată, o masă pentru trei persoane la cafeneaua Palatului de Justiție, în anul procesului, la Mâcon. Trei persoane: Philippe Toussaint și, fără îndoială, părinții lui.

Am luat-o ca pe un semn de la Léonine. În aceeași zi primisem placheta și îmi picase sub ochi lista persoanelor care ar fi văzut-o pentru ultima oară.

Din ziua aceea am început să ies din casă, să fac semne călătorilor din trenuri de la bariera mea. Și tot din ziua aceea, Philippe Toussaint a început să mă privească de parcă îmi pierdusem mințile. Dar el nu m-a înțeles: le găsisem.

Am început prin a înceta să mă otrăvesc. Am eliminat medicamentele, puțin câte puțin. Alcoolul, complet. Toate durerile mă cuprindeau, se agățau de mine, fără îndoială, dar nu muream din asta.

Am ieșit din casă, prin geam am văzut privirea lui Stéphanie din spatele casei sale de marcat, zâmbindu-mi trist. Am mers vreo zece minute gândindu-mă că înainte, când făceam acest drum, când mergeam de-a lungul caselor, țineam mâna fetiței mele în buzunar. Mâinile mele vor fi mereu goale de acum înainte, dar mâinile lui Léonine vor continua să mă ghideze. Am împins ușa Școlii de șoferi Bernard, ca să mă înscriu pentru permisul de conducere.

Firmă de colectare gratuită de haine și jucării, pentru a le distribui către persoanele defavorizate

Nu mai ești unde erai, dar ești mereu acolo unde sunt și eu.

Mă trezesc încet, sorbindu-mi cu înghițituri mici ceaiul fierbinte. Soarele de dimineață trimite câteva raze prin draperiile trase din bucătărie. Câteva particule de praf zboară prin cameră și mi se pare atât de frumos, aproape feeric. Am pus muzică în surdina: Georges Delerue, tema *Noapții americane*. Îmi țin cu mâna dreaptă ceașca, iar cu stânga o mângâi pe Éliane, care-mi întinde gâtul, închizând ochii. Ador să-i simt căldura trupului sub degetele mele.

Nono bate la ușă, apoi intră. La fel ca părintele Cédric, nu mă îmbrățișează niciodată, nici nu-mi strânge mâna. Doar bună ziua sau bună seara, *Violleta mea*. Înainte de a se servi cu o cafea, pune pe masă *Journal de Saône-et-Loire*, în așa fel încât să pot citi: *Brancion-en-Chalon: drama de pe stradă, motociclistul identificat*. Mă aud spunându-i lui Nono, cu o voce indiferentă:

– Poți să-mi citești articolul, te rog? Nu am ochelarii la mine.

Éliane, simțindu-mi nervozitatea degetelor, se freacă scurt de Nono, ca pentru a-l saluta, și cere să iasă afară, zgâriind ușa. Nono o mângâie, îi deschide și se întoarce la mine. Trage un scaun ca să se așeze, scotocește prin buzunare, își scoate ochelarii rambursați în totalitate de asigurările sociale și începe să citească, aproape ca un școlar din clasele primare, silabisind. Ca atunci când Léonine era bebeluș și îi citeam din metoda Boscher: *Dacă toate fetele lumii ar vrea să își dea mâna, în jurul mării, ele ar putea face un cerc*. Dar cuvintele nu sunt aceleași ca în cartea mea de colorat.

Victima accidentului mortal de la Brancion-en-Chalon ar fi fost identificată de partenera acesteia. Ar fi vorba de un locuitor din zona Lyonului. Bărbatul ar fi fost găsit fără suflare pe 23 aprilie, la Brancion-en-Chalon. După primele constatări ale jandarmilor, motocicleta sa, o impozantă Hyosung Aquila neagră de 650 cm³ – al cărei număr de înmatriculare a fost șters –, ar fi atins bordura, ducând la căderea pilotului. Acesta purta cască, dar nu era legată. A

doua zi de la dispariție, partenera lui alertase poliția și spitalele din regiune, putându-se astfel stabili legătura.

Suntem întreruși de membrii familiei unui defunct, veniți în grup la cimitir. Unii cântă la chitară. Fiecare ține în mână un balon.

Nono așază ziarul și îmi spune:

– Mă duc eu.

– Și eu vin.

În timp ce-mi pun pardesiul negru, mă întreb dacă trebuie să spun poliției că Philippe Toussaint pleca de la mine.

Doar liniștea, spunea adesea Sasha.

N-am avut deja parte de prea multă suferință? Nu merit și eu liniște?

Chiar dacă-i mort, Philippe Toussaint mă tulbură încă. Îmi amintesc ultimele lui cuvinte și vânătăile lăsate pe mâinile mele.

Vreau să trăiesc în pace. Vreau să trăiesc așa cum m-a învățat Sasha. Aici și acum. Vreau să-mi trăiesc viața. Și să nu dau mereu de un bărbat care nu mi-a fost de nici un folos. Și cu niște părinți ce mi-au luat soarele vieții.

Mașina funerară intră în cimitir și rulează până la cavoul familiei Gambini. Astăzi este îngropat un cunoscut vânzător de la bâlci, Marcel Gambini, născut în anul 1942, în comuna Brancion-en-Chalon. Părinții săi au fost deportați și abia au avut timp să-l ascundă în biserica satului.

Aproape că ajung să doresc ca unii desperați să mai vină să-și ascundă copiii la părintele Cédric. Loteria vieții este, uneori, prost făcută. Aș fi vrut așa de mult să fiu crescută de un bărbat precum părintele Cédric, decât să trec din familie în familie.

Sunt mai bine de trei sute de persoane prezente la înmormântarea lui Marcel, inclusiv chitariști, violoniști și un basist ce cântă în jurul sicriului din repertoriul lui Django Reinhardt. Muzica lor contrastează cu suferința, lacrimile curgând, privirile sobre, siluetele pierdute, aplecate. Toată lumea face liniște atunci când ia cuvântul nepoata lui Marcel, Marie Gambini, o tânără de șaisprezece ani:

– Bunicul avea gustul vatei de zahăr și cel crocant, al merelor caramelizate, miros de clătite și de gofră, dulceața bezelei, a nugalei

și a gogoșilor *churros*³⁵. A cartofilor înmuiți în sarea vieții și a degetelor unsuroase de la bucuriile simple. Va avea mereu zâmbetul copilului care-și ține, victorios, peștișorul roșu într-o pungă. Cu undița într-o mână și balonul în alta, urcat pe un cal de lemn. Bătălia vieții sale asta a fost: să ne ofere tirul cu carabina, tigri din pluș invadându-ne camerele, ore de făcut semne cu mâna copilului din avion, din camionul de pompieri sau din trăsura din cursa de manej. Bunicul era pomponul pe care-l desfaci din curiozitate și primele emoții, primul sărut dat în omida ce se învârte, în castelul bântuit, în labirint. Sărutul din zahăr pudră care ne oferea întotdeauna o avanpremieră pentru carusele rezervate nouă pentru perioada următoare. Bunicul însemna, de asemenea, o voce, a muzicii, locul boemilor citind în palmă. Avea în sânge jazzul țigănesc și a plecat să facă noi acorduri acolo unde noi nu-l putem auzi. Linia vieții de pe mâna lui s-a întrerupt. Nu-ți cer să te odihnești în pace, bunicule dragă, pentru că odihna nu-ți stă în fire. Îți spun doar: distrează-te mult și la orice oră.

Ea îmbrățișează sicriul. Ceilalți din familie fac la fel.

În timp ce Pierre și Jacques Lucchini coboară coșciugul în cavou cu ajutorul corzilor, toți muzicanții cântă *Minor Swing* de Django Reinhardt. Fiecare eliberează balonul propriu și toate se înalță către cer. Apoi, fiecare membru al familiei aruncă bilete de loterie și plușuri pe coșciug.

În seara aceasta nu voi închide porțile cimitirului la ora 19.00. Familia Gambini mi-a cerut permisiunea să rămână lângă mormânt ca să ia cina. Am fost de acord să stea până la miezul nopții. Ca să-mi mulțumească, mi-au oferit zeci de bilete la maneurile de senzație pentru următoarea sărbătoare câmpenească ce are loc la Mâcon peste paisprezece zile. Nu am îndrăznit să refuz. O să le dau nepoților lui Nono.

Nu știu dacă se judecă viața unui om după frumusețea înmormântării sale, dar cea a lui Marcel Gambini este una dintre cele mai frumoase la care mi-a fost dat să asist.

Churros – desert originar din Spania și Portugalia, din aluat prăjit sub formă de bastonașe. Se servesc cu dulceață sau cu alte alimente dulci.

Trebuie să se lase bezna nopții, ca prima stea să apară.

În ianuarie 1996, la patru luni după ce am primit acasă placheta funerară, am pus-o într-o geantă și i-am spus lui Philippe Toussaint că, pentru prima oară, trebuia să muncească, să aibă grijă de barieră timp de două zile. Nu i-am lăsat răgaz să-mi dea replica, întrucât am și plecat la volanul mașinii lui Stéphanie, un Fiat Panda roșu, cu un tigru alb din pluș agățat de oglinda retrovizoare, ca să-mi țină companie.

În mod normal, aveam de făcut un drum de trei ore și jumătate. L-am parcurs în șase ceasuri. A trebuit să mă opresc de mai multe ori. Cât am condus, am ascultat radioul. Am cântat pentru Léonine, imaginându-mi-o în urmă cu doi ani și jumătate, pe bancheta din spate a mașinii familiei Caussin, cu Cocculinul ei în buzunar și cu păpușa în mână.

*Ca albina, ca pasărea,
dintr-o fâlfâire de aripă visul zboară,
Ca norul, ca vântul,
luna coboară agale în noaptea ce se apropie.*

*Focul se întetește în sobe,
Chiar și jarul se duce să se ascundă,
Floarea se închide pe vreme de rouă,
Doar bruma se așterne.*

Privind casele, copacii, drumurile, peisajele, am încercat să-mi închipui ce i-a reținut ei atenția. Oare o fi ațipit pe drum? O fi făcut numere de magie?

În rarele dăți când am urcat amândouă în vreo mașină, era fie a Céliei, fie a lui Stéphanie. Altfel, luam trenul. Noi nu aveam mașină, iar Philippe Toussaint n-avea decât motocicletă. În felul acesta, nu trebuia să ne ducă nicăieri. Și, oricum, unde să ne ducă?

Am ajuns la Brancion-en-Chalon la ora 16.00.

E ora gustării dintre mese, m-am gândit. Poarta casei portarului din cimitir era întredeschisă. Nu am văzut pe nimeni. Nu am strigat. Am vrut s-o găsec singură pe Léonine.

Cimitirul era ca o căutare de comori în sens invers. Groaza era inclusă.

După o jumătate de oră de căutare printre morminte, cu placheta albă în mâini, am reușit să identific careul copiilor, în zona Tiselor. M-am gândit: *Acum trebuia să o pregătesc pe Léonine să intre în clasa a patra, să-i cumpăr rechizite, să completez formularele de înscriere, să-i interzic să se machieze, iar eu sunt aici, ca un suflet chinuit, un suflet rătăcitor, mai mort decât cei morți, căutându-i numele pe un mormânt.*

M-am întrebat multă vreme cu ce am greșit să merit așa ceva. M-am întrebat multă vreme pentru ce a vrut ea să mă pedepsească. Mi-am trecut în revistă toate greșelile. Când n-am știut să o înțeleg, când m-am enervat pe ea, când nu am ascultat-o, când n-am crezut-o, când n-am înțeles că îi era cald sau frig sau când o durea, într-adevăr, gâtul.

I-am îmbrățișat marmura albă unde îi erau scrise numele și prenumele. Nu i-am cerut iertare că nu am putut veni mai devreme. Nu i-am promis că o să revin deseori. I-am zis doar că aș dori să o reîntâlnesc la malul Mediteranei în luna august, că locul acela ar semăna mai mult cu ea decât acesta, de liniște și de lacrimi. I-am promis că o să aflu ce se petrecuse în acea noapte când i-a ars camera.

I-am pus placheta mea funerară: *Dragostea mea, te-ai născut pe 3 septembrie, ai decedat pe 13 iulie, dar pentru mine, tu vei fi mereu 15 august al meu.* Printre flori, poeme, inimioare și îngeri. Alături de o alta, pe care scria: *Soarele a apus prea devreme.*

N-aș putea spune cât timp am stat acolo, dar când am vrut să plec, grilajul cimitirului era închis cu cheia.

A trebuit să bat la ușa portarului. Era lumină în interior. O lumină blândă și difuză. Am încercat să privesc printre gratii, dar draperiile trase m-au împiedicat să văd ceva. A trebuit să bat iar și iar, la ușă, la storuri: nimeni nu a venit. Până la urmă, am împins ușa întredeschisă a casei. Am intrat strigând:

– E cineva acasă?

Nici un răspuns.

Am auzit zgomot la etaj, pași deasupra capului meu și muzică de Bach, întreruptă de vocea unui prezentator de la un post de radio.

Mi-a plăcut imediat casa. Pereții și mirosurile ei. Am închis ușa în spatele meu și am așteptat acolo, nemișcată, privind mobilierul din jurul meu. Bucătăria fusese amenajată ca un magazin de ceaiuri. Pe etajere, vreo cincizeci de cutii erau etichetate. Titlurile fuseseră scrise de mână, cu cerneală. Borcănașe de ceramică pentru ceai, și ele etichetate, corespundeau numelor de pe cutii. Lumânări parfumate fuseseră aprinse.

Cu câteva clipe mai devreme, eram în fața rămășițelor pământești ale fetiței mele, și acum, deschizând o ușă, schimbam complet decorul.

Cred că am așteptat mult timp până am auzit pași pe scări. Am văzut niște șlapi negri, un pantalon negru de in și o cămașă albă. Bărbatul avea cam șaiszeci și cinci de ani. Era metis, fără îndoială un amestec de Vietnam și Franța. N-a fost surprins văzându-mă încremenită în fața ușii sale. A spus doar:

– Scuzați-mă, făceam un duș. Luați loc, vă rog.

Avea o voce asemănătoare cu cea a lui Jean-Louis Trintignant: tulburătoare, melancolică, blândă și senzuală. A continuat cu aceeași voce:

– Scuzați-mă, făceam un duș. Luați loc, vă rog.

De parcă aveam fixată o întâlnire. M-am gândit că mă confunda. Nu i-am putut răspunde fiindcă a adăugat imediat:

– O să vă pregătesc un pahar de lapte de soia cu pudră de fistic și flori de portocal.

Aș fi preferat un shot de votcă, dar nu am făcut mofturi. M-am uitat la el în timp ce turna într-un mixer laptele, punea florile de portocal și pudra. Apoi a umplut un pahar mare cu amestecul obținut, a pus un pai colorat, de parcă eram la ziua de naștere a unui copil, și mi l-a întins. În timp ce a făcut gestul, mi-a zâmbit cum n-am mai văzut niciodată, nici măcar la Célia.

Totul era lung la el: picioarele, brațele, mâinile, gâtul, ochii, gura. Membrele și trăsăturile lui fuseseră trasate cu dublă măsură. Ca ale

celor din clasele primare care măsoară lumea de pe hărțile geografice.

Am început să beau cu paiul și mi s-a părut formidabil să o fac: mi-a amintit de copilăria mea inexistentă, apoi de cea a lui Léonine, ceea ce mi-a inspirat ceva de o blândețe infinită. Am izbucnit în lacrimi. Era pentru prima dată când îmi plăcea să înghit ceva. După data de 14 iulie 1993 îmi pierdusem gustul. Léonine a reușit s-o facă și pe asta: să-mi dispară gustul.

I-am spus:

– Scuzați-mă, grilajul era închis.

Mi-a răspuns:

– Nici o problemă. Așezați-vă.

A luat un scaun și mi l-a adus.

Nu puteam rămâne. Nu puteam pleca. Nu puteam vorbi. Eram incapabilă. Moartea lui Léo îmi luase și cuvintele. Citeam, dar nu eram capabilă să scot o vorbă. Strângeam informația, dar nu ieșea nimic. Viața cuvintelor mele se rezuma la: *Mulțumesc..., bună ziua..., la revedere..., e gata..., scuzați-mă, mă duc să mă culc...* Chiar și pentru a trece testul teoretic și traseul pentru a lua permisul de conducere, nu aveam nevoie să vorbesc: era de-ajuns să bifez răspunsurile bune și să fac corect o parcare.

Stăteam tot în picioare. Lacrimile îmi curgeau pe fundul paharului cu lapte. Bărbatul a îmbibat o batistă cu un parfum numit *Rêve d'Ossian* și mi-a întins-o. Am continuat să plâng ca și cum nu-mi mai puteam reține barierele sufletului, dar lacrimile curse mi-au făcut bine. M-au golit de lucrurile rele, precum transpirația urât mirositoare și toxinele otrăvitoare ieșite din mine. Credeam că am plâns destul, dar mai aveam. Rămâneau lacrimile sărate, murdare. Ca apa stătută, adunată pe fundul unei gropi după ce ploaia trecuse de multă vreme.

Bărbatul m-a ajutat să mă așez și când mâinile lui m-au atins, am simțit o undă de șoc. A trecut în spatele meu și a început să-mi maseze umerii, mușchii trapez, ceafa și capul. Mă atingea de parcă mă îngrijea, de parcă punea benzi calde de leucoplast de-a lungul spatelui meu și pe cap. A șoptit:

– Spatele dumneavoastră este mai tare ca peretele. S-ar putea face escaladări pe el.

Nu am fost niciodată atinsă astfel. Mâinile îi erau foarte calde și degajau o energie insesizabilă care mă pătrundea, de parcă ar fi plimbat o flacără suavă pe pielea mea. Nu am refuzat. Nu am înțeles ce mi se întâmplă. Eram într-o casă dintr-un cimitir, cel unde erau îngropate rămășițele fetei mele. O casă ce-mi amintea o călătorie nefăcută niciodată de mine. Mai târziu am aflat că era vindecător. *Un fel de vraci*, cum îi plăcea lui să spună.

Am închis ochii, sub presiunea mâinilor lui, și am adormit. Un somn profund, întunecat, fără imagini dureroase, fără cearșafuri ude, fără coșmaruri, fără șobolani devorându-mă, fără Léonine șoptindu-mi:

– Mamă, trezește-te, nu sunt moartă.

M-am trezit a doua zi dimineață, întinsă pe canapea, acoperită de o pătură moale și ușoară. Când am deschis ochii, mi-a fost greu să-mi revin, să știu unde mă aflu. Am văzut cutiile de ceai. Iar scaunul unde șezusem era așezat tot în mijlocul camerei.

Casa era goală. Un ceainic fierbinte era pus pe o masă joasă, în fața canapelei. M-am servit și am băut cu înghițituri mici ceaiul delicios de iasomie. Lângă ceainic, pe o farfurie de porțelan, proprietarul casei pusese câteva pișcoturi pe care le-am înmuiat în ceașcă.

La lumina zilei am observat mai bine: casa din cimitir era la fel de modestă ca a mea. Dar proprietarul o transformase în palat grație zâmbetului, amabilității, laptelui de soia cu fistic, lumânărilor și parfumurilor sale.

S-a întors de afară. Și-a agățat în cuier paltonul gros și a suflat în mâini. Și-a întors capul către mine și mi-a zâmbit.

– Bună dimineața.

– Trebuie să plec.

– Unde?

– La mine acasă.

– Unde?

– În estul Franței, lângă Nancy.

– Sunteți mama lui Léonine?

– ...

– V-am văzut la mormântul ei ieri după-amiază. Le cunosc pe mamele lui Anaïs, Nadège și Océane. Pe dumneavoastră v-am văzut pentru prima dată.

– Fetița mea nu este în cimitirul dumneavoastră. Aici nu-i este decât cenușa.

– Nu sunt proprietarul acestui cimitir, doar portarul.

– Nu știu cum faceți asta... Meseria, adică. Una interesantă, mă rog, nu-i interesantă. Deloc.

A zâmbit din nou. Nu exista nici un fel de judecată în privirea lui. Mai târziu, aveam să descopăr că îi pune mereu mai sus pe oamenii cărora li se adresa.

– Dar dumneavoastră ce meserie aveți?

– Sunt paznic la barieră.

– Adică îi împiedicați pe oameni să treacă de cealaltă parte. Eu îi ajut un pic să se ducă.

Am încercat să îi trimit înapoi zâmbetul și mi-a ieșit, așa zice, mai degrabă bine decât rău. Să zâmbesc nu mai știam. Totul la el era bunătate, totul în mine era distrus. Eram o ruină.

– O să vă întoarceți?

– Da. Trebuie să știu de ce a ars camera copiilor în acea noapte...
Îi cunoașteți?

Am ieșit și i-am întins lista cu personalul de la Notre-Dame-des-Prés, scrisă de Philippe Toussaint pe spatele unei note de plată.

Édith Croquevieille, directoare; Swan Letellier, bucătar; Geneviève Magnan, femeie de serviciu; Éloïse Petit și Lucie Lindon, instructoare; Alain Fontanel, muncitor.

– Mai veniți la mormântul lui Léonine?

– Nu știu.

La opt ore după întâlnirea noastră, am primit un plic de la el:

Doamnă Violette Toussaint,

Vă rog să primiți lista de nume, uitată de dumneavoastră pe masa mea. În plus, v-am pregătit un săculeț cu amestec de ceai: fistic, ceai verde, petale de iasomie și de trandafiri. Dacă nu voi fi prezent când veniți, luați-l singură, ușa este mereu deschisă. Am pus săculețul pe etajera galbenă, în dreapta ceainicului din fontă; are scris numele deasupra: Ceai pentru Violette.

*La dispoziția dumneavoastră,
Sasha H.*

Acest bărbat mi s-a părut ieșit direct dintre paginile unui roman sau dintr-un azil. Ceea ce înseamnă cam același lucru. Ce făcea într-un cimitir? Nici nu știam măcar că exista meseria de portar de cimitir. Pentru mine lucrurile legate de moarte se rezumau la gropari, cu tenul precum ceara și haine negre, cu un corb pe umăr, dacă acolo nu era pus un sicriu.

Dar era ceva mult mai tulburător. L-am recunoscut scrisul de pe plic și stilul. El mi-a trimis placheta: *Dragostea mea, te-ai născut pe 3 septembrie, ai decedat pe 13 iulie, dar pentru mine, tu vei fi mereu 15 august al meu*, pentru a fi depusă pe mormântul micuței mele Léo.

Cum de știa de existența mea? Cum de cunoștea datele, mai ales pe cea a fericirii mele? Era deja acolo când copiii au fost înmormântați? De ce se interesa de aceste fetițe? De mine? De ce m-a atras până la cimitir? De ce se amesteca? Începusem să mă întreb dacă nu m-a închis intenționat în cimitir, doar ca să intru în casa lui.

Viața mea era un câmp de ruine, iar în mijlocul lor, un soldat necunoscut îmi trimisese o plachetă funerară și o scrisoare.

Da, războiul era aproape de sfârșit. O simțeam. Nu-mi voi mai reveni niciodată de la moartea fetiței mele, dar bombardamentele încetaseră. Voi trăi și perioada de după război. Cea mai lungă, mai grea, mai nefastă... Când zici că te ridici, dai nas în nas cu o fată de vârsta ei și cazi iar. Când dușmanul a plecat și când nu mai găsești nici un sens în cele ce ți-au mai rămas. Tristețe. Dulapuri goale. Fotografii care o fixează în perioada copilăriei. Toate celelalte cresc, chiar și arborii, și florile, dar nu și ea.

Începând cu ianuarie 1996, l-am anunțat pe Philippe Toussaint că din acea clipă mă voi duce la cimitirul Brancion-en-Chalon două duminici pe lună: voi pleca dimineața și voi veni seara.

A oftat. A ridicat ochii spre cer de parcă ar fi spus: *Va trebui să lucrez două zile pe lună*. A adăugat că nu înțelegea ce se întâmplă: nu am fost la înmormântare și deodată mi-a venit o toană. Nu i-am răspuns. La ce să răspund? La cuvântul *toană*? După părerea lui, să

mă duc să mă reculeg la mormântul fetei mele era un capriciu, o fantezie.

Christian Bobin a spus: *Cuvintele ucise se duc să urle în adâncul nostru.*

El nu a spus-o chiar așa. Dar eu eram plină de liniști urlând în adâncul meu. Mă trezeau noaptea. M-au făcut să mă îngraș, să slăbesc, să îmbătrânesc, să plâng, să dorm toată ziua, să beau ca o fântână fără fund, să mă dau cu capul de pereți și de uși. Dar am supraviețuit.

Prosper Crébillon a spus: *Cu cât durerea e mai mare, cu atât este mai mareț să trăiești.* Murind, Léonine făcuse să dispară totul în jurul meu, cu excepția mea.

Ca un zbor de rândunică la venirea iernii, sufletul tău s-a ridicat, fără speranța de a se mai întoarce.

Julien Seul stă în picioare, în pragul porții mele. Cea dinspre grădina de zarzavat, în spatele casei.

– Vă văd pentru prima dată în tricou. Vă dă un aer tineresc.

– Și pe dumneavoastră vă văd pentru prima dată în haine colorate.

– Pentru că sunt acasă, în grădina mea. În spatele acestui perete nu vine nimeni. Rămâneți pentru mai mult timp?

– Până mâine. Ce mai faceți?

– Ca un paznic de cimitir.

Îmi zâmbește.

– Este o grădină frumoasă.

– Din cauza îngrășămintelor. Pe lângă cimitire totul crește foarte repede.

– Nu vă știam așa caustică.

– Pentru că nu mă cunoașteți.

– Poate că vă cunosc mai bine decât ați crede.

– Nu înseamnă că dacă scotociți în viața oamenilor, îi și cunoașteți, domnule comisar.

– Pot să vă invit la cină?

- Doar dacă îmi povestiți finalul poveștii.
- Care poveste?
- Dintre Gabriel Prudent și mama dumneavoastră.
- Trec să vă iau la ora 20.00. Și să nu vă schimbați: rămâneți în haine colorate.

Aceste câteva flori în amintirea timpului trecut.

Am intrat la Sasha. Am deschis săculețul de ceai, am închis ochii și am inspirat mirosul conținutului. O să revin oare la viață în această casă din cimitir? Era pentru a doua oară când pătrundeam în interior și simțeam din nou mirosul ce aproape mi-a alungat forța întunericii în care trăiam un simulacru de viață de la moartea lui Léo.

Așa cum indicase Sasha în scrisoare, săculețul de ceai era pus pe etajera galbenă, lângă ceainicul din fontă. Îi pusese o etichetă, ca pe caietele școlarelor: *Ceai pentru Violette*. Dar ce nu a scris el în scrisoare era că sub săculețul de ceai pusese, de asemenea, un plic rezistent, cu numele meu pe el. Nu era ștampilat. Am descoperit mai multe pagini în interior.

La început am crezut că era lista persoanelor decedate recent și că numele *Toussaint* înscris pe plic putea corespunde mormintelor unde să pună florile pentru ziua Tuturor Sfinților. Apoi, am înțeles.

Sasha a adunat datele personalului de la Notre-Dame-des-Prés, prezent în noaptea de 13 spre 14 iulie 1993. Directoarea, Édith Croquevieille; bucătarul, Swan Letellier; femeia de serviciu, Geneviève Magnan; cele două instructoare, Éloïse Petit și Lucie Lindon; muncitorul Alain Fontanel.

În afară de directoare, descopeream pentru prima dată chipul celor care mi-au văzut fata pentru ultima oară.

Se vorbise despre dramă la jurnalul televizat de la ora 20.00. Pe toate canalele. Fusese arătată o fotografie cu castelul Notre-Dame-des-Prés, cu lacul și poneii. Și s-au tot repetat aceleași cuvinte-cheie: dramă, incendiu accidental, patru copii și-au găsit sfârșitul, tabăra de vacanță. Copiii au fost mai multe zile la rând pe prima pagină din *Journal de Saône-et-Loire*. Am frunzărit articolele aduse de Philippe Toussaint a doua zi după înmormântare. Portretele copiilor, zâmbete pline de găuri, dinți luați de Zâna Măseluță, fericita

de ea. Noi, părinții, nu mai aveam nimic. Mi-aș fi dat viața să știu unde era ascunzătoarea Zânei, să-i recuperez dințișorii, să recuperez o parte din zâmbetul fetei. Dar nu era în articolele acelea nici o fotografie cu membrii personalului.

Directoarea, Édith Croquevieille, avea părul grizonant, adunat într-un coc, purta ochelari și zâmbea cumpătat la obiectiv. Se simțea că fotograful i-a dat aceste indicații: *Zâmbiți, dar nu prea mult. Trebuie să fiți considerată simpatică, demnă de încredere și calmă.* Știam acest clișeu, era pe spatele broșurii publicitare primite de la mama Toussaint cu câțiva ani mai devreme. Broșura dădea încredere. La fel ca acelea din magazinele de pompe funebre.

Doar profesionalismul nostru nu pleacă niciodată în vacanță.

De câte ori nu m-am certat eu că n-am știut să citesc printre rânduri?

Pe portretul lui Édith Croquevieille era indicată adresa.

Poza lui Swan Letellier era dintr-o cabină foto. Cum o fi făcut Sasha rost de ea? Ca și pentru directoare, Sasha a notat adresa bucătarului. Dar nu părea adresa lui personală. Numele unui restaurant din Mâcon, Colțul cu bușteni. Swan trebuia să aibă cam treizeci și cinci de ani, părea slab, ochii migdalați, genul de bărbat deopotrivă frumos și tulburător, un chip drăguț, buze fine, privire fățarnică.

Fotografia lui Geneviève Magnan, femeia de serviciu, fusese făcută la o nuntă. Femeia purta o pălărie caraghioasă, cum poartă câteodată soacrele. Era prea mult și prea prost machiată. Geneviève Magnan avea cam cincizeci de ani. Această femeie mică și grasă, strânsă de gât cu taiorul ei cu flori albastre, i-a servit, fără îndoială, ultima masă lui Léo. Sunt sigură că Léo i-a mulțumit, pentru că era bine-crescută. Așa am învățat-o, fusese preocuparea mea principală: să spună mereu *bună ziua, la revedere, mulțumesc.*

Cele două instructoare, Éloïse Petit și Lucie Lindon, pozau împreună în fața liceului. În fotografie aveau cam șaisprezece ani. Două tinere răutăcioase și fără griji. Or fi luat cina și ele la aceeași masă cu cei mici? La telefon, Léo îmi spusese că una dintre instructoare îmi seamănă *mult*. Și, totuși, nici Éloïse și nici Lucie, ambele blonde cu ochi albaștri, nu-mi semănav.

Chipul muncitorului Alain Fontanel fusese decupat dintr-un ziar. Purta un tricou de fotbalist. Pozase, înghesuit între alți jucători, în fața unei mingi. Avea un aer fals de Eddy Mitchell.

Tot o adresă mâzgălită cu cerneală albastră sub fiecare portret. Cele ale Geneviève Magnan și Alain Fontanel erau identice. Și tot același scris ca și pe coletul cu placheta funerară, pe scrisoare și pe etichetele de pe cutiile de ceai.

Cine era paznicul acesta de cimitir care mă atrăsese până aici? Și de ce?

L-am așteptat, nu s-a întors. Am pus ceaiul în săculeț, la locul lui, la fel ca și plicul cu portretele și numele celor prezenți în noaptea aceea. Am făcut apoi turul cimitirului, să-l găsesc pe Sasha. M-am întâlnit cu necunoscuți ce udau plante, cu plimbăreți. M-am întrebat cine era îngropat aici pentru fiecare. Am încercat să ghicesc privindu-le chipul. O mamă? Un văr? Un frate? Un soț?

După o oră de rătăcire pe alei în căutarea lui Sasha, am ajuns la careul copiilor. Am trecut pe lângă îngeri și am mers până la mormântul lui Léo. Am revăzut prenumele fetei mele pe plachetă – același cusut de mine pe dosul hainelor înainte de a i le aranja în valiză. Așa era regulamentul, altfel direcțiunea taberei nu își asuma nici o răspundere în caz de furt sau de dispariție. Față de ultima dată, începuse să apară puțin mușchi pe marmură, într-o zonă de umbră. Am îngenuncheat și l-am șters cu dosul mânecii.

*Pentru mine, iată, au trecut ani, dar uite că zâmbetul tău strălucitor
prelungeste viața trandafirului cu vara lui cea frumoasă.*

Irène Fayolle și Gabriel Prudent au intrat în primul hotel ieșit în cale, la câțiva kilometri de gara din Aix. Hôtel du Passage. Au ales camera albastră. Ca titlul romanului lui Georges Simenon. Erau și altele: camera Josefinei, camera Amadeus, camera Renoir.

La recepție, Gabriel Prudent a comandat pentru servit în cameră paste și vin roșu pentru patru persoane. S-a gândit că după ce fac dragoste îi apucă foamea. Irène Fayolle l-a întrebat:

– De ce pentru patru persoane? Nu suntem decât noi doi.

– Păi, dumneavoastră o să vă gândiți cu siguranță la soț, eu la soție, așa că măcar să-i invităm să înfulece și ei. În felul acesta o să evităm cuvintele nespuse, *lăcrimoasele* și toate celelalte.

– Ce sunt *lăcrimoasele*?

– E un cuvânt inventat de mine, pentru a strânge laolaltă melancolia, vina, regretele, pașii înainte și pașii înapoi. Tot ce ne strică viața! Ce ne împiedică să avansăm.

S-au îmbrățișat. S-au dezbrăcat, ea a vrut să facă dragoste pe întuneric, el a zic că nu are rost, că la tribunal a dezbrăcat-o de mai multe ori cu privirea, că îi știa deja curbele, trupul.

Ea a insistat:

– Sunteți un bun vorbitor.

– Evident.

El a tras draperiile albastre ale camerei albastre.

Cineva a bătut la ușă: room-service. Au mâncat, au băut, au făcut dragoste, mâncat, băut, făcut dragoste, mâncat, băut, făcut dragoste. S-au bucurat unul de celălalt, vinul i-a făcut să râdă, s-au bucurat, au râs, au plâns.

Au hotărât de comun acord să nu mai iasă niciodată din cameră. Și-au zis că a muri împreună, acolo și atunci, ar putea fi SOLUȚIA. Au luat în calcul fuga, dispariția, o mașină furată, un tren, un avion. Undeva în afara țării.

Au decis că ar fi bine să plece în Argentina. Precum criminalii de război. Pe ea a luat-o somnul. El a rămas treaz, a fumat țigară după țigară, a comandat a doua sticlă de vin alb și cinci porții de desert.

Ea a deschis ochii, l-a întrebat cine era al treilea invitat, în afara soțului ei și soției lui, iar el i-a răspuns:

– Iubirea noastră.

Au mers împreună la baie. Întorcându-se spre pat, au decis să danseze. Au dat drumul la radio-deșteptător și au aflat despre Klaus Barbie♦ că a fost extrădat în Franța pentru a fi judecat. Gabriel Prudent a pronunțat cuvintele:

– S-a făcut, în sfârșit, dreptate. Trebuie să sărbătorim.

Au comandat șampanie. Ea a spus:

– Vă cunosc de douăzeci și patru de ore și tot mănânc întruna. Poate că ar fi mai bine să ne vedem cu burta goală.

Au dansat pe melodia *Vin să te iau* a lui Gilbert Bécaud.

Ea a adormit pe la 4.00 dimineață și a deschis din nou ochii pe la 6.00. El tocmai adormise.

Mirosea a tutun și a alcool în cameră. Ea a auzit păsările cântând. Le-a urât.

Nu lăsa noaptea să plece. Cuvintele acestea i-au venit în minte. Johnny Hallyday, la ora 6.00 dimineață, în camera albastră. A încercat să-și amintească versurile cântecului: *Nu lăsa noaptea să plece, astăzi, până la sfârșitul nopții, nu lăsa noaptea să plece...* Și nu a mai știut continuarea.

El era cu spatele: ea l-a mângâiat, a respirat aproape de el, ceea ce l-a trezit. Au făcut dragoste. Au adormit la loc.

I-au sunat de la recepție la ora 10.00, ca să știe dacă păstrau camera sau o eliberează. Dacă doreau să o elibereze, trebuiau să o facă până la prânz.

Fiecare zi care trece țese firul invizibil al amintirilor tale.

În aripa stângă, la parter, pe culoarul principal, sunt trei camere una lângă alta, fiecare cu două paturi suprapuse, cu toalete și chiuvete pentru cei cazați, plus o cameră rezervată personalului. La etajul unu, trei camere una lângă alta, cu două paturi suprapuse fiecare, cu toalete și chiuvete pentru cei cazați, plus cinci camere rezervate personalului.

În noaptea de 13 spre 14 iulie 1993, toate camerele erau ocupate.

Camera lui Édith Croquevieille (directoare și instructoare), a lui Swan Letellier (personal auxiliar), a lui Geneviève Magnan (personal auxiliar), a lui Alain Fontanel (personal auxiliar) și a lui Éloïse Petit (instructoare) se găseau la primul etaj. Camera lui Lucie Lindon (instructoare) era la parter.

Anaïs Caussin (șapte ani), Léonine Toussaint (șapte ani), Nadège Gardon (opt ani) și Océane Degas (nouă ani) ocupau camera 1 de la parter. Ele au ieșit fără permisiune din cameră și fără să facă zgomot, ca să nu-și trezească instructoarea (Lucie Lindon), care dormea în una din camerele legate de a lor. S-au dus în bucătăria situată la cinci metri de camera lor, la capătul culoarului principal. Au deschis unul dintre frigidere și au vărsat lapte într-o caserolă de doi litri din inox, ca să îl pună la fiert. Au folosit o plită cu opt ochiuri (două electrice și șase pe gaz). Au aprins unul dintre ochiurile pe gaz, cu ajutorul chibriturilor din preajmă. Au scotocit în cămara din bucătărie, după pudră de ciocolată, și în dulapul de vase, după patru boluri unde să verse laptele cald.

Și-au luat, fiecare, bolul de lapte cald în cameră (Cele patru boluri au fost găsite în camera 1 – erau din ceramică neinflamabilă.)

Cele patru au pus caserola din inox pe flacăra ochiului cu gaz și, din neatenție, nu au stins focul, ci l-au redus la minim.

Mânerul de plastic al caserolei din inox a început să se topească, apoi a luat foc (caserola a fost găsită, inoxul fiind neinflamabil).

După zece minute (timp aproximativ estimat), flăcările degajate de mânerul de plastic au început să ajungă la obiectele situate deasupra, în partea dreaptă a aragazului. Plasticul din compoziția obiectelor s-a dovedit extrem de toxic. Iar compușii organici (lacuri și vopsele), foarte volatili.

S-a mai constatat că cei patru copii nu închiseseră ușile bucătăriei și nici ale camerei lor. Între momentul când cele patru victime au plecat din bucătărie și momentul când gazele toxice au invadat bucătăria, culoarul și camera lor s-au scurs între douăzeci și cinci și treizeci de minute.

Cum am arătat mai sus, camera 1 era situată la aproximativ cinci metri de bucătărie. Emanațiile de gaze toxice produse de arderea obiectelor din bucătărie au dus cei patru copii la comă rapidă, provocându-le decesul prin asfixie și otrăvire.

Cele patru trupuri au fost găsite calcinate în patul lor. Dormeau deja când au inhalat gazele toxice, ceea ce le-a fost fatal.

Camera 1 a luat foc când una dintre ferestre a explodat și a provocat un curent de aer.

Din cauza deflagrației și a temperaturii foarte mari, toate geamurile au explodat, ceea ce a permis gazelor toxice să iasă, în parte, spre exterior. Celelalte camere (care aveau toate ușile închise) de la parter nu au fost afectate.

Instructoarea (Lucie Lindon), aflată în camera de lângă cea a celor patru victime, a trecut imediat la evacuarea camerelor de la parter, unde dormeau opt copii (au scăpat nevătămați), camerele fiind neatinse de incendiu.

Lucie Lindon n-a avut posibilitatea de a intra în camera 1.

După ce s-a asigurat că toți ocupanții primului etaj (doisprezece copii și cinci adulți) erau sănătoși, Lucie Lindon a alertat pompierii.

A fost mai dificil decât de obicei să ajungă pompierii la tabără, pentru că fuseseră solicitați pentru a asigura securitatea populației în timpul unei sărbători câmpenești cu foc de artificii trase la zece kilometri de locul numit La Clayette.

Alain Fontanel și Swan Letellier au încercat din nou să intre în camera 1, prin toate mijloacele, dar zadarnic. Căldura și înălțimea flăcărilor erau prea mari.

Între alerta telefonică a lui Lucie Lindon și sosirea pompierilor s-au scurs douăzeci și cinci de minute. Apelul a fost dat la 23.25, iar pompierii au ajuns la locul incendiului la 23.50.

O mare parte din aripa stângă fusese deja distrusă de flăcări.

Au fost necesare trei ore pentru a neutraliza incendiul.

Ținând cont de vârsta fragedă a celor patru victime și de starea avansată de calcinare a corpurilor, nu s-a mai putut face identificarea cu ajutorul amprentelor dentare.

Aceasta a fost situația, conform anchetei.

Cam așa era scris, cu aproximație, în raportul jandarmeriei redactat pentru procuror.

Același lucru a fost spus și în cursul procesului (la care n-am asistat) – și ce mi-a repetat Philippe Toussaint.

Așa s-a scris în ziare (nu le-am citit).

Cuvinte reci, fără patos, precise. Fără dramatism, fără lacrimi, slabe și derizorii arme, pentru că există dureri ce nu plâng decât în interior.

Édith Croquevieille a fost condamnată la doi ani de închisoare, din care unul cu executare, pentru că accesul la bucătărie nu fusese blocat și pentru că podelele, pereții și plafoanele de la Notre-Dame-des-Prés erau acoperite cu materiale deteriorate. Nu s-a spus sau scris explicit că erau de vină copiii. Nu poți acuza patru victime de șapte, opt și nouă ani. Dar pentru mine era un fapt subînțeles prin pedeapsa mică primită de directoare.

Problema ce mi-a sărit imediat în ochi din rapoartele experților era că Léonine nu consuma lapte, îi provoca scârbă. O singură înghițitură îi era de ajuns ca să vomite.

Aici se odihnește cea mai frumoasă floare din grădina mea.

În timp ce privesc peștii colorați din acvariul imens ce acoperă tot peretele restaurantului chinezesc *Le Phénix*, mă gândesc la Golful Sormiou. La soare, la frumusețea luminii.

– Vă duceți des la scăldat la Marsilia?

– Când eram puști, mergeam des.

Julien Seul mă servește din nou cu un pahar de vin.

– Hôtel du Passage, camera albastră, vinul, paste, momentele de dragoste cu Gabriel Prudent, sunt toate scrise în jurnalul mamei dumneavoastră?

– Da.

Scoate un carnețel din buzunarul interior. Datorită copertei solide, de culoare albastră marin, seamănă cu volumul premiat cu Goncourt în 1990, *Câmpurile de onoare*³⁶, primit în dar de la Célia.

– Vi l-am adus. Am pus niște foi colorate între paginile care vă privesc.

– Adică?

– În jurnal mama vorbește despre dumneavoastră. V-a văzut de mai multe ori.

Deschid carnețelul la întâmplare, privesc pe fugă scrisul cu cerneală albastră.

– Păstrați-l. O să mi-l dați mai târziu.

Îl aranjez în fundul poșetei.

– O să am grijă de el... Ce ați descoperit despre viața paralelă a mamei dumneavoastră citind jurnalul?

– Parcă citeam povestea altei persoane, o necunoscută. Și apoi, tatăl meu a murit de multă vreme. A intervenit termenul de prescripție, cum se spune.

– Și nu vă deranjează că nu se odihnește împreună cu tatăl dumneavoastră?

– La început mi-a fost greu. Acum este acceptabil. Până la urmă, nu v-aș fi cunoscut niciodată.

– Vă spun încă o dată că nu sunt sigură că ne cunoaștem. Ne-am întâlnit, atât.

– Atunci, să facem cunoștință.

– Cred că am nevoie să beau ceva.

Dau repede pe gât paharul pe care tocmai mi l-a întins.

– De obicei, beau încet, dar acum e imposibil. Și apoi, mai este modul dumneavoastră de a mă privi. Nu știu niciodată dacă vreți să mă arestați sau să mă luați de nevastă.

Izbucnește în râs.

– Păi, căsătorită sau arestată e cam același lucru, nu?

– Sunteți căsătorit?

– Divorțat.

– Aveți copii?

– Unul.

– Câți ani are?

– Șapte.

S-a lăsat un moment lung de tăcere.

– Vreți să facem cunoștință la hotel?

A rămas mirat de întrebarea mea. Mângâie cu degetele fața de masă din bumbac. Îmi zâmbește din nou.

– Să mergem împreună la un hotel era unul dintre proiectele mele pe termen mediu sau lung... Dar, dacă faceți această propunere, putem reduce intervalul.

– Hotelul este începutul călătoriei.

– Nu: hotelul este călătoria deja.

Les Champs d'honneur, roman de Jean Rouaud

Nu-mi plângeți moartea. Mai bine celebrați-mi viața.

A doua oară când l-am văzut pe Sasha, se afla în grădina lui de legume.

Am intrat în casa lui, unde totul era în dezordine. Chiuveta plină până la refuz cu vase murdare, cești împrăștiate oriunde, ceainice goale. Pe măsuța joasă erau numeroase hârtii risipite. Cutiile de ceai miroseau la fel de bine.

Am auzit zgomot în urma mea. Muzică clasică de afară. Poarta înspre grădină era larg deschisă la capătul bucătăriei. Am văzut lumina soarelui intrând.

Sasha era în vârful unei scări sprijinite pe un corcoduș. Culegea fructele dulci într-un sac pentru cartofi, din iută. Când m-a văzut, mi-a zâmbit cu surâsul lui inegalabil. Mă întrebam cum este posibil să pari atât de fericit într-un loc așa de trist.

I-am mulțumit imediat pentru săculețul de ceai și pentru lista personalului de la Notre-Dame-des-Prés. Mi-a răspuns:

- Pentru puțin.
- Cum ați făcut să găsiți fotografiile și adresele acestor oameni?
- N-a fost foarte greu.
- Pe Édith Croquevieille și pe ceilalți îi cunoașteți?
- Eu știu pe toată lumea.

Voiam să-i pun mai multe întrebări despre *acești oameni*. Dar n-am putut.

– Parcă sunteți o vrăbiuță, un pui căzut din cuib, vă e teamă să nu vă vadă cineva. Dați-vă mai aproape, o să vă spun ceva.

– De unde ați știut adresa mea? De ce mi-ați trimis placheta funerară?

– Prietena noastră, Célia, mi-a dat-o.

– O știți pe Célia?

– Acum câteva luni a venit în cimitir să pună o plachetă pe mormântul micuței dumneavoastră. M-a întrebat unde e mormântul,

am mers cu ea. Mi-a zis că îşi imaginează cuvintele pe care le-aţi fi cerut personal să fie gravate, dacă aţi fi venit aici. Nu reuşea să înţeleagă de ce nu aţi pus niciodată piciorul în cimitir. Spunea că v-ar face bine, fără îndoială. Mi-a vorbit multă vreme despre dumneavoastră. Mi-a spus că sunteţi distrusă. Aşa că am avut această idee. I-am cerut permisiunea să vă trimit placheta pentru a vă determina să veniţi să o depuneţi aici. A ezitat multă vreme, dar până la urmă mi-a dat acordul.

A luat un termos pus la capătul uneia dintre alei din grădină şi mi-a turnat ceai într-un pahar de bucătărie, şoptind: *lasomie şi miere*.

– Am avut prima mea grădină la nouă ani. Un metru pătrat de flori. Mama a vrut să mă înveţe să semăn, să stropesc, să recoltez. Am simţit că-mi plăcea. Îmi zicea mereu: *Nu judeca fiecare zi după recolta adunată, ci după seminţele pe care le semeni*.

A tăcut câteva clipe, m-a strâns uşor de braţ şi m-a privit drept în ochi.

– Vedeţi grădina aceasta? O am de douăzeci de ani. Nu-i aşa că-i frumoasă? Vedeţi toate legumele? Culoarele ei. Grădina are şapte sute de metri pătraţi, adică şapte sute de metri pătraţi de bucurie, iubire, sudoare, curaj, voinţă şi răbdare. O să vă învăţ să vă ocupaţi de ea şi, când veţi şti, am să v-o încredinţez.

I-am răspuns că nu înţelegem. Şi-a scos mânuşile şi mi-a arătat verigheta de pe deget.

– Vedeţi verigheta asta? Am găsit-o în prima mea grădină de legume.

M-a dus sub o pergolă acoperită de iederă şi mi-a arătat un scaun vechi, unde să mă aşez. A luat şi el loc în faţa mea.

– S-a întâmplat într-o duminică. Poate că aveam vreo douăzeci de ani. Îmi plimbam câinele nu departe de blocurile pentru săraci unde locuiam la periferia Lyonului. M-am îndepărtat de parcări şi am luat-o la întâmplare pe un drum. Era ca la ţară, câteva pâlcuri de iarbă în mijlocul betonului, foarte uscate, deloc atractive, şi o insulă de copaci bătrâni. La capătul drumului am dat de un grup de oameni aşezaţi sub un stejar, curăţând fasole pe o masă veche acoperită de o pânză cerată. Ceea ce m-a uimit era faptul că păreau fericiţi. Erau nişte vecini din blocurile pentru săraci, îi şi cunoşteam din vedere,

oameni care nu zâmbeau așa când îi întâlneam în lift. În jurul lor am văzut grădinile cu garduri făcute din toate resturile. Creșteau acolo fructe și legume. Am înțeles că acele bucăți de teren și puțul aferent le aduceau zâmbetul. I-am întrebat dacă aş putea avea și eu o grădină ca a lor. Mi-au răspuns să sun la primărie, că ei închiriau de acolo parcelele pentru a avea o bucată de pâine și că mai erau unele disponibile mai în spate. Mi-am săpat mândru parcela în octombrie și am acoperit-o cu gunoi de grajd. În iarna următoare, mi-am făcut răsaduri în pahare goale de iaurt. Dovleci, busuioc, ardei grași, vinete, roșii, castraveți. Mă vedeam departe. Aveam ambiția să cultiv legumele mele. Le-am plantat în primăvară. Am făcut cum scria în manualele de grădinărit, dar am avut grijă de plante cu mintea, nu cu sufletul. Fără să fiu atent la fazele lunii, la ger, ploaie, soare. Am semănat, de exemplu, morcovi și cartofi în aceeași parcelă. Am așteptat să crească. Treceam doar din când în când să ud. Mă bazam pe ploaie.

Bineînțeles că nu a crescut nimic. Nu înțelesesem că trebuia să-mi petrec zilele în grădină pentru ca magia să se întâmple. Nu înțelesesem că buruienile, cele din preajma legumelor, dacă nu le îndepărtezi în fiecare zi, sorb toată apa, iau toată viața din jur.

S-a ridicat să se ducă la bucătărie și s-a întors cu pișcoturi cu fistic într-o farfurie din porțelan.

– Mâncați, sunteți așa de slabă.

I-am spus că nu mi-e foame, el a răspuns:

– Nu contează.

Am gustat prăjiturile zâmbind, apoi a reluat povestea:

– Ca și cum grădina mea râdea de mine, în septembrie a crescut doar un morcov. Unul singur! Am văzut plantele îngălbenindu-se, ofilindu-se, în pământul uscat și prost aerat. Un pământ de la care nu am înțeles nimic. Am scos morcovul, copleșit de rușine, gata să-l arunc la găini, când am văzut că în jurul bieteii mele legume deformate era o verighetă din argint. O verighetă adevărată, pierdută de cineva de ani buni în grădina mea. Am curățat morcovul de pământ, l-am rupt și am scos verigheta. Am interpretat-o ca pe un semn. Era ca și cum îmi ratasem primul an de căsătorie, pentru că

nu o înțelesesem pe soția mea, dar îmi rămăseseră alți zeci de ani
ca să o fac fericită.

Ea își ascundea lacrimile, dar împărțea zâmbete.

Să spăl rufele cu detergent praf, să le scot la uscat, mai puțin puloverele, să le pliez calde încă, să le aranjez pe culori, pe rafturi. Să fac cumpărăturile, pasta de dinți cu fluor, revista *Auto-moto*, lame de ras *Gillette*, șampon antimătăreață cu mușetel, spumă de ras pentru păr aspru, balsam de rufe, cremă de pantofi, săpun *Dove*, baxuri de bere blondă, ciocolată cu lapte, iaurturi cu vanilie.

Lucruri dragi lui. Mărci preferate de el.

În baie, peria mea de păr și piepteni proprii. O pensetă de epilat și o unghieră gata pregătite.

Bagheta, cu coajă tare. Toate condimentele. Să tai carnea fără să respir pe nas. Să o rumenesc și să o fierb pe fundul unei cratițe din fontă. Să ridic capacul și să supraveghez bucățile de animale moarte, să torn făină, să le pun în farfurie, cu frunze de dafin plutind în sosul de ceapă.

Să servesc.

Să nu mănânc decât legume, paste, piure.

Să nu mănânc doar garniturile. Ceea ce sunt și eu: o garnitură.

Să slujesc.

Să spăl pe jos, să curăț în bucătărie. Să dau cu aspiratorul. Să aerisesc. Să șterg praful. Să schimb imediat canalul la televizor când lui nu-i place programul. Să opresc muzica. Să nu fie niciodată muzică atunci când el e prin preajmă: cântăreții mei *de rahat* îi dau dureri de cap.

El pleacă la plimbare, eu rămân acasă. Adorm. El intră târziu. Mă trezește făcând zgomot, nu este atent la apa ce curge în chiuvetă, la jetul de pipi pe fundul vasului de toaletă, la ușile trântite. Se lipește de mine. Are mirosul unei alte femei. Mă prefac că dorm. Dar câteodată mă dorește. În ciuda întâlnirii cu cealaltă, de care tocmai se despărțise. Se împinge în mine, forțează, mormăie. Închid ochii. Mă gândesc aiurea, plec să înot în Mediterana.

Doar de așa ceva am avut parte. Doar de acest miros. De vocea, cuvintele și obiceiurile lui. Ultimii ani ai vieții mele cu el au ocupat în amintirile mele mai mult decât primii, care au trecut repede, anii scurți, fără probleme și fără griji că nu există iubire. Când tinerețea mea și a lui se amestecau.

Philippe Toussaint m-a îmbătrânit. Să fii iubit înseamnă să rămâi tânăr.

Este prima dată când fac dragoste cu un bărbat delicat. Înainte de Philippe Toussaint, am mai făcut cu câțiva tineri din cămin și de la Charleville. Niște stângaci, vieți intersectate ale unor loviți de soartă. Făceau mult zgomot, dar nu știau să mângâie. Au învățat prost franceza din manuale, au învățat să facă prost dragoste.

Julien Seul știe să iubească.

Doarme. Îi aud respirația, este un fel nou de suflu.

Îi urmăresc pielea, îi savurez gesturile, mâinile pe trupul meu, una pe umăr, alta pe coapsa dreaptă. Este peste tot lipit de mine. În afara mea. Dar nu în mine.

Doarme. Câte vieți mi-ar trebui ca să ajung să dorm cu cineva? Să am suficientă încredere să închid ochii și să alung sufletele care mă urmăresc. Sunt goală sub cearșaf. Corpul meu n-a mai fost gol sub cearșaf din negura timpurilor.

Mi-a plăcut mult acest moment de dragoste, acest impuls al vieții.

Acum vreau să plec acasă. Aș vrea să mă întâlnesc cu Éliane, aș vrea singurătatea patului meu. Mi-ar plăcea să ies din camera de hotel fără să-l trezesc și să fug. Să-i spun la revedere mâine-dimineață îmi pare de neconceput. O întâlnire față în față aproape la fel de greu de acceptat ca atunci când încrucișam privirea lui Stéphanie când am pierdut-o pe Léonine.

Ce să-i spun?

Am golit o sticlă de șampanie ca să căpătăm curaj, să ajungem să ne atingem. Eram înspăimântați unul de altul. Asemenea oamenilor care se plac cu adevărat. Ca Irène Fayolle și Gabriel Prudent.

Nu vreau o poveste de iubire. Am trecut de vârsta pentru așa ceva. Am ratat trenul. Biata mea viață amoroasă este ca o pereche veche de pantofi aranjată în fundul dulapului. Nu i-am aruncat niciodată,

dar nici nu-i voi mai purta vreodată. Nu-i grav. Nimic nu-i grav, în afară de moartea unui copil.

Am toată viața în față, dar nu și iubirea unui bărbat.

Când te deprinzi să trăiești singur, nu mai poți trăi în doi. Sunt sigură de asta.

Suntem la douăzeci de kilometri de Brancion-en- Chalon, chiar lângă Cluny, la Hotelul *Armance*. Nu o să mă întorc pe jos. O să iau un taxi. O să cobor la recepție și o să comand un taxi.

Gândul m-a impulsionat. Mă strecor din pat cât mai ușor cu putință. Ca atunci când dormeam cu Philippe Toussaint și nu voiam să-l trezesc.

Îmi pun rochia, îmi iau poșeta și ies din cameră cu pantofii în mână. Știu că mă privește plecând. Are eleganța de a nu-mi spune nimic și lipsa de tact de a nu mă opri din drum.

Am fost nepoliticoasă. Așa gândesc despre mine.

În taxi, încerc să citesc la întâmplare câteva pagini din jurnalul lui Irène Fayolle, dar nu reușesc. Este prea întuneric. Când traversăm un pâlc de case, lumina becurilor îmi luminează un cuvânt din zece.

Gabriel... mâini... lumina... țigara... trandafirii...

Viața sa este o amintire frumoasă. Absența sa, o durere tăcută.

Când am plecat de la cimitirul lui Sasha, era ora 18.00. Am condus cu viteză Fiatul Panda spre Mâcon, ca să ajung la autostradă. Tigrul alb agățat de oglinda retrovizoare mă observa cu coada ochiului, balansându-se nonșalant.

M-am gândit la Sasha, la grădina, zâmbetul și cuvintele lui. M-am gândit că o grevă mi-o trimisese pe Célia, iar moartea fetei mele, pe acest grădinar cu pălărie de paie. Un Wilbur Larch personal. Un om între viață și morții lui, cu peticul lui de pământ și cu cimitirul. *Legea pământului.*

M-am gândit la personalul taberei. Oameni curajoși, fără îndoială. Am revăzut chipul directoarei Édith Croquevieille, al bucătarului Swan Letellier, al femeii de serviciu Geneviève Magnan, al celor două tinere instructoare Éloïse Petit și Lucie Lindon, al muncitorului Alain Fontanel. Chipurile lor s-au întrepătruns.

Ce-o să fac acum cu adresele lor? O să mă duc oare să-i văd, pe rând?

Conducând, mi-am amintit că bucătarul Swan Letellier lucra la Colțul cu bușteni, în Mâcon. Văzusem pe o hartă că restaurantul era în centrul orașului, pe strada Hérítan.

N-am mai intrat pe autostradă, ci am mers spre Mâcon, am parcat într-un loc situat la două sute de metri de restaurant, aproape de primărie. M-a primit cu amabilitate o ospătăriță. Două cupluri erau deja la masă.

Ultima oară când am pus piciorul într-un restaurant, fusesem la Gino, în ziua când luasem prânzul cu părinții lui Anaïs, când Léonine spărsese oul ochi izbucnind în râs. Am rețrăit ziua aceea de mii de ori: ce-am mâncat, rochia purtată de ea, codițele, zâmbetul, magia, nota de plată, momentul când urcase în mașina familiei Caussin, când îmi făcuse cu mâna de la revedere, plușul ascuns pe genunchi, un iepure gri al cărui ochi drept risca să cadă și spălat așa de mult la

mașină încât își pierduse o ureche. Sunt ore pe care ar trebui să le uităm repede. Dar evenimentele decid altceva.

Nu l-am văzut pe Swan Letellier. Era în bucătărie, probabil. Nu erau decât fete ce serveau la masă. *Tot patru fete, precum cele din mormânt*, m-am gândit.

Am băut o jumătate de sticlă de vin și nu am mâncat aproape nimic. Ospătărița m-a întrebat dacă nu mă deranja combinația. I-am spus că da, dar că nu-mi era foame. Mi-a zâmbit cu mult respect. Am privit oamenii intrând și ieșind. Nu băusem de luni întregi, dar mă simțeam prea singură la masă ca să beau doar apă.

Pe la ora 21.00 era plin. Când am ieșit împleticindu-mă, m-am așezat pe o bancă, puțin mai departe, și l-am așteptat în penumbră pe Swan Letellier.

Auzeam foarte aproape râul Saône curgând. Îmi venea să mă arunc în el. Să mă întâlnesc cu Léo. Aș fi întâlnit-o oare? Nu era mai bine să mă arunc în mare? Fetița era oare acolo? Dacă da, sub ce formă? Iar eu eram încă acolo? Cu ce rima viața mea? La ce-a folosit ea? Cui? De ce m-au pus pe un calorifer în ziua când m-am născut? Acest calorifer se stricase de pe 14 iulie 1993.

Ce-o să-i spun bietului Swan Letellier? De fapt, ce voiam să aflu mai exact? Camera arse; la ce bun să mai pun întrebări acum? Să mai răscolim rahatul?

Nu mai aveam curaj să urc în Fiatul Panda al lui Stephanie, să mă întorc la barieră, să conduc toată noaptea.

În clipa când am vrut să mă ridic, să sar zidul din spatele meu, să mă arunc în apa neagră, o pisică siameză a venit să se frece de picioarele mele, torcând. M-a fixat cu ochii ei albaștri. M-am aplecat să o ating. Blana îi era moale, caldă, splendidă. A urcat pe genunchii mei, iar eu am tresărit. N-am îndrăznit să mă mișc. S-a întins pe mine cât era de lungă. Ca o greutate pe coapsele mele, ca o balustradă. Voiam să mă arunc în gol și ea m-a împiedicat. Cred că în seara aceea pisica mi-a salvat viața, cel puțin atât cât îmi mai rămăsese.

Când ultimii clienți au ieșit și luminile restaurantului s-au închis, a apărut și Swan Letellier.

Nu m-am mișcat de pe banca unde stăteam. Purta un bluzon negru, dintr-un material ce strălucea la lumina becurilor, blugi și bascheți și avea un mers legănat.

L-am strigat. Nu mi-am recunoscut vocea. Ca și cum o altă femeie i se adresa. O necunoscută găzduită în adâncul meu. Era, fără îndoială, efectul alcoolului. Totul mi se părea abstract.

– Swan Letellier!

Pisica a sărit din brațe și s-a așezat la picioarele mele. Swan Letellier a întors capul, s-a uitat la mine câteva clipe înainte de a răspunde și, nu foarte stăpân pe el, a răspuns:

– Da.

– Sunt mama lui Léonine Toussaint.

A încremenit. Avea aceeași privire ca a tinerilor îngroziți de mine în noaptea când m-am transformat în *doamna în alb*. Am simțit privirea lui înspăimântată căutând-o pe a mea. În timp ce stăteam ascunsă în întuneric, îi distingeam perfect trăsăturile acolo unde se afla.

Una din cele patru ospătărițe a ieșit din Colțul cu bușteni. S-a apropiat de el și l-a înlănțuit de la spate. El i-a cerut destul de sec:

– Du-te, vin și eu imediat!

Fata a remarcat imediat că tânărul se uita în direcția mea. M-a recunoscut și i-a șoptit ceva la ureche. Cu siguranță faptul că tocmai trăsesem pe gât o jumătate de sticlă de vin doar eu singură. Fata s-a uitat lung la mine și a plecat, aproape țipând la Swan:

– Te aștept la Titi.

Swan Letellier s-a apropiat de mine. Când a ajuns, aproape a așteptat să zic eu ceva:

– Aveți idee de ce mă aflu aici?

A negat din cap.

– Știți cine sunt?

A răspuns rece:

– Ați spus: mama lui Léonine Toussaint.

– O cunoașteți pe Léonine Toussaint?

A ezitat înainte de a-mi răspunde:

– Nu ați venit nici la înmormântare, nici la proces.

Nu mă așteptam deloc să aud asta. Parcă mi-a dat o palmă. Mi-am strâns pumnii aproape să-mi înfig unghiile în carne. Pisica era tot

lângă mine. Așezată la picioarele mele, mă fixa cu privirea.

– N-am crezut nici o clipă că fetele s-au dus în bucătărie în noaptea aceea!

Mi-a răspuns, după ce a remarcat tonul meu defensiv:

– De ce?

– Intuiția. Ce ați văzut?

Vocea i s-a stins:

– Am tot încercat să intrăm în cameră, dar, în orice caz, era prea târziu.

– Vă înțelegeați bine cu restul personalului?

Părea că respiră cu greutate. A scos din buzunar un tub de Ventoline și a inhalat conținutul pe gură.

– Trebuie să plec, sunt așteptat.

Mi-am dat seama că îi este frică. Oamenii cărora le este frică respiră mai repede decât ceilalți. În seara aceea, așezată pe bancă, în fața acestui tânăr agitat, care-mi dădea frisoane, îmi era teamă. Am simțit că focul ce mi-a ars toată copilăria mă va consuma toată viața dacă nu voi descoperi adevărul.

– Nu vreau să mă mai gândesc la asta..., a zis. Ar trebui să faceți la fel. Este trist, dar așa-i viața. Câteodată, poate fi tristă. Îmi pare rău.

Mi-a întors spatele și s-a îndepărtat foarte repede. Aproape alergând. Reacția lui nu m-a făcut decât să ajung din nou la concluzia că nimic nu era adevărat în raportul adresat procurorului.

Am închis ochii. Pisica plecase fără să-mi dau seama.

Dulci sunt amintirile nealterate de trecerea timpului.

Când Jean-Louis și Armelle Caussin au venit să se reculeagă la mormântul lui Anaïs, nu știau cine sunt. Nu au făcut legătura între tânăra timidă și prost îmbrăcată, alături de care au luat prânzul pe 13 iulie 1993 la Malgrange, și funcționara primăriei, îngrijită, străbătând aleile cimitirului din Brancion cu un pas ferm. Au cumpărat flori de la mine fără să mă recunoască.

De la moartea fetei am pierdut cincisprezece kilograme, fața îmi era brăzdată și buhăită în același timp. Am trăit o sută de ani. Aveam fața și corpul unui copil într-un ambalaj mototolit. O fetiță bătrână.

Ziceai că eram un copil cu puțin mai mare de șapte ani.

Sasha spunea despre mine: *un pui mare căzut din cuib, pe care l-a prins ploaia.*

După întâlnirea cu Sasha m-am transformat. Mi-am lăsat părul să crească și mi-am schimbat hainele. Mi-am pierdut interesul pentru blugi și hanorace.

Când mi-am regăsit corpul, văzându-l într-o vitrină, era al unei femei. L-am îmbrăcat cu rochii, fuste și bluze. Trăsăturile mi s-au schimbat. Dacă aș fi fost un tablou, aș fi trecut de la ovalele ascuțite ale lui Bernard Buffet la cele, aproape diafane, ale lui Auguste Renoir.

Sasha m-a făcut să schimb secolele, să merg în urmă, ca să continui să înaintez.

Ultima oară când l-am văzut pe Paolo în camionul de la Emmaüs, i-am dat ultimele lucruri ale lui Léonine, păpușa mea Caroline, pantalonii mei și încălțăminta mea scofâlcită.

Mi-am pilit unghiile, mi-am dat cu creion la ochi și mi-am cumpărat pantofi cu toc.

Stéphanie, știindu-mă întotdeauna cu blugi și nearanjată, se uita bănuitor la mine când puneam pe banda casei de marcat pudră și

fard de obraz. Cu atât mai mult cu cât pe-atunci încă puneam tot felul de sticle de alcool în coș.

Oamenii sunt niște caraghioși. Nu suportă să privească în ochi o mamă care și-a pierdut copilul, dar se miră când o văd ridicându-se, îmbrăcându-se elegant, aranjându-se.

Am aflat atunci că există creme de zi, creme de noapte, farduri, așa cum alții învață să gătească.

Doamna de la cimitir pare tristă, dar zâmbește mereu trecătorilor. Probabil că meseria îi cere să pară tristă. Seamănă cu o artistă, nu-i mai știu numele. Este drăguță, dar fără vârstă. Am remarcat că este mereu elegant îmbrăcată. Ieri am cumpărat de la ea flori pentru Gabriel. Nu voiam să-i ofer trandafirii mei. Doamna de la cimitir mi-a vândut o foarte frumoasă erică mov. Am vorbit despre flori, părea pasionată de grădini. Când i-am spus că aveam o pepinieră de trandafiri s-a luminat la față. Nu mai era aceeași.

În 2009, așa scria Irène Fayolle despre mine în jurnalul ei. La o lună după înmormântarea lui Gabriel Prudent. Și la niște ani de la dispariția lui Philippe Toussaint.

Ei, dacă Irène Fayolle ar fi știut că într-o zi *femeia care se ocupă de cimitir* o să petreacă o noapte de iubire la hotel cu fiul său!

Nu mai am vești de la Julien Seul. Îmi închipui că va veni într-o dimineață, pe tăcute, cum are obiceiul. La fel ca mine când am plecat de la hotelul Armance.

Mă gândesc la noaptea noastră de dragoste în fața sicriului lui Marie Gaillard (1924 – 2017), în timp ce este băgat în pământ. Se pare că Marie Gaillard era o scorpie. Menajera mi-a șoptit că a venit la înmormântare doar pentru a fi sigură că stăpâna murise de-a binelea. M-am pișcat cu putere de interiorul mâinii, ca să nu izbucnesc în râs. Nu este nici o pisică în jurul mormântului, nici măcar obișnuitele cimitirului. Nici o floare, nici o plachetă, nimic. Marie Gaillard a fost îngropată în cavoul familiei. Sper să nu fie la fel de odioasă cu cei de pe lumea cealaltă.

Nu de puține ori se întâmplă să vezi trecători scuișând pe morminte. I-am remarcat mai des decât aș fi crezut vreodată. La început mă gândeam că disputele mor odată cu ființa detestată. Dar pietrele de mormânt nu închid cu ele și ura. Am asistat la

în mormântări fără lacrimi. Am asistat chiar și la unele fericite. Sunt morți care împacă pe toată lumea.

După înhumarea lui Marie Gaillard, menajera îmi șoptește că *răutatea este ca gunoiul de grajd: putoarea se păstrează mult timp, chiar și după ce l-ai mutat.*

*

Din ianuarie 1996 m-am întors la Sasha la fiecare două duminici. Ca atunci când cel divorțat merge să-și vadă copilul într-un weekend din două. Încă împrumutam Fiatul Panda roșu al lui Stéphanie. Mi-l dădea fără prea multe întrebări. Plecam la ora 6.00 dimineața și mă întorceam seara. Simțeam că nu putea dura mult timp așa. Că foarte repede Philippe Toussaint o să devină bănuitor și mă va împiedica să plec. Era foarte gelos.

Pe măsură ce mergeam la cimitirul din Brancion, mă schimbam și fizic. Ca o femeie cu amant. Singurul meu amant era mranita pe care Sasha m-a învățat să o fac cu balebă de cal. M-a învățat să sap în octombrie, apoi din nou în primăvară, în funcție de timp. Să fiu atentă la râme, să nu le strivesc și să le las *să-și facă treaba*.

M-a învățat să privesc cerul și să hotărâsc dacă trebuia să plantez în ianuarie sau mai târziu, dacă voiam să am ce recolta în septembrie.

Mi-a explicat că natura are nevoie de timp, că vinetele plantate în ianuarie nu vor ieși înainte de septembrie și că în plantațiile industriale se stropesc legumele cu o mare cantitate de îngrășămintă chimice ca să crească repede. Un randament inutil în grădina de legume a cimitirului din Brancion. Nimeni nu aștepta aceste legume în afară de el, paznicul, și cu mine, *puiul cel mare, căzut din cuib*. Să nu folosești decât produse naturale pentru a ajuta natura. Niciodată îngrășămintă, altele decât cele brute. M-a învățat să fac maceratul de urzică și infuzia de salvie pentru a trata legumele și florile. Niciodată pesticide. Îmi spunea:

– Violette, pentru produsele naturale trebuie să muncești mai mult, dar timpul, atâta vreme cât ești viu, îl găsești, crește precum ciupercile în roua dimineții.

Mi-a spus repede pe nume, eu niciodată.

Când mă vedea, începea să mă certe:

– Te-ai uitat la tine cum ești îmbrăcată? De ce nu poți să-ți pui ceva pe tine ca pentru o doamnă frumoasă cum ești? De ce ți-ai tuns părul? Ai păduchi?

Vorbea cu mine de parcă se adresa uneia dintre pisicile lui adorată.

Ajungeam duminica dimineața, pe la ora 10.00. Intram în cimitir, mă duceam la mormântul lui Léonine. Știam că nu mai era *acolo*. Că sub marmură nu era decât un mare gol. Ca un tărâm iluzoriu, un *no man's land*. Mă duceam să-i citesc numele. Și să-i îmbrățișez piatra. Nu puneam flori; lui Léonine nu-i păsa de flori. La șapte ani preferi jucăriile și baghetele magice.

Când împingeam ușa casei lui Sasha, găseam mereu același miros, un amestec de bucătărie simplă, de ceapă prăjită la tigaie, de ceai și de parfum *Rêve d'Ossian*, împrăștiat pe batistele aruncate la întâmplare prin cameră. De cum intram, respiram mai bine. Eram în vacanță.

Mâncam față în față: mereu era ceva bun, colorat, condimentat, parfumat, gustos și fără carne. Știa că am oroare.

Îmi puneam întrebări despre cum mi-a mers în cele două săptămâni, despre viața mea de zi cu zi, situația la Malgrange-sur-Nancy, munca mea, ce mai citesc, ce muzică ascult, trenurile care trec. Nu mi vorbea niciodată de Philippe Toussaint sau, când îl amintea, spunea *el*.

leșeam foarte repede în grădină pentru a munci împreună. Indiferent că era îngheț sau timp frumos, era mereu ceva de făcut.

Am plantat, însămânțat, transplantat, pus araci, săpat, curățat buruieni, făcut butași, îngrijit aleile, ambii aplecați spre pământ, cu mâinile în pământ, tot timpul. În zilele frumoase, joaca lui era să mă ude cu furtunul. Sasha avea o privire de copil, cu toate jocurile specifice vârstei.

Era portarul cimitirului de mulți ani. Nu vorbea niciodată de viața lui personală. Singura verighetă purtată era cea găsită în prima lui grădină de zarzavat, când a cules morcovul.

Câteodată scotea din buzunar *Regain*, romanul lui Jean Giono, și îmi citea fragmente. Eu îi recitam fragmente din *Legea pământului*, ce le știam deja pe de rost.

Uneori, eram întrerupți de o urgență: cineva cu dureri lombare sau cu glezna luxată. Sasha îmi spunea:

– Continuă, vin imediat.

Dispărea o jumătate de oră să se ocupe de pacient și se întorcea mereu cu o ceașcă de ceai, cu zâmbetul pe buze și cu aceeași întrebare:

– Ei, unde ai ajuns cu pământul nostru?

Cât de mult mi-a plăcut prima experiență! Să fiu cu mâinile în pământ și cu fruntea spre cer, ca să fac legătura între cele două elemente. Să învăț că unul fără celălalt nu se poate. Să mă întorc peste două săptămâni și să văd transformările, să socotesc altfel anotimpurile, să realizez forța vieții.

Între aceste duminici aveam senzația unei așteptări interminabile. Duminica de stat acasă era un deșert unde doar viitorul conta, linia orizontului de duminica următoare.

Timpul liber mi-l ocupam citind notițele luate despre plantare, butășire și despre semințele mele. Sasha mi-a împrumutat reviste de grădinărit, pe care le devoram așa cum am citit pe nerăsuflăte *Legea pământului*.

După zece zile mă simțeam ca o prizonieră ce-și numără ultimele zile rămase până la ziua liberării. De joi începeam să tropăi. Vineri și sâmbătă nu mai rezistam: plecam la o plimbare pe jos în intervalele dintre două trenuri. Aveam nevoie pentru a-mi canaliza energia, fără ca Philippe Toussaint să-și dea seama.

Mă duceam pe drumuri lăturalnice, pe unde nu mergea el cu motocicletă. Dacă, din întâmplare, ne întâlneam, îi povesteam că am plecat să cumpăr rapid ceva. Sâmbăta după-amiaza mă duceam la Stéphanie să iau mașina Panda garată în fața casei ei.

Nimeni n-a iubit vreodată o mașină așa cum am iubit eu Fiatul Panda al lui Stéphanie. Nici un colecționar, nici un șofer de Ferrari sau Aston Martin n-a trăit ce-am simțit eu punând mâinile tremurătoare pe volan, întorcând cheia în contact, cuplând viteza întâi, apăsând pe accelerație.

Îi vorbeam tigrului alb. Îmi imaginam ce-o să gădesc, plantele crescute, răsadurile de replantat, culoarea frunzelor, starea pământului: moale, uscat sau îngreșat, scoarța arborilor fructiferi, cât

se mai dezvoltaseră mugurii, legumele, florile. Îmi era teamă să nu înghețe. Îmi închipuiam ce îmi pregătise Sasha pentru prânz, ceaiul băut împreună, mirosul casei, vocea lui. Mă întâlneam cu Wilbur Larch, medicul meu personal.

Stéphanie se gândea că eu așteptam cu înfrigurare să mă întâlnesc cu fetița mea, dar eu ardeam de nerăbdare să-mi regăsesc viața de după moartea fetei. Căutam alte vieți decât a mea. Cea de bază se dusese, vulcanul era mort. Simțeam ramificații, drumuri secundare cum cresc în interiorul meu. Ce simțeam, aceea trăiam. Însămânțam în mine alte vieți. Cu toate acestea, pământul deșertic din care eram făcută era mult mai sărac decât cel din cimitir. Un pământ bolovănos. Dar un petic de iarbă poate să crească oriunde și eu eram făcută din acest *oriunde*. Da, o rădăcină poate să prindă viață și în asfalt. Este de ajuns să găsească o fisură minusculă pentru ca viața să pătrundă în interiorul imposibilului. Puțină ploaie, soare și tulpini venite de unde nu știe nimeni apar.

În ziua când am îngenuncheat să culeg primele roșii plantate de mine cu șase luni mai devreme, Léonine ne umplea de multă vreme grădina cu prezența, ca și cum ar fi adus Mediterana până la micuța grădină de zarzavat din cimitirul unde fusese înmormântată. În ziua aceea am știut că ea era în interiorul fiecărui miracol mărunț zămislit în pământ.

Destinul și-a urmat propriul drum, dar nu ne-a despărțit niciodată inimile. Iunie
1996, Geneviève Magnan

Sunt atât de sensibilă încât atunci când citesc sau aud cuvântul *acid*, mă doare limba și mă înțepă ochii. Mă arde totul. Așa îmi spun când văd la televizor o reclamă pentru bomboane acidulate. *Ai prea multe mofturi...*, îmi arunca mama între două palme peste față.

Este ca la vasele comunicante: cum sufletul mi-e distrus, bun de aruncat la câinii din stradă, corpul primește loviturile.

Am schimbat canalul TV. Dacă mi-aș fi putut schimba viața apăsând pe telecomandă! De când sunt în șomaj, stau tolănită în fotoliul vechi, neștiind ce să mai fac. Să-mi spun că nimic nu este grav. Că s-a terminat. Că nu ne mai putem întoarce în urmă. Că afacerea s-a clasat. Fetele sunt moarte. Și îngropate.

Dormeam când a sunat Swan Letellier. Mi-a lăsat un mesaj pe care nu l-am înțeles, cuvintele îi erau confuze, era panicat, totul i se amesteca în mintea lui de găină. A trebuit să îl ascult de mai multe ori ca să pun cuvintele în ordine: mama lui Léonine Toussaint îl aștepta în fața restaurantului unde lucra ca bucătar, pare dusă cu pluta, nu crede că fetele s-au dus în bucătărie în noaptea aceea să-și facă ciocolată.

După proces am crezut că nu voi mai auzi niciodată de Léonine. La fel cum n-am mai auzit vreodată de Anaïs, Océane și nici de Nadège. Din fericire, altcineva, directoreasa, a încasat-o. Doi ani la pârnaie. Trebuia ca îmbuibățiiăștia să mănânce și ei un pic de rahat, trebuia să se facă dreptate din când în când! N-am înghițit-o niciodată pe asta, cu aerele ei de mironosiță!

Mama lui Léonine Toussaint... Familiile nu erau din zonă. Doar burghezii își trimit plozii să-și frece curul într-o tabără. M-am gândit că babacii treceau doar pe la cimitir când ajungeam pe aici și că o ștergeau repejor la casele lor după ce-și lăsau florile și crucifixurile pe mormântul copiilor.

Și ea ce-o mai căuta? Ce vrea? O să vină și la mine? Ce-o să facă: o să treacă pe la toți? Letellier intră repede în panică, dar mie nu-mi mai e frică de nimeni de multă vreme.

Eram șase în castel: Letellier, Croquevieille, Lindon, Fontanel, Petit și cu mine.

Când mă gândesc la povestea asta, îmi vine în minte prima dată când l-am văzut. Nu ultima, ci prima. De obicei, îmi amintesc de ultima. Și simt ura cum îmi ciupește corpul, ca bomboanele acidulate marginile limbii.

Prima dată s-a întâmplat la serbarea de la sfârșitul anului școlar pentru grădinițele din regiune. Aveam vomă pe cămașă, niște lapte înăcrit de la micuțul meu, pentru că îi era rău din cauza căldurii. Am deschis bluza, dar nu ca să vadă lumea sfârșul. El nici nu m-a privit. A aruncat doar un ochi în sutienul meu de alăptare. Am tresărit. O privire de câine în călduri. Mi-a stârnit dorința. Rău de tot!

El nu m-a văzut, dar eu *n-am avut ochi decât pentru el*, cum spun bogații.

Cele două luni de vacanță școlară mi s-au părut o veșnicie.

Pe urmă am găsit un loc de muncă: eram ajutor de educatoare. Am așteptat prima zi ca un câine stăpânul. Când l-am văzut în prima zi de grădiniță intrând ca să-și recupereze progenitura, pielea mi s-a făcut aspră ca jacheta lui. Aș fi vrut să fiu eu animalul omorât pentru geaca lui, ca să-i fie cald.

Venea rar. Mamele sunt întotdeauna cele care-și duc și aduc copiii.

I-au trebuit luni ca să mă întrebe ceva. Cu siguranță n-avea nimic de făcut în ziua aceea. Nu erau alte fete pentru sex. Era un afemeiat, frumos ca un diavol. Simțea prada de la o sută de metri, cu tricourile și cu blugii lui. Cu ochii lui albaștri și reci dezbrăca tot ce purta fustă și vorbesc aici de mamele în trecere pe culoarele puțind a amoniac.

Geamurile pe care le spălam cu Ajax după orele de la grădiniță... Mucoșii pe care îi duceam la toaletă...

Într-o zi, l-am oprit să-i povestesc un fleac. Ceva despre niște ochelari găsiți, chipurile, în dulapul unuia dintre elevi. Erau ai lui? A fost la fel de rece ca frigiderul din magazia grădiniței. A spus:

– Nu, nu sunt ai mei.

Era obișnuit ca femeile să-l abordeze; se vedea asta, se simțea. Avea un chip de prinț blestemat, de trădător, de ticălos, ca actorii cei frumoși din filmele vechi.

La sfârșitul anului școlar, tot văzându-mă plantată în mijlocul culoarului ca să-i tai calea, să-l rețin, până la urmă mi-a dat o întâlnire. Nu una pentru a ne povesti prostii, nu! Dându-mi ora și locul, mă și dezbrăcase.

M-a acostat:

– O singură seară și facem repede.

Pentru că era căsătorit – și eu la fel. Nu voia rahaturi cu paturi de hotel. Freca gagicile în WC-uri din baruri de noapte, sprijiniți de copaci sau pe bancheta din spate a mașinilor.

Am cerut câteva ore să mă pregătesc. Să-mi dau jos părul de pe picioare, să mă dau cu cremă Nivea, să-mi pun o mască de argilă pe meclă, pe nasul meu mare, să mă parfumez la subraț, să-mi duc odraslele la o prietenă care să-i trimită la somn. Era una de se culca mereu cu cine voia; am acoperit-o și eu de câteva ori. Una pe care adulterul propriu o împiedica să dea din gură.

Trebuia să ne întâlnim la *stânca mică*, așa numeau oamenii o piatră imensă de la ieșirea din oraș, un fel de menhir spart, un colț întunecat unde, de un car de ani, pe mulți puști îi prindea răsăritul.

A venit cu motocicletă. Și-a pus casca pe scaun. Ca un om grăbit. Nu mi-a spus *bună ziua, bună seara, ce faci*. Cred că abia am reușit să-i zâmbesc. Inima-mi bătea cu putere. Să-mi spargă coșul pieptului. Pantofii mei noi se înfundau în noroi și îmi făceau bătăături.

M-a întors cu spatele la el. Fără să mă privească. Mi-a dat jos chiloții și colanții, mi-a îndepărtat coapsele. Nici mângâiere, nici cuvinte dulci sau dure. Nici un măcar un cuvânt. M-a adus la un orgasm atât de puternic de-am crezut că o să crăp acolo. Am început să tremur ca o frunză moartă în copacul care vrea să scape de ea cât mai repede.

Apoi, când a plecat, rănile de la pantofi și ochii au început să-mi curgă în același timp. Iubirea, îmi spusese mama dintotdeauna, era o chestie pentru bogați. *Nu pentru una bună de nimic*.

De fiecare dată când ne-am întâlnit la stâncă, mi-a tras-o pe la spate fără să mă privească. Intra și ieșea din mine făcându-mă să

scot țipete de scroafă la tăiere. Nu a știut niciodată că țipetele mele erau paradisul și infernul, binele și răul, plăcerea și durerea, începutul și sfârșitul.

Îi simțeam răsuflarea pe ceafă și o adoram. Îi ceream să o facem din nou. În timp ce se închidea la fermoar, îl întrebam:

– Ne vedem săptămâna viitoare? La aceeași oră?

Răspundea:

– OK.

Săptămâna următoare eram acolo. Mereu eram acolo. Dar el, nu întotdeauna, nu mereu la timp. Câteodată nu venea deloc. Și-o trăgea cu altele. Eu îl așteptam, sprijinită cu spatele de stânca rece ca gheața. Așteptam lumina farurilor. Așa a fost timp de câteva luni.

Ultima dată când l-am văzut, a venit cu mașina. Nu era singur. Avea un bărbat pe locul din dreapta. Am intrat în panică, am vrut să plec, dar m-a tras de braț, m-a strâns cu putere și mi-a aruncat printre dinți.

– Stai aici, nu mișca. A mea ești!

M-a întors, m-a înmuiat ca de obicei și l-am lăsat să-și dea drumul, urlând. M-am auzit și pe mine țipând. Apoi portiera mașinii trântită. Mi-au răsunat în minte vorbele mamei: *Iubirea este pentru bogați*. L-am auzit spunându-i pasagerului mașinii, aflat foarte aproape de noi:

– E a ta. Hai, ia-o!

Am spus: *Nu*. Dar l-am lăsat.

Au plecat împreună. Eram tot întoarsă, cu chiloții la glezne. O paiată dezarticulată. Gura o aveam în dreptul stâncii. Cu gustul de piatră și puțină spumă; am crezut că era sânge.

După aceea m-am mutat, cu cei doi copii ai mei. Nu l-am mai întâlnit vreodată.

Bate cineva la ușă. Ea trebuie să fie. Nu a fost la înmormântare. Nici la proces. Trebuia, până la urmă, să meargă în altă parte.

Cuvintele nespuse de ei fac morții așa de grei în sicriile lor.

Iunie 1996 – se împlineau șase luni de când mă duceam la Sasha la fiecare două duminici. Abia mă despărțisem de el, încă mai aveam pământ sub unghii. Am băgat adresa lor în GPS. Un loc numit *La Biches aux Chailles*, chiar după ce treci de Mâcon. Am mers cam treizeci de minute, m-am rătăcit pe străduțe, am făcut drumuri în față și în spate, am plâns de furie. Până la urmă, am găsit-o. O căsuță cu tencuiala veche și înnegrită, înghesuită între altele două, mai mari și mai arătoase. Parcă era o fetiță săracă între doi părinți îmbrăcați de petrecere.

Aveau trecute numele pe cutia de scrisori de la poartă: *G. Magnan. A. Fontanel.*

Inima a început să-mi bată cu putere. Aveam amețeli.

Era târziu deja. Mă gândeam că voi fi nevoită să conduc noaptea pentru a ajunge la Malgrange și că îmi era groază s-o fac. Cu un ghem în stomac, am bătut de mai multe ori la poartă. A trebuit să bat tare. Mi-am rănit degetele. Am văzut pământul de sub unghii. Pielea mi se uscăse.

Ea a deschis poarta. Nu am putut face imediat legătura între femeia din fața mea și cea cu pălăria atât de ridicolă din ziua nunții, din fotografia lăsată de Sasha în plic. Îmbătrânise mult și se îngrășase față de momentul când fusese făcut instantaneul. În fotografie era prost machiată, totuși era machiată. La lumina acelei seri, pielea îi era marcată de trecerea anilor. Pungile de sub ochi îi erau vinete și vinișoare roșii îi brăzdau obraji.

– Bună ziua, sunt Violette Toussaint, mama lui Léonine. Léonine Toussaint.

Când am pronunțat numele fetei mele în fața acestei femei, mi-a înghețat sângele în vene. M-am gândit: *Sigur i-a servit ea ultima masă!* Mi-a trecut prin cap pentru a mia oară: *Cum am putut lăsa o fetiță de șapte ani să plece de acasă?*

Geneviève Magnan nu mi-a răspuns. A rămas stană de piatră și m-a lăsat să continui, fără să deschidă gura. Totul la ea era închis cu lacăt dublu. Nici un zâmbet, nici o expresie pe față, doar ochii spălăciți și injectați ațintiți asupra mea.

– Vreau să știu ce ați văzut în noaptea incendiului.

– Pentru ce?

Întrebarea m-a șocat. Și, fără să mă gândesc, am răspuns:

– Nu cred că fata mea s-a dus, la șapte ani, în bucătărie să-și încălzească lapte.

– Trebuia să spuneți la proces.

Am simțit că-mi tremură picioarele.

– Dar dumneavoastră, doamna Magnan, ce ați spus la proces?

– N-am avut nimic de spus.

Mi-a aruncat un *la revedere* și mi-a trântit poarta în nas. Cred că am rămas multă vreme blocată în fața porții, cu respirația întreruptă, privind varul scorojit și numele lor pe plăcuța din plastic: *G. Magnan. A. Fontanel.*

Am urcat în Fiatul Panda al lui Stéphanie. Mâinile încă îmi tremurau. Vorbind cu Swan Letellier, simțisem ceva neclar în derularea faptelor din acea noapte, iar *întâlnirea* mea cu Geneviève Magnan nu făcea decât să o confirme. De ce par oamenii aceștia atât de confuzi? Îmi făceam doar eu gânduri negre? Deveneam eu oare nebună? Adică și mai nebună?

În timpul drumului de întoarcere am trecut de la lumină la întuneric. M-am gândit la Sasha și la personalul castelului Notre-Dame-des-Prés. M-am gândit că data următoare, adică peste două duminici, o să mă duc la castel. N-am avut niciodată curajul să ajung acolo. Și totuși, era situat la doar cinci kilometri de cimitirul din Brancion. Pe urmă o să mă întorc la Magnan și Fontanel și o să le trag niște șuturi în poartă până când se vor hotărî să vorbească.

Am ajuns în fața casei la 22.37. Am avut timp doar să parchez repede înainte de a închide bariera de la 22.40. Când am împins ușa l-am văzut pe Philippe Toussaint dormind pe canapea. M-am uitat la el fără să-l trezesc, gândindu-mă că îl iubisem cu mult timp în urmă. Că dacă aș fi avut optsprezece ani și părul scurt, m-aș fi aruncat pe el, zicându-i: *Facem dragoste?*

Dar aveam cu unsprezece mai mult și părul îmi crescuse.

M-am întins pe pat. Am închis ochii, fără să mă ia somnul. Philippe Toussaint s-a strecurat în patul meu în toiul nopții. A mormăit:

– În sfârșit, te-ai întors!

M-am gândit: *Din fericire, că altfel cine ar mai fi coborât bariera de la 22.40?*

M-am prefăcut că dorm, că nu-l aud. Am simțit cum mă mirosea, cum căuta mirosul altcuiva în părul meu. Singurul miros găsit era cel al odorizantului de mașină, de la Fiat Panda. A început repede să sforăie.

M-am gândit la o poveste despre semințe spusă de Sasha. Încercase să planteze pepeni galbeni în grădină și nu crescuseră niciodată. Insistase doi ani la rând: degeaba. Pepenii refuzau să crească. În anul următor a aruncat la păsări restul semințelor. Undeva mai departe, în spatele grădinii, unde erau puse ghivecele, greblele, stropitorile și vasele de spălat rufe. Una dintre păsări, năucă sau zburdalnică, o fi luat o sămânță în cioc și a scăpat-o pe vreo alee a grădinii. Câteva luni mai târziu crescuse o plantă frumoasă și Sasha nu a smuls-o, doar a legat-o. A rodit doi pepeni. Mari și foarte dulci. Și în fiecare an dădea ba unul, ba doi, trei, patru sau cinci. Sasha îmi spusese:

– Vezi tu, pepenii aceștia au venit din cer. Natura este cea care hotărăște.

Am adormit cu aceste cuvinte în cap.

Am visat că o duceam pe Léonine la școală. Era prima zi de școală la clasa pregătitoare. Treceam pe culoare. Cu mâna ei în a mea. Apoi mi-a dat drumul mâinii mele pentru că *era mare acum*.

M-am trezit urlând:

– O știi! Am mai văzut-o!

Philippe Toussaint a aprins lampa de veghe.

– Ce este? Ce s-a întâmplat?

S-a frecat la ochi și m-a privit de parcă eram posedată.

– O știi! Lucra la școală. Nu era învățătoarea lui Léonine, ci la o clasă alăturată.

– Despre cine vorbești?

– M-am întâlnit cu ea. După ce am fost la cimitir, m-am dus la Geneviève Magnan.

Philippe Toussaint s-a schimbat la față.

– Ce-ai făcut?

Am lăsat privirea în jos.

– Am nevoie să înțeleg. Să mă întâlnesc cu oamenii care au fost la castelul Notre- Dame-des-Prés în noaptea aceea.

S-a ridicat, a înconjurat patul și m-a strâns de gât, de nu mai aveam aer când m-a ridicat, și a început să urle:

– Începi să ne enervezi pe toți! Dacă o să mai continui, o să te încui în casă! Ai înțeles?! Și îți spun foarte clar: nu te mai duci acolo! Ai priceput?! Să nu mai pui NICIODATĂ piciorul acolo!

Odată cu trecerea anilor, mă lăsase să alunec într-o singurătate adâncă, un puț întunecat. Aș fi putut să fiu o alta, să cer să fiu înlocuită, să angajez pe cineva temporar să ridice și să coboare bariera, să se ducă la cumpărături, să stea cu el la masă la prânz sau seara, să-i spele hainele și să doarmă cu el, în partea stângă a patului: n-ar fi simțit și văzut nimic.

Nu mă bruscase niciodată și nici nu mă amenințase. Făcând-o, mă trezea la viață. Începeam să devin din nou eu.

*

A doua zi dimineață am trecut pe la Stéphanie să-i duc cheile mașinii. Lunea, supermarketul Casino era închis. Locuia singură pe Strada Principală, la primul etaj al unei case. M-a invitat să intru și să beau o cafea foarte concentrată cu gheață. Purta un tricou lung cu chipul Claudiei Schiffer. Mi-a zis:

– Lunea este zi de curățenie în casă.

Mi s-a părut drăguț să-i văd chipul deasupra celui al top-modelului și, totuși, fața ei m-a emoționat până la lacrimi, moaca ei rotundă, cu obraji roșii, cu părul filat.

– Ți-am făcut plinul.

– A, bine, mulțumesc.

– Cică o să fie frumos afară.

– Da, așa e.

– Este bună cafeaua ta... Soțul meu nu vrea să mă mai duc la cimitirul din Brancion.

– A, da? Pe bune? Și totuși, te duci să-ți vezi copila, nu?

– Da, așa e. În orice caz, mulțumesc pentru tot.

– Pentru puțin.

– Ba da, Stéphanie, e totul.

Am strâns-o în brațe. Nu a îndrăznit să se miște. De parcă nici o persoană nu i-a arătat niciodată nici cel mai mic semn de afecțiune. Ochii și gura i s-au mărit și mai mult decât de obicei. Trei farfurii zburătoare. Stéphanie va rămâne mereu o enigmă, extraterestra de la Casino. Am lăsat-o în mijlocul sufrageriei.

Pe urmă am luat-o pe Strada Principală și m-am îndreptat spre școala primară. Am refăcut traseul, ca în cântecul *Swann*, dar în sens invers. Acela pe care mergeam în fiecare dimineață cu Léo. În ghiozdanul ei, cutia pentru alimente Tupperware ocupa mai mult loc decât manualele și caietele. Aveam obsesia aceasta de a-i da porții uriașe, pentru ca, până la urmă, să nu mănânce nimic. Era ceea ce mi lipsise mie în familiile-gazdă. Când plecam cu școala în excursii, ceilalți copii aveau în rucsac chipsuri, batoane de ciocolată, sandviciuri cu pâine de casă, bomboane și băuturi acidulate. Mie nu-mi lipsea nimic, dar nu era nici o diversitate în punga mea. *Fetele aflate în grija statului se mulțumesc cu puțin*. Nu faptul că aveam mai puțin mă supăra, ci că nu-mi puteam împărți dejunul frugal. Că aveam doar pentru mine. Voiam să-i dau lui Léonine șansa de a împărți cu ceilalți.

Nu copiii m-au tulburat când am intrat în curte, ci mirosurile de la cantină, o clădire lipită de școală. Și culoarele pline. Era ora prânzului. Veneam să o iau pe Léonine la prânz, iar ea îmi spunea des:

– Știi, mami, miroase bine la cantină, dar eu sunt fericită că ne ducem acasă.

Pe o scală a durerii, dacă această nenorocită de scală ar exista, să intru în școala lui Léonine a fost mai greu decât să merg la mormânt. La Brancion fata mea era o moartă între atâția morți. În curtea școlii era o moartă printre cei vii.

Colegii lui Léonine nu mai erau elevii școlii: tocmai intraseră la colegiu. N-aș fi suportat să îi întâlnesc, să-i recunosc, fără să-i cunosc cu adevărat. Aceleași siluete, cu opțiunea *vii* în plus. Cu picioare de broască, cu trăsături mai puțin dolofane, purtând aparate dentare și bascheți de uriaș.

Cu buzunarele goale, mergeam de-a lungul culoarelor. M-am gândit că Léonine n-ar fi vrut să o țin de mână ca să o duc în clasă. O mamă îmi spusese că imediat ce intră la liceu, îți pierzi, încet-încet, copilul cu fiecare an școlar. Da, însă când plecau în tabără puteai să-i pierzi cu totul.

Léonine își numea învățătoarea de la clasa pregătitoare și clasa întâi *domnișoara Claire*. Când blânda Claire Berthier, aplecată asupra caietelor, și-a ridicat capul și m-a văzut intrând în clasă, a pălit. Nu ne mai văzuserăm de la dispariția fetei mele. Prezența mea a stânjenit-o în așa măsură, încât dacă s-ar fi putut ascunde într-o gaură de șarpe, ar fi făcut-o.

Moartea unui copil îi tulbură pe cei mari, pe adulți, pe ceilalți din preajmă, vecini, vânzători. Ei își coboară privirea, te evită, schimbă trotuarul. Când moare un copil, în multe cazuri, mor și părinții odată cu el.

Am schimbat un *bună ziua* de politețe. Nu i-am lăsat timp să vorbească. I-am arătat fotografia lui Geneviève Magnan, cea cu pălăria ridicolă.

– O cunoașteți?

Surprinsă de întrebarea mea, învățătoarea și-a încruntat sprâncenele și a privit fix fotografia, răspunzându-mi că nu-i spunea nimic.

Am insistat:

– Cred că a lucrat aici.

– Aici? Adică în această școală?

– Da, la o clasă vecină.

Claire Berthier și-a odihnit ochii săi verzi și frumoși pe fotografie și s-a concentrat mai mult pe chipul lui Geneviève Magnan.

– Ah... cred că îmi amintesc, era la clasa doamnei Piolet, cu grupele mari de la grădiniță... A venit în cursul anului școlar și nu a rămas prea multă vreme la noi.

– Mulțumesc.

– De ce mi-ați arătat această fotografie? O căutați pe doamna?

– Nu, nu. Știu unde locuiește.

Claire mi-a zâmbit ca unei nebune, unei bolnave, văduve, orfane, alcoolice, inculte, mame-care-și-a-pierdut-copilul.

– La revedere, mulțumesc.

Adevărata măreție a copacului se vede abia când este doborât.

Am pus jurnalul lui Irène Fayolle în sertarul noptierei mele. Citesc la întâmplare pasajele legate de mine, niciodată în ordine cronologică. A venit episodic în cimitirul meu, din 2009 până în 2015, ca să se reculeagă la mormântul lui Gabriel. Ani când a scris despre vreme, Gabriel, mormintele din preajmă, ghivecele de flori și despre mine.

Julien a pus semne din hârtie colorată la paginile unde mama lui vorbește în jurnal de *doamna de la cimitir*. Ca niște flori puse pe rândurile unde se vorbește despre mine. Mi-am amintit imediat de *Scrisoarea unei necunoscute*, de Stefan Zweig.

3 ianuarie 2010

Astăzi am observat că doamna de la cimitir plânsese...

6 octombrie 2009

În timp ce ieșeam din cimitir, m-am întâlnit cu doamna care se ocupă de acesta: zâmbea, era însoțită de un gropar, de un câine și de două pisici...

6 iulie 2013

Doamna de la cimitir curăță des mormintele; nu este obligată să o facă...

28 septembrie 2015

M-am întâlnit cu doamna de la cimitir, mi-a zâmbit, dar părea că se gândește la altceva.

7 aprilie 2011

Tocmai am aflat că soțul doamnei de la cimitir a dispărut...

3 septembrie 2012

Casa doamnei de la cimitir era închisă cu cheia și storurile trase. L-am întrebat pe un gropar ce s-a întâmplat și mi-a zis că în ziua de Crăciun și pe 3 septembrie doamna nu vrea să vadă pe nimeni. Sunt zilele din an când este înlocuită de cineva, în plus față de concediul din vară...

7 iunie 2014

Se pare că doamna de la cimitir își notează în caiet discursurile rostite în memoria defuncțiilor...

10 august 2013

În timp ce cumpăram flori, am aflat că doamna de la cimitir a plecat în concediu la Marsilia. Poate că am și dat de ea în drum.

Când nu citesc doar rândurile ce au legătură cu mine și deschid jurnalul la locurile unde nu există semnele colorate ale lui Julien, am sentimentul că am intrat în camera lui Irène și că îi caut sub saltea. Ca fiu-său când a început să se intereseze de Philippe Toussaint. Cât despre mine, eu despre Gabriel Prudent caut când sunt prea curioasă.

Sunt anumite cuvinte pe care nu le înțeleg. Irène scria la fel de urât ca medicii numele medicamentelor pe rețete. Făcea pete minuscule de cerneală cu stiloul.

După noaptea lor fierbinte în camera albastră, Gabriel Prudent și Irène Fayolle n-au plecat împreună din hotel.

Trebuia să predea camera la prânz. Gabriel a sunat la recepție ca să anunțe că vor mai sta douăzeci și patru de ore. A mângâiat-o pe Irène cu vârful degetelor și i-a șoptit între două rotocoale de fum:

– Înainte de a ieși de aici, trebuie să mă trezesc din beția alcoolului și, mai ales, trebuie să mă trezesc din amețeaala provocată de

prezența ta.

Ea l-a înțeles greșit. De parcă i-ar fi spus: *Trebuie să scap de tine înainte de a ieși de aici.*

Femeia s-a ridicat, a făcut un duș și s-a îmbrăcat. De când s-a măritat, nu a plecat niciodată noaptea de acasă. Când a ieșit din baie, Gabriel adormise. În scrumieră, un muc de țigară nestins scotea un fum gros.

S-a dus la minibar să-și ia o sticlă de apă. Gabriel a deschis ochii din nou și a privit-o cum bea direct din sticlă. Își pusese deja paltonul.

– Mai stai puțin.

Ea s-a șters la gură cu mâneca. Lui îi plăcea tare mult gestul. La fel ca și pielea ei, privirea, părul prins într-un elastic negru.

– Sunt plecată de ieri-dimineață. Plecasem să livrez florile la Aix și să mă întorc imediat... Sunt sigură că soțul meu a anunțat deja la poliție dispariția mea.

– Și nu ești tentată să dispari?

– Nu.

– Vino să trăiești cu mine!

– Sunt căsătorită și am un fiu.

– Păi, divorțează și vino cu fiul tău. Mă înțeleg bine cu cei mici.

– Nu se divorțează așa, bătând din palme. Cu tine totul pare simplu.

– Totul este simplu.

– Nu vreau să merg la înmormântarea soțului. Tu ai renunțat la femeia ta și acum este moartă.

– Devii nesuferită.

Ea și-a căutat poșeta. A verificat dacă are cheile mașinii.

– Serios vorbind: nu renunți la oameni așa ușor. Dacă pentru tine este ușor să închizi totul și să reconstruiești în altă parte, fără să-ți pese de ceilalți, de durerea lor, ei bine... cu atât mai bine pentru tine.

– Fiecare are viața lui.

– Nu-i adevărat. Viața celorlalți contează și ea.

– Știu. Mi-o petrec pe-a mea apărând-o pe a altora prin tribunale.

– O aperi pe a altora. A unor necunoscuți. Nu pe a ta. Nu pe a celor din preajma ta. Este aproape... ușor.

– Am trecut deja la reproșuri. După o singură noapte de iubire. Avansăm cam prea repede.

– E doar adevărul dureros.

El a ridicat vocea:

– Urăsc adevărul! Nu există! La fel ca Dumnezeu. Doar o invenție a oamenilor.

Ea a ridicat din umeri, spunând:

– Nu mă miră.

El a privit-o trist.

– Deja... Nu te mai miră.

Ea a aprobat. I-a zâmbit ușor și a trântit ușa fără să spună *la revedere*. A coborât treptele, trei etaje, apoi și-a căutat mașina. Nu-și amintea unde și-a parcat-o în ajun. Căutând-o pe străzile de lângă hotel, trecând prin fața vitrinelor unde erau anunțate ultimele reduceri de iarnă, îi venea să se întoarcă în cameră și să-l ia în brațe. Când s-a întors din drum, și-a văzut utilitara parcată la capătul unui drum fără ieșire, pe jumătate pe trotuar, puțin cam neglijent lăsată.

La capătul unui drum fără ieșire. Nu contează cum. Era neînsemnată. Trebuia să se întoarcă la Paul și Julien.

În utilitară mirosea a tutun. A deschis complet ferestrele, chiar dacă era iarnă. A condus până la Marsilia. Nu a mai trecut pe la pepiniera de trandafiri. S-a dus direct acasă.

Paul o aștepta. Când a deschis ușa, aproape că i-a strigat:

– Ai venit?

Își făcuse o mie de griji, dar nu a anunțat poliția. Știa că soția lui putea să dispară de pe o zi pe alta. A știut-o dintotdeauna. Era prea frumoasă, prea tăcută, prea secretoasă.

Femeia i-a cerut iertare. I-a spus că a avut o întâlnire neașteptată la cimitir, un văduv abandonat de familie, în fine, pe scurt, o poveste interesantă, și ea trebuia să se ocupe de tot.

– Cum adică, de tot?

– De tot.

Paul nu punea niciodată întrebări. Pentru el întrebările țineau de trecut. Paul trăia în prezent.

– Data viitoare să mă suni!

- Ai mâncat?
- Nu.
- Unde este Julien?
- La școală.
- Ți-e foame?
- Da.
- Mă duc să fac niște paste.
- Bine.

Ea a zâmbit, s-a dus la bucătărie, a scos o caserolă, a lăsat apa să curgă, a pus conținutul la încălzit, adăugând sare și mirodenii. Și-a amintit de pastele mâncate în ajun cu Gabriel, la cum au făcut dragoste.

Paul a intrat în bucătărie, s-a lipit de spatele ei, a îmbrățișat-o.
Ea a închis ochii.

O amintire nu moare niciodată, doar adoarme. Iunie 1996, Geneviève Magnan

Pariziencele au sosit cu un microbuz, cu valize, pilote, rogojini, rochii cu flori, pungi de vomă, chiote de bucurie. Acum bârfeau, acum se certau: copile între șase și nouă ani. Pe unele avusesem ocazia să le cunosc cu un an în urmă. Doar fetițe. Au fost și patru venite mai târziu, cu mașina. Două copile din Calais, iar celelalte din Nancy.

Nu mi-au plăcut niciodată plângăcioasele, îmi amintesc de surorile mele. Nu le puteam suporta. Din fericire, n-am născut decât doi băieți, niște solizi. Băieții nu se ceartă, își mai dau câte un pumn, dar nu se ceartă.

N-am fost niciodată bună la matematică. Nici la alte materii, de altminteri. Dar știu ce este rata de probabilitate, viața mea nenorocită m-a învățat perfect, așa că mi-a intrat bine în tărtăcuță: cu cât numărul este mai mare, cu atât posibilitatea ca un eveniment să se întâmple crește. Dar acolo, numărul era minuscul. Un loc amărât, cu trei sute de suflete pe sezon, unde lucram doar doi ani în locul cuiva.

Când am văzut-o coborând din rablă, foarte palidă, m-am gândit mai întâi la o asemănare, nu la rata de probabilitate. Mi-am spus:

– Ei, bătrânico, ai luat-o razna! Vezi răul peste tot.

Am plecat la bucătărie să fac clătite pentru toți. Am dat din nou de fete în sala de mese, în jurul carafelor de apă și al sticlelor cu sirop de rodii, când le-am servit o mulțime de clătite cu zahăr, pe care le-au devorat.

Când directoreasa a făcut prezența copiilor, iar micuța a răspuns: *Prezentă!*, auzindu-i numele, am tras cu ochiul. Un nume ca Ziua Morților.

Una dintre instructoare mi-a dat un pahar de apă rece. Mi-a spus:

– Doamna Geneviève, nu vă simțiți bine de la căldură?

I-am răspuns:

– Da, cred de la asta mi se trage.

În clipa aceea am înțeles că diavolul există. Am știut mereu că Dumnezeu era o invenție a unor tâmpiți, dar nu și diavolul. În ziua aceea aproape că mi-am scos pălăria în fața lui, o pălărie pe care n-am avut-o niciodată. În casa noastră nimeni nu a purtat aproape niciodată pălării.

Pălăriile sunt pentru boieri, îmi spunea mama în timp ce mă lua la palme.

Fata semăna cu taică-său ca două picături de apă. M-am uitat la ea cum înfuleca clătitele, gândindu-mă la ce mi s-a întâmplat ultima dată, la gustul sângelui în gură. Erau trei ani de când nu l-am mai văzut și mă gândeam mereu la asta. Câteodată, mă trezeam noaptea lac de sudoare, visam că-i fac rău, aveam o sete de răzbunare, voiam să-l ucid și eu cum aproape a făcut el cu mine.

După gustare puștoaicele s-au dus să-și dezmoștească picioarele. Eu am curățat mesele, era frumos afară, am deschis geamurile. Le-am văzut jucându-se, alergând cu alți copii, scoțând strigăte de bucurie. Mi-am zis că nu voi putea rezista toată săptămâna. Să le văd șapte zile – dimineața, la prânz și seara. Trebuia să-mi iau un concediu medical. Dar aveam nevoie de slujba asta. Slujba temporară de la castel îmi asigura existența tot anul. Nu puteam să o șterg undeva în plin sezon. Directoreasa ne-a avertizat pe toți: în iulie și august nu se acceptă nici o absență, decât dacă suntem pe moarte. Ce scorpie, cu aerele ei de mironosiță!

M-am gândit să-i pun piedică puștoaicei, să-și rupă vreo labă pe scări și să fie trimisă rapid la taică-său. Nu știu, n-am văzut, n-am auzit: retur la expeditor. Cu un bilețel agățat de rochie: *Cu cele mai proaste amintiri.*

Am pregătit crăpelnița. Salată de roșii, pește pane, pilaf și desert cu cremă. Am așezat la masă douăzeci și nouă de tacâmuri. Fontanel mi-a dat un ghiont:

– Nu pari în apele tale, gagico!

I-am spus să-i tacă gura, ceea ce l-a făcut să râdă.

S-a aplecat pe fereastră să se uite la curul celor două instructoare care se jucau cu puștoaicele: *un-doi-trei, soare!*

Un-doi-trei, soare!

Știm că ai fi cu noi astăzi, dacă cerul nu ar fi așa departe.

Când ne-am mutat în căsuța din cimitir, în august 1997, Sasha plecase deja. Ca de obicei, ușa era deschisă. Ne-a lăsat un bilețel și cheile pe masă. Ne ura bun venit, ne explica unde se găsesc boilerul, contorul electric, țevile de alimentare cu apă, becurile și rezistențele electrice de rezervă.

Cutiile de ceai dispăruseră. Casa era curată. Era tristă fără el, își pierduse sufletul. Ca o fată abandonată de iubirea ei din tinerețe. La primul etaj am dat de camera goală.

Grădina fusese udată în ajun.

Șeful serviciului tehnic al primăriei din oraș ne-a vizitat seara, ca să verifice dacă ne-am instalat bine. La început oamenii veneau la noi ca să le îngrijim tendinitele și durerile cronice; nu știau că Sasha plecase.

*

Clopotele bisericii băteau. Niciodată duminica pentru înmormântări, ci doar pentru slujbă, ca să cheme enoriașii la cele sfinte.

În general, duminica la prânz vine Elvis să ia masa cu mine. Îmi aduce *choux*-uri cu vanilie, iar eu îi fac paste cu ciuperci. Pun și pătrunjel proaspăt deasupra. Un deliciu! În funcție de anotimp, culeg ce găsesc în grădină și mâncăm roșii, ridichi sau o salată cu mazăre.

Elvis vorbește foarte puțin. Nu mă deranjează, măcar nu trebuie să te chinui să faci conversație cu el. Până la vârsta de doisprezece ani, a fost într-un orfelinat din Mâcon, pe urmă a fost plasat ca ajutor la o fermă din Brancion-en-Chalon. Ferma este la intrarea în sat, ajunsă acum o ruină.

Toți membrii familiei lui sunt morți și îngropați în cimitirul meu de multă vreme. Elvis nu trece niciodată prin fața cavoului lor. Îi este frică de tatăl Emilien Fourrier (1909–1983), o brută ce lovea tot ce mișca. În jurul cavoului aleile nu sunt greblate. Mi-a spus mereu că

nu voia să fie îngropat cu ei. M-a pus să-i promit că o să am grijă de asta. Ar fi trebuit să fiu sigură că o să mor după el. Așa că l-am convins să semneze un contract de înmormântare cu frații Lucchini pentru ca el să poată concesiunea o groapă doar a lui, cu fotografia lui Elvis Presley gravată pe cruce și cuvintele *Always in my mind*, scrise aurit. Chiar dacă Elvis pare un copil, ca toții băieții ce n-au cunoscut mângâierea unei mame, va ieși curând la pensie.

Nono și cu mine ne ocupăm de cele curente și îi completăm documentele administrative. Numele lui adevărat este Éric Delpierre, dar n-am auzit pe nimeni să-l numească așa. Trăiește dintotdeauna cu numele lui de scenă. S-a îndrăgostit de Elvis Presley atunci când avea opt ani. Sunt unii pătruși de religie, el a fost copleșit de Elvis, sau, mai bine spus, l-a lăsat pe Elvis să-l copleșească. Cântecul lui l-au pătruns și i-au rămas în suflet, ca niște rugăciuni. Părintele Cédric cântă *Tatăl nostru*, iar Elvis *Love Me Tender*. Nu i-am cunoscut nici o iubită, și nici Nono.

Căutând niște frunze de dafin uscate din dulapul de condimente, dau de o scrisoare a lui Sasha, ascunsă între uleiul de măsline și oțetul balsamic. Las scrisori de-ale lui Sasha cam peste tot în casă, uit apoi unde le pun și dau din nou de ele, din întâmplare. Aceasta datează din martie 1997.

Dragă Violette,

Grădina mea a devenit mai tristă decât cimitirul. Zilele se succed și seamănă cu mici înmormântări.

Cum să fac să te revăd? Vrei să organizez răpirea ta de acolo, de lângă trenuri?

Două duminici pe lună nu era greu de așteptat. Nu era un capăt de lume.

Dar de ce să-l ascuți orbește? Știi că, uneori, trebuie să fii nesupus? Și apoi, cine se va ocupa de noile mele răsaduri de roșii?

A venit ieri doamna Gordon să mă ocup de problemele ei cu zona zoster. A plecat zâmbind. Când m-a întrebat: „Cum pot să vă mulțumesc?“, i-am răspuns: „Du-te la Violette!“

Îmi pregătesc semințele de morcov. Le-am pus într-o ceașcă de porțelan. Le-am împrăștiat pe un ziar în salon, lângă cutiile de ceai, chiar lângă fereastră. Cum soarele bate, razele vor cădea exact pe

ele. Când va fi cald o să crească bine. Nimic nu compensează căldura. Ideal ar fi să le pun în fața unui șemineu, dar căsuța mea nu are așa ceva. Așa că Moș Crăciun nu trece niciodată pe la mine. Pe urmă, când vor crește, le voi pune sub luminator. Ceapa, hașma și fasolea poți să le pui direct în pământ. Dar nu și morcovii. Nu uita niciodată de Sfinții de Gheață³⁷, din zilele de 11, 12 și 13 mai ale fiecărui an. Atunci se decide totul și abia după trecerea lor poți pune răsadurile. Asta, în teorie. Dacă vrei să-ți protejezi plăntuțele, pune-le un vas deasupra pe timpul nopții sau folie de plastic.

Vino repede! Nu face ca Moș Crăciun!

*Cu toată prietenia,
Sasha*

Elvis bate la ușă și intră cu *choux*-urile cu vanilie ambalate în hârtie albă. Strâng scrisoarea lui Sasha și o pun la locul ei, pentru a o uita și a da din nou de ea, din întâmplare.

– Totul e bine, Elvis?

Mi-a înghețat sângele în vene. O umbră vine după Elvis. Intră. Mă fixează fără să scoată nici un cuvânt. Apoi parcurge cu privirea interiorul casei și se întoarce la mine. Se vede că a plâns mult, sunt obișnuită să simt când oamenii au plâns mult, chiar dacă au făcut-o cu mai multe zile în urmă.

Elvis o cheamă pe Éliane lovindu-și coapsele și o duce cu el afară, de parcă ar fi vrut să o protejeze. Cățeaua îl urmează bucuroasă. Este obișnuită să plece la plimbare cu el.

Nu mai suntem decât noi două în casă.

– Știți cine sunt?

– Da. Françoise Pelletier.

– Aveți idee de ce am venit?

– Nu.

Își reține cu greu lacrimile.

– V-ați întâlnit cu Philippe în acea zi?

– Da.

A încasat lovitura.

– Să-mi aducă o scrisoare.

Nu se simte bine, s-a schimbat la față, iar picături de sudoare îi acoperă fruntea. Rămâne nemișcată și, cu toate acestea, îi văd trecând cicloane în ochii albaștri. Mâinile îi sunt crispate. Unghiile, înfundate în piele.

– Așezați-vă.

Schițează un zâmbet de mulțumire și trage un scaun. Îi ofer un pahar de apă.

– Ce scrisoare?

– Îi trimisesem o scrisoare de divorț acasă la dumneavoastră, la Bron.

Răspunsul meu părea să o mai liniștească.

– Nu voia să mai audă vorbindu-se de dumneavoastră.

– Nici eu.

– Spunea că o luase razna din cauza dumneavoastră. Detesta acest loc, cimitirul.

– ...

– Sunteți o femeie drăguță.

– ...

Françoise Pelletier își bea dintr-o înghițitură paharul de apă. Tremură mult. Moartea cuiva încetinește gesturile celui sau celei care rămâne. Toate gesturile îi devin mai lente.

Îi mai dau un pahar. Abia schițează un zâmbet.

– Prima dată când l-am văzut pe Philippe era la Charleville-Mézières, în 1970, în ziua primei sale sfinte comuniuni. Avea doisprezece ani, iar eu nouăsprezece. Purta o cămașă lungă, albă și avea o cruce de lemn la gât. N-am văzut pe nimeni să poarte așa prost un veșmânt. Îmi amintesc că mi-am spus: *la te uită și la puștiul ăsta îmbrăcat ca un copil de la cor!* Genul de copil obraznic ce bea vinul de împărtășanie și fumează chiștoace pe furiș. Eu tocmai mă căsătorisem cu Luc Pelletier, fratele lui Chantal Toussaint, mama lui Philippe. Luc insistase să merg la slujba de dimineață și să luăm prânzul la ei. Nu se înțelegea deloc cu soră-sa sau cumnată-său, îi numea *băț în cur*, dar își adora nepotul. Am petrecut o zi destul de plictisitoare. Am așteptat ca Philippe să-și deschidă cadourile și la ora 15.00 eram deja plecați. Mama lui Philippe m-a privit fix toată

ziua, se simțea că o enerva la maximum ca frate-său e cu o puștoaică. Aveam cu treizeci de ani mai puțin decât Luc.

În același an, Luc și cu mine ne-am căsătorit la Lyon, iar Philippe și părinții lui au venit la nuntă, plini de resentimente. Philippe s-a îmbătat bând resturile de alcool de pe fundul paharelor celor mari. Era atât de beat, încât la dansul mirilor m-a sărutat pe gură, bâiguind:

– Te iubesc, tușica!

Au râs toți invitații. Și-a petrecut toată seara vomitând în toaletă, în timp ce maică-sa păzea ușa, zicând:

– Bietul de el, de o săptămână o tot trage cu o indigestie.

Îl apăra mereu, indiferent ce făcea. Philippe mă distra foarte tare, îi adoram chipul frumos de copil.

După nunta noastră, Luc și cu mine am deschis un service auto la Bron. La început făceam reparații de bază: aspirare, întreținere, vopsire. Pe urmă, am devenit concesionari. Afacerile ne mergeau bine. Munceam mult, dar nu trăgeam în jug. Niciodată. Au trecut doi ani și Luc l-a invitat pe *micul Philippe*, cum îl numea el, să-și petreacă vacanța de vară la noi. Locuiam într-o casă la țară, situată la douăzeci de kilometri de service-ul nostru. Philippe și-a sărbătorit cu noi ziua de naștere, la 14 ani, iar drept cadou Luc i-a oferit o motocicletă, una de 50 cm³. Philippe a plâns de bucurie. De atunci, Luc și cu soră-sa au rupt orice legătură. Chantal și-a insultat fratele la telefon, l-a făcut cu ou și cu oțet, cu ce drept și-a permis să îi ofere fiului ei o motocicletă, că era prea periculos, că voia să-l omoare pe Philippe, tocmai el, un om bun de nimic, ce n-a fost în stare să facă un copil. Ceea ce era adevărat. N-a avut nici unul. Nici cu prima nevastă și nici cu mine.

În ziua aceea Chantal a atins punctul sensibil. Luc n-a mai vorbit niciodată cu ea. Dar în ciuda criticilor părinților lui, Philippe venea la noi în fiecare vară. Și nu mai voia să plece. Zicea că vrea să stea la noi tot anul. Ne implora să-l ținem la noi, dar Luc îi explica faptul că acest lucru era imposibil, că dacă ar face-o, ar fi sentința lui la moarte: soră-sa l-ar ucide. Că era un puști drăguț, un măr al discordiei, dar drăguț. Lui Luc îi făcea plăcere să îl primească, își revărsase afecțiunea către nepot. Philippe a fost multă vreme copilul

lui adoptiv. Mă înțelegeam bine cu puștiul. Îi vorbeam ca unui copil, dar el mi-o reproșa adesea:

– Nu mai sunt un țânc.

În vara când a împlinit șaptesprezece ani, a fost cu noi în vacanță la Biot, lângă Cannes. Am închiriat o vilă cu vedere la mare. Mergeam în fiecare zi la plajă. Plecam dimineața, luam prânzul la o terasă cu umbreluțe din paie și ne întorceam seara. Philippe ieșea cu fetele, câte una în fiecare seară. Câteodată, una dintre ele venea cu noi la plajă în cursul zilei. El le săruta acolo, pe prosop. Mi se părea de o maturitate dezarmantă și de o nonșalanță derutantă. Părea tot timpul că nu-i pasă de nimic. În fiecare seară se ducea la dans și se întorcea noaptea. Înainte de a pleca, monopoliza baia și lăsa în urmă o dâră de parfum. Lua aparatul de ras al unchiului, lăsa mereu spumă de ras pe marginile chiuvetei și nu închidea tubul de pastă de dinți, își arunca pe jos prosoapele de baie. Toate astea îl enervau pe Luc. Îl enervau, dar îl și amuzau. Iar eu adunam și strângeam lenjeria copilului pe care nu l-am avut niciodată cu Luc. Ne plăcea să-l primim pe Philippe: ne aducea un aer de tinerețe, de nepăsare. Între Philippe și mine nu erau decât șapte ani diferență. Acest lucru contează în primii douăzeci de ani de viață, când trăim pe planete diferite, dar cu timpul diferența se estompează, planetele se apropie: gustul pentru aceleași filme sau seriale, aceeași muzică. Și sfârșim prin a râde împreună de aceleași lucruri.

În timpul vacanței la Biot, am avut o legătură cu un barman, nimic original și nimic foarte periculos. Luc și cu mine ne iubeam. Ne-am iubit întotdeauna la nebunie. Luc îmi spunea întotdeauna:

– Sunt un ramolit prost. Dacă vrei să te distrezi cu bărbați mai tineri, du-te, atâta vreme cât nu știi. Dar dacă te-ai îndrăgosti, n-aș putea-o suporta.

Și ca un mesaj subînțeles, sunt convinsă că, împingându-mă puțin în brațele altora, el spera să rămân însărcinată. Era ceva inconștient, desigur, dar cred că a sperat multă vreme că mă voi întoarce cu un copil în burtă. Un micuț care să-i poarte numele. Pe scurt, în timpul vacanței de vară, s-a făcut o petrecere la vilă, cu vreo douăzeci de persoane, am ciocnit cu toții niște pahare și Philippe m-a surprins cu un amant frumos în piscină. Nu voi uita niciodată privirea ce mi-a

aruncat-o. În ochii lui am văzut un amestec de stupoare și de bucurie, un fel de mulțumire. Cred că în noaptea aceea m-a văzut ca femeie pentru prima oară. O femeie, deci o pradă. Philippe era un adevărat prădător. De o frumusețe să condamni un sfânt, nu alta! Nu tocmai dumneavoastră trebuie să v-o spun...

Nu i-a zis, desigur, nimic lui Luc, nu m-a turnat, dar când ne întâlneam în vilă, îmi arunca un zâmbet cu subînțeles. Ceva de genul: *Suntem complici acum*. Detestam asta. I-aș fi dat palme toată ziua. Devenise de o suficiență insuportabilă. Noi, care râdeam împreună, încetaserăm să mai râdem de pe o zi pe alta. Am început să nu-i mai suport prezența, parfumul, mizeria lăsată de el peste tot, zgomotul făcut când venea la ora 5.00 dimineața. Când mă mai burzuluiam la el, Luc îmi zicea:

– Vorbește frumos cu puștiul, îl bate la cap și așa destul maică-sa!

La masă, de îndată ce Luc se întorcea cu spatele, Philippe mă fixa zâmbind ușor. Îmi lăsam ochii în jos, dar tot îi simțeam privirea plină de aroganță fixată pe mine.

În ultima seară s-a întors mai devreme decât de obicei și fără nici o fată. Eram pe terasă, singură, lungită pe un șezlong, ațipisem. Și-a lipit buzele de ale mele, m-am trezit, i-am tras o palmă și i-am zis:

– Ascultă-mă bine, nesimțitul! Dacă mai faci așa ceva vreodată, nu o să mai pui piciorul la noi acasă.

S-a dus la culcare fără să protesteze. A doua zi, plecam de la vilă. L-am condus până la gară: a luat un tren până la Charleville-Mézières. Pe peron ne-a îmbrățișat pe fiecare, pe Luc și pe mine. Nu aveam nici un chef de sentimentele lui, dar n-aveam de ales. Luc n-ar fi suportat ideea că nu pot să-i mai sufăr nepotul. L-ar fi întristat foarte tare. Eram prinsă la mijloc. Philippe ne-a mulțumit de mii de ori. În timp ce a trecut de la unul la altul, și-a strecurat mâna pe spatele meu și a coborât până la fesele mele, ținându-mă strâns. N-am putut reacționa, Luc era lipit de noi. Gestul lui Philippe m-a șocat. Mi-am zis că are un tupeu monstruos și gesturile unui bărbat foarte sigur pe el. Până la urmă, ne-a dat drumul:

– La revedere, tușica! La revedere, unchiulețule!

A urcat în tren aruncându-și rucsacul pe umeri, ne-a făcut un semn cu mâna, cu zâmbetul lui de înger. Și, în timp ce ochii mei îl săgetau,

surâdea de parcă ar fi spus:

– Ți-am tras-o!

Ne-am întors la Bron și ne-am reluat activitatea. În primăvara următoare, Philippe ne-a sunat să ne spună că nu va putea veni la noi în vara următoare pentru că pleacă să-și facă majoratul în Spania, cu prietenii. Mărturisesc că m-am simțit ușurată. Nu mai trebuia să dau nas în nas cu el, nu-i mai evitam privirile și gesturile deplasate. Luc a fost dezamăgit, dar când a închis telefonul, a spus:

– Este normal, așa-i la vârsta lui.

Am plecat din nou la Biot, am petrecut o lună cu prietenii de acolo, dar Philippe îi lipsea lui Luc. Spunea adesea:

– Casa-i prea aranjată, nu mai e gălăgie aici.

De fapt, nu Philippe propriu-zis îi lipsea, chiar dacă Luc era foarte atașat de el, ci un copil al nostru. Îmi amintesc că la întoarcerea din vacanță, pe drum, i-am propus să adoptăm un copil. A răspuns că nu. Fără îndoială că se gândise îndelung. Mi-a spus doar că ne era bine în doi, chiar foarte bine.

În luna ianuarie a anului următor, mama lui Luc și a lui Chantal a decedat. Am mers la înmormântare și, în ciuda circumstanțelor, Luc și soră-sa nu și-au spus nici un cuvânt. Philippe era acolo. Nu-l văzusem de un an și jumătate. Se schimbase mult. Luc l-a strâns îndelung în brațe, spunându-i că Philippe îl depășea deja cu un cap la înălțime. Philippe părea că nu mă vede în timpul ceremoniei. Chiar înainte de a urca în mașină, în timp ce Luc plecase să-și salute familia, m-a prins lângă portieră, la înălțimea lui de un metru nouăzeci, spunându-mi:

– la te uită, erai aici! Nici nu te-am văzut...

Și m-a sărutat pe gură, fără să am timp să reacționez, apoi mi-a șoptit:

– Pe vara viitoare!

Și vara următoare a sosit. Împlinea douăzeci de ani. Chiar înainte ca el să pună piciorul în camera lui din vilă, l-am luat de guler. Eu, la 1,60 metri pe tocuri, iar el imens, lipit de unul dintre pereții holului, cu mâinile mele micuțe și tremurătoare strângându-l cu toată forța:

– Ai grijă, i-am spus, dacă vrei să petreci o vacanță frumoasă, oprește-te cu tot ciroul ăsta. Nu te apropii de mine, nu te uiți la mine,

nu faci nici o aluzie și totul va fi bine.

Mi-a răspuns ironic:

– Bine, tușica, o să stau la distanță.

Din clipa aceea s-a purtat de parcă nici nu existam. Rămânea politicos: *bună ziua, noapte bună, mulțumesc, pe curând*. Tot dialogul nostru era restrâns la aceste patru formule de politețe. Plecam dimineața împreună la plajă, el pe un șezlong în spate, noi doi în față. Ieșea întotdeauna târziu, își lăsa lucrurile împrăștiate peste tot în casă. Fetele dădeau de el în timpul nopții sau când era întins pe prosopul lui de plajă, după-amiaza, iar câteodată, când pleca să sară de pe o stâncă. Era permanent un du-te-vino de țâțe în jurul lui. Și chicote peste tot unde se ducea. Asta îl bucura pe Luc. Philippe era atât de frumos cu gura lui de înger, bucelele blonde și tenul bronzat. Avea un trup de bărbat, delicat și musculos, tuturor fetelor li se scurgeau ochii după el pe plajă, iar bărbații îl invidiau. Toate privirile ațintite îl făceau foarte sigur pe el. Câteodată, Luc îmi șoptea la ureche:

– Auzi, sor-mea cred că și-a înșelat bărbatul. Nu-i posibil ca din doi urâți să iasă un copil așa frumos.

Mă amuzau teribil aceste cuvinte. Luc mă făcea mereu să râd. Chiar aveam o viață frumoasă cu el. Eram răsfățată cu iubire. Eram cei mai buni prieteni din lume, n-aș fi supraviețuit unei despărțiri. Era prieten, tată, frate. Nu se întâmpla mare lucru în patul nostru, dar recuperam în altă parte din când în când.

Știu că vă întrebați: *Când a reușit Philippe să o aibă?*

A trecut o pauză lungă de liniște înainte ca Françoise să-și continue monologul. Și-a îndepărtat cu dosul mâneicii o pată imaginară de pe blugi. Suntem singure, față în față. Ca și cum Philippe își schimbase parfumul.

– În ziua când a împlinit douăzeci de ani, seara, Luc și cu mine am organizat la vilă o petrecere pentru Philippe. Au venit prietenii lui, toți cam de aceeași vârstă. Aveam muzică, alcool și un bufet organizat la marginea micuței piscine. Era frumos afară, toată lumea dansa și nu știu ce m-a apucat, dar am început să mă dau la un prieten de-al lui Philippe, la unul Rolland, un cretin. Ei își petreceau zilele împreună. Ne-am retras puțin ca să ne-o tragem. Ne-am întors la

ceilalți la momentul tortului și al cadourilor. Când am apărut din nou, Philippe m-a străfulgerat cu privirea. Am crezut că o să-mi dea una. A suflat în cele douăzeci de lumânări, cu ochii injectați de furie. În acel moment, Luc a comandat să i se aducă nepotului cadoul lui, acoperit de o pânză roșie: o Honda CB100 gri, cu un cec de o mie de franci agățat de cască. Au fost îmbrățișări, pahare de șampanie, strigăte de bucurie și de uimire. Am văzut că Philippe părea să se mai destindă, să zâmbească tuturor, să epateze ca de obicei, dar maxilarele tot nu i se descleștau. Era teribil de contrariat. Când a reînceput muzica și toți au început să danseze, Rolland a venit să se lipească de mine, iar Philippe l-a tras de umăr și i-a șoptit ceva la ureche. Rolland i-a răspuns:

– Pe bune, frate?

Și loviturile au început să curgă. Luc, care adormise, s-a ridicat când a auzit gălăgia și l-a scos pe Rolland pe ușă afară în șuturi puternice. Când era vorba de nepotul lui, Luc reacționa ca și sorăsa: nimic nu era din vina lui. Luc l-a întrebat pe Philippe ce se întâmplase, iar Philippe i-a răspuns, aghesmuit bine deja:

– Rolland vânează pe teritoriul meu... teritoriul meu este doar al meu!!!

Petrecerea a continuat de parcă nu se întâmplase nimic. În noaptea aceea, nu am mai dormit. Philippe s-a dezbrăcat și s-a hârjnit cu o prietenă de-a lui lângă fereastra camerei noastre. Le ghiceam siluetele agitându-se în toate direcțiile. Auzeam fata gemând și pe Philippe spunându-i o mulțime de scârboșenii destinate mie, în mod evident. Vorbea destul de tare ca să-l aud, dar nu suficient cât să-l trezească pe Luc. Știa că unchiul lui lua somnifere ca să poată dormi. Știa și că sunt acolo, aproape de ei, cu ochii deschiși, cu capul pe pernă, și auzeam tot. Se răzbuna. În zilele următoare abia l-am zărit. Pleca de dimineață cu motocicletă și se întorcea seară. Chiar și în timpul zilei, nu ne mai întâlneam la plajă. Prosopul lui rămânea uscat și gol. Câteodată așipeam și visam că era în picioare lângă mine și că se întindea cu totul pe spatele meu. Mă trezeam sufocată.

La vreo zece zile de la aniversare și-a făcut apariția pe plajă. Eram plecată să înot, departe de mal. L-am văzut apropiindu-se de Luc,

aproape un punct. Doar părul blond și alura sa. S-au îmbrățișat călduros și s-au așezat aproape unul de altul. Luc m-a arătat cu degetul, Philippe m-a văzut și s-a dezbrăcat. A intrat în apă ca să vină aproape de mine. S-a apropiat înotând craul. Nu puteam să mai fug. Eram încolțită ca un șoarece. În timp ce se apropia, am început să mă panichez, nu mai puteam înota, făceam doar pluta. Nu știu de ce, dar mi-am spus că venea la mine ca să mă înece, să-mi facă rău. Mi-a fost așa de frică, încât am început să sângerez. Am început să strig. Dar de acolo de unde eram, nu mă auzea nimeni. Depășisem de mult geamandurile. În câteva clipe a ajuns lângă mine. A văzut imediat că nu mă simțeam bine. Continuum să strig după ajutor fără a-l privi. A vrut să mă ajute, dar l-am lovit urlând:

– Nu mă atinge!

Și am înghițit o gură de apă. M-a pus cu forța pe umărul lui și m-a adus, de voie, de nevoie, până la geamandură. În timp ce înota, îl loveam, și el la fel, ca să mă liniștească. Am ajuns până la urmă. M-am cățărat pe geamandură. El, la fel. Ne-am revenit. A spus:

– Acum, te calmezi! Îți recapeți respirația și ne întoarcem la mal!

Am urlat:

– Nu mă atinge!

– Nu te ating, dar tu te poți întinde cu toți prietenii mei, nu?

– Tu ești nepotul meu!

– Nu, eu sunt nepotul lui Luc.

– Nu ești decât un copil alintat!

– Te iubesc!

– Oprește-te imediat!

– Nu, n-o să mă opresc niciodată.

Am început să tremur, îmi era frig. M-am uitat unde era plaja, mi s-a părut foarte departe. L-am văzut pe Luc. Aveam nevoie de brațele lui grele, protectoare, care să-mi dea siguranță. L-am cerut lui Philippe să mă ducă la mal. M-a pus din nou pe spate, l-am ținut de gât, el a început să înoate, iar eu m-am lăsat dusă. Îi simțeam mușchii sub corpul meu, dar nu simțeam nimic altceva decât frică și aversiune.

Nu l-am mai văzut pe Philippe următoarele două veri. Am plecat împreună cu Luc în Maroc. Băiatul ne suna din când în când să ne

spună ce mai face. A venit să ne vadă în luna mai, la aproape trei ani de la episodul cu plaja. În anul când a împlinit douăzeci și trei de ani. A venit cu Honda oferită de Luc și cu o iubită pe locul din spate. Când și-a scos casca și i-am văzut chipul, zâmbetul, privirea, îmi voi aminti până mor că mi-am spus: *Îl iubesc*. Era o zi frumoasă. Am cinat toți patru în grădină. Am rămas mult timp vorbind de toate și nimic. Iubita, nu-i mai știu numele, era foarte tânără. Și foarte timidă. Luc era încântat că s-a întâlnit cu nepotul. Philippe terminase cu școala de multă vreme, trecea de la o slujbă la alta. Am tresărit când Luc i-a propus să-l angajeze la service. I-a spus că-l va forma și, dacă totul va fi bine, o să-l angajeze. N-am crezut niciodată în Dumnezeu. N-am făcut catehism și rareori am pus piciorul într-o biserică, dar în acea seară l-am rugat: „Doamne-Dumnezeule, fă în așa fel încât Philippe să nu lucreze niciodată cu noi!“

Am simțit imediat privirea lui Philippe asupra mea. I-a răspuns unchiului:

– Lasă-mă să văd cum o scot la capăt cu tata. N-ar trebui să facă mare tărahoi.

Am plecat cu toții la culcare. N-am putut dormi toată noaptea. A doua zi era liberă, nu se lucra. Philippe și iubita lui s-au trezit târziu. Au stat în pat până la ora prânzului. După-amiază Luc și-a făcut siesta și eu am rămas la televizor cu iubita lui Philippe, în timp ce el plecase să facă un tur cu motocicletă.

Din clipa când intraseră în casă, făcusem tot posibilul să nu fiu singură cu el. Până la ora aperitivului dintre mese. Coborâsem în pivniță să scot o sticlă de șampanie și i-am simțit parfumul în spate. N-a pierdut vremea. Mi-a spus:

– Nu vin să lucrez în service-ul vostru, dar la miezul nopții, ieși în grădină, te așezi pe zidul de piatră și aștepti.

Înainte chiar de a deschide gura, mi-a tăiat vorba:

– Nu te voi atinge.

A urcat imediat. Am luat sticla și m-am alăturat lui Luc și fetei care mă așteptau la masă. Philippe a ajuns după cinci minute, ca și cum venea de afară. M-am întrebat ce voia de la mine.

În fundul grădinii era o baracă din lemn, iar în spate, un zid scund din piatră. Un zid vechi unde Philippe se distra cu o placă pe role

când era adolescent. De altminteri, Luc îi spunea *zidul lui Philippe*. *Ar trebui să punem jardiniere pe zidul lui Philippe*. *Ar trebui să văruim zidul lui Philippe*. *Zilele astea am văzut o pisică de Angora frumoasă pe zidul lui Philippe...*

Seara a trecut ca printr-o ceață: am băut ca un bețiv. La ora 23.00, toată lumea s-a ridicat să meargă la culcare. Philippe m-a privit, apoi s-a adresat lui Luc:

– Unchiule, nu cred că voi putea veni să lucrez la tine: am vorbit cu ai mei astăzi, au făcut o întreagă dramă.

Luc a răspuns:

– Nu-i nimic, băiete.

Am deschis o carte în pat, Luc a adormit lipit de mine. Cu cât trecea timpul, cu atât inima mi-o lua razna. Nu mai era nici un zgomot în casă. La ora 23.35 mi-am pus un mantou pe mine și m-am dus să mă așez pe zid. Eram îmbrăcată în negru complet. Grădina dădea înspre spatele casei, nu se reflecta nici o lumină. Îmi amintesc că tresăream la cel mai mic zgomot. Pe urmă mi-a fost frică să nu se trezească Luc, să mă caute peste tot. Nu mai știu cât timp am rămas așezată așa, fără să mă mișc. Eram paralizată de spaimă. Nu se întâmpla nimic. Doar liniște în jurul meu. Dar nu îndrăzneau să mă mișc, gândindu-mă: *Dacă plec, Philippe își va schimba planul și va veni să lucreze la noi*. Dacă se va întâmpla așa, trebuia să plec. Aș fi divorțat fără să-i spun nimic lui Luc. L-ar fi ucis să afle că nepotul lui adorat mă dorea. L-ar fi ucis să afle că și eu îl iubeam.

Philippe și iubita lui au venit, până la urmă. El i-a spus:

– Să nu spui nimic, lasă-te condusă.

Philippe o ținea de mână, ea mergea în orb, legată la ochi. În cealaltă mână avea o lanternă pe care a îndreptat-o spre mine. M-a luminat. Pe mine mă dureau ochii. Nu distingeam decât siluetele. A așezat-o pe față cu spatele la un copac. El era cu fața la mine. A pus lanternă jos, tot îndreptată spre mine. Eram ca prinsă într-o capcană în farurile unei mașini. A spus:

– Vreau să-ți văd fața.

Fata a crezut că ei i s-a adresat. I-a dat o mulțime de sarcini și ea a executat sub ochii mei, fără să știe că eram acolo, foarte aproape.

– Dacă tot mi-e interzis, măcar un oral să fac cu tine.

A făcut sex cu fata chiar acolo. Nu-l vedeam, eram orbită, dar simțeam că mă fixează. La un moment dat, a spus:

– Vino, vino, vino!

Ca să mă ridic și să mă apropii de ei. Ea era tot cu spatele, Philippe era lipit de ea, cu fața la ea și cu fața la mine. Eram atât de aproape de ei, încât le simțeam mirosul trupurilor.

– Da, așa e bine, privește cum ți-o trag.

Ochii lui erau în ai mei, nu voi uita niciodată. Și nici zâmbetul lui răutăcios. Cum o ținea, cum se mișca du-te-vino, tot cu ochii pe mine, cum a ajuns la orgasm, victoria lui asupra mea.

M-am întors în cameră, tremurând, am adormit lipită de Luc. În acea noapte l-am visat pe Philippe. Și în celelalte nopți la fel. A doua zi Philippe și fata s-au dus acasă. Nu i-am văzut plecând. Am pretextat că mă doare capul ca să rămân în pat. Când i-am auzit motocicleta demarând și zgomotul motorului dispărând, m-am ridicat promițându-mi că nu o să-l mai văd vreodată. Dar mă gândeam la el. Adesea. În vara următoare am aranjat lucrurile astfel încât să merg cu Luc în Seychelles, ca doi îndrăgostiți, spunându-i că vreau să trăiesc o nouă lună de miere cu el.

L-am revăzut pe Philippe când a împlinit douăzeci și cinci de ani. A ajuns la vilă fără să anunțe. Luc era la curent, voiau să-mi facă o surpriză. M-am prefăcut că sunt fericită, dar îmi venea să vomit, erau prea multe emoții amestecate, aversiune, atracție. Chiar în acea seară a făcut sex cu o fată sub fereastra mea, șoptind:

– Vino, vino, vino, privește cum ți-o trag!

Așa a fost o lună întreagă. Încercam să-l evit toată ziua. Când ne întâlneam la micul dejun, îmi spunea cu un aer fals distrat:

– Bună dimineața, tușa! Ai dormit bine?

Dar nu zâmbea. Părea răutăcios. Ceva se schimbase. Și, totuși, în fiecare noapte o lua de la capăt cu o altă fată. Eu nici atât nu zâmbeam. Eram nefericită. Reușise să mă contamineze cu virusul unei iubiri bolnăvicioase. Eram mai mult bolnavă după el, decât îndrăgostită.

În ultima zi de vacanță, eu l-am condus la gară. l-am spus că nu mai vreau să-l văd vreodată. Mi-a răspuns:

– Hai să plecăm împreună! Simt că totul este posibil cu tine, că am curaj pentru orice. Dacă refuzi, o să devin un amărât, bun de aruncat.

Mi-a sfâșiat sufletul. L-am făcut să înțeleagă, cu blândețe, că niciodată nu o să-l părăsesc pe Luc. M-a întrebat dacă putea să mă îmbrățișeze pentru ultima oară, i-am răspuns că nu... Dacă l-aș fi lăsat, aș fi plecat cu el.

Pe 30 august 1983, când trenul lui a dispărut, am știut că nu-l voi mai revedea. Am simțit-o. În orice caz, nu în această viață. Știți, există mai multe vieți într-o viață.

Încet-încet n-am mai auzit de Philippe. La început, a continuat să ne sune, apoi, odată cu trecerea anilor, din ce în ce mai puțin, pe urmă deloc. Luc s-a gândit că a fost nevoit să asculte de părinții lui. Că a trecut de partea lor. Ne-am reluat obiceiurile, viața noastră. Una liniștită și lejeră. După un an, am știut că Philippe a întâlnit pe cineva, dumneavoastră erați, că se căsătorise, că avea un copil. Că se mutase. Dar nu ne-a sunat niciodată să ne spună. Eu știam că e din cauza mea, dar Luc a suferit mult că nu mai știe nimic despre el.

Mă gândesc că i-ar fi plăcut să vă întâlnească, să o știe pe... Poate că lucrurile ar fi fost diferite. Mai simple. Pe urmă a fost acea dramă. Am aflat-o aproape din întâmplare. Tabăra. Îngrozitor. Luc a vrut să-l întâlnească pe Philippe. I-a telefonat surorii lui ca să-i dea de urmă, dar ea i-a închis telefonul în nas. N-a mai insistat. A pus-o pe seama durerii. Luc mi-a spus:

– Până la urmă, ce să le spun?

Bietul Philippe.

În octombrie 1996, Luc a murit în brațele mele: criză cardiacă. Era o zi frumoasă atunci. Am râs împreună la micul dejun. Spre prânz a încetat să mai respire. Am urlat să deschidă ochii, am urlat să-i repornească inima, dar degeaba. Luc nu mă mai auzea. M-am învinovățit. Mult timp mi-am spus că era din cauza lui Philippe. A acestei ciudate iubiri ascunse. Deloc amuzante.

L-am înmormântat în cea mai strictă intimitate. Nu i-am anunțat nici pe părinții lui Philippe. De ce s-o fi făcut? Luc nu ar fi suportat să-i vadă la înmormântarea lui. Ar fi fost în stare să se trezească pentru cinci minute ca să-i pocnească și să le ceară s-o șteargă de acolo.

Am decis să păstrez service-ul, dar l-am dat în administrare cuiva și am plecat câteva luni departe de Bron. Aveam nevoie să reflectez, să țin doliul, cum se spune.

Să plec departe nu m-a ajutat prea mult. Dimpotrivă. Era să mor și eu. Am făcut o depresie. M-am trezit într-un spital de psihiatrie, sub medicație. Nu mai știam nici măcar să număr până la zece. Moartea lui Luc era cât pe aci să mă coste și pe mine viața. Pierzându-mi soțul, mi-am rătăcit toate reperatele. Îl întâlnisem când eram atât de tânără. Când mi-am mai revenit, am hotărât să reiau frâiele afacerii. Service-ul era toată viața noastră și mai ales a mea. Am vândut casa de la țară ca să-mi iau una în oraș, la cinci minute de service. În ziua vânzării, când le-am dat noilor proprietari cheile, o mierlă se așezase pe peretele lui Philippe și cânta asurzitor.

În 1998 făceam un deviz pentru vehiculul unui client, când l-am văzut intrând în service. Eram în birou, l-am văzut venind cu motocicletă prin peretele de sticlă. Nu apucase să-și dea casca jos, că știam deja că el era. Cincisprezece ani de când nu-l mai văzusem. Trupul i se schimbase, nu și alura. Am crezut că o să mor. Ca soțului meu, am crezut că inima o să-mi stea în loc. Nu mai credeam că o să-l mai văd vreodată. Mă mai gândeam rareori la el. Făcea parte din nopțile mele. Da, atunci îl visam deseori, dar ziua, de puține ori îmi fugea mintea la el. Era trecut în categoria amintirilor. Și-a scos casca. Și a început să facă parte din prezent. Cu părul murdar. Cu o mină proastă. Un șoc. Am lăsat un tânăr de douăzeci și cinci de ani pe un peron și am descoperit un bărbat sobru. L-am găsit extrem de frumos. Cernit, dar frumos. Îmi venea să-i alerg în brațe, ca într-un film de Lelouch. Mi-am amintit ultimele lui cuvinte:

– Hai să plecăm împreună! Simt că totul este posibil cu tine, că am curaj pentru orice. Dacă refuzi, o să devin un amărât, bun de aruncat.

M-am îndreptat spre el. Dar eu? Desigur, și eu mă schimbasem. Mergeam pe patruzeci și șapte de ani. Eram numai piele și os. Pielea mea îi făcea reproșuri corpului. Băusem prea mult, fumasem la fel. Cred că pe el nu l-a deranjat: când m-a văzut, s-a aruncat în brațele mele. *A căzut în brațele mele* ar fi mai corect spus. A început

să plângă. Îndelung. În mijlocul service-ului. L-am dus la mine acasă. La noi. Mi-a povestit tot.

*

Françoise Pelletier a plecat de o oră. Vocea ei încă răsună între pereți. Am crezut că venise la mine pentru a mă răni, în timp ce ea mi-a dăruit adevărul.

Sfinții de Gheață – credință populară în Franța, conform căreia trebuie evitată plantarea în zilele de 11 mai (Sfântul Mamert), 12 mai (Sfântul Pancrațiu) și 13 mai (Sfântul Servais), de teama înghețului.

Nu mai visez, nu mai fumez, nu mai am nici măcar trecut, sunt murdar fără tine, sunt urât fără tine, sunt ca un orfan într-un dormitor de cămin.

Gabriel Prudent și-a stins mucusul țigării și a intrat în florărie cu cinci minute înainte de închidere. Irène Fayolle stinsese deja luminile și închisese accesul la grădini. Trăsese grilajele grele din fier. Se afla în magazie când l-a văzut în fața tejghelei. Aștepta ca un client abandonat, ca un cerșetor.

S-au văzut în aceeași clipă: ea – în lumina albă a unei lămpi cu halogen, el – luminat doar de un neon roșu agățat deasupra intrării.

Ea este tot la fel de frumoasă. Ce face acolo? Sper că este o surpriză frumoasă. El a venit să-mi spună ceva? Ea nu s-a schimbat deloc. El nu s-a schimbat deloc. Cât timp a trecut oare? Trei ani. Ultima oară era puțin supărată. Pare ușor pierdut. Ea a plecat fără să-și ia la revedere. Sper că nu mai este supărat pe mine. Altfel, n-ar fi aici. Oare este tot cu soțul ei? El și-o fi refăcut viața? Parcă și-a schimbat culoarea părului, e mai deschisă. El e tot cu bătrânul lui palton albastru-marin. Ea, tot în bej. La televizor părea mai tânăr ultima oară. Ce-o fi făcut ea în răstimp? Pe cine o mai fi văzut, apărut, cunoscut, iubit, suportat? Niște ani. Apa care a curs sub poduri. Ar accepta ea să bea un pahar cu mine? De ce vine el așa de târziu? Își amintește ea des de mine? El nu m-a uitat. Este bine că ea e aici. Aș putea să plec fără să spun nimic. O să mă îmbrățișeze el? O să aibă ea timp de mine? În seara aceasta este întâlnirea părinților cu profesorii. Ar fi trebuit să o urmăresc pe stradă. Oare el m-a urmărit? Să mă fac că o întâlnesc întâmplător pe stradă. Paul și Julien mă așteaptă în fața liceului la 19.30. Profesorul de franceză vrea să ne spună ceva. Primul pas: mi-ar plăcea să facă ea primul pas. E și un cântec! Și apoi să trăiască fiecare pe drumul lui. O să mergem la hotel? Oare el o să-mi dea de băut ca ultima dată? Ea avea cu siguranță multe lucruri să-mi spună. Ah, și mai e și profesorul de engleză. Trebuie să-i dau cadoul meu, nu pot pleca fără să-i ofer darul. Ce fac aici? Pielea lui, hotelul. Respirația. Nu mai

fumează. Imposibil: nu va renunța niciodată la fumat. Aici nu îndrăznește. Mâinile lui...

Jurnalul lui Irène Fayolle

2 iunie 1987

Am ieșit din magazie, Gabriel m-a urmărit zâmbind timid. El, un mare avocat. El, cu așa multă charismă și verbul ascuțit, nu mai știa să vorbească, precum un copil mic. El, care apăra criminali și inocenți, nu a putut spune nimic ca să ne apere iubirea.

Ne-am regăsit în stradă. Gabriel nu-mi dăduse încă darul și nu ne spusese nici un cuvânt. Am închis magazinul cu cheia și am mers până la mașina mea. Ca și cu trei ani în urmă, s-a așezat lângă mine, și-a sprijinit ceafa de tetieră și am condus la întâmplare. Nu mai aveam nici un chef să opresc, să parchez. Nu voiam să coboară din mașina mea. M-am trezit pe autostradă, am mers spre Toulon, apoi de-a lungul coastei, până la Cap d'Antibes. Era ora 22.00 când, cu rezervorul gol, am oprit la malul mării, lângă un hotel, La Baie dorée. Am mers pe jos până la avizierele cu prețurile camerelor și meniul restaurantului. O blondă ne-a primit cu un zâmbet larg. Gabriel a întrebat dacă nu este prea târziu pentru cină.

Era pentru prima dată când îi auzeam vocea din clipa când intrase în florărie. În mașină, nu scosese nici un sunet. A căutat doar muzică la radio.

Doamna de la recepție a răspuns că în acea perioadă restaurantul era închis în cursul săptămânii. Poate să trimită pe cineva să ne aducă în cameră două salate și două sandviciuri.

Nu cerusem cameră.

Fără să mai aștepte răspuns, ne-a întins o cheie, de la camera 7, și ne-a întrebat dacă preferam la cină vin alb, roșu sau rosé. M-am uitat la Gabriel: el alegea alcoolul.

La final, doamna de la recepție ne-a întrebat câte nopți urma să rămânem și aici i-am răspuns eu:

– Nu știm încă.

Ne-a însoțit până la camera 7, ca să ne arate cum funcționau luminile și televizorul.

Pe scară, Gabriel mi-a șoptit la ureche:

– Cred că părem foarte îndrăgostiți de ne-au propus o cameră.

Camera era galben-pai. Avea culorile din Sud. Înainte de a dispărea, doamna a deschis o ușă din sticlă ce dădea într-o terasă: marea era neagră, iar vântul abia adia. Gabriel și-a pus paltonul albastru pe spătarul unui scaun, a scos ceva din buzunar și mi-a întins un obiect mic, ambalat într-o hârtie de cadouri.

– Venisem să ți-l ofer, nu mă gândeam că intrând în florăria ta o să ajungem până aici, la un hotel.

– Îți pare rău?

– Niciodată în viața mea.

Am scos hârtia de ambalat. Am dat de un glob cu zăpadă în interior.

I l-am dat de mai multe ori înapoi.

Doamna de la recepție a bătut la ușă, apoi a împins o măsuță pe roți până în mijlocul camerei, unde a și lăsat-o. S-a scuzat și a dispărut la fel de repede precum intrase.

Gabriel mi-a cuprins fața cu mâinile, apoi m-a îmbrățișat.

Niciodată în viața mea sunt ultimele cuvinte rostite de el în noaptea aceea. Nu ne-am atins nici de mâncare și nici de vin.

A doua zi dimineață, l-am sunat pe Paul să-i spun că nu mă voi întoarce curând și am închis imediat. Apoi am anunțat-o pe angajata mea să se ocupe singură de florărie câteva zile. M-a întrebat puțin panicată:

– Trebuie să mă ocup și de casa de marcat?

I-am răspuns că da. Și am închis, fără să-i spun la revedere.

Mă gândeam că nu o să mă mai întorc niciodată. Că o să dispar o dată pentru totdeauna. Să nu mai fiu silită să înfrunt nimic, mai ales privirea lui Paul. Să fug într-un mod laș. Să mă duc la Julien, dar mai târziu, când ar crește și când ar înțelege.

Nici Gabriel și nici eu nu aveam haine de schimb. A doua zi am fost la un magazin să cumpărăm câteva. N-a fost de acord să îmi aleg unele bej și mi-a oferit rochii colorate, cu auriu peste tot. Și niște sandale la fel. Am avut mereu oroare de sandale. Pentru că mi se văd degetele de la picioare.

Timp de câteva zile m-am simțit de parcă eram deghizată sau mă descoperisem pentru prima dată.

La o săptămână de la venirea noastră la Cap d'Antibes, Gabriel s-a dus la tribunalul din Lyon să apere un bărbat acuzat de crimă. Gabriel era sigur de nevinovăția acestuia. M-a rugat să-l însoțesc. M-am gândit: Poate că poți abandona pepiniera de trandafiri și familia, dar nu și un om acuzat de omucidere.

Ne-am întors în Marsilia, să luăm mașina lui Gabriel, parcată la câteva străzi de florăria mea. Voiam să las și utilitara mea, cu cheile ascunse pe roata din stânga față, așa cum făceam adesea, și să mergem împreună la Lyon.

Când i-am văzut mașina lui Gabriel, un cabriolet sport roșu, m-am gândit că nu-l cunoșteam pe omul de lângă mine. Că nu știam nimic de el. Că petrecusem cele mai frumoase zile din viața mea, și apoi?

Nu știu de ce, mi-am amintit de iubirile de-o vară. Necunoscutul fermecător de pe plajă de care te îndrăgostești nebunește îl întâlnești în luna septembrie la Paris, pe o stradă banală, și ți se pare că și-a pierdut tot farmecul din vară.

M-am gândit la Paul. Despre el știam tot. Blândețea, delicatețea, iubirea, timiditatea lui.

În acea clipă l-am văzut pe Paul la volanul mașinii. Ieșea din florărie. Cred că mă căuta peste tot. Era foarte palid, pierdut în gânduri. Nu m-a văzut. Mi-ar fi plăcut ca privirile noastre să se intersecteze. Dar, nevăzându-mă, îmi lăsa libertatea de a alege. Să mă întorc la el sau să urc în mașina lui Gabriel. M-am văzut în vitrina unui magazin. În rochia mea verde și aurie. Am văzut o altă femeie.

I-am spus lui Gabriel, aflat deja la volanul mașinii sale:

– Așteptați-mă!

M-am dus până la florărie, am mers prin fața magazinului: nu era nimeni înăuntru. Angajata mea era în spate, în grădini.

Am început să alerg, de parcă eram urmărită. Nu am alergat niciodată așa de repede. Am intrat în primul hotel ieșit în cale și m-am închis într-o cameră să plâng liniștită.

A doua zi mi-am reluat activitatea la florărie, mi-am pus din nou hainele bej, am pus globul cu zăpadă pe tejghea și m-am întors acasă.

Angajata mi-a povestit că un avocat foarte cunoscut venise în ajun la florărie, că m-a căutat peste tot, ca un nebun. Că, în realitate, nu

arăta așa bine ca la televizor, părea mai scund.

După o săptămână, ziarele au anunțat că maestrul Gabriel Prudent obținuse achitarea bărbatului din Lyon.

Lipsa unui tată crește puterea amintirilor despre prezența lui.

La proces, pe lângă Geneviève Magnan, mai remarcase, îl obsedase, un singur lucru: depoziția lui Fontanel. Costumul lui, gesturile, atitudinea. Dintre toate persoanele venite să depună mărturie, nu-și mai amintea decât de el.

Alain Fontanel fusese chemat ultimul de către avocatul părților civile. După personalul de specialitate, pompieri, experți, bucătar. Când Fontanel răspunsese cu o voce sigură întrebărilor judecătorului, Philippe Toussaint a văzut-o pe Geneviève Magnan cum și-a coborât privirea. Când o văzuse în prima zi de proces pe culoarele tribunalului și când aflase că fusese de serviciu la Notre-Dame-des-Prés în acea noapte, se gândise imediat:

– Ea a dat foc camerei, ca să se răzbune.

Totuși, Philippe Toussaint a simțit o suferință profundă când Fontanel a început să vorbească. Și-a spus că nu putea fi singurul din sală cu o astfel de reacție, o tulburare profundă în fața minciunii. I-a căutat cu privirea pe ceilalți părinți, să se convingă că Fontanel le producea același efect, dar nimic. Ceilalți erau morți. Ca Violette: niște morți. La fel și directoarea în boxa acuzaților, cu privirea pierdută, care l-a ascultat pe Fontanel fără să audă nimic.

Încă o dată, Philippe Toussaint și-a zis în gând: *Sunt singura persoană vie de aici*. El îi învinovățea pe ceilalți. Moartea lui Léonine nu-l aruncase într-un hău, ca pe ceilalți. Ca și cum în cuplul lor Violette luase toată suferința asupra ei. De parcă nu a vrut să-și împartă suferința cu el. Dar în adâncul sufletului, știa că mânia îl ridicase din nisipurile mișcătoare, că îl menținuse deasupra mulțumii. O mânie surdă, grea, violentă, neagră, despre care nu vorbise niciodată nimănui, pentru că Françoise nu mai era acolo. Ura față de părinți, de mamă, față de acei oameni care nu reacționaseră când focul...

Nu fusese un tată bun. Un tată absent, distant, un surogat de tată. Era prea egoist, prea întors către propria persoană ca să poată risipi iubire. Hotărâse să nu fie interesat decât de motocicletă și de femei. Toate femeile ce așteptau să fie consumate ca niște fructe coapte întinse pe taraba vânzătorului. Odată cu trecerea anilor, așa de mult se dusese în stânga și-n dreapta după femei, că un prieten îi propuse o *adresă*, un loc unde să se distreze mai mulți. Unde femeile nu se îndrăgostesc, nu conduc, nu fac gălăgie și vin pentru același lucru ca bărbații.

Verdictul se pronunțase: doi ani de închisoare pentru directoare, din care unul cu executare. Și bani: mulți bani. Îi putea păstra doar pentru el. Un obicei format de ticăloasa de maică-sa. Îl învăța mereu: *Păstrează totul pentru tine, aia este acolo ca să-ți dea toți banii tăi.*

Când a ieșit de la tribunal, părinții îl așteptau afară, mai rigizi ca justiția pe care o trăise. Voia să se salveze, să treacă printr-o ușă deschisă, ca să nu fie nevoit să le înfrunte privirea. După moartea lui Léonine, nu-i mai suporta deloc. Maică-sa, ce o acuza pe Violette de toate relele, n-a putut să-și recunoască vina după dramă. Până la urmă, ea insistase ca Léonine să meargă în vacanță în acel loc nenorocit. S-au dus toți trei la masă. El nu putuse să mănânce nimic, nici să spună ceva. Era gârbovit. Pe spatele notei de plată, a mâzgălit cu stiloul tatălui său, folosit mai înainte ca să completeze cecul: *Édith Croquevieille, directoare; Swan Letellier, bucătar; Geneviève Magnan, femeie de serviciu; Éloïse Petit și Lucie Lindon, instructoare; Alain Fontanel, muncitor.*

S-a întors acasă având, ca singur bagaj pe motocicletă, mărturia lui Fontanel: *Dormeam la etaj. Am fost trezit de țipetele lui Swan Letellier. Colegele începuseră deja să evacueze ceilalți copii. Camera de la parter era în flăcări, era imposibil să intrăm, ar fi fost și mai rău altfel.*

Violette nu reacționase când o anunțase verdictul. A spus doar: *Bine* și a ieșit să coboare bariera. În clipele acelea, se gândise din nou la Françoise, la verile de la Biot. Adesea îi zbura gândul, se întorcea la vacanțe când prezentul îl deprima prea mult. Pe urmă descoperise manetele de la Nintendo și se jucase până la abrutizare, se enerva când Mario își rata obstacolul, când nu putea

înainta. Când închidea televizorul, Violette dormea deja de multă vreme în camera lor. Nu se ducea lângă ea. Își pregătea motocicleta și conducea până la adresa unde așteptau femeile dornice de același lucru ca și el: un sex trist, un orgasm, un loc unde să fugă de ceilalți. Dar cuvintele lui Fontanel nu-i dădeau pace: *Dormeam la etaj. Am fost trezit de țipetele lui Swan Letellier. Colegele începuseră deja să evacueze ceilalți copii. Camera de la parter era în flăcări, era imposibil să intrăm, ar fi fost și mai rău altfel.*

Ce-ar fi putut fi mai rău?

Moartea lui Léonine a dus la ruperea cordonului ombilical. Acel cordon pe care maică-sa l-a învățat să-l păstreze, indiferent ce se întâmpla: *Nu te gândi la alții, gândește-te la tine.*

Câteodată îi spunea lui Violette: *O să mai facem un copil.* Ea îi răspundea că da, doar să scape de el. Să scape de omul care o înșela, nu cu toate femeile din jurul lui, ci cu Françoise, singura lui mare iubire. Nu se însurase cu Violette să o facă pe ea fericită, ci o făcuse ca să scape de maică-sa cea pisăloagă.

Resimțise o durere imensă pentru Violette când pierduse copilul lor. El suferise mai mult pentru mila soției, decât de pierderea fetei. Suferise că nu putea face nimic pentru ea. Că nu se putea ocupa de ea. Pentru tăcerea lui, pentru că nu reușise niciodată să-i vorbească de altceva decât de o marcă de șampon sau de un program de televiziune. Că nu a știut să-i spună soției: *Cum te simți?* Din acest motiv se învinovăța. El nu învățase nici măcar să sufere. De fapt, nu învățase nimic. Nici să iubească, nici să muncească, nici să ofere. Un om bun de nimic.

Pusese ochii pe Violette de prima dată când o văzuse în spatele tejghelei de la bar. Se simțise atras de toată dulceața ei, din cap până-n picioare. Ca o acadea colorată într-un camion de bâlci. Nu avea nimic de-a face cu ce simțise și resimțise dintotdeauna pentru Françoise, dar o voia pe fata aceea. Îi plăceau vocea, pielea, zâmbetul ei și faptul că era slabă. Alura ei de băiețoi, fragilitatea, modul cum i se oferea fără nici o rețineră. De aceea îi și făcuse repede un copil: voia să o păstreze, să fie doar a lui. Așa cum îți oferi o prăjitură pe care nu vrei să o împarți cu nimeni. O devorezi

într-un colț, cu riscul de a te murdări peste tot. Iar maică-sa l-a prins cu mâța-n sac, pe el, copilul-rege, un puturos și un afemeiat.

În august 1996, la nouă luni după procesul finalizat cu o condamnare la închisoare pentru Édith Croquevieille, Violette plecase zece zile în Marsilia, la cabana Céliei. Pe femeia aceea, el nu o putea suporta și simțea că sentimentul era reciproc. Îi spusese soției că în răstimp, cât va fi ea plecată, va face niște ture pe motocicletă cu prietenii de la Charleville, prietenii de dinainte. Alții nu mai avea. Nici înainte și nici acum.

Plecase singur la Chalon-sur-Saône. Alain Fontanel lucra la un spital de acolo. Spitalul Sainte-Thérèse, construit în 1979, unde el se ocupa de partea electrică, de instalațiile sanitare și de zugrăveli, cu încă doi colegi, încă de când își pierduse slujba la Notre-Dame-des-Prés. Philippe Toussaint nu știa cum trebuia să-l abordeze. Trebuia să-i vorbească blând sau să-l tăbăcească până spune tot? Fontanel avea cam vreo douăzeci de ani mai mulți decât el, nu era greu să-l neutralizeze, să-l strângă de gât cu brațele. Nu prevăzuse nimic, doar să se întâlnească față în față cu el. Să-i pună niște întrebări nerostite de nimeni în timpul procesului.

Philippe Toussaint intrase în incinta spitalului, ceruse la recepție să stea de vorbă cu Alain Fontanel și i s-a răspuns:

– Știți în ce cameră este internat?

Philippe Toussaint a bâiguit:

– Nu, lucrează aici.

– Este un infirmier? Un intern?

– Nu, lucrează la întreținere.

– O să mă informez.

În timp ce recepționera se pregătea să sune, Philippe Toussaint l-a văzut pe Fontanel intrând în bistroul de la parter, la vreo cincizeci de metri de locul unde se afla. Purta o salopetă de lucru. Philippe simțise aceeași tristețe ca la tribunal, nu putea să-l lovească pe acest om. Fără a mai sta pe gânduri, mersese foarte repede spre el, până ce ajunsese în spatele lui. Fontanel ținea o tavă în mână și stătea la coadă la aparatul de cafea. Philippe Toussaint rămăsese în spatele lui, la rândul lui cu o tavă, și comandase meniul zilei.

Fontanel se îndreptase spre o fereastră, singur. Philippe Toussaint se apropiase și se așezase în fața lui, fără a-i cere permisiunea.

– Ne cunoaștem?

– Nu am stat de vorbă niciodată, dar ne cunoaștem.

– Vă pot ajuta cu ceva?

– Cu siguranță.

Celălalt își tăia carnea în bucăți, de parcă nu se întâmplase nimic.

– Nu mă pot opri să nu mă gândesc la dumneavoastră.

– De obicei am acest efect asupra femeilor.

Philippe Toussaint și-a mușcat cu putere obrazul ca să poată rămâne calm, să nu se enerveze.

– Mai exact, mă gândesc că nu ați spus totul la proces... Mărturia dumneavoastră mi se tot învâрте în cap, ca un animal în cușcă.

Fontanel nu dăduse nici un semn de surpriză. Îl privise pe Philippe Toussaint timp de un minut, să și-l amintească, fără îndoială, de la proces, să îl plaseze undeva, apoi a întins sosul din farfurie cu o bucată mare de pâine.

– Și credeți că am ceva de adăugat, așa, de dragul dumneavoastră?

– Da.

– De ce aș face-o?

– Pentru că aș putea fi mult mai puțin draguț.

– Puteți să mă rupeți cu bătaia, n-am nimic de spus. Ba chiar vă spun că mi-ar conveni să o faceți. Nu-mi place meseria – nici nevasta și nici copiii.

Philippe Toussaint și-a strâns pumnii așa de tare, că mâinile îi deveniseră albe.

– Mă doare-n cot de viața dumneavoastră, vreau doar să știu ce-ați văzut în noaptea aceea... Mințiți la fel de simplu cum respirați.

– Pe Magnan o cunoașteți? Este nevastă-mea.

– ...

– La proces era leșinată de fiecare dată când vă uitați la ea.

Când Fontanel i-a pronunțat numele, el a revăzut-o pe Geneviève Magnan pe culoarele școlii, cu ochii sașii, alergând după el ca o cățea în călduri. A revăzut scenele când făcuse sex cu ea, mereu în

același loc, cu picioarele în noroi, la lumina farurilor motocicletei. I-a provocat greață.

Fontanel, cu mirosul lui de mâncare, amestecat cu cel de spital.... Ea o fi dat foc camerei ca să se răzbune? Întrebarea îl tortura.

– Ce s-a întâmplat acolo, pentru numele lui Dumnezeu?

– A fost un accident. Nimic în plus, nimic în minus. Un accident nenorocit. Puteți să căutați ce vreți, nu veți găsi nimic, vă asigur.

Philippe Toussaint a sărit peste masă, l-a prins de gât și l-a lovit cu pumnii ca un nebun. Peste față, în burtă: lovea peste tot, la întâmplare. Avea senzația că lovește într-o saltea abandonată la colț de stradă. Lovea întruna, în ciuda strigătelor celor din jurul lui. Cineva l-a tras pe Philippe de braț, ca să-l împiedice să continue, a încercat să-l imobilizeze, să-l pună la pământ, dar s-a zbatut cu o forță supraomenească și s-a salvat fugind. Cu pumnii arzând și cu sângele la fel de cât de tare a putut lovi!

Așa cum se aștepta, Fontanel nu a făcut nimic, nu a depus plângere pentru lovituri și răni. A declarat că nu știe identitatea agresorului său.

Dormi, tată, dormi, dar fie ca râsetele noastre de copii să le auzi din cea mai îndepărtată boltă cerească.

Cimitirul din Bron, 2 iunie 2017, cer senin, douăzeci și cinci de grade, ora 15.00. Însmormântarea lui Philippe Toussaint (1958 – 2017). Sicriu din stejar. Cavou din marmură gri. Fără cruce.

Trei coroane: *Flori frumoase pentru amintiri frumoase ce nu se vor șterge niciodată* – crini albi, *Primiți aceste flori ca dovadă a simpatiei mele profunde.*

Panglici mortuare unde se poate citi: *Partenerului meu, Colegului nostru, Prietenului meu.* Pe o placetă funerară, alături de o motocicletă aurie: *Dispărut, dar niciodată uitat.*

Vreo douăzeci de persoane sunt prezente în jurul gropii. Oameni din cealaltă viață a lui Philippe Toussaint.

Fiind soția lui legitimă, i-am permis lui Françoise Pelletier să îl însmormânteze pe Philippe Toussaint în cavoul lui Luc Pelletier. Ca să-l poată regăsi pe unchiul total despre care nu știam nimic. La fel cum nu știam nimic despre o parte din viața lui Philippe Toussaint.

Aștept să plece toată lumea ca să mă apropii de cavou. Depun o placheă din partea lui Léonine: *Tatălui meu.*

Doar un singur lucru vreau să-ți spun: că te iubesc. Doar un singur lucru vreau să-ți cer: să ne ajuți să trecem peste toate încercările grele de aici, de pe Pământ. August 1996, Geneviève Magnan

L-am așteptat multă vreme. Știam că până la urmă va veni. Știam încă înainte de a-i vedea mecla lui Fontanel. Era desfigurat când a intrat în casă. Mergea clătinându-se. Cu chipul roșu-violet și doi dinți lipsă.

– Cine ți-a făcut asta? I-am întrebat.

Mă gândeam că băuse prea mult, că se bătuse iar cu alți bețivani. A avut mereu violența în sânge, furia. Mă caftea și pe mine când o lua pe ulei. Dar a răspuns:

– Du-te să-l întrebi pe ăla care ți-o trăgea pe la spatele meu!

Fraza mi-a făcut mai mult rău decât loviturile mamei și ale lui Fontanel. Bătăile lor erau un fleac, pe lângă aceste cuvinte. Lovituri de cuțit în trupul meu.

El era cel desfigurat, șontorog, dar eu încasasem lovitura. Așa de tare, că nu mă mai putea mișca. Întepenită. Terorizată.

M-am gândit la porcul pe care-l tăiaseră la vecinul, cu o săptămână în urmă. Cât de frică îi era, cum tremurase, cum guițase. Groază și durere. Oroare. Bărbați ațâțați, râsetele lor. Pe urmă, noi, femeile, fuseserăm luate pe sus ca să facem cârnații. Mirosul morții. În ziua aceea mi-a venit să mă spânzur. Era pentru prima dată când aveam această dorință să *termin cu toate*, cum spun bogații. Nu, de fapt, nu era prima dată, dar m-a ținut mult timp. Mai mult decât de obicei. Am luat bani chiar, ca să-mi cumpăr frânghie de la Bricorama. Apoi am renunțat, gândindu-mă la copii. Aveau patru și nouă ani. Ce s-ar fi făcut singuri cu Fontanel?

Am știut că el va veni să-mi pună niște întrebări încă din clipa când i-am văzut privirea ațintită asupra mea pe culoarele tribunalului.

A bătut cineva la ușă, am crezut că era poștașul, așteptam o livrare de la magazinul La Redoute. Nu era poștașul, în spatele ușii era el.

Ochii îi erau obosiți. I-am văzut tristețea. I-am văzut frumusețea. Apoi, disprețul. M-a privit ca și cum eram o grămadă de rahat.

Am vrut să închid ușa, dar i-a dat cu piciorul o lovitură puternică, violentă. Ai fi zis că e nebun. M-am gândit să sun după sticleți, dar ce le-aș fi spus polițailor? Mi-a fost frică din *noaptea aceea*. Nu m-a atins, iar mie îmi era prea mare silă de el. Îl simțeam plin de ură și, în aceeași măsură, îngrozit. N-am putut spune decât un singur lucru:

– A fost un accident, serios. N-am făcut nimic intenționat, n-aș fi făcut niciodată rău fetelor.

M-a fixat cu privirea și acolo a făcut un lucru neașteptat: s-a așezat la masa din bucătărie, și-a pus capul pe mâini și a început să urle. Plângea ca un copil care și-a pierdut mama în mulțime.

– Vrei să știi ce s-a întâmplat?

A răspuns că nu.

– Îți jur că a fost un accident.

Stătea la un metru de mine. Mi-a venit să-l ating, să-l dezbrac, să mă dezbrac, să mi-o tragă, să mă facă să țip ca atunci când eram lipită de stâncă. Nimeni nu s-a urât vreodată pe sine așa cum am făcut-o eu în acel moment.

El, disperat, pierdut în bucătăria mea, unde n-am mai făcut curat de o veșnicie. De când sunt în șomaj, n-am mai mișcat un pai. Eu sunt responsabilă. Cea vinovată.

S-a ridicat și a plecat fără să se uite la mine. După aceea m-am așezat eu pe locul lui. Îi rămăsese parfumul.

După școală o să-mi las copiii la soră-mea. Ea este mult mai drăguță decât mine. O să le spun să fie cumiți. Să asculte. O să iau banii și la întoarcere o să cumpăr o frânghie de la Bricorama.

Moartea mamei este prima durere pe care o plângi fără ea.

- Doriți să gustați?
- Cu plăcere.
- Iau câteva roșii cherry și i le ofer maestrului Rouault.
- Delicioase. Mai rămâneți aici?
- Păi, unde să mă duc?
- Cu banii de la moștenire, puteți să nu mai lucrați.
- Ah, nu, nu. Îmi place casa, îmi place cimitirul, ceea ce fac, prietenii mei. Și apoi, cine s-ar ocupa de animalele mele?
- Și totuși, cumpărați-vă un lucru de valoare, ceva, undeva.
- Nu. Aș fi mereu obligată să mă duc acolo. Știți, când ai o a doua casă, ca rezidență secundară, te împiedică să faci toate celelalte călătorii, decise în ultima clipă. Și apoi, vă imaginați că aș putea avea o altă casă, serios?
- Și ce veți face cu toți banii, dacă nu sunt indiscret?
- Cât înseamnă, dacă împărțim la trei?
- 33,33333 la infinit.
- Ei bine, atunci o să donez 33,33333% și infinitul către Restos du coeur³⁸, Amnesty International și Fundației Bardot. Asta-mi va permite să salvez puțin lumea din micul meu cimitir. Veniți, maestre, să bem ceva!
- Își ia bastonul și mă urmează zâmbind. Ne așezăm în foișor să gustăm un minunat vin rece de Bordeaux.
- Maestrul Rouault își scoate vesta de la costum și își întinde picioarele în timp ce mănâncă niște alune sărate.
- Ce frumos este astăzi afară! În fiecare zi mă îmbăt cu frumusețea lumii. Există, desigur, și moarte, durere, timp urât, Ziua Tuturor Sfinților, dar viața iese întotdeauna la suprafață. Mereu există o dimineață când lumina zilei este frumoasă și iarba crește din nou pe pământurile pârjolite.

– Ar trebui să trimit la dumneavoastră neamurile care se înjură în biroul meu, ar putea face stagii de înțelepciune aici.

– Eu cred că noțiunea de moștenire nici nu ar trebui să existe. Ar trebui să dăm totul oamenilor dragi încă din timpul vieții. Și timpul nostru și banii. Moștenirile au fost lăsate de necuratul, ca familiile să se dezbine. Nu cred decât în actul de donație din timpul vieții. Nu promisiuni pentru după moarte.

– Știați că soțul dumneavoastră era bogat?

– Bărbatu-meu nu era bogat. Era prea singur și prea trist. Din fericire, la sfârșitul vieții a trăit cu persoana potrivită.

– Ce vârstă aveți, dragă Violette?

– Habar n-am! Din iulie 1993 nu-mi mai sărbătoresc niciodată ziua de naștere.

– Ați putea să vă refaceți viața.

– Viața mea e bună așa cum e.

Les Restaurants du coeur (Restaurantele inimii), cunoscute și sub numele de Les Restos du Coeur, reprezintă o asociație de caritate franceză, bazată pe numeroși voluntari, în scopul ajutorării familiilor sărace.

Pe nisipuri mișcătoare, unde viața se scurge, crește o frumoasă floare pe care inima mea a ales-o.

În august 1996, cu un an înainte de a mă muta în căsuța din cimitir, am plecat de la cabana din Sormiou mai devreme ca de obicei. Am luat un tren până la Mâcon, apoi un autobuz care se oprea la Brancion-en-Chalon, în drumul lui spre Tournus. Autobuzul a trecut prin La Clayette și în depărtare am văzut pentru prima dată castelul Notre-Dame-des-Prés, de la fereastră. După câteva minute, vehiculul s-a oprit în fața primăriei din Brancion-en-Chalon și, când am coborât, tremuram din cap până-n picioare. Picioarele mele m-au dus cu greu până la cimitir. Revedeam, sub pașii mei, castelul, ferestrele, pereții albi. Zărisem în spate și lacul, scânteietor ca o mare de safire. Era o zi foarte călduroasă.

Ușa casei lui Sasha, de pe partea cu cimitirul, era deschisă, dar nu am intrat. Am mers direct la mormântul lui Léonine, revăzând pereții castelului. În fața monumentului unde erau gravate numele fetiței mele și cele ale prietenelor ei, pentru prima dată mi-am reproșat că nu am fost la înmormântare, că am lăsat-o să plece singură, că nu i-am lăsat ceva pe mormânt, măcar o pietricică albă. Și, totuși, o dată în plus, în ziua aceea am știut că Léonine era mai prezentă în Mediterana, de unde mă întorceam eu, și în florile din grădina lui Sasha, decât sub această piatră de mormânt. Am mers până la casa lui Sasha cu moartea în suflet.

El nu știa că eram acolo, nu-l anunțasem. Se făceau deja două luni de când nu-l mai văzusem. De când Philippe Toussaint mi-o interzisese. Casa era aranjată. Poarta ce ducea în grădina de legume era larg deschisă. Nu l-am strigat. Am ieșit și l-am văzut întins pe o bancă, își făcea siesta, cu pălăria de paie pe față. M-am apropiat foarte încet, dar s-a ridicat imediat și m-a strâns în brațe.

– Nu e nimic mai frumos decât cerul văzut printr-o pălărie de paie. Îmi place să-l privesc prin găurile pălăriei, fără ca soarele să mă deranjeze. Vrăbiuța mea, ce surpriză frumoasă!... Rămâi toată ziua?

- Chiar puțin mai mult.
- Minunat! Ai mâncat?
- Nu mi-e foame.
- Mă duc să-ți fac niște paste.
- Dar nu mi-e foame.
- Cu unt și cașcaval ras, hai, avem treabă! Ai văzut cum au crescut plantele? Este un an bun pentru grădină. Foarte bun!

Când l-am văzut cum se frământă și cum zâmbește, am simțit ceva cald în pântec, ca o fericire. Nu ceva fals, nu una din crizele vieții care nu durează decât câteva secunde, ci o senzație de plenitudine, un zâmbet rămas un timp pe buze. Pur și simplu, poftă de viață. Nu mai eram teleghidată, ci însuflețită.

Aș fi vrut să păstrez pentru totdeauna vara, acea clipă și pe Sasha.

Am rămas patru zile pe lângă el. Am început prin a culege roșiile coapte pentru conserve. Mai întâi, am sterilizat borcanele într-o găleată plină cu apă pusă la fiert de Sasha. Apoi am tăiat și curățat roșiile înainte de a le băga în borcane cu frunze de busuioc proaspăt culese. Sasha m-a învățat cât de important este să avem capace noi ca să închidem ermetic borcanele. Le-a fiert cincisprezece minute.

– Acum putem păstra borcanele cel puțin patru ani. Dar vezi tu, toți oamenii de aici, din cimitir, au pus lucruri deoparte și la ce le-a folosit? Noi doi nu o să așteptăm și în seara aceasta o să deschidem unul.

Am făcut la fel cu păstăile. Le-am curățat, le-am pus în borcane cu un pahar de apă cu sare, am închis și am fiert.

– Anul acesta, păstăile mele au ieșit într-o noapte, fix acum două zile. Au simțit că ai să vii... Nu subestima niciodată puterea divinității în grădina ta.

A doua zi a fost o înmormântare. Sasha m-a rugat să-l însoțesc. Era pentru prima dată când asistam la așa ceva. Am văzut chipurile, suferința, culoarea palidă, haine cernite și frumoase. Am văzut mâini strânse, oameni la braț, capete plecate. Încă îmi amintesc discursul rostit de fiul defunctului și lacrimile din vocea lui:

– Tată, așa cum a spus André Malraux, cel mai frumos mormânt este memoria oamenilor. Iubeai viața, femeile, vinurile de marcă și muzica lui Mozart. De fiecare dată când voi destupa o sticlă de vin

bun sau când mă voi întâlni cu o femeie frumoasă, de fiecare dată când voi degusta un vin renumit în compania unei femei frumoase, voi ști că nu ești departe. De fiecare dată când viile își vor schimba culoarea, când vor trece de la verde la roșu, când cerul se va deschide timp de câteva ore într-o lumină blândă, voi ști că nu ești departe. Când voi asculta un concert pentru clarinet, voi ști că ești acolo. Odihnește-te în pace, tată, o să ne ocupăm noi de tot.

Când a plecat toată lumea și când ne-am întors în casa lui, l-am întrebat pe Sasha dacă se întâmpla să păstreze discursurile funebre auzite. Dacă le scria undeva.

– De ce aș face-o?

– Mi-ar plăcea să știu ce s-a zis în ziua înmormântării lui Léonine.

– Nu păstrez nimic. Legumele nu cresc din nou de la un an la altul. Trebuie să o iei mereu de la capăt. Mai puțin roșiile cherry: ele cresc singure, cam în dezordine, cam peste tot.

– De ce-mi spui asta?

– Viața este ca o cursă de ștafetă, Violette. O predai cuiva care o ia și o dă altcuiva. Eu ți-o dau ție acum și într-o zi o vei da mai departe.

– Dar eu sunt singură pe lume.

– Nu. Eu sunt aici și va fi altcineva după mine. Dacă vrei să știi ce s-a spus în ziua înmormântării lui Léonine, scrie tu însăși, scrie de îndată, înainte de a te duce la culcare.

În a treia zi i-am citit lui Léonine discursul funebru.

L-am găsit pe Sasha pe o alee din cimitir. Am mers pe lângă morminte, mi-a vorbit de morți, de cei aduși de multă vreme și de alții abia înmormântați.

– Aveți copii, Sasha?

– Când eram tânăr, am vrut să fac ca toată lumea: m-am căsătorit. Iată o mare prostie, o idee tâmpită: să faci ca toată lumea. Bunele maniere, păstrarea aparențelor și ideile preconcepute sunt niște criminali. Soția mea se numea Verena, era foarte drăguță, avea o voce blândă, ca tine. De altfel, îi și semeni puțin. Cum eram un tânăr pretențios și prost, am crezut că frumusețea ei mă va excita. În ziua nunții, când am văzut-o în dantela ei albă, timidă și rușinată, când i-am ridicat voalul ce-i acoperea chipul frumos, am știut că mințeam pe toată lumea, începând cu mine însumi. Am sărutat-o rece pe gură

În timp ce invitații ne aplaudau și când singurul lucru interesant pentru mine erau mușchii bărbaților ascunși sub cămașă. M-am îmbătat înainte chiar și de dansul mirilor. Noaptea nunții a fost un coșmar. M-am străduit cum am putut, m-am gândit la fratele soției mele, un brunet cu ochi mari, negri. Dar n-a funcționat, n-am reușit să facem sex. Verena a pus *asta* pe seama emoțiilor și a beției mele. Cu timpul, în niște săptămâni, în nopțile petrecute unul lângă celălalt, am reușit să o pătrund: i-am luat virginitatea. Nu pot să-ți spun cât de nefericit m-a făcut acest lucru, ochii ei plini de dragoste și de tandrețe când am reușit, grație imaginației mele scârboase. Noptile treceau una după alta, și toți bărbații din satul meu la fel: i-am pătruns pe toți prin ea.

Pe urmă, ne-am mutat. A doua prostie, că dacă schimbi adresa, îți schimbi și dorințele. Ele se lipesc de valize. Contrar păsărilor migratoare și buruienilor, ele nu au capacitatea de a se adapta la orice climat. Am schimbat ferestrele și covorașul de la ușă, dar tot la bărbați continuam să mă uit. Mi-am înșelat de mai multe ori soția în toaletele publice. Ce rușine!... Tot străduindu-mă să păstrez aparențele, m-am îmbolnăvit. Nu mă prefăceam că o iubesc pe Verena, chiar o iubeam sincer. O devoram din priviri, dar atât doar: din priviri. Îmi plăceau gesturile, pielea, mișcările ei, dar îi vedeam meșa drăguță, brunetă care-i brăzda chipul, ca o interdicție ce-mi era destinată. Până la urmă, am căpătat un cancer de sânge. Globulele mele albe începuseră să le mănânce pe cele roșii. Îmi imaginam globulele albe ca pe niște femei în rochie de mireasă multiplicându-se în venele mele, infamia mă devora. Poate îți pare curios, dar perioadele de spitalizare m-au liniștit. M-au scutit de obligația de a o *onora* pe Verena în pat. Mai bine zis, *să o dezonzorez*. Sub cearșaf continuam să închid ochii și să-i ating corpul gândindu-mă la altcineva, oricine. Chiar și la prezentatori de televiziune.

Verena a rămas însărcinată. Am văzut în această sarcină singurul răspuns pozitiv la trei ani triști de la căsătoria noastră. I-am văzut pântecul rotunjindu-se și am reînceput să mă ocup de grădină. Am devenit un bărbat aproape fericit. Visam să am acel copil. S-a născut. Un băiat, botezat Émile. Verena se uita mai rar la mine și mai puțin doritoare: era cu totul dedicată copilului și eu mă simțeam

din ce în ce mai bine. Aveam amanți, o soție iubitoare, mama fiului meu, aproape că eram scufundat în fericire, una murdară, totuși fericire. Sunt un tată formidabil, știi? Și apoi, este foarte practic să ai un copil când nu mai vrei să-ți atingi soția. Ea este obosită, vulnerabilă, o doare des capul, îl aude plângând noaptea, îi e prea cald sau prea frig copilului, îi ies dinții, un coșmar, o otită. M-am mai culcat o singură dată cu Verena după un Revelion cu multă băutură și a fost suficient ca să rămână din nou însărcinată. La trei ani de la nașterea lui Émile, s-a născut Ninon. O fetiță adorabilă.

I-am făcut Verenei doi copii. Doi copii. Am dat viață, una adevărată, de două ori. Uite-așa râde Dumnezeu de toți, chiar și de homosexuali.

– Ce vârste au ei acum?

– Aceleași ca aceea a soției mele.

– Nu înțeleg.

– Nu mai au vârstă. Au murit cu toții în 1976, într-un accident de mașină. Pe Autostrada Soarelui. Trebuia să mă duc și eu la ei după trei zile, cu trenul, în locația de la malul mării. Și știi de ce?

– De ce, ce?

– De ce trebuia să mă duc după trei zile?

– ...

– I-am spus Verenei că aveam ceva de lucru. În 1976 eram inginer. Adevărul este că prevăzusem trei zile să mi-o trag cu un coleg de lucru. Când am aflat de moartea lor, am înnebunit. M-au internat pentru multă vreme. Acolo, între pereții albi, am învățat să am grijă de alții cu mâinile mele. Vezi tu, Violetta mea dragă, tu și cu mine am avut parte de porția noastră de suferință și, totuși, suntem aici. Viețile noastre seamănă cu toate romanele la Victor Hugo luate împreună: o colecție de mari suferințe, de mici momente de bucurie și de speranță.

– Unde sunt înmormântați?

– Aproape de Valence, în cavoul familial al Verenei.

– Și cum ați ajuns aici, în acest cimitir?

– După ieșirea mea din azil, eram un caz social. Primarul de aici mă cunoștea dintotdeauna, m-a angajat ca gunoier. Știi tu: băiatul în salopete albastre vorbind singur și trecând cu mătura pe lângă

pubelele municipalității, asta eram eu. Când mi-am mai revenit, am cerut postul de paznic de cimitir, rămas vacant. Locul meu era lângă morți. Morții altora.

Sasha m-a luat de braț. Ne-am întâlnit cu un bărbat și o femeie care l-au întrebat unde se află un mormânt. L-am observat în timp ce oferea indicații despre direcția pe unde să mergă, despre aleile de străbătut. În timp ce-mi povestea de familia lui dispărută, se încovoia puțin. M-am gândit că eram doi supraviețuitori rămași încă în picioare. Doi naufragați pe care un ocean de dureri n-a reușit să-i înece complet.

După ce bărbatul și femeia i-au mulțumit, i-am pus mâna mea în a lui și am continuat să mergem.

– La început primarul a ezitat. Dar ai mei erau morți de ceva vreme și intervenise termenul de prescripție. Nu trebuie să te învăț eu că între moarte și timp există mereu un termen de prescripție, când te vindeci... Uite, e frumos afară. Astăzi o să te învăț arta de a face butași de trandafiri. Știi ce sunt vlăstarele de august?

– Nu.

– Sunt niște crenguțe care încep să devină lemnoase începând cu luna august. Pe zona verde apar pete maronii, ca acestea de pe mâinile mele. Sunt semne de bătrânețe. Se numesc *vlăstare de august*. Ei bine, imaginează-ți că folosind ramuri bătrâne vei produce tinere crenguțe. Nu-i așa că-i incredibil? Ce vrei să mănânci în seara asta? Să îți fac avocado cu lămâie? E o salată bună pentru sănătatea ta, e plină de vitamine și de acizi grași.

În cea de-a patra zi m-a dus la gara din Mâcon cu vechea sa mașină Peugeot. A pus în valiza mea niște borcane de roșii și păstăi. Era așa de grea, că de-abia am târât-o până la Malgrange.

Pe drumul spre gară, între cimitir și parcare, mi-a spus că voia să se pensioneze. Că obosise, că era vremea să predea ștafeta altcuiva și că nu puteam fi decât eu acea persoană.

Despre iubirea lor, mai albastră decât cerul

Nu-ți vei îngropa viața de adolescentă.

Nu-ți vei sărbători Catherinettele³⁹.

Nu vei dansa slow.

Nu vei avea poșetă și nici reguli dureroase.

Nu vei avea aparat dentar.

Nu te voi vedea crescând, îngrășându-te, suferind, divorțând, ținând regim, născând, alăptând, iubind.

Nu vei avea nici acnee, nici sterilet.

Nu te voi auzi cum minți. Nu voi fi nevoită să te acopăr și nici să te apăr.

Nu vei ciupi din portofelul meu. Nu voi deschide un Livret A⁴⁰ ca să te pun la adăpost.

Nu vei lua anticoncepționale.

Nu-ți voi vedea apărând riduri și pete, pielea coajă de portocală, vergeturile.

Nu voi simți mirosul de tutun pe hainele tale, nu te voi vedea fumând, apoi renunțând la fumat.

Nu te voi vedea niciodată beată sau drogată.

Nu te vei pregăti pentru bacalaureatul la limba franceză în fața Roland Garros-ului, nu o vei considera pe Doamna Bovary ca *această biată gagică*, și nici pe Marguerite Duras sau pe profesoarele tale.

Nu vei avea scuter, nici suferință din dragoste.

Nu te vei săruta cu limba, nu vei avea orgasm.

Nu o să sărbătorim că ai luat bacul.

Nu o să ciocnim niciodată un pahar împreună.

Nu o să te dai cu deodorant, nu vei avea apendicită.

Nu o să-mi fie teamă că o să urci în mașină cu cine știe cine. Ai făcut-o deja.

Nu te vor durea dinții.

Nu vom merge cu tine la urgență în plină noapte.

Nu vei avea nevoie de ANPE.

Nu vei avea cont în bancă, nici carnet de student, carnet de tânăr⁴¹, număr de securitate socială, cărți de fidelitate.

Nu-ți voi ști niciodată gusturile sau pasiunile. Ce haine, ce literatură, ce muzică, ce parfum preferi.

Nu te voi vedea făcând scandal, trântind ușile, ieșind din casă pe furiș, așteptând pe cineva, plecând cu avionul.

Nu vei pleca. Nu-ți vei schimba adresa.

Nu voi ști niciodată dacă-ți rozi unghiile, dacă te dai cu oja sau cu machiaj ori rimel.

Nici dacă ești înzestrată pentru limbi străine.

Nu-ți vei schimba nicicând culoarea părului.

În inima ta îl vei păstra pe Alexandre, iubitul tău din clasa întâi.

Vei fi întotdeauna Léonine Toussaint. Domnișoară.

Nu-ți vor plăcea niciodată pâinea prăjită, omletele, cartofii prăjiți, paste-melcișori, clătitele, peștele pane, laptele de pasăre și crema Chantilly.

Vei crește altfel, în iubirea mea veșnică față de tine. Vei crește altfel, în șoaptele lumii, în Mediterana, în grădina lui Sasha, în zborul unei păsări, în zori de zi, la căderea nopții, într-o fată pe care o voi întâlni întâmplător, în frunzișul unui arbore, în rugăciunea unei femei, în lacrimile unui bărbat, în lumina unei lumânări. Vei renaște mai târziu, într-o bună zi, sub forma unei flori sau a unui băiețel, în casa altei mame, vei fi oriunde îmi vor vedea ochii. Acolo unde inima mea va rămâne, a ta va continua să bată.

Les Catherinettes – tradiție populară franceză sărbătorită pe 25 noiembrie, de ziua sfintei Ecaterinei de Alexandria, patroana fetelor nemăritate. În timpul sărbătorii, fetele de peste 25 de ani, rămase nemăritate, își făceau urări pentru găsirea unui soț.

Cont de economii gestionat de statul francez, prin care statul se împrumută de la populație. Sumele obținute prin acest livret pot fi retrase în orice moment și sunt scutite de impozit pe venit și de taxe sociale. În România corespunde titlurilor de stat.

„Carte jeune“, instrument de ajutorare a tinerilor, emis de autoritățile locale sau naționale, prin care se acordă persoanelor până în 25 de ani reducerea

costurilor pentru sport, cultură, petrecerea timpului liber.

Nimic nu o poate face să piară, nimic nu poate ofili această superbă floare numită amintire.

– Bună ziua, doamnă.

– Bună, tinere.

Un băiețel adorabil trage din pai pentru a aduna și ultimele picături de suc de mere de pe fundul cutiei. S-a așezat singur la masa din bucătăria mea.

– Unde sunt părinții tăi?

Îmi arată cimitirul cu un semn din cap.

– Tata mi-a zis să-l aștept aici pentru că acolo trebuie să plângă.

– Cum te numești?

– Nathan.

– Vrei o bucățică de prăjitură cu ciocolată, Nathan?

Deschide ochii mari, plini de poftă.

– Da, mulțumesc. Asta-i casa ta?

– Da.

– Aici lucrezi?

– Da.

Clipește din ochi. Are gene lungi, negre.

– Și aici dormi tu?

– Da.

Se uită la mine de parcă eram filmul lui preferat de desene animate.

– Nu ți-e frică noaptea?

– Nu, de ce să-mi fie frică?

– Din cauza zombilor.

– Ce este un zombi?

Înfulecă o bucată enormă de prăjitură cu ciocolată.

– Morți vii care sperie oamenii. Am văzut un film, sperie rău.

– Nu ești prea mic să te uiți la astfel de filme?

– M-am uitat la Antoine pe calculator, n-am reușit să văd tot, ne-am speriat prea tare. Am șapte ani, totuși.

- Ah, da. Totuși.
- N-ai văzut niciodată zombi?
- Nu, niciodată.

Pare dezamăgit complet. A făcut o fețișoară delicioasă. Tutti Frutti intră prin ușița pentru pisici. Are blana udă. O găsește pe Éliane în coș și îi caută căldura. Cățeaua deschide un ochi și adoarme la loc. Nathan pleacă de pe scaun ca să se ducă să mângâie animalele. Își ridică blugii cu ambele mâini și trage de mânecile hanoracului. Poartă bascheți cu talpă cu lumini ce se aprind la fiecare pas, ceea ce îmi amintește de clipul *Billie Jean* al lui Michael Jackson.

- Pisica e a ta?
- Da.
- Cum se numește?
- Tutti Frutti.

Izbucnește în râs. E plin de ciocolată pe dinți.

- E un nume frumos.

Julien Seul bate la ușă, pe partea cimitirului, și intră. Este la fel de ud ca și pisica.

- Bună.

Aruncă o privire în direcția copilului și îmi zâmbește tandru. Simt că ar vrea să vină spre mine, să mă atingă, dar rămâne nemișcat. Se mulțumește să facă totul din privire. Simt cum mă dezbracă. Cum ridică *iarna*, ca să vadă *vara*.

- Ești bine, iubire?

Încremenesc.

- Tati, știi cum se numește pisica?

Nathan este fiul lui Julien. Inima începe să-mi bată tare, ca un mustang în galop, de parcă tocmai aș fi urcat și coborât scările în fugă.

Julien îi răspunde imediat:

- Tutti Frutti.
- De unde știi?
- Știu. Nu este prima dată când vin aici. Nathan, ai spus bună ziua lui Violette?

Nathan mă privește.

- Te cheamă Violette?

– Da.

– Aveți cu toții nume frumoase pe-aici!

Se întoarce la masă, se așază și își termină prăjitura. Tatăl îl observă zâmbind.

– Să mergem, dragule.

La rândul meu, mă simt teribil de decepționată. Ca atunci când Nathan a aflat că nu văzusem niciodată un zombi.

– Nu mai stați puțin?

– Suntem așteptați la Auvergne. O verișoară se căsătorește în această după-amiază.

Mă fixează cu privirea. Apoi se adresează fiului:

– Iubire, du-te să mă aștepți în mașină, este deschisă.

– Dar afară plouă cu găleata.

Am fost așa de surprinși de răspunsul copilului, încât am izbucnit în râs cu toții.

– Primul ajuns la mașină are dreptul să pună ce muzică vrea.

Nathan vine rapid să mă sărute pe obraz.

– Dacă vezi zombi, să-l suni pe tata, este polițist.

Iese alergând pe la cimitir, ca să ajungă la parcare.

– Este absolut adorabil.

– Seamănă că maică-sa... Ai citit jurnalul meu?

– Nu l-am terminat. Să-ți fac o cafea pentru drum?

Face semn din cap că nu vrea.

– Pentru drum, aș vrea să te iau pe tine.

De data aceasta se apropie de mine și mă strânge în brațe. Îi simt respirația pe gât. Închid ochii. Când îi deschid din nou, a ajuns deja la poartă. Mi-a udat hainele.

– Violette, nu vreau deloc ca într-o zi să vină cineva să pună cenușa ta pe mormântul meu. De fapt, nici nu mă interesează asta. Vreau să trăiesc cu tine acum, imediat. Atâta vreme cât vom putea vedea cerul împreună... Chiar și când plouă așa tare, ca astăzi.

– Să trăiești cu mine?

– Vreau ca povestea aceasta... întâlnirea dintre mama și bărbatul acela să ne ajute pe noi, de fapt.

– Dar eu nu sunt aptă pentru așa ceva.

– Aptă?

- Da, aptă.
 - Dar nu ți-am cerut să faci serviciul militar.
 - Sunt o neadaptată, o distrusă. Este imposibil să mă iubească cineva. Nu trăiesc. Sunt mai moartă decât fantomele ce bântuie prin cimitirul meu. N-ai înțeles încă? Este imposibil.
 - Nimeni nu-ți cere imposibilul.
 - Ba da.
- Zâmbește trist.
- Păcat.
- Închide ușa în urma lui și intră după două minute, fără să mai bată.
- Te luăm cu noi.
 - ...
 - La nuntă. La două ore de drum.
 - Dar eu...
 - Îți dau zece minute să te pregătești.
 - Dar nu po...
 - O să-l sun pe Nono. Ajunge în zece minute ca să stea în locul tău.

Într-o zi vom veni să ne așezăm lângă tine, în Rai.

August 1996

Philippe ieșise de la Geneviève Magnan *mai nefericit ca pietrele* – o expresie frumoasă folosită des de unchiul său, Luc. Condusese până la cimitir. În ziua aceea era o înmormântare. Din cauza căldurii oamenii erau în grupuri mici, departe de mormântul lui Léonine. Nu adusese flori. Nu adusese niciodată. De obicei, mama lui se ocupa de asta.

Era pentru prima dată când venise singur. Ajungea de două ori pe an, întotdeauna împreună cu părinții.

Tatăl și mama parcau în fața barierei, nu intrau niciodată, de teamă să nu dea cu ochii de Violette, să nu-i înfrunte disperarea. El, ca un fiu bun, se așeza pe bancheta din spate, ca atunci când era copil și plecau în vacanță, când bancheta i se părea imensă, doar că atunci la capătul drumului era marea.

Philippe își spusese mereu că era unicul copil pentru că părinții s-au iubit o singură dată, și atunci din greșeală. Philippe își spusese mereu că era un accident.

Taică-său, încovoiat de suferință și de anii petrecuți cu nevastă-sa, conducea prost: frâna, nu se știa pentru ce, accelera, tot fără să se știe de ce anume. Conducea la stânga, apoi la dreapta. Se pierdea adesea. Părea să nu-i pese de indicatoarele rutiere.

Drumul dintre barieră și cimitir i se părea lui Philippe interminabil. Prima dată când îl făcuse simțise mirosul de scrum chiar dacă erau încă la doi kilometri de castel. Aerul mirosea ca după un incendiu imens.

Se opriseră mai întâi în fața grilajului de la castel, ca să parcheze. Nu îndrăzniseră să intre imediat, rămăseseră în mașină vlăguiți de energie, toți trei. Pe urmă, merseseră două sute de metri până la clădirea impozantă, înnegrită și distrusă de pe aripa stângă. Erau pompieri, polițiști, părinți pierduți, aleși locali. O confuzie în acea

stare de groază. Multă liniște, gesturi încetinite, ca înghețate. Fiecare lucru cu încetinitorul. De la depărtare, nu se simțea așa, ca un cocon de bumbac, din vată. Ca și cum corpul și spiritul se despart pentru a se elibera. De parcă reciprocitatea este prea greu de dus. Greutatea durerii.

Philippe nu putuse să se apropie de camera 1. *Întreg perimetrul era securizat* – o frază din serialele americane la Bourgogne și în viața reală. Benzi de plastic roșu pentru a delimita grozăvia. Experții cercetau podelele și pereții, făceau fotografii. Studiau urmele focului, rescriau povestea exploatănd punctele clare, probele, indiciile, semnele.

Trebuia un raport precis pentru procuror, nu te jucai cu moartea a patru copii. Trebuia să se lase cu pedepse și condamnări.

Auzise de multe ori: *Îmi pare rău, ne pare tuturor rău, toate condoleanțele noastre, ele n-au suferit*. Nu se întâlnise cu personalul castelului, sau poate că da, însă uitase. Celelalte fetițe, norocoasele, cruțate, plecaseră deja. Au fost evacuate de urgență.

Nu se identificase corpul lui Léonine, nu mai rămăsese nimic din el. Nu trebuia să aleagă sicriul sau textele pentru ceremonie, s-au ocupat părinții lui de tot. Nu trebuia, deci, să aleagă nimic. Se gândise: *Nu am cumpărat niciodată o pereche de încălțăminte, o rochie, o bonetă, șosete pentru fiica mea. Violette o făcea, îi plăcea să o facă*. Dar pentru sicriu, Violette nu o să fie aici. Violette nu ar putea fi aici. Trebuie, deci, să se ocupe el.

Seara o sunase de la hotel. Îi răspunsese fata din Marsilia. Așa o numea pe Célia. Își amintise că îi ceruse să vină cu Violette. Nevasta lui dormea. Medicul trecuse de mai multe ori să-i administreze un calmant.

Înmormântarea a avut loc pe 18 iulie 1993.

Ceialți se țineau de mână, de braț, se susțineau. El nu atinsese pe nimeni. Mama lui încercase, dar el avusese un gest de retragere, ca atunci când ea voia să-l îmbrățișeze când împlinise paisprezece ani.

Ceialți plânseseră, urlaseră. Ceialți căzuseră din picioare. Fusese nevoit să ridice femeii aplecate ca trestia sub bătaia furtunii. În timpul înmormântării ai fi putut crede că toată adunarea era beată, nimeni nu mai putea sta în picioare. El a rămas drept, fără nici o lacrimă.

Apoi, în mulțimea aceea imensă strânsă în jurul mormântului, el o văzuse. Îmbrăcată toată în negru. Foarte palidă. Cu ochii pierduți. Ce naiba făcea Geneviève Magnan acolo?

Nu o băgase în seamă. Nu mai avea de oferit sentimente pentru cineva. Avusese pentru Françoise. Avusese pentru Violette și Léonine. Acum, gata, s-a terminat.

Singura propoziție care-i trecuse prin minte de mii de ori în timpul celor patru zile în Bourgogne era: *N-am știut să-mi apăr fetița.*

După aceea unii vor pleca în vacanță. După, alții vor rămâne acolo, în acest cimitir al durerii. Iar el se va întoarce în mașina părinților, pe bancheta imensă, și, la capătul călătoriei, nu va fi marea, ci Violette și durerea ei imensă.

O cameră goală. O cameră roz unde el intrase foarte rar. De unde veneau râsetele și cuvintele citite de Violette în fiecare seară.

La trei ani de la dramă, singur în fața mormântului fiicei, el nu spunea nimic. Nu scosese nici un cuvânt, nu rostise nici o rugăciune pentru ea. Și, totuși, știa rugăciuni. Fusese la orele de catehism, făcuse comuniunea solemnă. În ziua aceea când o văzuse pe Françoise pentru prima dată la brațul unchiului. Ziua când recitase șoptit, împreună cu fratele mai mare al unui prieten, dând pe gât vinul de la slujbă:

*Tatăl nostru care ne ești atât de găunos,
Fie ca numele tău să fie batjocorit, regatul tău să sângereze.
Facă-se voia ta asupra ticăloșilor și asupra răpănoșilor.
Dă-ne nouă astăzi vinul ce ne ajută la greu,
Iartă-ne nouă cheltuielile prostești, precum și noi iertăm
celor ce ne-au tras nouă țeapă.
Și nu ne supune pe noi penetrării, ci izbăvește-ne de tărăcuță.
Amin!*

Au râs cu lacrimi, mai ales când și-au pus cămașa albă peste tricou și peste blugi. Se luau peste picior unul pe altul:

– Parcă ești un preot!

– Tu parcă ești o fetiță!

Apoi o văzuse pe Françoise. Dintre toți, nu o văzuse decât pe ea.

I-ar fi putut fi unchiului o fiică. Iar lui, o soră mai mare. O mamă ideală. Perfectiunea. O mare iubire. Iubirea lui cea mare.

Voia să o revadă și avea puterea de a o revedea, în fiecare an. Își dorea tare mult să o revadă.

La trei ani de la dramă, în fața mormântului fiicei, pentru că nu mai putea scoate nici o vorbă, îi trecuse prin cap să nu se mai întoarcă niciodată la Brancion-en-Chalon. Pentru că era incapabil să-i spună ceva lui Léonine. Îi venea să-și ia motocicleta și să se ducă după Françoise, să i se arunce în brațe. Dar anii trecuseră și ea deja îl uitase.

Trebuia să se întoarcă la Violette, să se așeze în genunchi în fața ei, să o implore, să-i ceară iertare. Să o seducă așa cum făcuse la început. Înainte de perioada cu bariera și cu trenurile. Să încerce să-și facă timp pentru ea, să o facă să râdă. Să-i facă un copil. Până la urmă, Violette era încă tânără. Să-i spună că o să descopere împreună ce se petrecuse cu adevărat în acea noapte la castel, să-i mărturisească și cum i-a spart moaca lui Fontanel și a făcut sex cu Magnan pe vremuri. Să-i zică ei că fusese un părinte jalnic, dar că va afla adevărul. Da, să-i facă o fetiță și să se ocupe de ea. Poate că o să aibă împreună și un băiat, un băiețel, visul lui. O să se cumițească. Să nu se mai culce cu una și cu alta. Să se mute în altă parte, poate. Să o ia de la capăt cu Violette. Este posibil să-și schimbe viața, a văzut el la televizor.

Mai întâi trebuia să se întoarcă la Magnan. *N-aș fi făcut niciodată rău fetelor.* De ce a spus-o? Trebuia să se ducă din nou la ea, s-o facă să spună tot, ea voise să continue mai devreme, dar el refuzase s-o asculte. Nu era pregătit.

Privise mormântul lui Léonine pentru o ultimă oară și tot nu fusese în stare să deschidă gura, ca atunci când era vie și el nu-i spunea mare lucru. Nu răspundea niciodată întrebărilor ei.

– Tati, de ce luna este luminată?

Plecând de la mormântul lui Léonine și mergând spre ieșire cu pași repezi, i-a văzut. Pe Violette și pe bătrân, pe alee. Violette îl ținea de braț. Philippe văzuse atunci minciuna. O auzise pe maică-sa spunând:

– Să n-ai încredere în nimeni, nu te gânde decât la tine, doar la tine!

O credea la Marsilia, în cabana Céliei. O credea în pelerinaj. Iar ea era aici, cu un bărbat. Zâmbea. Philippe n-o mai văzuse pe Violette zâmbind nici măcar o singură dată de la moartea lui Léonine.

Timp de șase luni, Violette venise la fiecare două duminici în acest cimitir. Așa se explică de ce! Împrumuta mașina roșie a proastei de la Casino ca să-l facă pe Philippe să creadă că se ducea la mormântul lui Léonine. S-a prefăcut bine! Avea un amant? Pe bătrân? Cum l-a întâlnit? Unde? Violette și amantul, pare imposibil!

S-a ascuns în spatele unei cruci de piatră și i-a observat o vreme. Au mers la braț până la casa de la intrarea în cimitir. Bătrânul a ieșit apoi de acolo pe la ora 19.00, ca să închidă porțile. Aha, asta era: el era portarul acestui loc blestemat. Nevastă-sa se culca, deci, cu paznicul cimitirului unde era îngropată fiică-sa. Philippe se surprinse râzând, un râs răutăcios. O dorință puternică de a ucide pe cineva, de a lovi, de a masaca.

Violette a rămas înăuntru. A văzut-o printr-o fereastră cum pregătea masa pentru două persoane, așa cum făcea acasă, cu un șorț legat în jurul taliei. L-a durut așa tare, că și-a mușcat degetele până la sânge. Ca în westernurile la care se uita pe vremea copilăriei, când cowboy-ul strângea o bucată de lemn între dinți în timp ce i se scotea glonțul din burtă. Violette avea o viață dublă și el nu-și dăduse deloc seama până atunci.

Se lăsase noaptea. Bătrânul și Violette stinseseră luminile. Trăsese storurile. Și ea rămăsese în casă. Dormise acolo. Nici o îndoială nu mai era posibilă.

Cu două în luni în urmă îi interzisese lui Violette să mai vină în Bourgogne. Când ea îi vorbise de Magnan, când îi povestise că s-a dus la ea acasă, îl apucase teama. Frica de a nu fi prins! Teama ca Violette să nu afle că Magnan fusese amanta soțului și bucătăreasa castelului.

De fapt, situația se prezenta cu totul altfel: ea avea un amant. De aceea părea mai ușoară ca un fulg în serile de dinaintea plecărilor. O duminică din două. Îndrăznise chiar să-i spună:

– Mă voi duce la cimitir într-o duminică din două.

El nu-i spusese nimic, dar înțelegea acum de ce soției părea că-i merge din ce în ce mai bine cu fiecare săptămână.

Cum porțile erau închise, fusese nevoit să sară zidul ca să poată ieși din cimitir. A dat un șut puternic în poarta dinspre stradă, s-a urcat pe motocicletă și a plecat ca un nebun.

Să fi fost spre ora 22.00 când a ajuns pe strada unde locuia Magnan. În interiorul casei erau polițiști, mașina lor era oprită în fața porții. Vecinele în capot vorbeau la lumina becurilor. Își spusese că probabil Fontanel o bătuse prea tare.

Philippe a făcut un tur și a intrat în oraș fără să se oprească. Când a ajuns, s-a dus direct *la adresa* unde corpurile se ofereau gratuit.

Prin fereastra deschisă, priveam împreunăviata, iubirea, bucuria. Ascultam vântul.

Jurnalul lui Irène Fayolle

22 octombrie 1992

Aseară, am auzit vocea lui Gabriel, la jurnalul de la televizor. L-am auzit spunând: „O să apăr o femeie ce m-a părăsit“. Firește, n-a spus așa, doar mintea mea a răstălmăcit sensul cuvintelor lui.

Paul mă ajuta să pregătesc cina în bucătărie, televizorul era deschis în camera de alături. Am fost așa surprinsă să-i ascult tonalitatea vocii, cea din amintirile mele cele mai plăcute, că am scăpat din mâini caserola cu apă clocotită. A căzut pe pardoseală și apa mi-a sărit pe glezne. A fost un moment de panică, Paul s-a speriat. A crezut că tremuram din cauza arsurilor mele.

M-a dus în salon și m-a așezat pe canapea, în fața televizorului, în fața lui Gabriel. El era acolo, în interiorul dreptunghiului la care nu mă uit niciodată. În timp ce Paul se agita din răspuțeri să pună gheață pe pielea mea rănită, am văzut imagini cu Gabriel într-un tribunal. Un jurnalist a precizat că pledase în Marsilia toată săptămâna. Că reușise să obțină achitarea pentru cinci bărbați acuzați de complicitate la evadare. Procesul se terminase în ajun.

Gabriel era la Marsilia, foarte aproape de mine, și eu n-o știam. În orice caz, ce-aș fi făcut? M-aș fi întâlnit cu el? Să-i spun ce? Acum cinci ani m-am salvat din stradă pentru că nu am vrut să renunț la familia mea. Acum cinci ani mi-a fost frică de tine, frică de mine. Dar știi că niciodată nu am renunțat să mă gândesc la tine?

Julien a ieșit din cameră și i-a spus tatălui său că trebuia să mă ducă la spital. Am refuzat. În timp ce soțul și fiul dezbatteau problema, înainte de a găsi un tub de Biafine în dulăpiorul de medicamente, l-am privit pe Gabriel agitându-și mâinile frumoase în fața jurnaliștilor. Am văzut pasiunea depusă pentru a-i apăra pe alții în roba lui lungă și neagră. Voiam să iasă din ecran, să fie ca Mia Farrow în filmul lui Woody Allen, Trandafirul roșu din Cairo.

Dar pe mine? M-ar fi apărat? Mi-ar fi găsit circumstanțe atenuante pentru ziua când l-am părăsit?

Cât timp m-o fi așteptat la volanul mașinii? Când a plecat, până la urmă? Când a înțeles că nu mă voi mai întoarce?

Lacrimile au început să-mi curgă pe obraji. Veneau, chiar dacă nu voiam.

Paul a închis televizorul.

Am leșinat în fața ecranului negru.

Soțul și fiul s-au gândit că din cauza durerii. L-au sunat pe medicul de familie, iar el, după ce mi-a analizat arsurile, a spus că sunt superficiale.

N-am putut dormi toată noaptea.

Revăzându-l pe Gabriel și auzindu-i din nou vocea, am înțeles că îmi lipsise foarte mult.

*

A doua zi dimineață, Irène a căutat numărul de telefon al cabinetului unde lucra Gabriel. Era situat tot în Saône-et-Loire, la Mâcon. A cerut o programare la el, i s-a răspuns că trebuia să aștepte mai multe luni, pentru că agenda maestrului Prudent era foarte încărcată, dar că ar fi mai rapid dacă ar accepta să vadă unul din cei doi asociați ai lui. Irène a spus că avea timp, că-l va aștepta pe maestrul Prudent.

Și-a dat numele și numărul ei de telefon, nu pe cel fix, ci pe cel de la florărie. Au întrebat-o despre ce problemă era vorba. După un moment de blocaj, Irène a răspuns:

– Știe maestrul Prudent despre ce problemă este vorba.

I s-a fixat o dată, trebuia să aștepte trei luni.

Gabriel a sunat-o la florărie după două zile. În acea dimineață Irène se pregătea să deschidă grilajul când a sunat telefonul. S-a gândit că e vreo comandă de flori, a alergat cu sufletul la gură să răspundă. A tras mai aproape bonul de comandă și un pix cu capacul mușcat de angajata ei. El a spus:

– Eu sunt.

– Bună, a răspuns ea.

– Ai sunat tu la biroul meu?

- Da.
- Pledez toată săptămâna la Sedan. Vrei să vii?
- Da.
- Pe curând.

Și a închis.

Pe bonul ei de comandă, Irène a mâzgălit: *Sedan*, în căsuța cu *Mesajul expeditorului*.

Avea de parcurs o mie două sute de kilometri, să străbată toată Franța. Să traseze o linie dreaptă lungă.

A plecat din Marsilia pe la ora 10.00, a luat mai multe trenuri. În gara Lyon-Perrache și-a pudrat tenul și s-a dat cu puțin luciu de buze privindu-se în oglinda din toaletă. Era luna aprilie și purta un impermeabil bej, ceea ce a făcut-o să zâmbească. Și-a strâns părul blond cu un elastic negru. Și-a cumpărat un sandvici cu pâine toast, o periuță și o pastă de dinți cu lămâie.

A ajuns la Sedan pe la ora 21.00. A urcat într-un taxi și i-a cerut șoferului să o lase la tribunal. Știa că o să-l găsească pe Gabriel în cafeneaua sau în restaurantul cel mai apropiat. Irène știa că Gabriel nu era omul care să se întoarcă devreme la hotel. Lucra la dosarele lui pe un colț de masă. Între un pahar de bere și o farfurie de cartofi prăjiți. Între un pahar de vin și meniul zilei. Gabriel avea nevoie să simtă viața din jurul lui. Detesta liniștea camerelor de hotel, cuverturile de pat, draperiile, televizorul deschis doar ca să se audă ceva.

Femeia l-a văzut printr-o fereastră, așezat la o masă împreună cu trei bărbați. Gabriel vorbea și fuma în același timp. Murdăriseră fața de masă și își desfăcuseră nasturii de la gât ai cămășilor. Cravatele erau puse pe spătarele scaunelor.

Când a văzut-o intrând, Gabriel a ridicat mâna și a strigat-o:

– Irène! Vino să stai lângă noi!

Ca și cum femeia trecuse din întâmplare pe acolo, în drum spre casă.

Irène i-a salutat pe cei trei bărbați.

– Ți-i prezint pe trei confrăți: Laurent, Jean-Yves și David. Domnilor, v-o prezint pe femeia vieții mele.

Bărbații au zâmbit. Ca și cum Gabriel ar fi glumit. Ca și cum Gabriel nu putea spune astfel de lucruri decât pe un ton de glumă. Că avea multe femei ale vieții lui în viața lui.

– Așază-te. Ți-e foame? Ba da, trebuie să mănânci. Domnișoară Audrey, aduceți-ne meniul, vă rog! Ce vrei să bei? Ceai? Nu, nu, la Sedan nu se bea ceai! Domnișoară Audrey, aduceți-ne încă o sticlă, vă rog! Un vin de Vonay din 2007, o să vezi... în fine, o să bei o minunăție. Vino să te așezi lângă mine.

Unul dintre confrății lui Gabriel s-a ridicat ca să-i lase locul liber. Gabriel a luat mâna lui Irène și i-a sărutat-o închizând ochii. Irène a văzut la el o verighetă. Din aur alb.

– Sunt fericit că ești aici.

Irène a comandat pește și a ascultat conversația, fără să intervină. Avea senzația că este o admiratoare care a traversat toată țara ca să petreacă seara cu un star rock, dar nu se grăbea să se găsească singură cu el pentru că totul este deja pus la cale. Noaptea de dragoste este stabilită după concert.

Îi venea să dispară. A regretat că a venit. S-a întrebat cum să se ridice, să găsească o ușă de ieșire, o ușă prin spate pentru a fugi până la gară, să se întoarcă acasă, să se strecoare în așternuturile ei curate parfumate de ea cu aloe vera. I-a cerut discret ospătăriței un ceai verde. Din când în când, Gabriel se întorcea către ea, o întreba dacă totul e bine, dacă nu-i este rece, nu îi este sete sau foame.

Până la urmă, Gabriel și cei trei bărbați s-au ridicat de la masă în același timp. Gabriel s-a dus la bar să plătească nota. Irène a urmărit scena în liniște.

Afară începuse să plouă. Mai bine zis, ploua de multă vreme, doar Irène nu remarcase. Se simțea din ce în ce mai rău. S-a gândit că plecase fără să-și ia lucruri. Doar poșeta, câteva bancnote și un carnet de cecuri. S-a gândit că fusese nebună și că nu este genul ei să procedeze așa. De obicei, ea este atât de cumpătată! Acum era jalnică, o admiratoare bună de aruncat.

Gabriel a împrumutat o umbrelă de la restaurant, spunându-le că o va aduce în ziua următoare. A luat-o pe Irène de braț și și-a potrivit

pașii cu ceilalți trei. Au mers în aceeași direcție. Gabriel i-a strâns foarte puternic brațul.

În holul hotelului din Ardennes și-au luat cu toții cheile de la recepție și apoi au mers împreună cu liftul. Doi dintre ei s-au oprit la etajul al doilea:

– Noapte bună, pe mâine!

Al treilea bărbat, la etajul al patrulea:

– Noapte bună, David, pe mâine!

– Ne vedem la 7.30, la sala pentru micul dejun?

– OK.

Între etajele patru și șase au fost singuri, față în față. Gabriel nu a scăpat-o din priviri.

Ușa ascensorului s-a deschis către un culoar întunecat. Au mers până la camera 61. Irène a simțit mirosul de tutun de cum a împins ușa. Pereții portocalii, o imitație de stucaturi marocane.

El a intrat primul în cameră, zicând: *Pardon*, a aprins toate luminile din cameră și a dispărut în baie.

Irène n-a știut unde să-și pună impermeabilul și nici ce să facă. Rămăsese neclintită la intrarea în cameră, ca o statuie de marmură, un manechin într-o vitrină. S-a uitat la valiza întredeschisă a lui Gabriel, cu toate cămășile lui impecabile. Puloverele, perechile de pantofi. S-a întrebat cine i-a călcat gulerele, cine i-a pliat lenjeria.

Gabriel a ieșit din baie zâmbind.

– Intră, dezbracă-te.

Probabil că Irène a făcut o față drăguță, pentru că el a izbucnit în râs văzând-o.

– Nu de tot. Scoate-ți impermeabilul.

– ...

– Astăzi ești foarte tăcută.

– De ce mi-ați cerut să vin?

– Pentru că așa mi-am dorit. Voiam să te văd. Mereu vreau să te văd.

– Și cu verigheta ce-i?

El s-a așezat pe pat. Ea și-a scos impermeabilul.

– Am fost cerut în căsătorie, nu am putut spune nu. Este greu să refuzi o femeie care te cere în căsătorie. Și apoi, este și stânjenitor.

Dar tu? Tot căsătorită?

- Da.
- Ei, atunci suntem chit. În toate.
- ...
- Mă gândesc mereu la tine.
- Și eu.
- Îmi lipsești. Apropie-te.

Irène s-a așezat lângă el, dar nu lipită de el. A lăsat un spațiu între ei, o linie transversală.

- V-ați înșelat deja soția?
- Cu tine nu o voi înșela, o voi trăda.
- De ce v-ați recăsătorit?
- Ți-am spus: ea m-a cerut.
- O iubiți?
- De ce-mi pui o astfel de întrebare? Tu ți-ai părăsi soțul pentru mine? Nu trebuie să-ți răspund. Ești o femeie cu obligații, Irène, căsătorită. Dezbracă-te. Complet. Vreau să te privesc.
- Stingeți lumina!
- Nu. Vreau să te văd. Nu există pudibonderie între noi.
- Ori credeți că prietenii dumneavoastră nu m-au considerat curva dumneavoastră?
- Nu sunt prietenii mei, sunt confracți. Dezbracă-te!
- Dezbrăcați-vă în același timp cu mine, atunci.
- S-a făcut.

O, lisuse, fie ca bucuria mea să rămână veșnică! Și cel care a creat păsările să facă din mine un erou.

Tot plouă. Ștergătoarele de parbriz ne lasă umbre pe chipuri.

Pe bancheta din spate, Nathan a adormit. Mă întorc des să îl văd. De multă vreme nu m-am mai uitat la un copil cum doarme. Din când în când se aud cântece la radio, apoi se pierde la viraje. Între două refrene, Julien și cu mine vorbim de Irène și de Gabriel.

– După episodul de la Sedan, s-au văzut de multe ori.

– Ce impresie v-a lăsat să citiți toate acestea despre mama dumneavoastră?

– Sincer? Am impresia că am citit povestea unei străine. De altfel, o să-ți las jurnalul ei, nu-l mai vreau înapoi. Îl pui între registrele tale.

– Dar eu...

– Insist. Păstrează-l.

– L-ați citit până la capăt?

– Da, de mai multe ori. Mai ales fragmentele unde vorbește despre tine. De ce nu mi-ai spus că vă cunoșteți?

– Nu ne cunoșteam cu adevărat.

– Ai un mod incredibil să deformezi lucrurile, Violette. Să te joci cu vorbele... Mereu vreau să smulg adevărul. Ești mai rea decât arestații mei... Sincer, n-aș vrea să te arestez... Aș înnebuni în timpul interogatoriului.

Izbucnesc în râs.

– Îmi amintiți de un prieten.

– Un prieten?

– Se numea Sasha. El mi-a salvat viața... Făcându-mă să râd, așa ca dumneavoastră.

– O iau ca pe un compliment.

– Este. Unde mergem?

– La Pardons.

– ...

– Este numele unei străzi din La Bourboule. Acolo s-a născut tata. Acolo încă mai trăiește o parte din familia mea... Li se mai întâmplă să se mai și căsătorească.

– O să se întrebe cine sunt.

– O să le spun că ești soția mea.

– Sunteți nebun.

– Nu destul.

– Ce-o să le oferim tinerilor însurăței?

– De fapt, nu mai sunt atât de tineri. Au trecut prin multe înainte de a se întâlni. Verișoara mea are șaiszeci și unu de ani, iar viitorul soț vreo cincizeci.

– Este o stație de benzină la vreo douăzeci de kilometri, o să le căutăm niște cadouri haioase. Pe urmă trebuie să se schimbe și Nathan.

– Dar eu m-am schimbat deja.

– Ești mereu schimbată. Trăiești gata schimbată... Mereu îmbrăcată pentru a merge la o ceremonie, fie că este vorba de o căsătorie sau de o înmormântare.

Izbucnesc în râs pentru a doua oară.

– Iar dumneavoastră? Nu vă schimbați?

– Nu. Niciodată. Cu blugi, pulover iarna, blugi și tricou vara.

Mă privește și zâmbește.

– Vrei să iei cu adevărat cadourile de nuntă dintr-o stație de benzină?

– Da, de-adevăratelea.

În timp ce Julien face plinul, merg cu Nathan spre magazinul stației. Îl țin de mână. Un obicei vechi. Astfel de gesturi nu se uită niciodată. Fac parte din noi fără să ne gândim la ele. Ca o culoare de păr, un miros familiar, o aparență. A trecut atâta vreme de când n-am mai ținut un copil de mână. Mă simt tulburată să îi simt degețelele strângându-le pe ale mele. Fredonează un cântec pe care nu-l știu.

Mă simt cu inima ușoară când intru în magazin. Nathan cascadează ochii văzând cât de multe ciocolate și bomboane sunt în fața caselor.

Mă opresc în fața ușii dinspre toaleta bărbaților.

– Nu pot să intru, te aștept afară.

– Bine.

Nathan pleacă spre toaletă cu rucsacul plin cu lucruri. Iese peste cinci minute arborând mândru un costum din trei piese, din in gri, cu o cămașă albă.

– Ești foarte frumos, Nathan.

– Ai niște gel?

– Gel?

– Da, să mă dau pe păr.

– Mă duc să văd dacă au aici la vânzare.

În timp ce căutăm gel în numeroasele rafturi, Julien cumpără două romane, o carte de rețete, o cutie de prăjituri, un barometru, seturi de masă de toate culorile, o hartă a Franței, trei DVD-uri, un album *best of* cu cele mai frumoase melodii din filme, o hartă a lumii, bomboane cu anason, un bluzon de ploaie pentru bărbați, o pălărie de paie pentru doamne și o jucărie de pluș. Îi cere vânzătorului să ambaleze totul în hârtie de cadouri. Casierul nu are așa ceva. Aducă zâmbind că nu suntem aici la *Galeriile Lafayette*, ci pe A89. Julien găsește până la urmă o geantă din pânză, cu logoul WWF, în care pune totul. Nathan îi cere să-i cumpere autocolante colorate ca să le lipească pe geantă pentru a colora panda și pentru a desena copaci de bambus și un cer albastru deasupra. Julien îi răspunde:

– O idee genială, puștiule!

Am senzația că sunt o altă femeie, că mi-am schimbat viața. Că sunt într-o viață străină. Ca Irène care a dat bejul pe haine colorate și sandale la Cap d'Antibes.

Nathan și cu mine descoperim în sfârșit ultimul borcan de gel coafant *fixare de oțel* rătăcit între două aparate de ras, trei periute de dinți și un pachet de șervețele umede. Am scos un chiot de bucurie. Izbucnesc în râs pentru a treia oară. Nathan este foarte fericit și pleacă la toaletă să se coafeze. Iese cu părul țepos, cred că și-a vărsat tot borcanul pe cap. Julien își privește copilul cu un aer nemulțumit, dar nu spune nimic.

– Ei, credeți că sunt frumos?

Julien și cu mine răspundem în același timp că da.

Nici un tren expres nu mă va duce spre fericire, nici o rablă nu va ajunge, nici un avion Concorde nu va avea anvergura ta, nici un vapor nu va merge acolo, în afara ta.

Septembrie 1996

Zilele lui Philippe erau aceleași dintotdeauna. Trezirea la ora 9.00. Micul dejun pregătit de Violette. Cafea, pâine prăjită, unt dulce, dulceață de cireșe fără bucăți de fructe. Duș și bărbierit. Tur cu motocicletă până la ora 13.00. Mers pe drumuri de țară, luat la trântă cu moartea în fiecare zi, accelerând acolo unde știa că nu era niciodată vreun polițist sau radarul. Prânz cu Violette.

Mortal Kombat, jocul lui video, pe *Mega Drive*, până la ora 16.00 sau 17.00. Tur cu motocicletă până la ora 19.00. Cina cu Violette. Apoi, plimbarea pe jos pe Strada Principală, pretextând că are nevoie să facă puțină mișcare, ca să găsească o amantă sau ca să participe la o seară libertină organizată *la adresa* cunoscută. Se ducea acolo cu motocicletă și nu se întorcea mai devreme de ora 1.00 sau 2.00 dimineața. Dacă nu avea nimic de făcut din cauza vremii ploioase sau fiindcă lenea îl copleșea, se uita la televizor. Violette rămânea lângă el, citind sau uitându-se la filmul ales de el.

De când o surprinsese cu paznicul de la cimitir, cu cincisprezece zile în urmă, Philippe nu o mai vedea la fel pe Violette: o observa cu coada ochiului. Se întreba dacă ea se gândește la bătrân, dacă îl suna cât el lipsea, dacă-i scria.

De o săptămână, când Philippe se întorcea acasă, apăsa pe butonul *repetă* al telefonului, dar dădea sistematic de vocea dezagreabilă a maică-sii după ce o sunase el cu o seară sau două în urmă. Îi închidea telefonul în nas.

O dată la două zile *trebuia* să-i telefoneze. Era un ritual. Mereu aceleași cuvinte:

– Ești bine, băiatul meu? Mănânci bine? Dormi suficient? N-ai probleme cu sănătatea? Condu cu atenție. Nu-ți strica ochii cu jocurile tale video. Iar nevastă-ta e OK? Serviciul merge? Îți

urmăresc conturile. Nu-ți face griji, nu lipsește nimic. Taică-tău a făcut săptămâna trecută un virament pentru asigurarea ta de viață. Eu sunt tot cu durerile mele care reîncep. N-am avut niciodată noroc, ah, nu. Deloc. Oamenii te dezamăgesc atât de mult. Să nu ai încredere în ei. Taică-tău este din ce în ce mai puțin curajos. Noroc că sunt eu aici ca să am grijă de voi. Pe curând, băiatul meu.

De fiecare dată când închidea, Philippe se simțea rău. Maică-sa era ca o lamă de ras ce-l irita din ce în ce mai mult. O întreba câteodată dacă nu are vești de la fratele Luc. Îi era dor de unchiul său. Iar absența lui Françoise îl dispera. Dar maică-sa îi răspundea, nervoasă ori întristată, dacă voia să-l facă să se simtă vinovat:

– Nu-mi mai vorbi de oamenii ăștia, te rog.

Maică-sa îi băga în aceeași oală pe Françoise și pe Luc.

Dincolo de aceste conversații enervante, Philippe avea în aparență o viață bine pusă la punct. Rămăsese același pe care Françoise îl însoțise ultima dată la gara din Antibes, în 1983: un copil capricios.

Dar două vești primite la cinci minute între ele veniră să-i blocheze zilele frumoase. Prima sosi prin curier.

În timp ce mesteca un sandvici cald și bine prăjit, așa cum îi plăcea lui, Violette îl anunță că bariera va fi automatizată începând cu luna mai 1997. Aveau opt luni la dispoziție ca să-și găsească un loc nou de muncă. Ea puse pe masă scrisoarea adresată lor, între borcanul cu dulceață și untul topit, și se duse să coboare bariera de la 9.07.

„O s-o pierd pe Violette!“

A fost primul lucru venit în mintea lui Philippe când a citit scrisoarea. De acum n-o mai reține nimic. Casa și lucrul în comun îi mai legau, nici nu știa de ce încă. Dar îi legau printr-un fir atât de fin, aproape invizibil. Cu excepția camerei lui Léonine, cu ușa mereu închisă, nu le mai rămăsese nimic în comun. Pierzând și bariera, ea va pleca pentru totdeauna cu bătrânul de la cimitir.

O zări pe Violette stând de vorbă cu o femeie pe la fereastra din bucătărie. Nu o recunoscuse imediat. Se gândi mai întâi că una din amantele lui venise să-l toarne, dar ideea nu prindea contur decât cu greu: femeile unde se ducea el nu erau genul de geloase. Nu-și lua nici un risc. El se murdărea, o murdărea și pe Violette, dar nu-și asuma nici un risc.

Și, totuși, văzu că Violette pălea pe măsură ce femeia vorbea. Ieși imediat și dădu nas în nas cu învățătoarea lui Léonine. Cum s-o fi numind?

– Bună ziua, domnule Toussaint.

– Bună ziua.

Ea era la fel de palidă. Părea tulburată. Îi întoarse spatele și plecă cu pași repezi.

Trenul de ora 9.07 trecu. Philippe văzu câteva chipuri la ferestrele compartimentelor și își aminti de Léonine, când saluta ea oamenii din tren. Cu un soi de automatism tăcut, Violette ridică bariera și îi spuse lui Philippe:

– Geneviève Magnan s-a sinucis.

Philippe își aminti că ultima oară când trecuse pe la Magnan fusese cu cincisprezece zile în urmă. Mașina polițiștilor, femeile în capot la lumina becurilor. Ea se sinucisese, fără îndoială după ce-l văzuse. El plânsese în fața ei. *N-aș fi făcut niciodată rău fetelor.* Povara vinei să o fi împins la moarte?

Violette adăugă:

– Te rog, fă în așa fel încât să nu fie îngropată în același cimitir cu Léonine.

El promise. Chiar dacă ar fi să o dezgroape cu propriile lui mâini, îi promise lui Violette.

– Nu vreau să murdărească pământul cimitirului meu.

Philippe nu făcuse duș în dimineața aceea. După ce s-a spălat în grabă pe dinți, s-a urcat pe motocicletă și s-a dus. Lăsând-o pe Violette în urma lui, pierdută, în picioare în fața unei bariere pe care nu va trebui să o coboare în următoarele două ore.

Vei vedea stiloul meu strălucind în soare, Plutind pe hârtie, arhanghel al renașterii.

*De ce timpul în trecerea lui
Ne urâțește întâi fața și-apoi ne distruge?
De ce nu rămâi cu mine?
De ce pleci?
De ce viața și vapoarele
Plutind pe ape au pânze...?*

Salonul de nuntă a rămas gol. Doar două ospătărițe termină debarasarea meselor, una scoate ultimele fețe de masă din hârtie, cealaltă mătură bucățile albe de confetti.

Julien și cu mine dansăm singuri pe o scenă improvizată.

Ultimele sclipiri ale unei bile cu fațete din oglinzi desenează stele minuscule pe hainele noastre șifonate.

Toată lumea a plecat, chiar și însurăștii, până și Nathan, care doarme la vărul lui. Doar vocea lui Raphaël răsună în boxe. Este ultimul cântec. Apoi, DJ-ul, un unchi prin alianță, cam burtos, își va strânge sculele.

Aș vrea să tot trag de ziua petrecută împreună. Să o lungesc. Ca atunci când eram la Sormiou, când noaptea căzuse de multă vreme și noi încă nu reușeam să ajungem în cabană. Când degetele picioarelor noastre nu știau să renunțe la murmurul apei pe malul mării.

Nu am mai râs așa de o veșnicie. Niciodată, de fapt. N-am râs niciodată ca astăzi. Râdeam cu Léonine, dar nu râzi cu un copil precum cu adulții. Acum este râsul venit din altă parte, de nicăieri. Râsetele, lacrimile, spaima, bucuria se cuibăresc în locuri diferite în corpul nostru.

Și o altă zi se duce.

În această scurtă viață ar trebui să nu cunoști plictiseala...

Cântecul s-a terminat. La microfon, DJ-ul ne dorește noapte bună. Julien strigă:

– Noapte bună, Dédé!

Nu mai fusesem niciodată la o nuntă, în afară de a mea. Dacă sunt cu toții la fel de veseli și drăguți, atunci vreau să-mi schimb obiceiurile.

În timp ce-mi pun haina, Julien dispare în bucătărie și iese cu o sticlă de șampanie și două pahare înalte, din plastic.

– Nu crezi că am băut destul?

– Nu.

Afară este o vreme frumoasă. Mergem unul lângă celălalt, iar Julien mă ține de braț.

– Unde ne ducem?

– Este ora 3.00 dimineață, pe unde să umblăm la ora asta? Mi-ar plăcea să te duc la mine acasă, dar sunt cam cinci sute de kilometri de aici, așa că ne întoarcem la hotel.

– Dar nu intenționez să-mi petrec noaptea cu tine.

– Ah, atunci îmi pare tare-tare rău, pentru că eu vreau. Și de data aceasta nu mai ai scăpare.

– Și ce-o să faci? O să mă sechestrezi?

– Da, până la sfârșitul zilelor. Nu uita că sunt polițist, am toate puterile.

– Julien, știi că habar nu am să fac dragoste.

– Vorbești prostii, Violette. Când terminăm de făcut dragoste sunt frânt.

Și uite așa îmi revine starea de bine. Ca niște bule de nebunie dulce, bule de bucurie ce-mi urcă până-n gât, îmi mângâie papilele, mă scutură de încântare și mă fac să explodez în râs. Nu știam de existența acestui sunet, de nota aceasta din interiorul meu. Mă simt ca un instrument muzical cu o clapă în plus. Un defect de fabricație demn de apreciat.

Așa-i tinerețea? E posibil să fac cunoștință cu ea la aproape cincizeci de ani de-acum? Fiindcă n-am avut-o, am păstrat-o oare cu grijă fără s-o știu? Să nu mă fi părăsit niciodată? Și să apară astăzi, într-o zi de sâmbătă? La o nuntă în Auvergne? Într-o familie străină mie? Alături de un bărbat ce nu-mi este soț?

Ajungem în fața hotelului și dăm de poarta închisă cu cheia. Julien se întristează.

– Violette, îl ai în fața ta pe prostul proștilor. Ieri am sunat la recepție și mi-au spus să trec să iau cheile și codurile de acces în această după-amiază, când ajung în Auvergne... Și eu am uitat.

Am plecat. Nu mă mai pot opri. Râd așa de tare, că accesele mele de răs îmi par că își fac unul altuia ecou, ca un amplificator dat la maximum. Este așa de bine, că mă doare burta deja. Mi se taie respirația și cu cât încerc să-mi revin, cu atât râd mai tare.

Julien se uită la mine, amuzat. Încerc să-i spun: *O să-ți fie cam greu să mă închizi până la sfârșitul zilelor mele*, dar cuvintele nu vor să iasă, râsul meu le oprește. Simt cum îmi curg lacrimile, iar Julien le șterge cu degetele mari, râzând din ce în ce mai tare.

Mergem până la mașină. Formăm un cuplu drăguț, eu aplecată de atâta răs, iar el, cu sticla de șampanie în mână, încercând să mă facă să înaintez de bine, de rău și cu un pahar de plastic în fiecare din buzunarele sale de la pantalon.

Ne așezăm unul lângă altul pe bancheta din spate și Julien îmi astupă râsul sărutându-mă. O bucurie tăcută prinde rădăcini în forul meu interior.

Am sentimentul că Sasha nu este prea departe. Că vine să-i dea indicații lui Julien pentru ca el să-mi injecteze încrederea în mine însămi, în fiecare dintre organele mele interne.

Sunt un călător, sunt atins de sindromul celui alt mal.

Astăzi îl îngroapă pe Pierre Georges (1934–2017). Nepoata lui i-a pictat sicriul. Niște desene de o naivitate tulburătoare. A petrecut trei zile ca să deseneze pe lemnul brut un peisaj de la țară și cerul albastru. Fără îndoială, gândindu-se că bunicul se va plimba în acel teritoriu de dincolo.

Pierre se numea Elie Barouh, precum cântărețul, dar, înainte de război, părinții lui, ambii înmormântați la Brancion, au fost nevoiți să-și schimbe numele și prenumele. O femeie rabin a venit de la Paris ca să-i aducă un ultim omagiu. Este a treia femeie rabin din Franța. A intonat rugăciuni, a fost frumos. A recitat kadișul când sicriul a fost coborât în cripta familiei unde se odihnesc, de zeci de ani, părinții lui Pierre. Pe urmă, fiecare dintre participanți a aruncat puțin nisip pe sicriu. După peisajul de la țară și cerul albastru, familia și prietenii lui Pierre i-au oferit malul mării, prin aruncarea nisipului alb.

Cum nu Dumnezeu lui a fost invocat la procesiune, părintele Cédric a rămas în bucătăria mea în timpul ceremoniei. Se spune că un om are familia pe care o merită. Văzându-i în jurul mormântului lui Pierre pe copiii și nepoții lui, toți uniți pentru un ultim rămas-bun, mi-am spus că Pierre a fost o persoană plăcută.

După aceea s-a organizat în mica sală de festivități a primăriei o întrunire la un pahar, în memoria defunctului. Familia și prietenii s-au adunat să-i cânte rugăciuni. Ușile erau deschise și din casă auzeam vocile și muzica.

Femeia rabin, pe nume Delphine, a venit să bea o cafea în casa mea. Cédric încă mai era acolo. Era atât de frumos de văzut împreună, în bucătăria mea, omul bisericii și femeia din sinagogă. Și-au amestecat credințele, râsetele și tinerețea. M-am gândit că Sasha ar fi adorat să vadă așa ceva.

Fiindcă era frumos afară, m-am dus să lucrez în grădină. Delphine și Cédric s-au așezat sub pergolă și au rămas mai bine de două ore

vorbind și râzând.

Delphine a părut fascinată de frumusețea plantelor mele și de pomii fructiferi. Cédric i-a prezentat grădina, de parcă el era fericitul proprietar. Ca și cum Dumnezeu lui, a cărui casă se afla în apropiere, dăduse naștere tuturor acestor mici miracole.

Pe când plantam vinetele, am auzit unul dintre cântecele pe care familia și prietenii lui Pierre Georges îl cântau în spațiul primăriei. Au ieșit din sala de festivități ca să se așeze sub copaci.

Chiar și Delphine și Cédric au tăcut ca să-i asculte.

Nu, nu-mi mai place să mă laud singur,

Căutând cu ardoare ecoul lui te iubesc al propriei mele persoane.

Nu, nu mai am inima care să-mi distrugă sufletul,

Imitând jocurile știute de mine pe de rost...

Tu, ce-mi oferi astăzi cel mai frumos spectacol,

Cu atâta frumusețe, doar tu ai putea să mă oprești...

Dar eu nu mai văd nimic din misterul său fascinant.

Mi-e teamă că nu mai este nimic de speriat sau de sperat,

Căci în ciuda visului din sufletul meu închis,

Nu voi mai avea curajul să iubesc.⁴²

Aplecată asupra pământului, m-am întrebat dacă ei cântau pentru mine sau pentru Pierre.

Pe la ora 18.30, toată lumea a urcat în mașini plecând spre Paris. Încă o dată am auzit zgomotul pe care-l urăsc atât de mult: cel al portierelor trântite.

Am luat cina în aer liber, împreună cu cei trei colegi ai mei. Le-am pregătit o salată făcută pe loc, din cartofi copti și ouă ochiuri. Am mâncat bine. Pisicile au venit și ele, de parcă ar fi vrut să asculte conversațiile noastre dezlânate, neinteresante, dar fericite. Nono a repetat tot timpul:

– Nu-i așa că-i bine la draga noastră Violette?

– Foarte bine, au răspuns ei în cor.

Iar Elvis a adăugat:

– Donte live mi nao⁴³.

Au plecat pe la 21.30. Zilele sunt din ce în ce mai lungi, în această lună iunie. Am rămas așezată pe o bancă în grădină, ca să ascult

liniștea. Să ascult acest sunet pe care Léonine nu-l va mai face vreodată, cu excepția unei melodii scurte de dragoste, rămasă în inima mea, cu o arie cunoscută doar mie.

Mă gândesc din nou la Nathan pe bancheta din spate. La drumul nostru de întoarcere, duminică dimineață, toți trei în mașină. Fâstâceala noastră, a mea și a lui Julien, ca o crenguță tăiată dintr-un lemn verde, un lăstar tânăr, o frunzuliță neînsemnată ce abia depășește nivelul solului, cu două sau trei rădăcini înrudite, atât de ușor de scos. Un început de iubire copilărească ce trebuie smulsă din rădăcină.

Gelul formase o pojghiță albă în părul lui Nathan. Ca o ninsoare. Julien i-a spus că atunci când ajung în Marsilia trebuia să-și spele de mai multe ori părul înainte de a se întoarce la mama lui. Nathan s-a strâmbat, căutându-mi privirea ca să-i vin în ajutor.

M-au lăsat în fața casei, la poarta dinspre stradă. Se pregăteau să plece, dar Nathan a vrut să vadă animalele. Florence și My Way au venit să se frece de picioarele lui micuțe. Nathan le-a mângâiat multă vreme. M-a întrebat:

- Câte pisici ai, de fapt?
- Acum, unsprezece.

Am recitat numele lor, ai fi zis că e un poem de Prévert.

A râs cu lacrimi. Le-am umplut bolurile cu mâncare pentru pisici și am aruncat-o pe cea veche la păsări. Le-am schimbat apa. În răstimp, Julien s-a dus la mormântul lui Gabriel ca să vadă urna mamei.

Când s-a întors, Nathan l-a implorat să mai rămână puțin. Eu îmi doream să-i implor tatăl să rămână încă mult timp. Dar n-am zis nimic.

Au luat o gustare în grădină și au plecat. I-am însoțit la mașină. Înainte de a urca, Julien a încercat să mă sărute pe gură, dar am făcut un pas înapoi. Nu aveam chef de un sărut în fața lui Nathan.

Băiețelul a vrut să urce în față, dar tatăl l-a refuzat:

- Nu acum, când vei avea zece ani.

Nathan s-a bosumflat, apoi m-a sărutat pe obraz.

- La revedere, Violette.

Am avut o dorință nebună să plâng. Când au închis portierele, ele n-au mai făcut același zgomot precum celelalte. Cu toate acestea, m-am prefăcut că nu-mi păsa că pleacă. Ca și cum aș fi fost mai liniștită. De parcă aveam mii de lucruri de făcut.

Mă gândesc la toate pe bancă, apoi mă întorc în casă, închid cele două porți, de pe partea cu strada și de pe cea cu cimitirul. Éliane mă urmează până-n camera mea și se întinde cât este de lungă la picioarele patului. Deschid ferestrele pentru ca adierea nopții să pătrundă în interior. Îmi pun masca pe bază de trandafiri, deschid sertarul noptierei și mă cufund iar în jurnalul lui Irène.

Înainte de a parcurge paginile cu scrisul ei, îmi spun că a apucat să-și cunoască nepotul câțiva ani. Mă întreb ce fel de bunică era. Cum a primit nașterea lui Nathan. Calculez că băiatul s-a născut la un an după moartea lui Gabriel.

Dragostea dintre Irène și Gabriel îmi pare ca jocul de-a spânzurătoarea, unde trebuie să ghicești cuvântul. Eu încă nu l-am găsit pe cel care-l definește pe bărbat.

Intrând la mine, Julien a făcut-o cu tot cu mama lui și cu Gabriel.

Oare cum se vor termina întâlnirile dintre noi?

Fragment din cântecul *Le Courage d'aimer (Curajul de a iubi)*, interpretat de Pierre Barouh

Nu mă părăsi (engleză stricată – grafia corectă este „Don't leave me now“.)

Familia nu se distruge, ea se transformă. O parte din ea se duce către neant.

Septembrie 1996

În acea dimineață, după ce îi promisesse lui Violette că Geneviève Magnan nu o să fie înmormântată în cimitirul din Brancion, Philippe s-a îndreptat spre Mâcon, apoi, în ultima clipă, și-a continuat drumul și a mers până la Lyon și Bron. Spre după-amiază ajunsese în fața service-ului Pelletier. A parcat suficient de departe încât să nu fie văzut. Service-ul rămăsese ca în amintirile lui. Cu pereți albi cu galben. De treisprezece ani nu mai călcase acolo și, deși trecuse atât timp, încă mai putea simți mirosul uleiurilor de motor amestecate. Adora acest miros.

Doar modelele și liniile mașinilor expuse pe care le zărea prin vizieră se schimbaseră. Își lăsase casca pe cap ore întregi. Așteptase prea multă vreme ca să-i vadă *pe ei*.

Pe la ora 19.00, zărindu-i pe Françoise și pe Luc în Mercedesul lor, ea la volan, el alături, inima i se dezlănțui, ca un boxer furios. Îi ajunsese până-n gât. Luminile din spate ale vehiculului dispăruseră de ceva vreme când Philippe își amintise cele mai frumoase zile din viața lui, alături de ei. Clipele când se simțise cu adevărat iubit și protejat. Când nimeni nu aștepta nimic de la el. Când era departe de părinți. Nu urmărise Mercedesul. Voia doar să-i vadă, să fie sigur că mai lucrau acolo, că trăiau încă. Doar atât: că sunt vii.

Pe urmă plecase spre La Biche-aux-Chailles. Locul acela blestemat unde locuiau Geneviève Magnan și Alain Fontanel. Condusese noaptea. Îi plăcea să meargă cu motocicletă, noaptea, să vadă praful și fluturii la lumina farurilor.

Parcase în fața casei lor. Una dintre camerele de la parter era luminată. În ciuda circumstanțelor, Philippe nu stătuse pe gânduri să bată la poartă. Alain Fontanel era singur, destul de cherchelit. Ochiul vânăt pe care i-l făcuse Philippe cu două săptămâni în urmă aproape că-i trecuse.

– Geneviève și-a pus capăt zilelor. Nu mai poți să i-o tragi azi.

Așa i-a spus Fontanel când l-a văzut pe Philippe în cadrul ușii. Cuvintele i-au tăiat picioarele și i-au dat palpitații. A simțit nevoia să vomite. Cum a putut el cădea atât de jos?

Bărbatul rămas în picioare în fața lui era în cea mai jalnică situație, dar lui îi era indiferent. El avusese o legătură cu Magnan. El, cel ce i-o *împrumutase* într-o noapte unui prieten, fără nici un scrupul.

Pe Philippe îl luase amețea gândindu-se la acele momente. Se sprijinise de tocul ușii. În seara aceea, în fața aceluși bărbat beat care-l măsoara din cap până-n picioare, Philippe înțelesese cât de mult suferise Magnan din cauza acelor doi ticăloși ce o pângăriseră: el și Fontanel. Iar suferința aceasta îl traversase ca un vânt glacial. Ca și cum fantoma lui Geneviève Magnan îl străpunsese cu tăișul unui cuțit lung. Noaptea coborâse asupra lui.

Văzându-l cum se clatină, Fontanel a afișat un zâmbet răutăcios și i-a întors spatele fără a închide poarta de la intrare. Philippe l-a urmat pe un hol întunecos. În interior, miros amestecat de aer închis, de rânced, de grăsime și praf, ca în locurile unde nu intră aerul niciodată. Sau unde nu s-a trecut niciodată cu o cârpă de șters praful sau cu un mop. Philippe se gândise la Violette cum aerisea chiar și iarna. Mergând în urma lui Fontanel, Philippe a avut o dorință nestăvilită de a-l strânge în brațe. Să-l strângă așa cum nu a făcut-o niciodată. Dar cum o făcuse, fără îndoială, bătrânul din cimitir cu Violette.

Cei doi bărbați s-au așezat la masa din bucătărie. O bucătărie fără nimic de mâncare, doar doze de bere goale puse pe o mușama. Două sau trei sticle de votcă și alte tipuri de alcool tare. Și, ca și cum diavolul se invitase între acești pereți blestemați ca să le țină companie, ei începuseră să bea în tăcere.

Abia mult mai târziu Fontanel a început să vorbească, atunci când Philippe își pironise privirea, fără a mai putea-o lua de acolo, pe portretul a doi băieței. Două zâmbete într-o ramă, pe colțul unui bufet slinos, de o vârstă incertă. O imagine de la școală, când după fotografia de grup se dau la o parte prietenii ca să facă instantanee separate, ca să ofere alte amintiri părinților.

– Puștii sunt la sora lui Geneviève. O duc mult mai bine la ea, decât la mine... N-am fost niciodată un tată bun... Dar tu?

– ...

– Vorbind acum despre micuțele acelea, despre fetița ta, să știi că o bănuiești degeaba pe Geneviève. Adică, vreau să spun că nu a făcut nimic rău. Când a venit să mă trezească nu mai știu decât sfârșitul scenei. Încă visam, credeam că am un coșmar. M-a scuturat bine, zici că era o apucată. Plângea și urla în același timp, nu înțelegeam nimic din ce bâiguia... Mi-a vorbit de tine, mi-a spus că fiica ta era acolo, de perioada când a înlocuit pe cineva la școala din Malgrange, de soarta crudă... Mi-a vorbit de maică-sa, am crezut că băuse ceva. M-a tras de braț urlând: *Vino! Vino repede! Îngrozitor... îngrozitor!* Geneviève nu spusese niciodată așa ceva înainte. Când am ajuns în camera de jos, nu mai era nimic de făcut...

Fontanel a băut pe nerăsuflăte o doză de bere, apoi un pahar de votcă. A tras aer adânc în piept, pe urmă a povestit în continuare, fixând o gaură din mușamaua zgâriată de el cu unghiile.

– Directoreasa, Croquevieille, îmi dădea niște firimituri ca salariu pentru a asigura întreținerea. Electricitate, instalații sanitare, zugrăveală, spații verzi... Spații verzi, mă durea pe mine-n cur de spațiile ei verzi. Niște iarbă și pietricele. Geneviève mergea la cumpărături și gătea în timpul verii. Directoreasa ținea să stăm acolo amândoi când veneau fetițele... Ca să asigurăm supravegherea și prezența. În seara aceea, Geneviève nu trebuia să muncească. Dar când puștoaicele s-au dus la culcare, Lucie Lindon i-a cerut lui Geneviève să o înlocuiască două ore la supravegherea camerelor de la parter. Lindon voia să meargă la etaj să fumeze o iarbă în camera lui Letellier. Geneviève nu a îndrăznit să refuze... Lindon o ajuta mereu când avea nevoie. Numai că Geneviève n-a rămas la castel. A șters-o. Le-a lăsat pe fetițe singure ca să se ducă la soră-sa, să vadă ce mai fac băieții noștri, pentru că puștiul cel mic era bolnav și ea își făcea griji. Vara era înnebunită că trebuia să-i lase în altă parte în timp ce alții plecau la mare... Îmi reproșa: *Nu ești bun de nimic, nici măcar să ne duci la plajă.*

Fontanel plecase să se pișe, bombănind:

– Viață de rahat!

Când s-a întors în bucătărie, s-a așezat în cealaltă parte a mesei, pe un alt scaun. Ca și cum pe al lui îl ocupase cineva în timpul cât a fost plecat.

– Geneviève a fost plecată cam o oră cel mult. Când s-a întors și a împins ușa camerei a luat-o amețeala, și-a spart capul în cădere. Toată după-amiaza era deja pe jumătate leșinată. A crezut că era bolnavă... Că a luat virusul de la băiatul nostru. I-a venit greu să se ridice... A deschis fereastra ca să tragă o gură de aer proaspăt... Asta a salvat-o. După cinci minute și-a dat seama că se întâmplă ceva... Că micuțele dorm prea liniștite. Geneviève a înțeles imediat... Monoxidul de carbon este un gaz fără miros... În fiecare cameră exista un boiler pe gaz vechi din perioada matusalemică... O ruină ce nu mai funcționa niciodată și pe care nu aveai dreptul să o atingi... Și, totuși, cineva o făcuse. Geneviève și-a dat seama imediat pentru că ciurucurile acelea erau ascunse în niște dulapuri false și unul fusese deschis. Ușa pendula în gol.

Alain Fontanel și-a deschis o altă doză de bere cu o brichetă rătăcită pe masă, fără să se oprească din vorbit.

– Știau toți că instalațiile erau depășite în castel... O adevărată bombă cu ceas. Nu mai puteam face nimic. Era prea târziu. Asfixiate. Intoxicate cu monoxid de carbon. Toate patru.

Fontanel a tăcut. Pentru prima dată, vocea îi trăda emoție. Și-a aprins o țigară închizând ochii.

– Am oprit imediat alimentarea pentru boiler. Am găsit chiar și chibriturile folosite. Geneviève n-a știut niciodată să mintă... Am știut și când i-o trăgeai. Avea ochi de îndrăgostită. O țăcănită. Putea ca o cocotă, își punea tot felul de prostii pe față, avea niște troace de încălzări care-i distrugau etichetele... În seara aceea, i-am văzut în ochi că nu făcuse ea nimic, că era bănuită degeaba. I-am văzut spaima. Putea a mort... Mai mult, trebuia să știi ce să faci ca să pornești ciurucurile alea. Or, ea nu era în stare... Exista interdicție să atingi boilerele. Și tot personalul știa. Ni se amintea suficient de des. Nu era scris în regulament, altfel directorea ar fi mers direct la închisoare, dar noi eram la curent... Ea ar fi trebuit să le repornească. Croquevieille era bună să prostească părinții, dar când

era vorba să plătească pentru lucruri noi, dispărea. Singurele bazine cu apă caldă noi erau cele de la dușurile comune.

Cineva a bătut la poartă. Fontanel nu s-a dus să deschidă. Doar a murmurat: *nenorociții de vecini* și s-a servit din nou cu ceva de băut în paharul lui de la bucătărie. Cât timp a povestit Fontanel, Philippe nu s-a clintit. La intervale regulate, el băuse mai multe pahare rase de votcă pentru a-și arde durerea, să-și înece amarul.

– Geneviève a intrat în panică. A spus că nu voia să meargă la închisoare. Că dacă cineva ar afla că s-a dus să-și vadă copiii, o să fie scoasă ȕapul ispășitor. M-a implorat să o ajut. La început am refuzat. *Și, până la urmă, ce pot să fac eu ca să te ajut?* am întrebat-o. *O să spunem adevărul, că a fost un accident... O să-l găsească pe ticălosul care a făcut-o.*

A înnebunit, chipul i s-a deformat... M-a înjurat, m-a amenințat. A spus că va povesti tuturor polițailor că mă holbez la instructoare... că m-a văzut cum le luam chiloții din lenjeria murdară... că avea probe. I-am ras o palmă zdravăna ca să-i închid gura. Pe urmă mi-am amintit că atunci când eram în armată, într-o noapte, un pifan a dat foc la o parte de cazarmă uitând o caserolă de haleală pe arzătorul pe gaz, prost stins... De aici mi-a venit ideea... Cu ajutorul focului, totul dispare. Iar când arde tot, nimeni nu merge la mititica. Mai ales dacă este vorba de niște fetițe ce fac o prostie și uită o caserolă cu lapte pe foc.

În clipa aceea, Philippe ar fi vrut să-i spună lui Fontanel să tacă. Dar era incapabil să deschidă gura, să pronunțe cel mai mic cuvânt. Ar fi vrut să se ridice, să plece repede, să fugă, să-și astupe urechile. Dar rămânea ȕeapăn, stupefiat, neputincios. Ca și cum două mâini de gheață îl țintuiau cu putere pe scaun.

– Eu am dat foc în bucătărie... Geneviève a pus lapte în bolurile din camera micuțelor... Am așteptat la capătul culoarului, lăsând ușa de la ele întredeschisă. Geneviève a urcat în camera noastră... Din acea noapte nu s-a mai oprit niciodată din văicăreală... îi era și tare frică... Spunea că tu și nevastă-ta o să veniți să-i luați gâtul.

Câteva frisoane îl cuprinseseră pe Philippe. Parcă primea sarcini electrice prin electrozi invizibili.

– Când flăcările au intrat în cameră, am alergat la etaj să lovesc cu putere în ușa camerei lui Letellier... M-am băgat în camera noastră, împreună cu Geneviève. Lindon s-a trezit, a coborât la parter, a urlat când a văzut focul, eu m-am prefăcut că atunci coborâsem din pat, ca și cum nu înțelegeam nimic din ce se petrecea... Letellier a vrut să intre în cameră, dar era prea târziu... Flăcările erau prea înalte. Au fost evacuați cu toții... Până să vină pompierii, totul dispăruse... Ai fi spus că a fost infernul, dar a fost mai rău... Lindon n-a îndrăznit niciodată să o întrebe pe Geneviève unde fusese în acea seară, de ce și cum s-a întâmplat ca fetițele să se trezească și să meargă în bucătărie fără să-și dea seama cineva, pentru că, până la urmă, era greșeala ei. Nu s-a știut niciodată cine a pornit boilerul... Și nici de ce... Nici când... Îți dai seama că m-am uitat în celelalte camere, nimeni nu atinsese nimic... Și nici nu a spus nimic.

Philippe și-a pierdut cunoștința. Când și-a deschis ochii, avea capul greu, gura plină, cu un foc în burtă.

Alain Fontanel era tot așezat în același loc, cu privirea în gol, cu ochii injectați de sânge, cu paharul în mână. Nu-și fumase țigara, o mai ținea încă între degete, scrumul îi căzuse pe mușama.

– Nu te uita la mine așa: sunt sigur și convins că nu Geneviève a făcut-o. Nu mă privi așa, îți spun, sunt un ticălos, oamenii mă evită atunci când mă întâlnesc, trec pe trotuarul celălalt, dar nu m-am atins niciodată de nici un fir de păr al vreunui copil.

*

Geneviève Magnan a fost înhumată pe 3 septembrie 1996.

Ironia sorții sau întâmplare nefericită, era ziua când Léonine ar fi trebuit să-și sărbătorească zece ani.

Când a fost înmormântată în cavoul familiei din micul cimitir din La Biche-aux-Chailles, la trei sute de metri de casa ei, Philippe se întorsese deja în Est, cu trenul. În iarna dintre 1996 și 1997 nu s-a mai dus *la adresă* și și-a lăsat motocicletă în garaj.

Părinții lui veniseră o dată în vizită, în ianuarie, ca să se ducă împreună la cimitirul din Brancion, să se reculeagă la mormântul lui Léonine, dar el a refuzat să urce în mașina lor. Ca un copil

încăpățânat. Exact ca atunci când pleca în vacanțe la casa lui Luc și Françoise, chiar dacă maică-sa nu era de acord.

A petrecut șase luni jucându-se la Nintendo, sălbăticiindu-se cu jocurile unde trebuia să salveze viața unei prințese. O salvă de sute de ori – doar pe a lui, cea adevărată, nu a putut.

Într-o dimineață, între ritualul tartinelor calde și al prânzului, Violette îl anunță pe Philippe că locul de paznic la cimitir devenea vacant la Brancion-en-Chalon și că ea voia acest post mai mult decât orice pe lume. Îi descriesese o anume fericire acolo. I-l prezentase ca pe un loc la soare într-o vacanță de cinci stele.

O privi de parcă ea și-ar fi pierdut mințile. Nu atât din cauza propunerii, ci pentru că înțelese că îi propune să continue viața împreună. La început, din reflex, refuzase oferta pentru că se gândea că ea voia în acest fel să se apropie de bătrânul portar, dar ideea nu rămânea în picioare. Dacă ar fi vrut să se apropie de el, l-ar fi părăsit pe Philippe și s-ar fi mutat la el. Înțelese, deci, că ea voia să continue împreună, că el făcea parte din proiectele ei, din viitorul ei.

Ideea de a deveni paznic la cimitir îl dezgusta. Dar n-ar mai fi avut ce să facă la Malgrange. Violette se ocupa de tot. Și apoi, ce să lucreze altceva? A avut un interviu la Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă din oraș și i s-a cerut să-și actualizeze CV-ul. Să-și actualizeze cu ce? În afară de... bibilit motocicleta și de sedus femeile prostuțe, nu mai știa să facă nimic. I se propusese un curs de mecanic auto, ca să lucreze la un service sau la un concesionar, părea tentant, ar fi putut să facă apoi o reconversie pentru vânzări de mașini. Perspectiva de a lucra în domeniul comercial cu rable și contractele de întreținere aferente îl dezgusta. Mai bine mort decât să sune deșteptătorul, când pentru el nu sunase niciodată, să respecte programul de lucru, să poarte costum și cravată cele treizeci și nouă de ore pe săptămână. Un coșmar de neconceput. Nu luase nicicând în calcul să muncească, mai puțin la optsprezece ani, în service-ul lui Luc și al lui Françoise.

Acceptând slujba de cioclu, i-ar pica un salariu în fiecare lună, pe care altfel nu l-ar avea. Violette are să facă piața, să gătească, menajul. Își păstra soția în pat să-i țină de cald, tartinele cu pâine

prăjită, lenjeria și vesela curate și el n-ar fi făcut decât să-și mute obiceiurile și marca iaurturilor lui preferate. Și să-și continue viața de etern adolescent. Așa cum spusese Violette: ea o să pună draperii la ferestre și n-o să participe la înmormântări. O să-și instaleze Nintendo într-o cameră închisă cu cheia și o să-și salveze prințesele, unele după altele, ca să evite să fie deranjat de vreun gropar sau de un vizitator pierdut căutând un mormânt.

Ar fi, în sfârșit, o ocazia să afle cine a fost nemernicul care a pornit boilerul în noaptea din 13 spre 14 iulie 1993 la castelul Notre-Dame-des-Prés. Ar fi în zonă să pună întrebări, să spargă niște dinți, să facă liniștea să vorbească. Ar face-o în secret, ca să nu vină niciodată cineva să înhațe sau să reclame banii din asigurarea primită de el, despăgubirile și daunele morale primite în urma decesului accidental al lui Léonine.

Îl enerva această obsesie de a pune totul deoparte, așa cum îl învățase maică-sa, dar pornirea aceasta era mai puternică decât el. O boală genetică. Un virus, o bacterie mortală. Zgârcenia era ca o malformație congenitală. O moștenire blestemată împotriva căreia nu putea lupta. Să pui deoparte pentru a merge unde? Ca să facă ce? Nu avea nici o idee.

S-au mutat în august 1997. Nu aveau mare lucru de dus, așa că au închiriat o camionetă de aproape douăzeci de metri cubi.

Bătrânul de la cimitir nu mai era acolo. Lăsase un bilețel pe masă. Philippe s-a prefăcut că nu-și dă seama că Violette cunoștea perfect fiecare ungher al camerei. Abia ajunși, ea a și dispărut în grădină. Îl chemă:

– Vino! Vino repede!

Philippe nu-i mai simțise de ani buni acea bucurie din glas. Când o descoperi îngenunchată la capătul grădinii, culegând roșii mari, de o culoare roșu-aprins, ca obrajii unei domnișoare, când o văzu mâncând una dintre ele, își aminti de lumina din ochii ei la maternitate, în ziua nașterii lui Léonine. L-a invitat:

– Hai să guști și tu!

Mai întâi avu un moment de ezitare. Pe urmă a văzut că grădina era mai sus, astfel încât apele uzate din cimitir nu puteau să se scurgă acolo. Totuși, schițase un zâmbet și se forță să mestece roșia

oferită de ea. Sucul i se scurse pe mâini, Violette îl zări și îi linse degetele. Înțelese în acea clipă că niciodată nu încetase să-l iubească, dar că era prea târziu. Nu te poți întoarce în urmă.

Își scoase motocicleta din camionetă și îi spuse lui Violette:

– Mă duc să fac un tur.

Mai bine te plâng, decât să nu te fi cunoscut.

22 octombrie 1996

Dragă Violette cea scumpă,

Sunt deja două luni de când soțul tău ți-a interzis să mai vii. Îmi lipsești. Spune-mi, când te vei întoarce?

Dimineață am ascultat-o pe Barbara și e uimitor că vocea ei se potrivește de minune cu toamna, cu mirosul de pământ reavăn, nu din cel în care cresc din nou rădăcini, ci din acela unde dorm liniștite ca să renască mai viguros, unde se pregătesc să-și întărească forțele în timpul iernii. Toamna este un leagăn pentru viața ce va renaște. Toate frunzele ce-și schimbă culoarea, de parcă ar fi la o defilare de haute couture, ca notele din vocea Barbarei. Mi se pare foarte drăguță Barbara. Când o ascult cu atenție, înțeleg că, în opinia ei, nimic nu este cu adevărat grav, oricât de gravă ar fi situația. Aș fi putut să mă îndrăgostesc nebunește de ea, mai ales dacă ar fi fost bărbat. Ce vrei, nu am caracterul soțiilor de marinari.

Cum finalul acesta de anotimp a fost blând și încă n-a dat înghețul, tocmai am adunat ultimele roșii, ardei și dovlecei. Se apropie Ziua Tuturor Morților și e ca o barieră invizibilă: o dată ce-a trecut, nu mai sunt legume de vară. Salatele mele sunt tot frumoase, dar într-o lună nu vor mai rămâne decât andivele. Verzele ies din pământ. În așteptarea primului îngheț, am săpat unele parcele și le-am acoperit cu gunoi de grajd, acolo de unde am scos împreună cartofii și ceapa. Prietenul meu mi-a adus de la țară cinci sute de kilograme de bălegar, l-am acoperit cu o folie de plastic lângă baracă. Am făcut-o pentru că, dacă plouă, cea mai bună parte a gunoiului se duce în apă, nu mai rămân decât paiele. Pute puțin, dar nu așa mult, și oricum e mai bine decât nenorocirile acelea de îngrășăminte chimice. Nu vreau să-i deranjez pe vecinii mei. Apropo, acum trei zile l-au îngropat pe Édouard Chazel (1910 – 1996), mort în somn. Câteodată mă întreb ce poți vedea noaptea ca să-ți vină să mori.

Am aflat că Geneviève Magnan a avut un final trist. Cred că trebuie să uităm, Violette. Cred că trebuie să ne continuăm viața și să nu mai căutăm să știm cum, de ce, cine. Trecutul nu este la fel de productiv ca bălegarul depozitat de mine pe pământ. Seamănă mai mult cu varul activ. Otrava aceea care arde tulpinile. Da, Violette, trecutul este otrava de astăzi. Să încerci din nou înseamnă să mori un pic.

Luna trecută am început să tai vechile tufe de trandafiri. A fost vreme prea caldă pentru ciuperci. De obicei, la sfârșitul verii erau două sau trei furtuni cu multă ploaie, iar gălbiorii apăreau după șapte zile. Ieri m-am dus prin tufișuri, în colțul acela secret de unde îi adun de obicei cu lopata, dar m-am întors ca un parizian, aproape cu mâna goală. Doar trei gălbiori își râd de mine pe fundul coșului. Plini de viermi. I-am mâncat imediat în omletă. A meritat!

Săptămâna trecută m-am întâlnit cu domnul primar, i-am vorbit de tine, te-am recomandat cu căldură. Vrea să te vadă, și nu doar pentru că o să mă înlocuiești. L-am anunțat că nu vei veni singură, că ai un soț. La început nu prea i-a convenit, pentru că înseamnă un salariu în plus, dar cum înainte erau patru gropari și acum sunt doar trei, salariile pentru voi doi pot intra în bugetul actual. Deci, dacă aș fi în locul tău, n-aș mai sta pe gânduri. Înainte ca un oarecare să vină să-l roage – mereu există un nepot, o verișoară, un vecin ce caută un loc de funcționar. De acord cu tine, nu se omoară oamenii să devină portari la cimitir, și totuși, ar trebui să rămânem vigilenți! Nu se pune problema să-mi las pisicile și grădina altuia în afară de tine!

Întoarce-te ca să-ți aranjez o întâlnire cu primarul. În general, nu merită să ai încredere în aleși, dar el este un om de ispravă. Dacă îți dă cuvântul, nu vei avea nevoie să semnezi un contract de muncă. Este, deci, urgent să inventezi o minciună oarecare ca să vii aici cât mai repede. Ți-am vorbit vreodată de virtuțile minciunii? Dacă am uitat, fă-ți un nod la batistă.

Te îmbrățișez cu multă tandrețe, scumpă Violette.

Sasha

- Philippe, trebuie să mă duc la Marsilia!
- Dar încă nu e luna august.

– Nu mă duc la cabană. Célia are nevoie de mine câteva zile. Vreo trei sau patru... Dacă nu apar complicații. Fără să mai pun la socoteală și transportul.

– De ce?

– Se internează în spital și nu are pe nimeni să se ocupe de Emmy.

– Când?

– Imediat. Este o urgență.

– Imediat?

– Da, este o urgență, ți-am spus.

– Și ce are?

– Apendicită.

– La vârsta ei?

– Nu există o vârstă anume pentru apendicită... Stéphanie o să mă ducă la Nancy și voi lua trenul de acolo. Până ajung eu, Emmy va rămâne la o vecină... Célia m-a implorat, nu mă are decât pe mine. Sunt obligată să mă duc, și încă repede. Ți-am lăsat mersul trenurilor pe o hârtie, lângă telefon. Am făcut cumpărăturile, nu ai decât de încălzit la microunde ciulamaua sau macaroanele gratinate, sunt în congelator două cutii de pizza cum îți plac ție, ți-am umplut frigiderul cu iaurturi și salate proaspete. La prânz, Stéphanie îți va aduce o baghetă proaspătă. Ți-am pus pachetele de biscuiți în sertar, sub tacâmuri, ca de obicei. Plec, pe curând. O să te sun când ajung la Célia.

*

Pe drumul de aproape douăzeci și cinci de minute și în puținele cuvinte schimbate cu Stéphanie, am mințit-o. I-am servit aceeași poveste, ca și lui Philippe Toussaint: Célia avea apendicită, trebuia să mă duc repede să mă ocup de nepoata ei, Emmy. Stéphanie nu știa să mintă. Dacă i-aș fi spus adevărul, m-ar fi dat de gol fără să o facă intenționat. S-ar fi înroșit și s-ar fi bâlbâit în fața lui Philippe Toussaint, când s-ar fi întâlnit.

Stéphanie a cerut să fie înlocuită o oră la casă ca să mă ducă la Nancy. În mașină nu ne-am spus mare lucru. Cred că mi-a zis ceva de o nouă marcă de biscuiți bio. Produsele bio și-au făcut apariția de câteva săptămâni pe rafturile Casino-ului și Stéphanie îmi vorbea de

ele ca de Sfântul Graal. Nu o ascultam. Reciteam, din memorie, scrisoarea lui Sasha. Eram deja în grădina, în casa, în bucătăria lui. Ardeam de nerăbdare. Observând tigrul alb agățat de oglinda retrovizoare a mașinii ei Panda, îmi căutam deja cuvintele potrivite și argumentele bune pentru ca Philippe Toussaint să accepte mutarea și slujba de paznic la cimitir.

Am luat un tren până la Lyon, un altul până la Mâcon, apoi autobuzul m-a lăsat în poarta cimitirului. Am închis ochii când am ajuns acolo.

Am împins spre seară poarta viitoarei mele case. Ziua aproape că se terminase și era foarte rece. Îmi crăpaseră buzele. În casă aerul era dulceag. Sasha a aprins lumânări și era tot aceeași mireasmă fermecătoare de pe batistele din pânză pe care le îmbiba cu *Rêve d'Ossian*. Când m-a văzut, mi-a spus zâmbind:

– Aduc omagiu virtuților minciunii!

Curăța niște legume. Mâinile lui, puțin tremurânde, țineau curățătorul de cartofi ca pe o piatră prețioasă.

Am mâncat o *minestrone*⁴⁴ absolut delicioasă. Am vorbit despre grădină, ciuperci, cântece și cărți. L-am întrebat unde se va duce dacă noi ne vom instala acolo. Mi-a răspuns că totul fusese deja aranjat. Că o să călătorească și o să se stabilească acolo unde-i va plăcea. Că pensia lui va fi la fel de slabă ca el, dar pentru cât de puțin mănâncă o să-i ajungă. Că o să meargă pe jos, în vagoanele de clasa a doua și cu autostopul. Erau singurele plimbări pe care voia să le trăiască. Dorea să-și ofere necunoscutul. Cu opriri provizorii la prietenii lui. Avea puțini, dar adevărați. Să meargă să-i vadă făcea parte din planurile lui. Să se ocupe de grădinile lor. Iar dacă nu aveau, atunci să le facă el unele.

India era marea țintă a lui Sasha. Prietenul lui, Sany, era un indian întâlnit de Sasha pe când era copil. Fiu de ambasador, Sany locuia din anii '70 în Kerala. Sasha s-a dus în vizită la el de mai multe ori, o dată mergând și cu soția lui, Verena. Sany era nașul de botez al copiilor lor, Émile și Ninon. Sasha voia să închidă ochii acolo. Sasha nu spunea niciodată *să-mi sfârșesc viața, ci până la moartea mea*.

Pentru desert a scos orez cu lapte, pregătit de el în ajun în pahare diferite de iaurt, din sticlă. Am început să caut cu lingurița caramelul tocmai la fundul paharului. Văzându-mi gestul, vocea lui Sasha s-a schimbat:

– Pierzându-i pe toți cei dragi mie, am scăpat, de asemenea, de o povară imensă. Grija că i-am lăsat singuri după moartea mea, că i-am abandonat. Teroarea de a-mi imagina că le-ar putea fi frig sau foame, că ar fi bolnavi și că nu aș mai fi acolo ca să-i iau în brațe, să-i protejez, să-i susțin. Când voi muri, nimeni nu mă va plânge. Nu va rămâne suferință în urma mea. Și voi pleca ușurat, fără grijele din viețile celorlalți. Doar egoiștii tremură pentru propria lor moarte. Ceilalți tremură pentru cei rămași în urmă.

– Dar eu te voi plânge, Sasha.

– Nu mă vei plânge așa cum m-ar fi plâns nevastă-mea și copiii. Mă vei plânge ca atunci când pierzi un prieten. Tu nu vei mai plânge niciodată cum ai făcut-o pentru Léonine. Știi foarte bine.

A pus apa la fiert pentru un ceai. A spus că era fericit că sunt acolo. Că printre prietenii adevărați vizitați de el la pensie mă număr și eu. Și a precizat: *Când nu este soțul tău acasă.*

A pus muzică: sonatele de Chopin. Mi-a vorbit de vii și de morți. De obișnuiți de-ai locului. De văduve. Cel mai greu va fi la înmormântările copiilor. Dar nu erai obligat să faci nimic din ceea ce nu poți. Exista o adevărată solidaritate între salariații cimitirului și firmele de pompe funebre. Puteai cere să fii înlocuit. Un gropar îl putea înlocui pe cel care ducea sicriul, acesta – pe cel care făcea monumentele funerare, acesta – pe angajatul de la pompe funebre, iar acesta – pe portarul cimitirului, dacă vreunul se simțea incapabil să înfrunte un deces dificil. Singurul de neînlocuit era preotul.

Multe voi avea de văzut și de auzit. Violență și ură, bogăție și sărăcie, resentimente și remușcări, durere și bucurie, regrete. Întreaga societate, toate originile și toate religiile pe câteva hectare de teren.

În fiecare zi trebuia să fiu atentă la două lucruri: să nu închid vreun vizitator în cimitir – după o moarte recentă, unii pierd total noțiunea timpului – și furturile – se întâmpla destul de des ca unii aflați în trecere să se servească de pe mormintele vecine cu florile proaspete

și chiar cu plachetele funerare (*Mamei mele, Unchiului meu sau Prietenului meu* pot fi folosite în orice familie).

Voi vedea mai multe persoane în vârstă decât tineri. Aceștia din urmă plecau departe pentru studii sau cu lucrul. Tinerii veneau mai mult după înmormântare, la morminte. Iar când veneau, era un semn rău: că-și vizitează un prieten.

A doua zi era 1 noiembrie, cea mai aglomerată zi din an. O să îmi dau seama imediat că va trebui să ofer informații vizitatorilor ocazionali, veniți anual doar pentru acest eveniment. Sasha mi-a arătat unde erau aranjate diferitele planuri ale cimitirului și fișele cartonate cu numele persoanelor decedate în cursul ultimelor șase luni: într-o clădire-birou aflată în exteriorul casei, pe partea cu cimitirul. Mi-a precizat că pentru persoanele decedate înainte, documentele fuseseră arhivate la primărie.

M-am gândit că Léonine fusese deja arhivată. Atât de tânără și deja arhivată.

Pe fișe erau înscrise pentru fiecare mormânt numele, data decesului și amplasarea.

În zile de exhumare, ceea ce se întâmpla rar, trebuia să fiu atentă să nu fie deteriorate mormintele alăturate. Unul dintre cei trei gropari era foarte neîndemânic.

Anumiți vizitatori aveau derogare ca să intre cu mașina. O să-i recunosc imediat doar după zgomotul motorului, mai ales că majoritatea erau niște bătrânei care făceau să urle ambreiajul Citroënului lor.

În rest, le voi descoperi pe parcurs. Nici o zi nu semăna cu cealaltă. Aș putea compune un roman sau să scriu memoria celor vii și celor morți într-o bună zi, când voi termina de citit, pentru a suta oară, *Legea pământului*.

Sasha a făcut o primă listă pe un caiet nou, din acelea pentru elevi. A scris numele pisicilor care trăiau în cimitir, caracteristicile lor, ce mâncau, ce obiceiuri aveau. Improvizase un adăpost pentru pisici, cu pulovere și pături, în careul Vonicerilor, în spate, la stânga. Acolo unde nu mai venea nimeni să se reculeagă, zece metri pătrați fără alee de trecere, unde împreună cu groparii au construit un adăpost. Un loc uscat și cald iarna. A notat datele de contact ale veterinarilor

din comuna Tournus, tată și fiu, dispuși să se deplaseze aici pentru vaccinuri, sterilizări și îngrijiri medicale la un preț mai mic de jumătate decât cel real. Voi putea găsi și câini acolo, dormind pe mormintele stăpânilor, și va trebui să mă ocup și de ei.

Pe o altă pagină a notat numele groparilor, porecelele, obiceiurile și atribuțiile. Și pentru a termina, numele persoanei însărcinate la primărie cu întocmirea actelor de deces. A tras concluzia spunând:

– De două sute cincizeci de ani se tot îngroapă oamenii aici și încă se mai aduc alții.

Restul caietului l-a încărcat în două zile cu sfaturi pentru grădină, legume, flori, arbori fructiferi, anotimpuri și ce să plantez.

A doua zi, de Sărbătoarea Tuturor Sfinților, se depusese în grădină un strat subțire de chiciură. Înainte de a deschide porțile cimitirului, l-am ajutat noaptea pe Sasha să strângă ultimele legume de vară. Eram amândoi pe aleile înghețate, cu lanterna de buzunar în mână, înfofoliți bine în paltoane, când Sasha mi-a vorbit de Geneviève Magnan. M-a întrebat ce simțisem când am auzit că s-a sinucis.

– Am fost mereu sigură că nu copiii au dat foc în bucătărie. Că cineva stinsese prost un muc de țigară sau ceva de genul acesta. Cred că Geneviève Magnan știa adevărul și că nu l-a mai suportat.

– Ai vrea să-l știi?

– După moartea lui Léonine, m-a ținut în viață tocmai dorința de a-l afla. Astăzi, ceea ce contează pentru ea, pentru mine, este să îngrijim florile.

Am auzit primii vizitatori parcând în fața cimitirului. Sasha s-a dus să deschidă grilajul. L-am însoțit. Sasha mi-a spus:

– Vei vedea, ai să faci concesii cu orele de închidere și de deschidere. De fapt, ai să faci concesii cu suferința oamenilor. Nu te va lăsa inima să lași vizitatorii să aștepte dacă au venit mai devreme și la fel seara: câteodată, nu vei putea să le ceri să plece.

Mi-am petrecut ziua observând vizitatorii, cu brațele încărcate de crizanteme, urcând pe alei. M-am dus să le fac o vizită pisicilor și ele s-au frecat de picioarele mele. Le-am mângâiat. Mi-au făcut bine. În ajun, Sasha îmi explicase că numeroși vizitatori se atașau de animalele cimitirului. Că își imaginau că dispăruții lor se manifestau prin ele.

Pe la ora 17.00 m-am apropiat de Léonine, adică nu de ea, ci de numele ei scris pe un mormânt. Mi-a înghețat sângele în vene când i-am văzut pe socrii Toussaint depunând crizanteme galbene. Nu îi revăzusem din momentul dramei. Când veneau după fiul lor, de două ori pe an, și parcau în fața casei, nu mă uitam pe fereastră după ei. Auzeam zgomotul motorului mașinii lor și pe Philippe strigându-mi:

– Au plecat!

Îmbătrâniseră. El era adus de spate. Ea se ținea tot țeapănă, dar se făcuse mai mică. Timpul îi micșorase pe ambii.

Nu trebuia să mă vadă, i-ar fi spus imediat lui Philippe Toussaint, care mă credea la Marsilia. I-am observat, ascunsă ca o hoață. De parcă făcusem ceva rău.

Sasha a venit în spatele meu, am tresărit. M-a luat de braț fără să mă întrebe nimic și mi-a zis:

– Vino, să intrăm în casă!

Seara, pe mormântul lui Léonine, i-am povestit despre tatăl și mama Toussaint. Despre răutatea mamei, disprețul ei revărsat asupra mea de îndată ce mă privea fără să mă vadă. Ei erau asasinii, ei mi-au trimis fiica în castelul nenorocirii. I-au organizat moartea. I-am spus lui Sasha că poate n-ar fi cea mai bună idee să mă mut la Brancion, să lucrez în acest cimitir. Să mă întâlnesc cu socrii de două ori pe an pe alei, să-i văd depunând ghivece de flori ca să se dezvinovățească – era dincolo de puterile mele. Astăzi mi-au readus durerea. Nu existau nici un minut, nici o secundă din viața mea fără să mă gândesc la Léonine, dar acum era diferit. Îi transformasem absența: ea era peste tot, dar din ce în ce mai aproape de mine. Iar astăzi, văzându-i pe cei doi, mi-am simțit fata că se îndepărtează.

Sasha mi-a răspuns că în ziua când ei vor afla că soțul meu și cu mine locuim aici, o să mă evite și nu o să mai vină niciodată. Că o să-i îndepărtăm pentru totdeauna.

A doua zi dimineață am avut o întâlnire cu primarul. Abia pusesem piciorul în biroul lui când mi-a spus că Philippe Toussaint și cu mine vom fi angajați ca portari la cimitir începând cu luna august 1997. Că vom avea fiecare salariul minim pe economie, o locuință de serviciu

și că facturile noastre de apă, electricitate și taxele de salubritate vor fi plătite de primărie. Mai aveam întrebări?

– Nu.

L-am văzut pe Sasha zâmbind.

Înainte de a ne lăsa să plecăm, primarul ne-a oferit ceai cu vanilie la pliculeț și niște biscuiți râncezi pe care i-a înmuiat în ceașcă precum un copil. Sasha n-a îndrăznit să refuze, chiar dacă detesta ceaiul la pliculeț. Zicea:

– Un plastic poros cu o ață atașată. Rușinea civilizației noastre, Violette. Și ei îndrăznesc să numească asta *progres*.

Între doi biscuiți, domnul primar mi-a vorbit, uitându-se în agendă:

– Probabil că v-a spus Sasha: acolo o să vedeți tot felul de grozăvii. Acum vreo douăzeci de ani, am avut șobolani la noi în cimitir; mulți șobolani. Am chemat pe cineva de la deratizare, au pus oamenii arsenic pudră peste tot între morminte, dar șobolaniii au continuat să facă ravagii și nimeni nu mai îndrăznea măcar să pună piciorul în cimitir. Credeam că suntem în romanul *Ciuma* al lui Camus. Cei de la deratizare au crescut doza de otravă, dar tot degeaba. A treia oară au pus chiar și capcane, dar, în loc să plece, au stat la pândă, să vadă cum se comportă șobolaniii. Ei bine, n-o să vă vină să credeți, o bătrânică venea cu o măturică și un fărâș și aduna tot praful de arsenic. Și îl revindea pe ascuns de luni întregi! A doua zi am văzut titrat cu litere mari în ziar: *Trafic de arsenic la cimitirul din Brancion-en-Chalon!*

Supă groasă de origine italiană

Sunt atâtea lucruri frumoase pe care nu le știi: credința ce dărmă munții și izvorul pur din inima ta. Gândește-te la acestea când adormi și la faptul că dragostea este mai puternică decât moartea.

– Fiecare mormânt este un tomberon. Îngropăm aici doar rămășițele: sufletele sunt în altă parte.

După ce a șoptit aceste cuvinte, contesa de Darrieux a dat pe gât tot paharul de rachiu. Tocmai o îngropaseră pe Odette Marois (1941 – 2017), nevasta celei mai mari iubiri a ei. Își revenea din emoții așezată la masa din bucătăria mea.

Contesa a asistat de la distanță la ceremonie. Copiii lui Odette știau că ea este amanta tatălui, rivala mamei lor, și o ignorau complet.

Și, totuși, contesa își va putea depune buchetele ei de floarea-soarelui pe mormântul amantului, fără ca eu să le găsesc, cu petalele smulse, pe fundul unui coș de gunoi.

– E ca și cum am pierdut o prietenă veche... Chiar dacă ne detestam. Dar până la urmă până și prietenele vechi se detestă mereu un pic. Și apoi, eu sunt cea invidioasă pentru că ea se va întâlni mai întâi cu amantul meu. Ea a avut în realitate primul loc toată viața ei, târfa.

– O să continuați să aduceți flori la mormântul lui?

– Nu. Nu acum, când ea este deasupra lui. N-ar fi prea delicat din partea mea.

– Cum v-ați întâlnit marea iubire?

– Lucra pentru soțul meu. Se ocupa de grajduri. Era un bărbat frumos, dacă ați fi văzut ce cur avea! Mușchii, corpul, gura, ochii! Încă mai tremur și astăzi. Am fost amanti timp de douăzeci și cinci de ani.

– De ce nu v-ați părăsit partenerii?

– Odette l-a șantajat cu sinuciderea: *Dacă mă părăsești, mă omor.* Și apoi, să vă spun drept, mi-a convenit situația. Ce-aș fi făcut cu o mare iubire douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru? Aș fi fost

nevoită să mă duc la lucru! Iar eu nu știam să fac nimic cu cele zece degete decât să țin cartea în mână pentru o lectură bună și să cânt la pian. Ar fi renunțat repede la mine. Așa că ne giugiuleam când aveam chef, eram mereu drăgălășită, dată cu cremă, parfumată, bine îmbrăcată. Niciodată mâinile mele n-au puțit a bucătărie sau a lapte brânzit, ceea ce, credeți-mă, adoră bărbații. Și mai aveam și alte avantaje: tururi ale lumii în brațele soțului, palate, piscine și înot în Mările Sudului. Mă întorceam bronzată, disponibilă, odihnită, mă întâlneam cu amantul și ne iubeam cu și mai multă pasiune. Aveam senzația că sunt Lady Chatterley. Firește că l-am făcut mereu să creadă că nu mă mai atingea deloc contele, mai mare cu douăzeci de ani decât mine, că dormim în camere separate. Iar el mă amăgea că Odette nu era niciodată preocupată de lucruri legate de sex. Ne-am mințit din dragoste, ca să nu ne supărăm. De fiecare când ascult *La chanson des vieux amants*⁴⁵, lăcrimez... Și dacă tot am vorbit de lacrimă, mai turnați-mi puțin rachiu de-al dumneavoastră, doamnă Violette. Astăzi chiar am mare nevoie... De fiecare dată când mă întâlneam cu Odette, mă analiza din cap până-n picioare, iar mie îmi plăcea tare mult treaba asta... Îi zâmbeam în mod intenționat. Soțul și amantul au murit la un interval de o lună. Ambii cu o criză cardiacă. A fost îngrozitor. Am pierdut totul de pe-o zi pe alta. Pământul și apa. Focul și gheața. Ca și cum Dumnezeu și Odette și-au unit forțele ca să mă arunce în neant. Dar, în fine, am avut ani frumoși, nu mă plâng niciodată... Ultima mea dorință este acum să fiu incinerată, iar cenușa mea să fie aruncată în mare.

– Nu vreți să fiți înmormântată lângă conte?

– Lângă bărbatu-meu pe vecie? Niciodată! Mi-ar fi prea teamă să nu mai mor o dată, de plictiseală.

– Dar tocmai mi-ați spus că doar rămășițele pământești sunt îngropate aici.

– Chiar și rămășițele mele s-ar plictisi alături de conte. M-ar deprima.

Nono și Gaston au intrat să-și facă o cafea. Par surprinși să mă vadă că râd cu lacrimi. Nono se înroșește. Este îndrăgostit de contesă. De fiecare dată când o vede, roșește ca un școlar.

După câteva minute vine și părintele Cédric și îi sărută mâna contesei.

– Ei, cum a fost, părinte?

– O înmormântare ca oricare alta, doamnă contesă.

– Copiii i-au pus muzică?

– Nu.

– Ce tâmpiți! Odette îl adora pe Julio Iglesias.

– De unde știți?

– O femeie știe totul despre rivala ei. Obiceiurile, parfumul preferat, gusturile. Când un bărbat ajunge la amantă, trebuie să se simtă ca în vacanță, nu în vreo baracă.

– Nu e chiar creștinește, doamnă contesă.

– Părinte, oamenii trebuie să păcătuiască, altfel confesionalul ar fi pustiu. Păcatul este fondul dumneavoastră de comerț. Dacă lumea n-ar avea nimic să-și reproșeze, n-ar mai fi nimeni pe băncile bisericii.

Contesa îl caută pe Nono din priviri.

– Norbert, ești bun să mă însoțești, te rog?

Nono se fâstâcește și se înroșește și mai tare.

– Desigur, doamnă contesă.

Abia plecați Nono și contesa, Gaston scapă ceașca din mână. Când mă aplec să adun cioburile de porțelan cu mătura și fârașul, Gaston îmi șoptește la ureche:

– Sunt curios dacă Nono i-o trage astăzi contesei.

La chanson des vieux amants (Cântecul vechilor amanți) – melodie celebră, interpretată de Jacques Brel

Din vremea când cerul se unea cu pământul, se ascunde cel mai frumos dintre mistere.

Jurnalul lui Irène Fayolle

29 mai 1993

Paul este bolnav. Medicul nostru de familie crede că prezintă simptomele unei complicații la ficat, stomac sau pancreas. Paul suferă și nu are grijă de el. În mod curios, în loc să-și facă analizele, să ceară sfaturi medicale unor specialiști, a fost într-o săptămână la trei clarvăzătoare care i-au prezis o viață lungă și frumoasă. Paul n-a manifestat niciodată nici cel mai mic interes pentru mediumuri sau ceva asemănător. Mă gândesc la acei atei ce vorbesc cu Dumnezeu când sunt gata s-o mierlească și am sentimentul că el s-a îmbolnăvit din cauza mea. Că minciunile mele ca să mă întâlnesc cu Gabriel într-o cameră de hotel l-au terminat.

Lyon, Avignon, Châteauroux, Amiens, Épinal. Gabriel și cu mine am luat la rând paturile, timp de un an, așa cum alții merg în țări străine.

I-am făcut lui Paul două programări la un ecograf din Institutul Paoli-Calmettes, dar nu s-a dus. Când îi spun în fiecare seară că este o urgență să se caute de boală, îmi zâmbește și îmi răspunde:

– Nu-ți face griji, totul va fi bine.

Îl văd că suferă, că slăbește. Noaptea, în somn, durerea îl face să geamă.

Sunt disperată. Ce-i cu el? A înnebunit sau vrea să se omoare?

Nu-l pot forța să se urce în mașină ca să-l duc la spital. Am încercat totul: cu zâmbete, cu lacrimi, cu nervi. Nimic nu pare să-l înmoaie. Se lasă pradă morții, merge pe drumul fără întoarcere.

L-am implorat să-mi vorbească, să-mi explice de ce face așa. De ce această renunțare? S-a dus să se culce.

Sunt debusolată.

7 iunie 1993

În această dimineață Gabriel m-a sunat la florărie: se simțea din voce că e fericit. Pledează toată săptămâna la Aix, vrea să mă vadă, să-și petreacă toate nopțile cu mine. Îmi spune că nu se gândește decât la mine. Îi spun că e imposibil. Nu puteam să-l las pe Paul singur.

Gabriel mi-a închis telefonul în nas.

Am luat de pe teighea globul de sticlă cu zăpadă în el și l-am aruncat cu toată puterea într-un perete, urlând.

Așa cum nu este zăpadă adevărată în glob, ci doar polistiren, la fel nu există între noi dragoste adevărată, ci doar nopți la hotel.

Am înnebunit.

3 septembrie 1993

L-am sedat pe Paul cu ceai. L-am pus un sedativ puternic ca să-și piardă cunoștința și să pot chema un echipaj SAMU⁴⁶.

L-au găsit întins în mijlocul salonului și l-au dus la Urgențe, unde a fost examinat.

Paul are cancer.

Este așa de slăbit de boală și de medicamente, încât l-am făcut să accepte că medicii au decis să-l țină în spital pe o perioadă nedeterminată.

Examenle toxicologice ale lui Paul au arătat că absorbise o doză masivă de sedativ. L-a convins pe medici că el a luat-o, că voia să termine cu durerea. A spus-o ca să nu am eu probleme.

L-am explicat lui Paul gestul meu: că nu aveam de ales, că era singura soluție găsită pentru a fi, în sfârșit, internat în spital. Mi-a răspuns că îl impresionează că îl iubesc atât de mult. Credea că nu-l mai iubeam deloc.

Câteodată aș vrea să dispar odată cu Gabriel. Altădată, singură.

6 decembrie 1993

L-am telefonat lui Gabriel ca să-i povestesc cum au decurs operația și chimioterapia. Să-i spun că nu o să ne vedem o vreme. A răspuns:

– Înțeleg.

Și a închis.

20 aprilie 1994

În această dimineață a intrat în florărie o femeie însărcinată. Voia să cumpere trandafiri și bujori pe care să-i planteze în ziua când se va naște bebelușul. Am vorbit de multe lucruri. Mai ales de grădina și de casa ei, de expunerea lor spre sud-vest, cea mai bună pentru a planta tufele de trandafiri și bujorii. Mi-a spus că aștepta o fată, că era minunat așa. I-am spus că eu am un băiat și că tot minunat este. A făcut-o să râdă.

Atât de rar îi fac pe ceilalți să râdă. Cu excepția lui Gabriel. Și a fiului meu, când era mic.

Când a plătit, clienta a completat un cec, apoi mi-a întins cartea de identitate, spunându-mi:

– Scuzați-mă, aici este numele soțului. Dar numele de familie și adresa sunt aceleași.

Pe cec am văzut numele Karine Prudent și că ea locuia în Mâcon, pe strada Contamines, nr. 19. Apoi am descoperit actul de identitate pe numele lui Gabriel. Fotografia, data și locul nașterii, aceeași adresă, în Mâcon, strada Contamines, nr. 19, amprenta lui digitală. Mi-au trebuit câteva secunde ca să înțeleg. Să fac toate conexiunile. Am simțit că mă înroșesc, că îmi iau foc obrajii. Soția lui Gabriel m-a privit fix fără să-și coboare privirea, apoi mi-a luat cartea de identitate din mâini și a băgat-o în buzunarul interior al vestei, lângă inimă, deasupra copilului lor.

A plecat luându-și plantele într-un ambalaj de carton.

22 octombrie 1995

Boala lui Paul este în remisiune. Am sărbătorit împreună cu Julien. Fiul meu stă într-un apartament, lângă școală. Sunt singură acum. Mă simt singură ca înainte de nașterea lui. Copiii umplu viețile, apoi lasă un mare vid. Imens.

27 aprilie 1996

De trei ani nu mai am nici o veste de la Gabriel. La fiecare zi de naștere a mea, mă gândesc că va da un semn de viață. Mă gândesc, cred și sper?

Îmi lipsește.

Mi-l imaginez în grădina lui, împreună cu soția, fiica, bujorii și trandafirii săi. Îmi închipui că se plictisește de moarte, el, căruia nu-i

*plac decât restaurantele pline de fum, tribunalele, cauzele pierdute.
Și eu.*

SAMU (Service d'Aide Médicale Urgente) – Serviciul Medical de Urgență,
similar cu SMURD-ul din România

Vorbiți-mi așa cum ați făcut-o și până acum, Nu folosiți un ton diferit, Nu luați un aer solemn sau trist, Continuați să râdeți de ceea ce ne făcea să râdem împreună.

Septembrie 1997

De patru săptămâni Philippe trăia la Brancion-en- Chalon. În fiecare dimineață, de cum deschidea ochii, liniștea îl obosea. La Malgrange era zgomotul circulației: mașini și camioane trecând prin fața casei lor și oprindu-se când Violette cobora bariera, soneria dând alarma, trenurile în viteză. Aici, în acest colț plictisitor de la țară, liniștea morților îl îngrozea. Chiar și vizitatorii mergeau în liniște. Doar clopotul bisericii dând ora exactă îi amintea, cu sunetul ei lugubru, că timpul trecea și că nu se petrecea nimic.

Patru săptămâni de când era acolo și detesta deja locul. Mormintele, casa, grădina, regiunea. Aceiași gropari. Când camionul lor trecea de poarta cimitirului, Philippe îi evita. Îi saluta de la depărtare. Nu voia să lege o prietenie prea strânsă cu degenerații aceștia trei. Un tembel care răspundea la numele de Elvis Presley, un altul distrat tot timpul și preocupat să recupereze pisicile rănite și alte creaturi de tot felul, ca să le îngrijească, și un al treilea, un împiedicat ce-și spărgea mecla de cum făcea un pas alături, de parcă ar fi fost ieșit direct dintr-un azil de nebuni.

Philippe n-a avut niciodată încredere în bărbații interesați de soarta animalelor. Era o treabă de femeie să se înduioșeze în fața unui bulgăre cu păr. Știa că Violette visa să aibă pisici și câini, dar Philippe refuza. O făcuse să creadă că era alergic. Adevărul era că se temea și că găsea scârbos să aibă un animal. Animalele îi făceau silă. Numai că în cimitir mișunau pisicile pentru că Violette și doi din cei trei degenerați le hrăneau.

Pentru prima dată de la mutarea lor, era programată o înmormântare în acea după-amiază, la ora 15.00. El plecase de dimineață să facă un tur. De obicei, se întorcea pentru masa de prânz, dar în ziua aceea îi fusese frică să nu dea de familia îndoliată

și de dric. Condusese la întâmplare la țară și sosise, totuși, la Mâcon la ora mesei.

Ajuns la un semafor, unde oprise la culoarea roșie, văzuse copiii ieșind din curtea unei școli primare. Într-un grup de fetițe, crezuse că o recunoaște pe Léonine. Același păr, aceeași coafură, aceeași alură, același mers și, mai ales, aceeași rochie. Roz și roșu, cu picățele albe. În clipa aceea se gândi:

– Și dacă Léonine nu era în cameră în clipa când a ars totul? Și dacă Léonine era încă vie, undeva? Dacă a fost răpită?

Oameni precum Magnan și Fontanel erau capabili de orice.

Oprise motorul motocicletei și se îndreptase spre copilă. Apoi, în timp ce se apropia de ea, își amintise că ultima dată când o văzuse avea șapte ani. Și că astăzi nu ar mai face parte dintr-un grup de copii gălăgioși și zburdalnici, ci din rândul liceenilor. Că nu s-ar mai duce la școală în rochia ei roz și roșu, cu picățele albe.

Urcând pe motocicletă, îi revenise ura. Ura pentru moartea fiicei sale. El trăia aici, în acest loc blestemat, din cauza lor.

A intrat într-un restaurant de pe marginea șoselei, a mâncat rapid o friptură cu cartofi și încă o dată și-a notat pe spatele unei fețe de masă din hârtie:

Édith Croquevieille

Swan Letellier

Lucie Lindon

~~Geneviève Magnan~~

Éloïse Petit

~~Alain Fontanel~~

Ce să facă el cu aceste nume? Nume de vinovați că au fost acolo, vinovați de neglijență. Cine a aprins nenorocitul de boiler? Și de ce? Fontanel îi povestise baliverne? De ce ar fi făcut-o? Acum, că Geneviève Magnan a murit, ar fi putut, pur și simplu, să spună că ea era cea vinovată. I-ar fi putut spune că focul fusese accidental. Să susțină teza accidentului în bucătărie. Sau ar fi putut să nu spună nimic. Pentru prima dată, Alain Fontanel părea să fie sincer când începuse să vorbească deodată, fără să mai stea pe gânduri. Dar cuvintele îi erau îmbibate de alcool. Și senzația că Philippe era și el la fel. Erau doi bețivi în bucătăria diavolului.

Philippe recitise lista numelor pe care și le nota prea des. Trebuia să meargă până la capăt. Să-i întâlnească față-n față pe protagoniști. Era prea târziu ca să nu știe ce s-a întâmplat.

*

18 noiembrie 1997

Invitând o pacientă să intre în sala de așteptare, Lucie Lindon îl recunoscuse imediat. Își amintea perfect chipul fiecărui părinte din cei întâlniți la tribunal, constituiți în *parte civilă*. Iar pe el, tatăl lui Léonine Toussaint, îl remarcase pentru că era singur și extrem de frumos. Singur, fără soție între cuplurile formate din părinții lui Anaïs, Nadège și Océane.

Ea mărturisise totul în fața lor. A explicat că nu putuse face nimic în acea noapte, în afară de a evacua celelalte camere și de a da alarma pentru restul personalului. Că ea nu auzise copiii trezindu-se ca să se ducă în bucătărie.

De la moartea fetițelor, lui Lucie Lindon îi era încontinuu frig. Ca și cum trăia mereu într-un curent de aer. Îi venea să se acopere mereu, era străbătută de frisoane. Drama o aruncase într-un deșert de gheață care o devora la fel cum focul mistuise fetele. Un strat fin de chiciură se strecurase sub pielea ei. Văzându-l pe tatăl lui Léonine, își încrucișă și își acoperi umerii cu palmele, fricționându-i ca pentru a-i încălzi.

Ce făcea acolo? Nici una dintre familii nu locuia în zonă. Știa cine este ea? Venise din întâmplare sau să o caute? Avea programare sau voia să stea de vorbă cu ea?

Așezat în fața unei ferestre, el părea să-și aștepte rândul, cu casca de motociclist pusă la picioare. Toussaint. Lucie Lindon îi căută numele în agenda celor trei medici prezenți în acea dimineață la cabinetul unde lucra ca secretară medicală. Nu-i văzu nicăieri numele. Timp de două ore medicii veniseră să deschidă ușa sălii de așteptare, dar nu strigase nici unul *domnul Toussaint*. La prânz, el era tot acolo, așezat în fața ferestrei. Împreună cu alți doi pacienți ce-și așteptau rândul. O jumătate de oră mai târziu, când sala de așteptare se golise, Lucie Lindon intră și închise ușa în spatele ei. El întoarse capul în direcția ei și o fixă cu privirea. Blondă, fină, mai

degrabă drăguță. În alte circumstanțe i-ar fi făcut curte. Chiar dacă nu făcuse niciodată curte, ci doar vorbise pe un ton ferm, înainte de a se servi.

- Bună ziua, domnule. Aveți cumva programare?
- Vreau să vorbesc ceva cu dumneavoastră.
- Cu mine?
- Da.

Era pentru prima dată când auzea timbrul vocii lui. Era dezamăgită. Simțea un accent neîngrijit, de la țară. Ciripitul nu se potrivea cu penajul. Ea se gândi la asta preț de două secunde, apoi începu să intre în panică. Mâinile să-i tremure. Își puse din nou palmele pe brațe și le frecă nervos.

- De ce cu mine?
 - Fontanel mi-a spus că i-ați cerut lui Geneviève Magnan să aibă grijă de copii în locul dumneavoastră în acea seară... Este adevărat?
- Spusese totul fără să adauge nici cea mai mică intonație. Nici de mânie, nici de ură, nici de patimă. Vorbise fără să se prezinte; știa că Lucie Lindon îl cunoaște, îl identificase. Că ea înțelegea semnificația cuvintelor *în acea seară*.

N-ar servi la nimic să mintă. Lucie simți că nu avea de ales. Doar auzind numele de Fontanel și deja o îngrozea. Un câine bătrân și libidinos cu ochi vicleni. Nu înțelesese niciodată de ce fusese angajat ca personal al castelului, să fie aproape de copii.

- Da, i-am cerut lui Geneviève să-mi țină locul. Eram cu Swan Letellier la etaj. Am adormit. Cineva a bătut la ușă, am coborât și am văzut... flăcările... N-am putut face nimic, îmi pare tare rău, nimic...

Philippe se ridică și plecă fără să salute. Până la acel punct Fontanel nu mințise.

*

12 decembrie 1997

- Era cineva care să vă urască?
- Să mă urască?
- Înainte de incendiu era cineva care vă purta pică?
- Să-mi poarte pică?
- Da, să vă poarte pică așa de tare încât să vă saboteze.
- Nu înțeleg, domnule Toussaint.

- Boilerele instalate în fiecare cameră de la parter erau defecte?
- Defecte?

Philippe o strânse pe Édith Croquevieille de gât. O așteptase în parcare subterană a supermarketului Cora din Épinal. Acolo se mutase ea împreună cu soțul, la Épinal, după ce ieșise din închisoare.

Philippe avusese răbdare, așteptând-o să se întoarcă la mașină, să-și deschidă portbagajul și să-și descarce căruciorul de cumpărături. Trebuia să fie singură.

Când s-a apropiat de ea, amenințător, femeia stătuse câteva secunde pe gânduri, ce să facă?... Apoi și-a spus că el venise să o omoare, nu să-i pună întrebări. Se gândise: *Gata, s-a zis cu mine. Trăiesc ultimele mele clipe.*

Rămăsese cu ideea că într-o zi sau alta unul dintre părinți o va omorî.

De când aflase unde locuia, Philippe o observase timp de două zile. Nu se deplasa niciodată fără soțul ei. O însoțea peste tot, era umbra umbrei ei. În această dimineață, pentru prima dată, femeia plecase singură de la domiciliu, la volanul mașinii sale. La rândul lui, Philippe nu o scăpase din ochi.

– N-am lovit niciodată o femeie, dar dacă mai continui să-mi răspunzi la întrebările mele tot cu întrebări, o să-ți sparg fața... Și, crede-mă: nu mai am nimic de pierdut, am pierdut deja totul.

Slăbi strânsoarea. Édith Croquevieille văzu că ochii albaștri ai lui Philippe se întunecaseră. Ca și cum pupilele i se dilataseră sub efectul mâniei.

– Pentru a fi mai clar: este adevărat că fetițele își spălau mâinile cu apă rece în cameră pentru că boilerele erau stricate?

Ea se gândi două secunde și scoase un *Da*, abia sesizabil.

– Toți angajații știau că nu trebuia să atingă boilerele?

– Da... De ani de zile nu mai funcționau.

– Ar fi putut un copil să le pornească?

– Nu.

– De ce nu?

– Erau la mai mult de doi metri înălțime și ascunse în spatele unui paravan de siguranță. Nu exista nici un risc.

- Cine ar fi putut să o facă, inclusiv în aceste condiții?
- Să facă ce?
- Să pornească un boiler.
- Nimeni. Chiar nimeni.
- Magnan?
- Geneviève? De ce-ar fi făcut-o? Biata de ea! De ce mă întrebați de boiler?
- Cu Fontanel te înțelegeai bine?
- Da. N-am avut niciodată probleme cu personalul meu. Niciodată.
- Dar cu un vecin? Un amant?

Fața lui Édith Croquevieille se crispa pe măsură ce Philippe o bombarda cu întrebări. Nu înțelegea unde voia el să ajungă.

– Domnule Toussaint, până pe 13 iulie 1993 viața mea era foarte bine organizată.

Philippe detesta această expresie. Maică-sa o folosea des. Lui Philippe îi venea să o omoare. Dar la ce bun? Această femeie era deja moartă. Trebuia să o vezi, înfășurată într-un palton trist. Față tristă, ochi triști. Chiar și trăsăturile vieții erau căzute cu totul. El îi întoarse spatele și plecă fără să-i spună vreun cuvânt. Édith Croquevieille strigă:

– Domnule Toussaint?

El se întoarse fără prea multă tragere de inimă. Îi venea să vomite.

– De fapt, ce căutați?

Nu-i răspunse, urcă pe motocicletă și se îndreptă spre Brancion-en-Chalon, dar fără chef. Îi era frig, era obosit. Plecase de trei zile, fără să-i dea lui Violette nici un semn de viață. Voia să fie iar în lenjerie de pat curată. Avea chef să se joace cu manetele de la Nintendo, să nu se mai gândească la nimic, să-și reia vechile obiceiuri, să nu mai gândească...

Nu știi dacă ești în mine sau dacă sunt eu în tine ori dacă-mi aparții. Dar cred că suntem amândoi în interiorul unei alte ființe pe care am creat-o, numită noi.

Lui Gabriel Prudent nu-i plăceau alegerile soției. El adormea mereu la filmele închiriate de ea de la Vidéo Futur, templul casetelor video de la colțul străzii lor. De acolo împrumuta comedii romantice. Gabriel prefera *L'aventure c'est l'aventure*, de Claude Lelouch, și cunoștea dialogurile filmului pe dinafară, sau Belmondo și Gabin în *Un singe en hiver*.

Cu excepția lui Robert de Niro, în general americanii nu-l impresionau deloc. Dar nu se certa niciodată cu Karine. Și apoi, îi plăcea acest ritual de duminică seară, așezat pe canapea, lipit de soția lui, cu ochii închiși la căldura trupului femeii, cu parfumul ei înțepător. Dialogurile în limba engleză se stingeau încetul cu încetul. Adormind, își imagina actori frumoși, cu o coafură impecabilă, întâlnindu-se, lovindu-se, separându-se, reîntâlnindu-se la colțul unei străzi și sfârșind prin a se îmbrățișa. Karine îl trezea încet cât timp rula genericul filmului, cu ochii roșii de dramatismul cinematografic, spunându-i amuzată și enervată deopotrivă:

– Iubirea mea, iar ai adormit!

Se ridicau, treceau prin camera fetei care creștea prea repede, o priveau încântați, apoi făceau dragoste înainte ca el să plece luna dimineață la tribunale, unde-l așteptau acuzații ce-și strigau nevinovăția.

În acea seară din 1997, Gabriel nu dormea. De îndată ce Karine băgă caseta în aparatul video și primele imagini apărură, fu acaparat de poveste. Aproape devorat. Nu mai văzu un bărbat și o femeie, ambii extraordinari, jucând comedia, ci trăia aievea dragostea lor la prima vedere. De parcă el, Gabriel, era martorul privilegiat. Ca în fața acelor necunoscuți prezenți la bară și pe care el îi interoga ca să-i acuze sau să-i apere. Simți privirea tăcută a lui Karine asupra lui de mai multe ori, neliniștită că încă nu fusese cuprins de un somn abisal.

Și când, în ultimele minute ale filmului, eroina, așezată lângă soțul ei, nu deschise portiera mașinii sale pentru a se duce la cea unde o aștepta amantul, când acesta din urmă semnaliză pentru ultima oară plecarea pe veci, Gabriel simți cum blocajul emoțional ridicat de el timp de patru ani ca să o uite pe Irène cedează sub presiunea unei furtuni, a unui ciclon, a unei catastrofe naturale. Simți ploaia din ultimele imagini curgând pe el. Se văzu din nou așteptând-o în mașina lui pe Irène, la întoarcerea din Cap d'Antibes.

– Mă întorc în cinci minute, cât să las cheile utilității.

O așteptase ore întregi, cu mâinile crispate pe volan. În primele minute, în spatele parbrizului, își imaginase cum ar fi viața alături de Irène. Visase un viitor al lor. Apoi, așteptarea devenise o eternitate.

Până la urmă, lăsă mâinile de pe volan. Coborâse din mașină ca să intre în florărie. Dăduse de o vânzătoare care n-o mai văzuse pe Irène de câteva zile. O căutase disperat pe străzi, la întâmplare, refuzând să creadă că ea nu o să se mai întoarcă la el, că alesese să rămână în viața ei de dinainte, că nu o să și-o schimbe pentru el. Fără îndoială, din dragoste pentru soț și pentru fiu. *În propria ei apărare* – iată o expresie auzită de el deseori în timpul proceselor.

Urcase în mașină și, în fața parbrizului, la lumina farurilor, văzuse noaptea și nimic altceva.

Apoi, într-o dimineață, i se spusese la birou că Irène Fayolle îi ceruse o programare. La început, se gândise prostete că era doar o potrivire de nume. Dar când văzuse numărul de telefon cunoscut pe dinafară, numărul de la florărie pe care nu îndrăznise să-l formeze niciodată, știuse că era ea.

Fuseseră Sedan, alte hoteluri, alte orașe timp de un an, pe urmă boala lui Paul și nașterea lui Cloé. Pe de o parte, boala, pe de alta, speranța.

Nu mai avea vești de la Irène de mai bine de patru ani. Ce se întâmplase cu ea? Cum îi mai mergea? Paul scăpase? Ea locuia tot la Marsilia? Mai avea florăria? Își amintea surâsul ei, alura, mirosul, pielea, pistruii, corpul. Părul ei pe care l-a ciufulit de atâtea ori. Cu ea n-a fost niciodată ca și cu altele: cu ea a fost mult mai bine.

În fața scenei finale a filmului, când copiii aruncă cenușa mamei de pe un pod, Gabriel plânse. În lumea lui Gabriel bărbații nu plângeau.

Chiar și în momentul verdictelor – cele mai nebunești, cele mai neașteptate, cele mai improbabile, cele mai fericite, cele mai disperate. Ultima dată când a plâns, să fi avut opt ani. I-au cusut o rană la cap fără anestezie, după o cădere de pe bicicletă.

Karine nu plânse. În mod normal, în fața unei astfel de melodrame, ar fi trebuit să-și stoarcă batista, dar atenția acordată de Gabriel filmului o împiedicase să simtă altceva decât teamă.

Ea și-o aminti pe Irène în florărie. Finețea mâinilor ei, culoarea părului, pielea deschisă, parfumul. Își aminti dimineața când îi întinsese cartea de identitate a lui Gabriel pentru a-i arăta că ea exista și că era însărcinată.

Karine descoperise existența lui Irène când, de la biroul lui Gabriel, îi trimiseseră un mesaj: recepționarul de la hotelul Loges din Lyon dorea să-i trimită înapoi lucrurile uitate de Gabriel în cursul ultimei șederi la hotel. Cu o săptămână în urmă, soțul ei pledase la Curtea cu Juri de la Lyon. Karine sunase la hotel, vorbise cu recepționarul, îi dăduse adresa personală și promisese în două zile un colet cu două cămăși din mătase albă, un fular *Hermès* și o perie cu câteva fire de păr blond agățate. La început Karine se gândise că fusese vorba de o greșeală, apoi își amintise de Gabriel. Figura lui posomorâtă când se întorsese de la Lyon, în timp ce câștigase procesul la apel. Crezuse că lui îi este rău, avea o mină foarte proastă. I-a spus ce gândea, dar el a dat din mână în aer și îi răspunsese cu un zâmbet laș că era doar obosit.

În noaptea următoare Gabriel strigase în somn de mai multe ori pe cineva: *Reine*⁴⁷. A doua zi dimineață, Karine îl întrebase:

– Cine este Reine?

Gabriel se înroșise, cu nasul în ceașca lui de cafea:

– Reine?

– Ai pronunțat acest nume toată noaptea.

Gabriel răsese cu acel râs pe care ea îl iubea atât de mult, unul tonic. Îi răspunse:

– Este soția acuzatului. Când a înțeles că soțul ei era achitat, a leșinat.

Proastă mișcare. Karine cunoștea speța. Era vorba de dosarul lui Cédric Piolet, pe a cărui soție o chema Jeanne. Dar nu și-a făcut griji: îți poți schimba prenumele sau poți avea două.

Timp de mai multe nopți, Gabriel continuase să o strige în somn pe Reine. Karine o pusese pe seama muncii, a presiunii. Bărbatul ei accepta prea multe dosare.

Când Karine îl întâlnise pe Gabriel, era văduv și despărțit de ultima parteneră. Când îl întrebase dacă exista cineva în viața lui, îi răspunsese:

– Din când în când.

Își amintise aceasta în timp ce ținea în mână cele două cămăși de mătase ce miroseau a *L'Heure bleue*. Karine le aruncase la gunoi, împreună cu fularul parfumat cu *Guerlin* și peria de păr. Lucrurile acestea nu aparțineau unei curve de-o noapte, era ceva mult mai grav. De câteva luni Gabriel se schimbase. Când se întorcea în casă, părea absent. Era preocupat de ceva, ca amețit. Karine remarcase că bea mai mult vin la masă. Când i-a atras atenția, Gabriel îl citase pe Audiard⁴⁸: *Dacă ceva ar trebui să-mi lipsească, n-ar trebui să fie vinul, ci beția*. În minciunile lui Gabriel exista o altă femeie.

Nu fusese prea complicat să găsească numărul care apărea regulat pe ultimele facturi detaliate ale telefonului. Același număr era prezent în săptămânile când Gabriel era prezent, când rămânea la birou sau lucra de acasă. Mereu pe la ora 9.00 dimineața. Conversații ce depășeau rareori două minute. Ca pentru a-și ura o zi bună și a închide. Karine îl formase și ea. O fată îi răspunsese:

– Pepiniera de trandafiri, vă ascult.

Karine închisese. Sunase din nou în săptămâna următoare, dăduse de aceeași persoană:

– Pepiniera de trandafiri, vă ascult.

– Bună ziua. Trandafirii mei s-au îmbolnăvit, au niște pete gălbui la marginea petalelor.

– Ce soiuri aveți?

– Nu știu.

– Puteți trece pe la noi cu unul-doi butași?

Karine sunase a treia oară. Tot aceeași voce:

- Pepiniera de trandafiri, vă ascult.
- Reine?
- V-o dau imediat, nu închideți. Cine o caută?
- Într-o problemă personală.
- Irène, te caută cineva la telefon.

Karine se înșelase: nu pe Reine o striga Gabriel în somn, ci pe Irène. Cineva venise să i răspundă la telefon și, de această dată, Karine auzise o voce feminină, mai gravă, senzuală:

- Alo?
- Irène?
- Da.

Karine închisese. În ziua aceea plânsese mult. Acel *Din când în când* era ea. Ca să fie sigură, sunase a patra și ultima oară.

- Pepiniera de trandafiri, vă ascult.
- Bună ziua. Ați putea să-mi dați adresa dumneavoastră, vă rog?
- Strada Mauvais-Pas, nr. 69, în cartierul Trandafirului, Marsilia, 7.

Karina scoase caseta video și o puse la loc în cutie. Gabriel era tot așezat pe canapea, încă rușinat că a plâns. La rândul lui, se simțea vinovat că avea o viață ascunsă.

Aranjându-și caseta în poșetă ca să nu o uite a doua zi când pleca la serviciu, ea îi spuse lui Gabriel:

– Acum patru ani și jumătate, când eram însărcinată cu Cloé, am văzut-o pe Irène.

Gabriel, obișnuit, totuși, să se confrunte la judecătorie cu dosarele cele mai complexe și mai sordide, cu toate dedesubturile omenirii, nu știa ce să-i răspundă soției. Rămase cu gura deschisă.

– M-am dus în Marsilia. Am cumpărat de la ea trandafiri și bujori albi. Când a fost să plătesc, m-am prezentat. Florile nu le-am plantat în grădina noastră, le-am aruncat în mare... Ca atunci când moare cineva.

În seara aceea nu au mai trecut prin camera copilului înainte de a ajunge în a lor și nu au mai făcut dragoste. În pat au stat cu spatele unul la altul. Ea nu dormi deloc. Și-l imagina pe Gabriel, cu ochii larg deschiși, că nu-l mai ia somnul, rememorând scenele din filmul pe care tocmai îl văzuseră și pe cele trăite alături de Irène. N-au mai

abordat niciodată subiectul Irène. Se despărțiră la câteva luni din acea duminică. Karine regretă multă vreme că închiriasse *Podurile din Madison County*. Și, spre deosebire de Gabriel, nu se mai uită niciodată la acest film, în ciuda numeroaselor redifuzări la televiziune.

*

Jurnalul lui Irène Fayolle

20 aprilie 1997

Nu mi-am mai atins jurnalul de un an. Dar nici nu mă lasă inima să renunț la el. Îl ascund în fundul sertarului, sub lenjeria mea, ca o domnișoară naivă. Câteodată îl deschid și mă las dusă câteva ore alături de el. În fond, amintirile sunt niște vacanțe, niște plaje private. Nu ținem un jurnal când trecem de o anumită vârstă și eu am depășit-o de multă vreme. Trebuie să cred că Gabriel mă va face mereu să mă simt ca la cincisprezece ani.

A pierdut mult păr. S-a îngrășat puțin. Privirea îi este tot la fel de gravă, frumoasă, întunecată, profundă. Vocea cavernoasă, unică. O simfonie. Preferata mea.

M-am întâlnit cu Gabriel într-o cafenea, aproape de florărie. M-a lăsat să-mi comand ceai, fără vreo remarcă de genul: Este o băutură tristă, și nici nu a turnat rachiu în el. Mi s-a părut calm, mai puțin tulburat, mai puțin nervos. Chiar dacă a fost mereu șarmant, Gabriel este un bărbat coleric. Fără îndoială, din cauză că acuzațiile celorlalți trec în viața lui și le respinge cu fermitate în locul lor. Într-o seară, când eram la Cap d'Antibes, mi-a spus că nedreptatea unor verdicte o să-l facă să dea ortul popii. Că anumite condamnări îl măcinau până la os. Înainte de a comanda cafea după cafea, ca să-mi povestească viața lui din ultimii ani, fetița lui cea mică, fetița lui cea mare, apoi cea căsătorită, ultima nevastă, divorțul, lucrul. Mi-a cerut vești despre Paul și Julien. Mai ales despre Paul, despre cancerul lui și cum s-a vindecat. Zilele de după boală, când a știut că a scăpat.

Gabriel mi-a spus că mă înțelegea, că renunțase la fumat, că văzuse un film care l-a bulversat, că avea puțin timp: era așteptat a doua zi la Curtea cu Jurați de la Lille. Trebuia să ia un avion, avea o întâlnire cu niște confrăți spre seară. Era pentru prima dată când nu-

mi cerea să vin cu el, să-l însoțesc. Am rămas împreună o oră. În ultimele zece minute mi-a luat mâinile în ale lui și, înainte de a pleca, și-a închis ochii și le-a sărutat.

– Mi-ar plăcea să fim împreună în cimitir. După această viață ratată, mi-ar plăcea să reușim măcar după moartea noastră. Ești de acord să-ți petreci eternitatea alături de mine?

Am răspuns da, fără să stau pe gânduri.

– N-o să te eschivezi și de data asta?

– Nu. Dar nu vei avea decât cenușa mea.

– Fie și cenușă, te vreau aproape de mine pentru eternitate. Noi doi împreună, Gabriel Prudent și Irène Fayolle, sună la fel de bine ca Jacques Prévert și Alexandre Trauner⁴⁹. Știi că poetul și decoratorul său sunt înmormântați unul lângă celălalt? Mi se pare genial să fii îngropat cu decoratorul tău. În fond, tu ești decoratoarea mea. Mi-ai oferit cele mai frumoase peisaje.

– O să mori, Gabriel? Ești bolnav?

– Este prima dată când îmi vorbești la per tu. Nu, n-o să mor, adică nu cred, nu mă aștept să mi se întâmple. Din cauza filmului despre care ți-am vorbit mai devreme. M-a întors pe dos. Trebuie să plec. Mulțumesc, pe curând, Irène, te iubesc.

– Și eu vă iubesc, Gabriel.

– Măcar avem un punct în comun.

Reine – regină (franceză). Este și un prenume pentru persoanele de sex feminin.

Jacques Audiard – regizor de film și scenarist francez.

Jacques Prévert (1900 – 1977), poet suprarealist și scenograf francez. Alexandre Trauner (1906 – 1993), scenograf și decorator de cinema. Cei doi au fost foarte buni prieteni și au mormintele unul lângă celălalt în Normandia, în cimitirul comunal din d'Omonville-la-Petite.

Aici odihnește iubirea mea.

S-a întâmplat într-o dimineață de ianuarie 1998. Doar am ghicit numele lor. Numele nefericirii mele. Magnan, Fontanel, Letellier, Lindon, Croquevieille, Petit. Erau în buzunarul din spate al blugilor lui Philippe Toussaint, aproape ilizibile. Lista fusese băgată la mașina de spălat, cerneala se ștersese ca și cum cineva plânsese multă vreme pe hârtia decolorată. Pusesem pantalonii la uscat pe caloriferul din baie și când i-am luat am văzut că iese ceva din ei. Era o bucățică de hârtie îndoită în patru, unde, o dată în plus, Philippe Toussaint înscrisese numele lor.

– De ce?

M-am așezat pe marginea căzii pronunțând cuvintele de mai multe ori:

– De ce?

Trăim la Brancion-en-Chalon de cinci luni. Philippe Toussaint evada în fiecare zi în două moduri: în zilele cu ploaie era la jocurile lui video, în zilele cu soare pleca cu motocicletă. Reluase aceleași obiceiuri ca la Malgrange, dar absențele îi erau mai lungi.

Fugea de vizitatorii din cimitir, de înmormântări, de deschiderea și închiderea porților. Îi era mai frică de morți decât de trenuri. De vizitatorii îndoliați decât de călătorii de la SNCF. Se întâlnea cu pasionați de motociclete ca el pentru a face raliuri pe drumurile de țară. Trasee lungi care cred că se terminau în derapaje extraconjugale. La sfârșitul lunii august 1997, patru zile nu mai dăduse pe acasă. Se întorsese frânt de oboseală și, în mod curios, am văzut, înțeles, simțit că nu se întâlnește cu una dintre amante, cum îi era obiceiul.

Odată ajuns, îmi spusese:

– Scuză-mă, ar fi trebuit să te sun, am plecat mai departe decât am prevăzut cu ceilalți și pe traseul nostru nu am găsit vreo cabină telefonică, era o pustietate.

Era pentru prima dată când Philippe Toussaint se justifica. Prima dată când se scuza că nu putuse da vreun semn de viață.

Se întorsese în ziua exhumării lui Henri Ange, mort la douăzeci și doi de ani pe câmpul de onoare, în anul 1918, la Sancy, în departamentul Aisne. Pe placheta albă se ghiceau încă scrise cuvintele: *Regrete eterne*. Eternitatea lui Henri Ange luase sfârșit în ianuarie 1998, iar rămășițele lui erau aruncate la osuar. Prima mea exhumare. N-am putut face nimic împreună cu groparii ca să-i cruțăm odihna. Mormântul îi era prea ruinat și măcinat de mușchi de atâtea decenii.

În timp ce groparii deschideau sicriul deteriorat de trecerea timpului, de umiditate și de viermi, am auzit motocicleta lui Philippe Toussaint. I-am lăsat acolo să-și termine treaba și m-am îndreptat, din obișnuință, spre casă. Când se întorcea Philippe Toussaint, îl întâmpinam.

Și-a scos lent casca, arăta rău, avea ochii obosiți. A stat multă vreme la duș, apoi a mâncat în liniște. Pe urmă a urcat să-și facă siesta și a dormit până a doua zi dimineață. Pe la ora 23.00 m-am dus după el în patul nostru. S-a lipit de mine.

A doua zi dimineață, după ce și-a luat micul dejun, a plecat pe motocicletă pentru doar câteva ore. Mai târziu, mi-a mărturisit că în cele patru zile de absență se dusese la Épinal, să stea de vorbă cu Édith Croquevieille.

Se împliniseră cinci luni de când trăiam aici și nu m-am întors la Geneviève Magnan să-i pun niște întrebări lui Fontanel și nici la restaurantul unde lucra Swan Letellier. Directoarea trebuia să fi ieșit din închisoare, nu primise decât un an cu executare. Nu trecusem niciodată prin fața castelului. Nu mai auzeam vocea lui Léonine întrebându-mă de ce arsese totul în acea noapte. Sasha nu se înșelase: locul acela mă făcea să-mi revin.

Îmi găsisem imediat reperele în acest cimitir, în casă, în grădină. Îmi plăcea compania groparilor, a fraților Lucchini și a pisicilor care veneau din ce în ce mai des să bea în bucătăria mea, unele cafea, altele o ceașcă de lapte, când soțul meu nu era acasă. Când motocicleta lui Philippe Toussaint era parcată în fața porții, pe partea cu strada, bărbații nu intrau niciodată. Nu era nici o simpatie între ei:

schimbau doar salutarile obișnuite. Oamenii din cimitir și Philippe Toussaint se ignorau. Iar pisicile fugeau de el ca de un strigoi.

Doar domnul primar venea în vizită la noi o dată pe lună, nu-l interesa dacă Philippe Toussaint este sau nu prezent, vorbea întotdeauna doar cu mine. Părea satisfăcut de munca *noastră*. Pe 1 noiembrie 1997, după ce s-a recules la mormântul familiei și a văzut pinii plantați de mine, mi-a cerut să cultiv și să vând câteva ghivece cu flori, ceea ce ar fi însemnat un plus la salariu, iar eu am acceptat.

Prima înmormântare la care am asistat ca portar la cimitir a fost în septembrie 1997. Începând din acea zi, am început să consemnez cuvântările rostite, să descriu participanții, florile, culoarea sicriului, omagiile scrise pe plachetele funerare, starea vremii din acea zi, poemele sau cântecele alese, dacă o pisică sau o pasăre se apropiase de cimitir. Simțisem imediat această necesitate de a înregistra urmele ultimei clipe, pentru ca nimic să nu se șteargă. Să existe cineva ca să le spună, să le mărturisească, să le povestească, să le prezinte ce s-a întâmplat tuturor celor care nu puteau asista la ceremonie din cauza durerii, a suferinței, a unei călătorii, a respingerii sau chiar a excluderii din familie. Cum mi-ar fi plăcut să se întâmple și la înmormântarea fiicei mele. Fiica mea. Marea mea iubire. Te-am abandonat eu oare?

Așezată pe marginea căzii, cu bucata de hârtie în mâini, cu numele lor șters sub ochi, am resimțit o nevoie de nestăvilire să fac precum Philippe Toussaint: să plec câteva ore. Să ies de aici. Să merg aiurea. Să văd alte străzi, alte chipuri, vitrinele cu haine și cărți. Să mă întorc la viață, la un curs de apă. În afara faptului că făceam cumpărăturile casei în centru, nu mai părăsisem cimitirul de cinci luni.

Am ieșit pe aleile cimitirului, l-am căutat pe Nono ca să mă ducă la Mâcon și să vină să mă ia spre seară. M-a întrebat dacă nu aveam permis de conducere.

– Ba da.

Mi-a întins cheile utilității de la primărie.

– Am dreptul de a o conduce?

– Ești angajată de primărie. I-am făcut plinul în această dimineață. Zi frumoasă!

M-am îndreptat spre Mâcon. De la Fiatul lui Stéphanie, nu mai atinsesem vreun volan, nu mai avusesem această libertate. Am condus cântând: *Dulce Franță, iubit țărâm al copilăriei mele, legănată de atâta nepăsare, te-am păstrat în inima mea*⁵⁰. De ce am cântat această melodie? Cântecul unchiului meu imaginar m-au străbătut întotdeauna ca niște amintiri inexistente.

Am parcat în centrul orașului. Să fi fost ora 10.00, magazinele erau deschise. Am băut mai întâi o cafea într-un bistrâu, am privit oamenii vii intrând și ieșind, mergând pe trotuare și mașinile lor oprind la culoarea roșie a semafoarelor. Ființe vii, neîndoliate.

Am traversat Podul Saint-Laurent, am mers de-a lungul râului Saône, la întâmplare pe străzi. În ziua aceea s-au născut dulapul *iarnă* și dulapul *vară*. Mi-am făcut cadou o rochie gri și o maletă roz luate la reducere.

La ora prânzului am vrut să mă duc în cartierul restaurantelor, ca să-mi cumpăr un sandwich. Era frig afară, dar cerul se păstra senin. Am avut chef să mănânc pe o bancă la malul apei, să arunc răzuștelor resturile de pâine. Gândindu-mă din nou la pisica siameză care-mi salvase viața în seara când îl așteptasem pe Swan Letellier, m-am rătăcit. M-am pomenit pe străzi necunoscute. La o intersecție am crezut că am dat de drumul bun, dar în loc să mă apropii de centru, mă îndepărtam. Străzile erau mărginite de case și de vile. M-am uitat la garduri, la balansoarele goale, la chioșcurile de grădină ascunse sub prelate de plastic în această lună ianuarie.

În acea clipă am văzut-o, sprijinită în cric, cu una dintre roți blocată de un sistem antifurt. Motocicleta lui Philippe Toussaint era parcată la o sută de metri de mine. Inima a început să-mi bată ca a unei fetițe care n-a avut permisiunea părinților de a pleca de acasă. Mi-a venit să fac stânga-mprejur alergând, dar ceva m-a reținut: voiam să știu ce făcea acolo. Când pleca la ora 11.00 și se întorcea la ora 16.00, îmi imaginam că se ducea departe. Când se întorcea îmi povestea, uneori, ce văzuse. Se întâmpla destul de des să facă patru sute de kilometri pe zi. Uitându-mă la *Honda* lui, m-am gândit că o văzusem parcată întotdeauna doar în fața casei noastre. Nu mi-

a propus niciodată să mă ducă undeva. Nu am avut nicicând două căști în casă: doar a lui. Și când o schimba, o vindea pe cea veche.

Un câine a lătrat în spatele unei palisade de grădină. Am tresărit. În acel moment, l-am zărit la fereastra unei maghernițe flancate de o peluză îngălbenită, de cealaltă parte a străzii. A traversat o cameră de la parter și i-am recunoscut silueta, alura, blazonul pe care-l lua pe el în fugă, capul lui de nevăstuică, trupul uscățiv: Swan Letellier. Am simțit furnicături în mâini, de parcă rămăsesem prea mult în aceeași poziție. Se afla într-o casă mică din beton, cu trei etaje, văruiată în culori pastelate șterse de vreme. Vechile balcoane cu balustrade uzate purtau urmele timpului. Câteva jardiniere goale, încă agățate, păreau că văzuseră numeroase primăveri, dar nu prea multe flori.

Swan Letellier a apărut în hol, a împins o poartă din aluminiu și a mers de-a lungul trotuarului din față. L-am urmărit până ce a intrat în barul din colț. S-a dus în spate. Acolo unde îl aștepta Philippe Toussaint. S-a așezat la masă, în fața lui. Au vorbit calm, ca două vechi cunoștințe.

Philippe Toussaint mergea pe firul întâmplărilor, dar care erau acestea? Căuta pe cineva sau ceva. De unde această listă, tot aceeași, scrisă pe spatele unei note de plată sau al unei fețe de masă din hârtie, ca pentru a rezolva o enigmă.

Prin fereastră nu le vedeam decât frizurile. La fel ca în prima seară la Tibourin, când mi-a întors spatele. Când, de la bar, îi admiram bucele blonde ce treceau de la verde la roșu sau albastru sub lumina proiectoarelor. Buclele albiseră puțin, iar curcubeul tinereții lui se stinsese. La fel și prisma de lumină prin care îl admiram. M-am gândit că și după ani, când îmi aruncam ochii spre el, era aceeași vreme închisă. Fetele drăguțe ce-i șopteau cuvinte dulci la ureche, în timp ce eu îi admiram profilul perfect, dispăruseră și ele. Nu mai rămăseseră decât femeile expirate pentru aventurile lui sporadice. Parfumul lăsat de ele pe pielea lui se schimbă, mirosurile rafinate deveniseră efluvii ieftine.

Erau singuri în fundul sălii întunecate a bistroului. Au vorbit vreo cincisprezece minute, pe urmă Philippe Toussaint s-a ridicat brusc

să plece. Abia am avut timp să mă ascund într-o fundătură de lângă bar. A pornit motocicletă și a plecat.

Swan Letellier era tot înăuntru. Era pe punctul de a-și termina cafeaua, când m-am apropiat de el. Am văzut că nu mă recunoștea.

– Ce voia?

– Ne cunoaștem?

– De ce voia Philippe Toussaint să stați de vorbă?

De cum m-a identificat, fața lui Letellier a devenit mai aspră. Mi-a răspuns cu un ton sec:

– El spune că fetele au fost intoxicate cu monoxid de carbon. Că cineva ar fi aprins un boiler sau mai știu eu ce. Soțul dumneavoastră caută un vinovat, fără ca acesta să existe. Dacă vreți să primiți un sfat din partea mea, ați face mai bine să treceți amândoi peste ce s-a întâmplat.

– Puteți să vă băgați sfatul unde mă gândesc eu.

Ochii lui Letellier s-au mărit. N-a mai îndrăznit să scoată nici un cuvânt. Am ieșit în stradă și mi-am vărsat mașele pe trotuar, ca o bețivă.

Fragment din cântecul *Douce France (Dulce Franță)*, de Charles Trenet.

Oamenii au stele, dar ele nu sunt la fel pentru toți. Pentru cei ce călătoresc, stelele sunt faruri, pentru ceilalți, doar biete luminițe.

– Câteodată, îmi pare rău că am certat-o pe Léonine când nu a ascultat sau a făcut vreo prostie. Regret că am tras-o din pat ca să meargă la școală când ar mai fi vrut să doarmă încă puțin. Regret că nu am știut că nu o să aibă decât o trecere scurtă prin lume... Nu regret niciodată ceva pentru mult timp. Prefer să retrăiesc amintirile frumoase, să continui să trăiesc cu ceea ce ea mi-a lăsat mai bun.

– De ce nu ați mai făcut alți copii?

– Pentru că nu mai eram o mamă, eram o orfană. Pentru că nu aveam tatăl potrivit pentru ceilalți copii ai mei... Și apoi, este greu pentru copii să fie *ceilalți, cei de după*.

– Și acum?

– Acum sunt prea în vârstă.

Julien izbucnește în râs.

– Haida-de!

Îi astup gura cu mâna. El îmi desface degetele și le sărută. Mi-e teamă. Teamă să nu fie mizerie în casa mea. Teamă de portierele trântite peste câteva ore. Teamă că o voi da în bară cu povestea asta, care, de fapt, nici măcar nu este o poveste.

Nathan și vărul lui, Valentin, dorm pe canapea, lângă noi. Li se pot ghici trupurile firave, unul la picioarele celuilalt, sub cearșafuri și păături amestecate. Părul lor negru pe pernele albe, ca niște drumuri ce străbat câmpurile de grâu auriu, drumuri ce miros a migdale. Să bagi mâna în părul unui copil este la fel de plăcut ca atunci când mergi pe frunze moarte în pădure, la începutul primăverii.

Julien, Nathan și Valentin au ajuns aseară de la Auvergne. Tot timpul cât au stat în strada Pardons, Nathan și-a bătut la cap tatăl:

– Nu ne întoarcem la Marsilia, mergem la Violette. Nu ne întoarcem la Marsilia, mergem la Violette...

Până la urmă, Julien a cedat și a schimbat direcția către cimitir. Au ajuns pe la ora 20.00, după ce am închis porțile. Au bătut la poartă,

pe partea cu cimitirul, dar nu i-am auzit. Eram în grădină, plantam ultimele răsaduri de salată. Cei doi băieți au ajuns în spatele meu, pe vârfuri:

– Suntem niște zombi!

Éliane a lătrat și pisicile s-au apropiat, ca și cum își aminteau de Nathan.

Aseară voiam să fiu singură, mă simțeam obosită, aveam chef să mă culc devreme, să privesc un serial în patul meu. Să nu vorbesc cu nimeni. Mai ales, să nu vorbesc. Am făcut totul să nu le arăt că nu-mi doream să-i văd. Aș fi vrut să fiu fericită pentru această surpriză. Dar nu eram. M-am gândit că Nathan vorbea prea tare, m-am gândit că Julien era prea tânăr.

Julien ne aștepta în bucătărie. Stânjenit, mi-a spus:

– Scuze că am venit pe nepusă masă, dar fiul meu s-a îndrăgostit de dumneavoastră... Mergem undeva să luăm cina? Am rezervat camera mea la doamna Bréant.

De cum a deschis gura, am simțit că singurătatea s-a despărțit de mine ca pielea moartă. Vocea lui a avut efectul unui fulger, ca și cum a aprins un lampadar deasupra capului meu. Ca atunci când o zi se anunță întunecată, dar cerul de plumb se întredeschide și soarele străpunge, cine știe de unde, ca să ilumineze anumite zone. Îmi venea să-i opresc la mine pe toți trei!

Nu se puneau problema să mergem la restaurant, vor cina la mine. Nici nu se puneau problema să doarmă la doamna Bréant, vor dormi aici. Le-am făcut sandviciuri cu șuncă și brânză, paste melcișori, ouă prăjite și o salată de roșii. Julien m-a ajutat să așez masa. Pentru desert, aveam la congelator sorbet de căpșuni. Mai aveam bomboane, înghețată, prăjituri cu ciocolată și iaurturi în frigider. Același vechi obicei de a-i lua mâinile lui Nathan în ale mele.

L-am servit cu mult vin alb pe Julien, ca să nu-și schimbe decizia, ca să nu se ducă să doarmă la doamna Bréant, ci să rămână la mine, cu mine.

După ce a strâns farfuriile murdare, am improvizat din canapeaua mare un pat pentru cei doi copii, cel unde dormeam eu când veneam în vizită la Sasha. Băieții au scos chiote de bucurie și au început să sară pe bielele arcuri vechi care scârțâiau.

Înainte de a se culca, m-au rugat să-i duc pe aleile cimitirului, *ca să vadă fantome*. Mi-au pus o mulțime de întrebări citind numele de pe monumente. M-au întrebat de ce anumite morminte sunt pline de flori și altele nu. Au citit datele, mi-au spus că majoritatea decedaților erau, într-adevăr, foarte bătrâni.

Dezamăgiți teribil că nu au văzut nici o fantomă, mi-au cerut să le spun *povești de groază*. Le-am povestit despre Diane de Vignerot și Reine Ducha, femeile ce pot fi văzute în preajma cimitirului, la marginea șoselei sau pe străzile din Brancion-en-Chalon. Băieții au început să se schimbe la față, așa că, pentru a-i liniști, i-am asigurat că era vorba doar de legende și că eu, personal, nu am văzut niciodată cele două fantome.

Julien ne aștepta pe o bancă, în grădină. Fuma o țigară lângă Éliane, o mângâia, pierdut în gânduri. A zâmbit când copiii i-au povestit că nu văzuserăm nici o fantomă, dar că oamenii s-au întâlnit cu unele în interiorul sau pe lângă cimitir. Au insistat să le arăt reprezentările lui Diane, ca fantomă, pe cărțile poștale vechi. I-am făcut să creadă că le-am pierdut.

Am intrat în casă toți patru. Băieții au verificat de trei ori ca toate ușile să fie închise de două ori cu cheia. Le-am lăsat lumina aprinsă pe holul dinspre camera mea. Dar când au văzut și păpușile doamnei Pinto, mi-au cerut câte o veioză fiecare.

Julien și cu mine am urcat, evitând să dărâăm păpușile. El m-a urmat. La un moment dat, m-am oprit. I-am simțit respirația în ceafă, m-a mângâiat pe spate și a șoptit:

– Grăbiți-vă!

Abia închisesem ușa, când cei doi băieți au deschis-o din nou ca să vină să se culce în patul meu. Ne-am întins fiecare în partea lui ca să adoarmă ei, i-am mângâiat pe creștet, din când în când mâinile noastre se întâlneau, unindu-se pe creștetul lui Nathan.

Pe urmă am coborât din nou pe canapea, ca să ne iubim. Pe la ora 4.00 băieții au ridicat cearșafurile noastre ca să se lipească de noi. Eram strânși ca sardinele. N-am închis ochii toată noaptea simțindu-le respirațiile. Le ascultam ca pe sonatele lui Chopin pe care Sasha mi le punea repetate la infinit.

La ora 6.00, Julien m-a luat de mână și am urcat în camera mea ca să ne iubim din nou. Nu mă gândeam că o să fac dragoste de mai multe ori cu același bărbat. Doar cu unul trecător. Un necunoscut. Un vizitator. Un văduv. Un disperat. Doar o dată, ca să-mi omor timpul.

Acum, șușotim cu nasul în bolul nostru de cafea. Mâinile îmi miros a scorțișoară și a tutun. Corpul miroase a dragoste, trandafiri și transpirație. Părul îmi este ciufulit, buzele crăpate. Mi-e teamă. Curând, când Julien va pleca, pentru că este clar că va pleca, singurătatea va veni să-mi țină companie, fidelă și veșnică.

- Dar dumneavoastră de ce nu aveți alți copii după Nathan?
- Aceeași situație: n-am găsit mama potrivită.
- Cum este mama lui Nathan?
- Îndrăgostită de un alt bărbat. M-a părăsit pentru el.
- E greu.
- Da, e greu.
- O mai iubiți?
- Nu cred.

Se ridică și mă sărută. Îmi țin respirația. Este teribil de plăcut să fii îmbrățișat în zilele frumoase. Mă simt neîndemânatică, precum o mână stângă. Am uitat să fac gesturile potrivite. Înveți să salvezi vieți, dar niciodată cum să-ți trezești la viață corpul tău și al celuilalt.

- Imediat ce se vor trezi copiii, plecăm.
- ...
- Dacă v-ați fi văzut aseară când am venit cu toții... La naiba, nu m-am simțit bine. Dacă nu era Nathan aici, aș fi șters-o repede.
- Pentru că nu sunt obișnuită.
- Nu mă voi întoarce, Violette.
- ...
- N-am chef să vin să v-o trag o dată pe lună în cimitir.
- ...
- Trăiți cu morții, cu romanele, cu lumânările și cele câteva picături de vin Porto. Aveți dreptate, nu este loc pentru un bărbat aici. Și încă un bărbat cu un puști după el.
- ...

– Și apoi, citesc în ochii dumneavoastră că nu credeți în povestea noastră.

– ...

– Vă rog, spuneți ceva.

– Știți bine că nu putem avea o relație de durată.

– Desigur că știu. De fapt, nu știu. Doar dumneavoastră știți. Să-mi mai trimiteți niște vești din când în când. Dar nu prea des, altfel le voi aștepta.

Iată-ne astăzi la marginea hăului, căci căutăm peste tot chipul drag ce l-am pierdut.

Jurnalul lui Irène Fayolle

13 februarie 1999

Nu știu cum a aflat Gabriel de moartea lui Paul. L-am zărit în această dimineață în Cimitirul Saint-Pierre. Retras, ascuns în spatele unui mormânt, ca un hoț.

Soțul meu tocmai era îngropat și eu n-aveam ochi decât pentru Gabriel. Ce fel de om sunt eu? Ce fel de monstru?

Am lăsat privirea în jos, ca să spun o rugăciune tăcută pentru Paul, și când i-am ridicat, Gabriel dispăruse. Ochii mei l-au căutat cu disperare, au scotocit fiecare ungher din cimitir, dar degeaba.

Am început să plâng ca o văduvă.

Când o femeie își pierde soțul, se numește văduvă. Dar când își pierde amantul, cum se numește? Un cântec?

8 noiembrie 2000

Îmi vând florăria.

30 martie 2001

M-a sunat Gabriel de dimineață. Mă sună cam o dată pe lună. De fiecare dată când răspund, pare că-i surprins de vocea mea. Îmi pune câteva întrebări: Cum îți merge? Ce mai faci? Cum ești îmbrăcată? Părul ți-e strâns? Ce mai citești? Ai fost la cinema în ultimul timp? Parcă ar vrea să se asigure că exist cu adevărat. Sau că mai trăiesc.

27 aprilie 2001

Gabriel a venit astăzi la mine acasă și am luat prânzul împreună. I-a plăcut noul meu apartament, mi-a spus că îmi seamănă.

– Camerele sunt luminoase și miros frumos, ca tine.

L-a amuzat că locuiesc pe strada Paradisului.

– De ce?

– Pentru că tu ești paradisul meu.

– Sunt paradisul dumneavoastră din când în când.

– Știi curbele desenate de bătăile inimii pe o electrocardiogramă?

– Da.

– Tu reprezinți curbele inimii mele.

– Sunteți un bun vorbitor.

– Sper. Sunt plătit cu o avere pentru asta.

Mi-a spus că nu știam să gătesc, că eram înzestrată mai mult să mă ocup de flori decât să prepar carne în cratiță.

M-a întrebat dacă nu-mi lipsea slujba.

– Nu. Nu chiar. Poate florile puțin.

M-a întrebat dacă putea fuma în bucătărie.

– Da. V-ați apucat din nou de țigări?

– Da. E la fel ca în relația cu tine: nu mă pot opri.

La fel ca de obicei, mi-a vorbit de procesele lui curente, de fiica cea mare de la care are puține vești și de cea mică, Cloé. Mi-a spus că-i lipsea foarte mult, că se va întoarce cu siguranță la mama ei, să trăiască împreună.

– Da, ca să reiau legătura cu fiica mea, va trebui să revin la Karine. Nu-mi prea stă în fire să mă întorc.

Mi-a cerut vești despre Julien.

Înainte de a pleca m-a sărutat pe buze. Ca și cum eram doi adolescenți. Iubire este un substantiv masculin sau feminin?

22 octombrie 2002

Este ziua când vine Gabriel.

Acum, de fiecare dată când ajunge în Marsilia, trece pe la mine, la masa de prânz. Comandă două meniuri ale zilei la restaurantul de jos (pentru că eu gătesc oribil: Nu-i destul unt, nu are smântână suficientă, sosul este prea puțin, tu fierbi legumele în apă, eu le prefer în vin, la foc mic).

Sună la ușă și-l văd cu mâncarea noastră în caserole de aluminiu. El termină întotdeauna ce am în farfurie. De obicei, mănânc puțin. Iar când Gabriel este cu mine în bucătărie, mănânc încă și mai puțin.

Locuiește din nou alături de Karine, ca să fie mai aproape de Cloé. Așa mi-a spus el. De altminteri, i-am și subliniat:

– Așa spuneți dumneavoastră.

Mi-a răspuns:

– Nu fi geloasă, nu ai de ce. Pentru nimeni altcineva.

- Nu sunt geloasă.
- Ești un pic. Și eu. Te întâlnești cu cineva?
- Cu cine vrei să mă întâlnesc?
- Nu știu: un amant, un bărbat, mai mulți bărbați. Ești o femeie frumoasă. Știu cum ești privită când intri undeva. Știu că ești dorită peste tot unde te duci.
- Mă întâlnesc cu dumneavoastră.
- Dar nu ne culcăm.
- Terminați mâncarea din farfuria mea?
- Da.

5 aprilie 2003

Este ziua când vine Gabriel. M-a sunat aseară, va trece spre seară pe la mine, după ce termină treaba de la tribunal. Trebuie să-i cumpăr gin, Gabriel adoră ginul.

Sunt zile fără și zile cu Gabriel.

25 noiembrie 2003

Gabriel a venit târziu aseară. A mâncat ce a mai rămas dintr-o supă, un iaurt și un măr. A băut și un pahar de gin. Am văzut că doar pentru a-mi face mie plăcere.

– Dacă mă ia somnul, trezește-mă mâine-diminează la ora 7.00, te rog.

A spus-o de parcă avea obiceiul să doarmă la mine, deși nu se întâmplase încă. După douăzeci de minute, a ațipit pe canapea. L-am învelit cu o pătură. Eu n-am reușit să închid un ochi pentru că era în camera de alături. Un bărbat alături. Toată noaptea m-am gândit: Gabriel este bărbatul meu de alături. Mi-am amintit un fragment din filmul lui Truffaut Femeia de alături, atunci când Fanny Ardant iese din spital și îi spune soțului, gândindu-se la amantul pe care se pregătea să-l omoare: Foarte bine că te-ai gândit să-mi aduci bluza mea albă, o ador (și respiră adânc) pentru că este albă.

Dimineață l-am găsit pe Gabriel lungit pe burtă, își scosese pantofii. În salon era un miros de tutun, se trezise peste noapte să fumeze. O fereastră era întredeschisă.

Mi-a părut rău că nu a venit la mine în pat. Și-a făcut un duș, a băut pe fugă o cafea. La fiecare înghițitură mi-a spus:

– Ești frumoasă, Irène.

Ca de obicei, m-a sărutat pe gură înainte de a pleca. Când vine, Gabriel mă sărută cu limba până-n gât; când pleacă, mă sărută pe buze.

22 iulie 2004

M-am hotărât să mă culc cu Gabriel. La vârsta noastră, obligațiile pot fi anulate. Și apoi, n-o să alungăm dorința cu totul. Cum i-am deschis ușa apartamentului meu, Gabriel a știut, văzut, citit, simțit că aveam nevoie de el. A spus:

- Vai, au început belelele.*
 - Nu va fi pentru prima dată.*
 - Nu, nu va fi pentru prima dată...*
- Nu i-am lăsat timp să-și termine fraza.*

Nu rămâneți lângă sicriul meu să mă plângeți, nu acolo sunt eu, nu acolo dorm. Sunt în mii de adieri de vânt.

Lista mea pentru Nono este finalizată. În acest an, la fel ca în cei trecuți, el o să mă înlocuiască și o să preia ștafeta ca să ude florile de pe mormintele familiilor plecate în vacanță. Elvis se va ocupa de Éliane și de pisici. Părintele Cédric va fi atent la grădina de legume și la flori. I-am încredințat lui fișa scrisă de Sasha – a scris câte una pe lună.

AUGUST

Prioritatea lunii: udarea.

Trebuie stropit seara pentru că ai întreaga prospețime a nopții în față. În nici un caz dimineața devreme: pământul este cald încă și apa se evaporă imediat, așa că să stropiști prea devreme ar fi frecție la picior de lemn.

Trebuie să uzi la căderea nopții cu o stropitoare – folosește apa din fântână sau apă de ploaie. Stropitoarea este mai blândă decât jetul: dacă stropiști cu jetul, tasezi pământul și nu mai respiră. Trebuie ca pământul să respire. De aceea, din când în când, dai cu o săpăligă pe lângă tulpini și cu multă atenție, ca să-l aerisești.

Adună legumele coapte.

Roșiile pot aștepta câteva zile.

Vinetele la trei zile, altfel cresc prea mult și devin tari.

Păstăile în fiecare zi. Și de consumat imediat. Fie în conserve, fie la congelator, după ce le-ai rupt capetele, fie le dai celor cunoscuți.

La fel și pentru celelalte, nu uita că punem culturi ca să împărțim, altfel n-ar avea nici un farmec.

Părintele Cédric nu se va ocupa singur de grădină. După desființarea taberei de refugiați de la Calais, niște familii sudaneze sunt adăpostite în castelul Chardonnay. El se duce de trei ori pe săptămână pentru a-i ajuta pe cei de acolo. Un cuplu tânăr, Kamal și Anita, de douăzeci și nouă de ani, așteaptă un bebe. Părintele Cédric a obținut o autorizație din partea prefecturii, ca să-i poată

găzdui la el acasă. Va încerca să-i protejeze cât mai mult timp posibil după nașterea copilului. Un răgaz pentru ca părinții să-și reia studiile, să obțină o diplomă și, mai ales, un drept de sejur permanent. Situația este precară, părintele Cédric spune că trăiește pe un butoi de pulbere, dar că se află într-o situație de nesiguranță pe care o salută. Și că, pe timpul cât va dura, se va bucura să-și împartă zilele cu o familie de adopție. De-ar dura mai mult sau mai puțin de zece ani, o va duce așa.

– Totul este efemer, Violette: suntem niște trecători prin viață. Doar iubirea față de Dumnezeu rămâne în toate.

De când trăiesc la părinte, Kamal și Anita trec pe la mine, în bucătărie, în fiecare zi. Și, spre deosebire de ceilalți, ei stau mult timp. Anita este îndrăgostită de Éliane, iar Kamal de grădina de legume. Când nu-mi dă o mână de ajutor, petrece ore întregi să descifreze fișele lui Sasha și cataloagele mele de la *Willem & Jardins*. Este foarte priceput. Prima dată când i-am spus că are mână bună pentru grădinărit⁵¹, nu m-a înțeles și mi-a răspuns, nedumerit:

– Violette, uită-te la mine: sunt negru.

I-am oferit Anitei metoda mea de lectură *Ziua celor mici-micuți*. Ea mi-o citește cu voce tare și când se înșală sau greșește un cuvânt, o corectez fără măcar să mă mai uit pe pagini, pentru că le cunosc pe de rost.

Când Anita a deschis cartea pentru prima dată, m-a întrebat dacă am folosit-o pentru copilul meu. I-am răspuns printr-o întrebare:

– Pot să pun mâna pe burtica ta?

Mi-a răspuns:

– Da, fă-o!

Am pus ambele palme întinse pe rochia ei de bumbac. Anita a început să râdă pentru că o gădilam. Bebelușul m-a lovit cu piciorușele. Anita mi-a spus că râde și el. Așa că am râs toți trei în bucătăria mea.

Dacă cineva moare și este nevoie să se organizeze o înmormântare, mă înlocuiește Jacques Lucchini. Cum trebuia să-i dau ceva de făcut și lui Gaston cât timp voi fi plecată, i-am cerut să

strângă scrisorile și să le aranjeze pe etajera de lângă telefon. Sunt aproape sigură că nu are cum să-mi strice vreuna dintre scrisori.

Din pat observ valiza încă deschisă, pusă pe comodă. O s-o fac mâine. Nu port aproape nimic din ce iau în bagaje când sunt la cabană. Sunt prea multe lucruri pentru *în caz că*, în bagajul meu.

Era în anul 1998 când am văzut valiza pentru prima dată. Philippe Toussaint plecase pentru totdeauna, dar eu nu o știam. Cu patru zile mai devreme, mă sărutase șoptind:

– Pe curând. Trebuie să-i pun niște întrebări lui Éloïse Petit, cea de-a doua instructoare. Singura pe care n-am întâlnit-o.

A adăugat:

– După aceea, mă opresc. O să ne schimbăm viața. Nu mai pot să suport mormintele. O să ne mutăm cu traiul în Sud.

Și-a schimbat viața, dar numai el.

În ziua prevăzută pentru Éloïse Petit, și-a schimbat planul. În loc să se ducă la ea, a luat-o spre Bron, ca să o întâlnească pe Françoise Pelletier.

Patru zile de când eram singură. Stăteam în genunchi la capătul grădinii de legume, cu nasul în frunzele de condurul-doamnei pe care le agățam de aracii din bambus. Ca de fiecare dată când Philippe Toussaint era plecat, pisicile se apropiaseră de casă, se jucau *de-a v-ați ascunselea* în jurul meu, fugeau împreună și una dintre ele a vărsat până la urmă un lighean cu apă. Au tresărit toate și au intrat în casă speriate. M-a cuprins un râs nebun. Am auzit o voce familiară cum îmi spunea din ușa casei:

– E bine să te aud râzând de una singură.

Am crezut că am halucinații. Că vântul, trecând prin ramuri, îmi joacă o festă urâtă. Am ridicat ochii și l-am văzut cu valiza pusă pe masa de sub pergolă. Era albastră ca Mediterana în zilele foarte însorite. Sasha stătea în picioare în fața ușii. M-am apropiat de el și i-am mângâiat chipul pentru că tot nu credeam că este el. Mă gândisem că mă uitase. l-am și spus:

– Credeam că m-ați abandonat cu totul.

– Niciodată, Violette, auzi? Niciodată nu te voi abandona.

Mi-a povestit pe larg cum au fost primele lui luni la pensie. Se dusese la Sany, fratele lui de cruce, în sudul Indiei. La Chartres și la

Besançon, în Sicilia și la Toulouse vizitase palate, biserici, mănăstiri și alte cimitire. Înotase în lacuri, râuri și mări. Își îngrijise spatele parait, gleznele rănite, arsurile superficiale. Venea de la Marsilia, unde îi făcuse Céliei niște jardiniere cu plante aromatice. Voia să mă îmbrățișeze înainte de a merge la Valence, să se reculeagă la mormintele Verenei, lui Émile și al lui Ninon, soția și copiii lui îngropați acolo. După aceea, va pleca din nou în India, la Sany.

Tocmai își lăsase lucrurile la doamna Bréant. Urma să rămână două-trei zile la ea, răstimp în care să-i vadă pe primar, pe Nono, Elvis, pisicile și pe alții.

Valiza albastră era pentru mine. Era plină de cadouri. Ceaiuri, mirodenii, fulare, bijuterii, miere, ulei de măsline, săpun de Marsilia, lumânări, amulete, cărți, plăci de vinil cu muzică de Bach, semințe de floarea-soarelui. De peste tot pe unde fusese, Sasha îmi cumpărase un suvenir.

– Ți-am adus o amintire din fiecare călătorie.

– Și valiza e a mea?

– Desigur. Vei pleca și tu într-o zi.

A făcut turul grădinii cu lacrimi în ochi. A spus:

– Discipolul și-a depășit maestrul... Eram convins că așa se va întâmpla.

Am luat prânzul împreună. De fiecare dată când auzeam un motor în depărtare, mă gândeam că poate se întorcea Philippe Toussaint. N-a venit.

După nouăsprezece ani mă surprind că aștept un alt bărbat. Dimineața, când deschid porțile, mă uit în parcare după mașina lui. Câteodată, pe alei, când aud pași în urma mea, mă întorc gândind:

– Este aici, s-a întors.

Aseară am crezut că cineva bătea la ușă, pe partea cu strada. Am coborât, dar nu era nimeni.

Și, totuși, ultima oară când Julien a trântit portiera și când mi-a spus: „Ne vedem în una din zilele următoare“, exact ca și cum și-ar fi luat adio, nu am făcut nimic să-l rețin. I-am zâmbit și i-am răspuns: „Da. Drum bun!“ Exact ca și cum i-aș fi spus: „E mai bine așa“.

Când Nathan și Valentin mi-au făcut semn cu mâna în spatele mașinii, am știut că nu o să-i mai văd vreodată.

Din acea dimineață Julien mi-a trimis un singur semn de viață. O carte poștală din Barcelona, ca să-mi spună că va petrece acolo, împreună cu Nathan, două luni de vară. Și că mama lui Nathan o să vină la ei uneori.

Întâlnirea dintre Irène și Gabriel le va servi drept model lui Julien și mamei lui Nathan. Eu am fost doar un pod, o trecere între ei. Trebuia ca Julien să treacă prin mine ca să înțeleagă că nu putea să o piardă pe mama copilului său. Și, grație lui Julien, știu că mai sunt capabilă să fac dragoste. Că pot fi dorită. Nu-i rău deloc.

Joc de cuvinte: în original: *il avait main verte* (a avea mână verde, cu sensul de a fi priceput la grădărit)

Suntem aici să căutăm. Să căutăm ceva sau pe cineva. Să căutăm acea iubire mai puternică decât moartea.

Ianuarie 1998

În ziua când Violette l-a văzut la o întâlnire între patru ochi cu Swan Letellier la Mâcon, Philippe simțise o privire în ceafă. O prezență familiară în spatele lui. Nu i-a acordat atenție. Sau nu atât de mult cât să se întoarcă. Îl avea pe Swan Letellier în față. Cu *fața lui de șobolan*. Acest gând îi străbătuse mintea când îl văzuse pentru prima dată la tribunal. Ochi mici, înfundați în orbite, obraji tăiați ca de un cosor, gură fină.

La telefon îi spusese:

– Veniți la barul din colț, la prânz. Este mai multă liniște.

Și lui, ca și celorlalți, Philippe i-a pus aceleași întrebări, cu un ton glacial, o intonație și o privire amenințătoare.

– Nu minți, că n-am nimic de pierdut.

Insista mereu asupra ultimei întrebări: cine ar fi putut porni o vechitură de boiler stricat?

Letellier părea să nu știe ce se întâmplase în acea noapte. Devenise alb ca o lenjerie de pat când Philippe îi spusese dintr-o suflare ce aflase de la Alain Fontanel: Geneviève Magnan plecase să-și îmbrățișeze fiul bolnav, apoi întoarcerea la castel și panica ei când descoperise cele patru corpuri asfixiate cu monoxid de carbon, ideea cu focul ca să pară un accident casnic, loviturile cu piciorul date de Fontanel în ușa lui Letellier de la etaj, pentru a-l trezi, trezirea întregului personal.

Dar Letellier nu a crezut această versiune. Fontanel era un bețiv, i-a povestit baliverne unui tată aflat în căutarea unei explicații în ceva ce nu poate fi explicat.

Își amintise zgomotele surde de la ușa lui. O trezire grea, pentru că fumase iarbă cu instructoarea. Mirosul, fumul, focul. Imposibilitatea de a intra în camera 1, flăcările prea înalte, o barieră de netrecut. Infernul dezlănțuit. Momentul când îți tot repeți că este un coșmar, că

nimic nu este real. El scotea fetele afară, în cămașă de noapte, cu picioarele goale, în papuci sau cu pantofi prost legați. Tot personalul înnebunise. Mama Croquevieille se sufoca. Ceilalți, șocați, tremurau și se rugau. Așteptarea pompierilor. Număratul și răsunăratul copiilor nevătămați. Ochii lor somnoroși în timp ce ei, adulții, nu o să mai doarmă niciodată ca înainte. Micuțele, terorizate de flăcări și de chipul palid al celor mari, voiau la părinții lor. A trebuit să-i sune pe toți, pe rând, și să-i anunțe ce s-a întâmplat. A trebuit să-i mintă, de asemenea, să nu le mărturisească faptul că în interior pieriseră patru fetițe.

Chiar și astăzi, adăugase Swan Letellier, se învinovăța. Nimic nu s-ar fi întâmplat dacă instructoarea ar fi rămas la parter.

Lucie Lindon și el nu spusese nimic autorităților legat de Geneviève Magnan, pentru că se simțeau vinovați. Lucie Lindon n-ar fi trebuit să-i ceară lui Geneviève Magnan să o înlocuiască. Dar Swan insistase mult. Nu-și făcuseră nici unul datoria.

Și-a amintit de Croquevieille, cea strânsă tare la pungă ca să nu plătească nici o centimă, de linoleumul prost lipit în cameră, de azbestul de sub acoperiș, de vata de sticlă care nu mai izola nimic, de varul scorjit, de instalația sanitară din plumb, de incendiul propagat foarte repede, de fumul toxic degajat de obiectele din bucătărie prea vechi. Nu, nici unul nu era curat acolo, nici Magnan, nici Lindon, nici Fontanel, nici el însuși. Erau cu toții băgați până-n gât și era o povară prea grea de dus... Singurul lucru de care era sigur era faptul că nimeni n-ar fi pornit intenționat unul din boilerele de la parter. Știau cu toții că nu trebuia să te atingi de ele. De altfel, instalațiile alea vechi erau ascunse în spatele unor trape din rigips și inaccesibile pentru copii. Își amintea foarte bine de cuvintele lui Édith Croquevieille din ajunul sosirii primei serii de copii, fiind programate serii timp de două luni:

– Suntem în plină vară, vizitatorii noștri vor putea să se spele pe față cu apă rece în camere și pe corp cu apă caldă la dușurile comune, care au instalația complet nouă.

Swan Letellier își amintea pentru că el gătea și distribuia mâncarea. Atribuțiile lui erau la bucătărie și cantină. Despre dușurile comune din castel habar n-avea.

Pe urmă tăcu. Luase câteva înghițituri de cafea, cu privirea tulbure, trecând în tăcere peste ceea ce Philippe tocmai îi spusese. Ar trebui să creadă în această versiune puțin probabilă? Că Fontanel ar fi dat foc în bucătărie? Că fetițele ar fi inhalat gaze toxice? Letellier a cerut din nou un espresso, cu un semn al mâinii către ospătar. Era, în mod clar, un obișnuit al locului. Oamenii îl tutuiau.

Când Letellier a aflat de sinuciderea lui Geneviève Magnan n-a fost surprins. Din acea noapte ea nu mai era decât o umbră a ceea ce fusese cândva. Era suficient să o vezi în ce stare era la proces. Ultima dată când i-a vorbit, era în ziua când femeia aceea venise să-l aștepte la ieșirea din restaurant, acolo unde el lucra. În starea aceea de panică, o sunase pe Geneviève să-i spună că venise una să-i pună niște întrebări. Philippe s-a trezit întrebând brutal:

- Ce femeie?
- Soția dumneavoastră.
- Cred că ați confundat-o cu altcineva.
- Nu cred. Mi-a spus chiar ea: *Sunt mama lui Léonine Toussaint.*
- Cum arăta?
- Era noapte, nu-mi amintesc prea multe. Mă aștepta în fața restaurantului, pe o bancă. Nu ați știut?
- Când s-a întâmplat?
- Acum vreo doi ani.

Philippe auzise destul. Sau a spus prea mult. Era acolo ca să pună întrebări, nu să i se pună. S-a ridicat bâiguind un *la revedere* și Latellier l-a văzut plecând fără să înțeleagă ce se întâmplă. Răsucindu-se, Philippe crezuse că o vede pe Violette pe trotuar, în spatele geamului din restaurant.

– Hai, că o iau razna deja.

S-a dus direct la Brancion.

Pentru prima oară găsisese casa de la cimitir goală. Pentru prima oară a făcut turul aleilor ca să o găsească, dar degeaba.

Cine era, de fapt, Violette? Ce făcea când el pleca zile întregi? Cu cine se întâlnea? Ce căuta?

Violette s-a întors la două ore după el. Era foarte palidă când a deschis ușa. L-a fixat câteva secunde, ca și cum fusese surprinsă

descoperind un străin în bucătăria ei. Apoi, i-a întins o bucată de hârtie:

– Léonine a fost asfixiată?

Și-a recunoscut scrisul pe hârtia uzată, numele mâzgălite pe spatele feței de masă, aproape șterse. Cerneala se ștersese până aproape de a nu se mai înțelege nimic.

Întrebarea lui Violette a avut efectul unui electroșoc. Și-a căutat o minciună fără să o găsească, bâlbâindu-se de parcă Violette tocmai îl descoperise asupra faptului, în brațele unei amante:

– Nu știi, poate, mai caut... Nu sunt sigur că știi, că vreau să știi, sunt puțin confuz.

S-a apropiat de el și l-a mângâiat pe față. Pe urmă a urcat la culcare, fără să mai scoată nici un cuvânt. Nu a pregătit masa și nici nu a gătit cina.

Când el s-a întins lângă ea, l-a luat de mână și i-a pus din nou aceeași întrebare:

– Léonine a fost asfixiată?

Dacă el ar fi tăcut, i-ar fi pus mereu aceeași întrebare.

Așa că Philippe a povestit tot. Mai puțin legătura lui cu Geneviève Magnan. A mărturisit conversațiile cu Alain Fontanel, inclusiv prima întâlnire, când i-a spart fața în cafeneaua spitalului unde lucra, cu Lucie Lindon în sala de așteptare a unui cabinet medical, cu Édith Croquevieille la Épinal, la subsolul unui supermarket, și cu Swan Letellier în acea zi, într-un bistrou din Mâcon.

Violette l-a ascultat în liniște, cu mâna lui într-a ei. El vorbise ore întregi în obscuritatea camerei lor, fără să-i vadă chipul. O simțise atentă, sorbindu-i cuvintele. Femeia nici n-a clintit. Nu a pus nici o întrebare. Până la urmă, Philippe i-a pus întrebarea care nu-i dădea pace:

– E adevărat că ai fost să stai de vorbă cu Letellier?

Ea a răspuns fără să stea pe gânduri:

– Da. Înainte, aveam nevoie să știi.

– Și acum?

– Acum am grădina mea.

– Cu cine te-ai mai întâlnit?

– Cu Geneviève Magnan, o singură dată. Dar știi deja.

- Și cu mai cine?
- Cu nimeni. Doar cu Geneviève Magnan și cu Swan Letellier.
- Juri?
- Da.

Nici o remușcare. Nici un regret. O viață trăită pe deplin.

Chiar și astăzi, dacă văd la televizor *Fanny, Marius* sau *César*⁵², am lacrimi în ochi imediat ce aud primele replici, chiar dacă le cunosc pe dinafară. Sunt lacrimile amestecate ale copilăriei, bucuriei și admirației. Îmi plac albul și negrul chipurilor lui Raimu, Pierre Fresney și Orane Demazis. Îmi place fiecare dintre gesturile și privirile lor. Tatăl, fiul, tânăra și iubirea. Mi-ar fi plăcut să am un tată care să mă privească precum César pe fiul său. Mi-ar fi plăcut o iubire de tinerețe ca aceea dintre Fanny și Marius.

Prima oară când am văzut *Marius*, prima parte a trilogiei, aveam cam doisprezece ani. Eram singură la familia-gazdă. Cred că toți ceilalți copii erau în vacanță sau în vizită la alți părinți. Era vară, nu aveam școală a doua zi. Familia mea primea prieteni, făcuseră un grătar în grădină. Mi-au dat voie să plec de la masă. Când am ajuns în sufragerie, am dat de televizorul cel mare deschis. Acolo am descoperit această poveste în alb-negru. Filmul era început de vreo jumătate de oră. Fanny plângea pe fața de masă în carouri din bucătărie, în fața mamei sale, ocupată să tăie pâinea. Prima replică auzită era: „Hai, prostuțo, mănâncă-ți supa și, mai ales, nu plânge deasupra ei, că și așa e prea sărată!”

Am fost imediat fascinată de chipuri și dialoguri, de umor și de tandrețe. Mi-a fost imposibil să mă mai dezlipesc. În seara aceea m-am culcat foarte târziu pentru că am văzut toată trilogia.

Încă îmi mai place simplitatea universală și complexă a sentimentelor lor. Îmi plac cuvintele schimbate între ei, atât de dulci, de drepte. Și muzicalitatea din vocile lor.

Cred că am adorat Marsilia și locuitorii ei încă înainte de a-i întâlni, ca un presentiment, un vis premonitoriu. Frumusețea aceasta în stare pură o resimt de fiecare dată când mă întorc la Sormiou, când cobor străduța cu serpentine ce duce la marea albastră. Îl înțeleg pe Marcel Pagnol, înțeleg de ce personajele trilogiei sale vin de acolo.

De pe rocile abrupte, albite de soare, de căldura sufocantă, din apele turcoaz transparente ce se joacă *de-a v-ați ascunselea* cu cerul senin, din pinii umbroși plantați de natură fără prea multă cochetărie. Acest peisaj nu este unul pretențios, ci simplu și maiestuos. Este doar unul corect. Este pasiunea pentru marină a lui Marius. Este domnul Panisse care *desface pânze pentru ca vântul să ducă departe copiii altora* – cum spune César.

Când ridic, împreună cu Célia, storurile roșii ale cabanei, când regăsesc dulapul cel vechi în bucătărie, masa din lemn masiv și scaunele galbene, robinetul aflat deasupra chiuvetei, buchețelele de lavandă uscată, pardoseala din bucăți diferite și lambriul de culoare albastră asemenea cerului, mă gândesc la César care îi împiedică pe Marius și pe Fanny să se îmbrățișeze pentru că ea este căsătorită cu un alt bărbat: *Nu, nu faceți copii. Panisse, el este curajos, nu căutați să-l ridiculați în fața familiei.*

Bunicul matern al Céliei a construit cabana, în anul 1919. Înainte de a muri, a pus-o să promită că nu va renunța niciodată la ea. Pentru că locuința valora cât toate palatele lumii.

Iată că se fac douăzeci și patru de ani de când vin aici. Și în fiecare vară, Célia trece în ajunul sosirii mele ca să umple frigiderul și să pună cearșafuri curate. Cumpără cafea și filtre, lămâi, roșii și piersici, brânză de oaie, detergent și vin de Cassis. Am rugat-o de mai multe ori, i-am spus că pot face și eu piața, măcar să mă lase să-i plătesc, dar ea nici nu vrea să audă și îmi repetă de fiecare dată:

– M-ai primit în casa ta când nici nu mă cunoșteai.

Am încercat să-i las un plic cu bani într-un sertar. După o săptămână, mi i-a trimis prin poștă.

Odată ce storurile sunt trase și hainele mele aranjate la locul lor, plec să mă întâlnesc cu niște pescari născuți în acele locuri, trăitori în golf. Îmi vorbesc despre marea care-și pierde din ce în mai mulți pești, precum oamenii de aici accentul. Îmi oferă arici de mare, calamari și deserturi dulci gătite de soțiile sau de mamele lor.

La ora anunțată, Célia era la capătul peronului. Trenul a ajuns cu o oră întârziere, ea mirosea a cafeaua băută în așteptarea mea. Un an de când n-am mai văzut-o. Ne-am strâns în brațe. M-a întrebat:

– Ei, Violette, ce mai e nou?

– Philippe Toussaint a murit. Pe urmă, Françoise Pelletier a venit să mă vadă.

– Cine?

Marius (1929), *Fanny* (1931) și *César* (1936) formează *Trilogia de la Marsilia*; sunt trei piese de teatru tragic, scrise de Marcel Pagnol, adaptate apoi pentru cinematograful, versiunea pentru ecran fiind supervizată chiar de autor.

De acolo, de unde sunt, zâmbesc pentru că viața mi-a fost frumoasă și, mai ales, pentru că am iubit.

Philippe Toussaint nu s-a mai întors niciodată și Sasha a rămas la doamna Bréant.

Fără să-mi dau seama, i-am spus lui Sasha, în ziua când am deschis valiza albastră plină de cadouri, că bărbatul alături de care îmi voi împărți viața, fără să o fi împărțit cu adevărat până atunci cu cineva, o să fie fără îndoială mult mai bun decât ce am trăit.

Fără să-mi dau seama, i-am spus lui Sasha că bărbatul pe care-l credeam doar egoist, fără să-l mai privesc sau să-l ascult, care mă abandonase, aruncată într-o singurătate abisală, îmi apăruse într-o altă lumină când l-am văzut într-un bistrou din Mâcon, stând împreună cu Swan Letellier.

Fără să-mi dau seama, i-am spus lui Sasha că în acea seară, când s-a întors din oraș, Philippe Toussaint mi-a povestit că se dusesse în căutarea adevărului pe firul evenimentelor. Că interogase, ba, uneori, chiar hărțuise personalul castelului. La proces nu crezuse pe nimeni. Mai puțin pe Éloïse Petit – cu ea nu se întâlnește încă.

Soțul meu mi-a povestit despre Alain Fontanel și despre ceilalți. I-am luat mâna, de teamă să nu mă prăbușesc, chiar dacă eram întinși în pat, unul lângă celălalt. Mi-am imaginat cuvintele și chipurile celor care mi-au văzut fata vie pentru ultima oară. Și n-au știut să aibă grijă de ea, de zâmbetul ei, dând dovadă de neglijență.

Mi-a povestit despre micuțele rămase singure în timp ce instructora și bucătarul erau la etaj ca să și-o tragă și să fumeze iarbă. Cum Geneviève Magnan plecase, iar copiii rămăseseră nesupravegheați. Directoarea, genul de om care ascunde gunoiul sub preș, era bună doar de încasat banii părinților.

Ca să nu mă sufoc când mi-a redat cuvintele lui Fontanel despre boilerele defecte, despre asfixiere, m-am concentrat la parfumul noului detergent, *prospețimea alizeului*, folosit cu o zi în urmă la spălarea lenjeriei noastre de pat. Ca să nu urlu, mi-am imaginat, iar

și iar, desenele de pe sticla de detergent: flori de iasomie roz și albe. Florile acestea m-au dus cu gândul la motivele de pe rochiile lui Léonine. Rochiile erau ca niște covorașe zburătoare imaginare, pe care le luam când prezentul devenea de nesuportat. Toată noaptea am respirat mireasma cearșafurilor mele curate, ascultându-l pe Philippe Toussaint cum îmi vorbea pentru prima dată.

Fără să-mi dau seama, i-am mângâiat din nou chipul și ne-am iubit ca atunci când eram tineri, când părinții lui veneau pe nepusă masă la noi.

Fără să-mi dau seama. Fără să-mi dau seama că se culcase cu Geneviève Magnan când locuiam împreună la Malgrange-sur-Nancy, l-am crezut pentru prima dată.

Philippe Toussaint nu s-a mai întors niciodată și Sasha a rămas la doamna Bréant.

La o lună de la dispariția lui, în 1998, m-am dus la Jandarmerie să declar dispariția soțului meu⁵³. M-am dus la sugestia domnului primar. Altfel, nu m-aș fi deplasat până acolo. Ofițerul de serviciu a făcut o grimasă. De ce am așteptat atât de mult ca să semnez dispariția?

– Pentru că pleca des.

M-a condus într-un birou de lângă spațiul de primire, ca să completez un formular, și mi-a oferit o cafea. N-am îndrăznit să o refuz.

Am dat semnamentele. Omul legii mi-a cerut să mă întorc cu o fotografie. Noi nu ne făcuserăm nici una de la venirea noastră la cimitir. Ultima era cea de la Malgrange-sur-Nancy, unde își trecuse mâna în jurul taliei mele ca să-i zâmbească jurnalistului.

Jandarmul mi-a cerut să-i precizez marca motocicletei, cu ce haine era îmbrăcat ultima oară când l-am văzut.

– Blugi, cizme de motociclism din piele neagră, geacă neagră și pulover roșu cu guler întors.

– Vreun semn particular? Tatuaj? Pete din naștere? Alunițe vizibile?

– Nu.

– Și-a luat lucruri personale, documente importante care să conducă la ideea unei absențe îndelungate?

– Jocurile lui video preferate și fotografiile cu fiica noastră sunt acasă.

– Avea ceva schimbat în comportament sau în obiceiuri în ultimele săptămâni?

– Nu.

Nu i-am spus jandarmului că ultima oară când l-am văzut pe Philippe Toussaint trebuia să se ducă la locul de muncă al lui Éloïse Petit, la Valence. Îi dăduse de urmă, lucra într-un cinematograful acolo. Îi telefonase din casă, ea a propus o întâlnire pentru joia următoare la ora 14.00, în fața cinematografului.

În acea zi, Éloïse Petit sunase după-amiază. Cel mai probabil a găsit numărul de unde o contactase Philippe Toussaint. Când am răspuns, mă gândeam că era cineva de la primărie, de la serviciul de eliberare a certificatelor de deces. Era ora când mă sunau mereu ca să mă informeze cu ceva sau să-mi ceară date despre o cutare înmormântare mai veche sau care urma să aibă loc, despre un nume, un prenume, o dată de naștere, un cavou, o alee. Când Éloïse Petit s-a prezentat, îi tremura vocea. N-am înțeles de la început ce spunea. Când mi-am dat seama, în sfârșit, cine era și ce voia cu acel apel, mi s-au înmuiat mâinile și mi s-a uscat gâtul.

– S-a întâmplat ceva?

– Dacă s-a întâmplat? Păi, domnul Toussaint nu a venit, aveam întâlnire la ora 14.00 și-l aștept de două ore în fața cinematografului.

Oricine și-ar fi imaginat un accident ar fi sunat la toate spitalele dintre Mâcon și Valence, oricine i-ar fi spus lui Éloïse Petit: *Unde erai în noaptea când camera 1 a ars? Dormeai liniștită alături?* Dar eu i-am răspuns că nu era nimic de înțeles: Philippe Toussaint era și va fi mereu imprevizibil.

S-a lăsat un lung moment de liniște la capătul firului, apoi Éloïse Petit a închis.

Nu i-am spus ofițerului că la șapte zile de la *dispariția* lui Philippe Toussaint, la șapte zile de la întâlnirea ratată cu Éloïse Petit, o tânără a venit să se reculeagă la mormintele fetițelor, la cel al copilului meu. Și că, bulversată, a venit, ca mulți alți vizitatori, să

cumpere flori și să bea ceva cald la mine. Când am văzut-o pe femeie în spatele ușii mele, am recunoscut-o imediat: Lucie Lindon. În fotografia păstrată de mine era mai tânără, îmbrăcată în haine colorate și zâmbitoare. În bucătăria mea era palidă și cernită.

I-am făcut ceai în care am vărsat picături mari de rachiu – ce paradox straniu! –, când aș fi vrut, de fapt, să-i pun otravă de șoareci. I-am oferit o ceașcă de ceai și un pahărel de alcool, apoi un al doilea, al treilea. Și, așa cum speram, s-a destăinuit până în final.

Am și acum urmele unghiilor mele în interiorul palmei stângi. Le-am făcut când Lucie Lindon a început să vorbească. Din acea zi, liniile vieții mele sunt acoperite de cicatrici. Îmi amintesc de sângele închegat din palmă, pumnul meu strâns pentru ca ea să nu vadă și să nu știe niciodată.

Lucie Lindon mi-a povestit că făcea parte din personalul castelului Notre-Dame-des-Prés.

– Știți, tabăra aceea de vacanță unde a ars totul acum cinci ani. Cei patru copii morți atunci sunt îngropați aici. De atunci, nu mai dorm, văd tot timpul flăcările, de la drama aceea mi-e frig întruna.

A continuat să vorbească. Iar eu, să o servesc. Cu pumnul stâng strâns, cu unghiile înfundate în carne, sufeream prea mult ca să mai simt durerea fizică. După ce-a făcut un monolog, i-a scăpat până la urmă că *biata Geneviève Magnan* a avut o legătură cu tatăl micuței Léonine Toussaint.

– O legătură?

Am avut gust ca de fier în gură. Gustul sângelui. Ca și cum aș fi băut oțel încins. M-am surprins repetând:

– O legătură?

Au fost ultimele cuvinte rostite în fața lui Lucie Lindon. După aceea, am tăcut. Pe urmă, ea s-a ridicat să plece. M-a fixat cu privirea. Și-a șters cu mâneca șuvoiul de lacrimi revărsat din ochi, nas și gură. A scos pe nas sunete atât de puternice, încât mi-a venit să o lovesc.

– Da, cu tatăl micuței Léonine Toussaint. S-a întâmplat cu un an sau doi înainte de dramă. Pe când Geneviève lucra la școală... Pe lângă Nancy, cred.

Nu i-am spus ofițerului că mi-am urlat toată ura și durerea în brațele lui Sasha când am înțeles că Magnan îi omorâse pe cei patru

copii ca să se răzbune pe el, pe noi, pe fata noastră. Nu i-am spus că Philippe Toussaint interogase personalul castelului unde copilul nostru își găsise moartea. Și încă după proces, pentru că nu mai credea pe nimeni. Pentru a-și apăra cauza. Trebuia să caute, prin orice mijloc, să se elibereze de o povară. Nu căuta doar vinovatul, ci și dovada nevinovăției sale.

La sfârșit, ofițerul m-a întrebat dacă Philippe Toussaint ar fi putut avea o amantă.

– Mai multe.

– Cum adică, mai multe?

– Soțul meu a avut mereu amante.

Ofițerul avea un soi de stânjeneață. A ezitat înainte să scrie în formular că Philippe Toussaint se coțăia cu tot ce mișca. S-a înroșit puțin și m-a servit din nou cu o ceașcă de cafea. Dacă era cazul, o să mă cheme iar. Până atunci, o să lanseze o cerere de căutare. Nu l-am mai văzut pe acel om până în ziua când și-a îngropat mama, Josette Leduc, născută Berthomier (1935 – 2007). Mi-a zâmbit trist când m-a văzut.

*

Când am aflat că Philippe Toussaint avusese o legătură cu Geneviève Magnan, am pierdut-o pe Léonine pentru a doua oară. Părinții lui mi-au luat-o printr-un accident, fiul mi-a smuls-o intenționat. Accidentul din tabără se transformase în crimă.

Am scotocit cu furie prin amintiri, am căutat de mii de ori diminețile când îmi duceam fata la școală, după-amiezile când mă duceam să o iau, am făcut totul ca să mi-o amintesc pe această ajutoare de educatoare în spatele clasei, pe un hol, în fața cuierelor, în curtea școlii, sub copertina din curte. Un cuvânt, o frază pe care mi-ar fi putut-o spune. Fie și un *Bună ziua* sau un *La revedere, pe mâine, Este frumos afară, Îmbrăcați-o bine să n-o ia frigul!*, *Mi s-a părut obosită azi, Și-a uitat caietul de clasă, cel cu supracoperta albastră*. La serbarea de la școală, între cântece și recitări, schimburi posibile între Geneviève Magnan și soțul meu. Priviri, un zâmbet, un gest. O complicitate tăcută, cea a amantilor.

Am căutat să aflu când se vedeau, cât timp, de ce s-a răzbunat pe copii, cum s-a comportat Philippe Toussaint cu ea ca să ajungă la un asemenea gest. Am căutat ca o disperată, lovindu-mă cu capul de toți pereții. Dar n-am găsit nimic. Ca o absență a propriei mele persoane.

Am întrezărit-o, nu pot spune că am văzut-o cu adevărat: făcea parte din mobilierul școlii, cel cu sertarele închise pentru mine de două ori cu cheia.

– Nu ești în stare să-ți amintești, Violette.

După ce am aflat asta, un lucru absolut intolerabil, Sasha m-a înlocuit în activitățile din cimitir pentru că am devenit din nou bună de nimic. Capabilă să stau doar așezată sau culcată, pierdută, în căutare.

Dacă nu s-ar fi întors în acel moment al vieții mele, cu valiza lui albastră, plină de cadouri, de această dată Philippe Toussaint m-ar fi omorât. Sasha s-a ocupat din nou de mine. Nu ca să mă învețe să plantez, ci să rezist la noua iarnă ce se abătea asupra mea. Mi-a masat picioarele și spatele, mi-a pregătit ceai, lămâi cu apă și supe. Mi-a gătit paste și mi-a dat să beau vin. Mi-a citit și s-a ocupat de grădină, așa cum era ea. A vândut florile mele, le-a stropit și a însoțit familiile îndoliate. I-a spus doamnei Bréant că o să rămână la ea pe o perioadă nedeterminată.

În fiecare zi, mă forța să mă ridic, să mă spăl, să mă îmbrac. Și mă lăsa apoi să dorm din nou. Venea la mine cu tăvile de mâncare și mă obliga să mănânc, murmurând:

– Vorbești de retragerea mea la pensie, dar mă faci s-o trăiesc aici, cu tine.

Punea muzică în bucătărie, lăsând ușa de pe hol deschisă ca să aud și eu din pat.

Pe urmă, la fel ca pisicile din cimitir, soarele a intrat până în camera mea, până sub cearșafuri. Am dat la o parte draperiile, am deschis ferestrele. Am coborât în bucătărie, am fiert apa pentru ceai și am aerisit camera. M-am dus în grădină. Am schimbat apa florilor. Am primit din nou familiile, le-am servit ceva cald sau tare de băut. Repetam întruna:

– Îți dai seama, Sasha? Philippe Toussaint și-o trăgea cu Geneviève Magnan!

Eram ca o moară hodorogită toată ziua:

– Nu o pot nici măcar denunța pentru că e moartă, îți dai seama, Sasha? E moartă!

– Nu trebuie să mai cauți cauzele, Violette. Altfel, tu o să fii cea care pierde.

Sasha mă liniștea.

– Nu înseamnă că dacă se cunoșteau, ea s-a răzbunat pe copii. Fără îndoială, nu este decât o coincidență monstruoasă, un accident. Serios! Doar un accident.

Dacă eu am repetat, Sasha m-a convins. Dacă Philippe Toussaint a semănat răul, Sasha n-a făcut decât se planteze binele.

– Violette, iedera sufocă toți copacii. Nu uita să o tai. Niciodată. Cum vezi că gândurile tale te duc spre tenebre, ia foarfeca de grădină și taie-le de la rădăcină.

Philippe Toussaint a dispărut în iunie 1998.

Sasha a părăsit Brancion-en-Chalon pe 19 martie 1999. A plecat când a fost sigur că mi-am dat seama că drama a fost un accident și nu un fapt intenționat.

– Violette, dacă ai chestia asta în minte, certitudinea, o să poți merge mai departe.

Îmi închipui că a plecat la începutul primăverii ca să fie sigur că o să am toată vara să mă pun pe picioare în absența lui. Că florile vor crește din nou.

Vorbea des de ultima lui călătorie. Dar de cum începea să pomenească, simțea că nu eram încă gata să-l las să plece. Voia să-și ia bilet până la Bombay și să meargă apoi până în sudul Indiei, la Amritapuri, în Kerala. Voia să rămână acolo, la fel ca la doamna Bréant, pentru o perioadă nedeterminată. Sasha spunea adesea:

– Până la moartea mea în Kerala, aproape de Sany, rămâne un vis vechi. În orice caz, la vârsta mea, nici un vis nu este proaspăt. Toate sunt din cele puse la păstrare.

Sasha nu voia să fie îngropat alături de Verena și de copiii lui. Dorea ca trupul lui să fie pe un rug, acolo, pe Gange.

– Am șaiszeci și doi de ani. Mai am câțiva ani în fața mea. Voi vedea ce pot face cu pământul lor. Cum le pot transmite puținul pe care-l știu despre plante. Apoi voi continua să ușurez durerile oamenilor. Proiectele acestea mă încântă.

– O să puneți la dispoziție indienilor priceperea dumneavoastră la grădinărit?

– Da, cui va vrea să o folosească.

Într-o seară, luam amândoi cina și vorbeam de John Irving, de *Legea pământului*. I-am spus lui Sasha că el era doctorul meu Larch personal, tatăl meu adoptiv. Mi-a răspuns că într-una din zilele următoare o să-mi dea drumul din mână, că simțea că sunt pregătită. Că până și părinții adoptivi trebuie să-și lase copiii să plece. Că într-o dimineață n-o să mai vină la casă pentru a-mi aduce pâine proaspătă și *Journal de Saône-et-Loire*.

– Doar n-o să plecați fără să vă luați măcar rămas-bun?

– Dacă mi-aș lua rămas-bun, Violette, n-aș mai pleca. Tu îți imaginezi că ne strângem în brațe unul pe altul, ca pe un peron de gară, și gata? De ce să căutăm ce nu-i de suportat? Nu crezi că am avut deja prea multă suferință? Locul meu nu mai este aici. Tu ești tânără și o să iasă soarele și pe strada ta: vreau să-ți refaci viața. Începând de mâine, îți voi spune la revedere în fiecare zi.

Și-a ținut promisiunea. Chiar de a doua zi, înainte de a pleca la doamna Bréant, mă strângea în brațe, spunându-mi ca pentru ultima oară:

– La revedere, Violette, ai grijă de tine, te iubesc.

Și a doua zi se întorcea. Punea bagheta și ziarul pe masă, între cutiile de ceai și revistele despre flori, arbori și grădini. Stătea apoi de vorbă cu frații Lucchini, cu Nono și cu ceilalți. Mergea cu Elvis pe alei ca să vadă pisicile. Le dădea informații vizitatorilor interesați de o alee sau de un mormânt. Îi dădea o mână de ajutor lui Gaston pentru a smulge buruienile. Iar seara, după cina luată împreună, mă strângea din nou în brațe, spunându-mi ca pentru ultima oară:

– La revedere, Violette, ai grijă de tine, te iubesc.

Despărțirile lui au durat toată iarna. În dimineața zilei de 19 martie 1999 n-a mai apărut. M-am dus s-o întreb pe doamna Bréant, Sasha plecase. Erau deja câteva zile de când își făcuse valiza și,

întorcându-se cu o seară în urmă, se decisese să-și realizeze visul său vechi: cel ținut de cel mai mult timp la păstrare.

În Franța dispariția unei persoane se poate anunța fie la un comisariat de poliție, fie la o brigadă de jandarmerie.

Am trăit împreună în fericire. Ne odihnim împreună în pace.

Jurnalul lui Irène Fayolle

13 februarie 2009

Fosta mea vânzătoare tocmai m-a sunat:

– Doamna Fayolle, au anunțat acum la televizor că în această dimineață, prietenul dumneavoastră, avocatul, a făcut o criză cardiacă la tribunal... A murit pe loc.

Pe loc. Gabriel a murit pe loc.

Îi spuneam adesea că voi muri înaintea lui. Ceea ce nu știam eu era că voi muri în același timp cu el. Dacă Gabriel moare, mor și eu.

14 februarie 2009

Astăzi este Sfântul Valentin. Gabriel detesta ziua de Sfântul Valentin.

Când îi scriu numele în acest jurnal, Gabriel, Gabriel, Gabriel, am sentimentul că este aproape de mine. Poate pentru că încă nu e înmormântat. Atât timp cât morții nu sunt îngropați, rămân alături de noi. Distanța pe care o pun între noi și cer încă nu există.

Ultima dată când ne-am văzut, ne-am certat. I-am cerut să iasă din apartamentul meu. Gabriel a coborât scările furios, fără să se uite în urmă. I-am auzit zgomotul pașilor, am așteptat să urce din nou, dar nu s-a mai întors niciodată. De obicei, mă suna în fiecare seară, dar de la cearta noastră telefonul meu a rămas mut. Nu voi mai putea schimba niciodată cursul lucrurilor actuale.

15 februarie 2009

Ceea ce mi-a rămas de la Gabriel este libertatea de care mă bucur zilnic, mulțumită lui. Sunt hainele cumpărate de la Cap d'Antibes pe fundul unei sertar, o sticlă de gin în bar, câteva bilete de tren, dus-întors, trei romane, Legea pământului și Martin Eden, de Jack London. Mi-a oferit, de asemenea, Une femme de Anne Delbée, într-o ediție foarte rară. Gabriel era fascinat de Camille Claudel.

Acum câțiva ani m-am întâlnit cu el ca să petrecem trei zile la Paris. De îndată ce am ajuns, m-a dus la Muzeul Rodin. Voia să o descopere cu mine pe Camille Claudel. În grădină m-a îmbrățișat în fața sculpturii Les Bourgeois de Calais.

– Camille Claudel a sculptat mâinile și picioarele. Ia uită-te ce frumusețe!

– Și dumneavoastră aveți mâini frumoase. Prima dată când v-am văzut pledând la tribunalul din Aix-en-Provence, n-am avut ochi decât pentru ele.

Așa era Gabriel: imprevizibil. Gabriel era de stâncă, solid și puternic. Un macho ce n-ar fi suportat niciodată ca o femeie să plătească nota de plată sau să bea un pahar de vin în fața lui. Gabriel era masculinitatea întruchipată. Când eu credeam că l-ar venera mai degrabă pe Rodin decât pe Claudel, când credeam că s-ar prosterna în fața lui Balzac sau a Gânditorului⁵⁴, l-am văzut aplecându-se în fața Valsului⁵⁵ de Camille Claudel.

În muzeu nu mi-a dat drumul la mână. Ca un copil. Nu-l interesa ce sculptase Rodin mai mareț.

Uitându-se la Bârfitoarele⁵⁶, mica sculptură a lui Camille Claudel pusă pe un soclu, mi-a strâns degetele foarte tare. Gabriel s-a aplecat asupra ei și a rămas multă vreme așa, într-un timp suspendat. Ai fi zis că le respira. Ochii îi străluceau în fața celor patru micuțe femei din onyx verde, născute cu un secol în urmă. L-am auzit murmurând:

– Sunt ciufulite.

Când am ieșit, și-a aprins o țigară și mi-a mărturisit că mă așteptase ca să-l însoțesc la muzeu, că știa, încă înainte de a intra, că va avea nevoie să mă țină de mână ca să nu fure Bârfitoarele. Pe vremea studenției se îndrăgostise de ele descoperind o fotografie cu sculptura. Le-a dorit dintotdeauna, aproape să le posede. Știa că fiind prima dată când le vedea în realitate, avea nevoie de cineva să-l împiedice.

– Doar pentru că apăr delincvenți nu înseamnă că sunt și eu unul. Dar sunt așa de delicate, de micuțe, de bârfitoare: știam foarte bine că puteam să le strecor sub palton și să fug cu ele. Îți închipui cum e

să le ai la tine acasă? Să le poți privi în fiecare seară înainte de culcare, să le descoperi în fiecare dimineață în timp ce-ți bei cafeaua?

– Vă petreceți toată viața în hoteluri, ar fi fost totuși cam complicat.

A izbucnit în râs.

– Mâna ta m-a împiedicat să comit un delict. Ar trebui să o împrumut tuturor idioților apărați de mine; ar fi evitat să facă o mulțime de prostii.

Seara am cinat între patru ochi la Jules Verne, în vârful Turnului Eiffel.

– În timpul celor trei zile cât o să stăm la Paris – mi-a zis Gabriel – vom lua la rând toate clișeele; nu e nimic mai bun în lume decât clișeele.

Și în timp ce vorbea, mi-a pus la încheietura mâinii o brățară cu diamante. O chestie care scânteia ca o mie de sori pe pielea mea deschisă. Strălucea așa de tare de parcă era o imitație. Ca acelea purtate de actrițele din serialele americane.

A doua zi, la Sacré-Cœur, am pus o lumânare la piciorul Fecioarei aurite, când el mi-a pus un colier din diamante la gât, sărutându-mă pe ceafă. M-a luat de umăr, m-a tras spre el și mi-a șoptit la ureche:

– Iubirea mea, semeni cu un pom de Crăciun.

În ultima zi, în gara din Lyon, chiar înainte ca eu să urc în tren, mi-a luat mâna și mi-a pus un inel pe deget.

– Să nu iei intențiile mele drept altceva. Știu că nu-ți plac bijuteriile. Nu ți le-am oferit ca să le porți. Vreau să vinzi colecția aceasta și să-ți oferi călătorii, vreo căsuță, tot ce vrei. Și nu spune niciodată mulțumesc. Aș crăpa. Nu-ți fac cadouri ca să-mi mulțumești. Doar ca să te pun la adăpost, dacă mi s-ar întâmpla ceva. Trec săptămâna viitoare să te văd. Sună-mă când ajungi în Marsilia. Îmi lipsești deja, e prea greu cu despărțirile noastre. Dar îmi place că-mi lipsești. Te iubesc.

Am vândut colierul ca să-mi cumpăr apartamentul. Brățara și inelul sunt într-un seif la bancă, fiul meu le va moșteni. Fiul meu le va moșteni împreună cu toată dragostea mea. Așa-i corect. Gabriel voia dreptate.

Gabriel era un om cu un caracter puternic. Nimeni nu avea interesul să-l contrazică. Inclusiv eu. Ultima dată când l-am văzut, am făcut-o, totuși. Atacase deschis o altă avocată, toate ziarele au scris. Ea luase apărarea unei femei, victimă a sadismului soțului de mai mulți ani, și, până la urmă, îl ucisese. Am îndrăznit să-i reproșez lui Gabriel că o atacase pe avocată.

Eram amândoi în bucătărie, după ce făcuserăm dragoste, zâmbea, părea degajat, într-un cuvânt, fericit. De cum intra în casă, Gabriel se destindea, ca și cum ar fi scăpat de niște valize prea grele. În timp ce-și bea ceaiul, i-am pus întrebări pline de reproșuri: cum a putut ataca o avocată ce apăra o femeie persecutată? Cum putea vedea lumea doar în bine și rău? Ce fel de om a devenit? Cine se credea? Unde îi erau idealurile?

Rănit, Gabriel s-a enervat foarte tare. A început să urle. Că eu nu știu nimic și că dosarul era mult mai complex decât părea. De ce mă amestecam? Că mai bine să-mi beau ceaiul și să tac, singurul lucru pe care eram capabilă să-l fac, decât să creez niște trandafiri nefericiți ce ajungeau, în final, să fie tăiați. În fond, eu stricam totul.

– Ești pe lângă subiect, Irène! N-ai fost niciodată în stare să iei o singură decizie în toată viața ta nenorocită!

Mi-am pus mâinile la urechi să nu-l mai aud. L-am cerut să plece imediat din apartament. Când l-am văzut că se îmbracă, având o mină gravă, regretam deja. Dar era prea târziu. Noi eram prea mândri, și unul, și celălalt, ca să ne cerem iertare. Meritam mai mult decât ce s-a întâmplat. Să ne despartă o ceartă.

Dacă am putea repara...

Îmi vine să deschid ferestrele și să strig tuturor trecătorilor:

– Împăcați-vă! Cereți iertare! Faceți pace cu cei dragi! Înainte de a fi prea târziu!

16 februarie 2009

Tocmai m-a sunat un notar: Gabriel a făcut demersurile pentru ca eu să fiu înhumată cu el în același cimitir, de la Brancion-en-Chalon, în satul unde s-a născut. Mi-a cerut să trec pe la biroul lui, unde Gabriel a lăsat un plic pentru mine.

„Dragostea mea, scumpa mea, dulcea mea, iubirea mea cea minunată, din zori până la sfârșitul zilei, te iubesc și tu o știi. Te

iubesc.

Eu, care pledez, recuz, improvizez, apăr criminali, inocenți, victime, iau cuvintele lui Jacques Brel pentru a-ți spune tot ce gândesc mai profund despre tine.

Dacă citești această scrisoare înseamnă că am părăsit această lume. Am luat-o înaintea ta, ar fi pentru prima dată. Nu am nimic să-ți scriu din ceea ce nu știi deja, mai puțin că am detestat întotdeauna numele tău.

Irène, ce urât sună Irène! Oricare ți s-ar fi potrivit, poți purta orice prenume. Dar unul ca acesta este ca verdele de sticlă⁵⁷ sau ca nuanța de muștar: nu se potrivește oricui.

În ziua când te-am așteptat în mașină, știam că n-ai să mai vii, că te aștept degeaba. Tocmai acest degeaba m-a împiedicat să demarez imediat.

N-o să mai vină, nu-mi mai rămâne nimic.

Mi-ai lipsit foarte mult. Și nu este decât începutul.

Hotelurile noastre, să facem dragoste după-amiaza, tu sub cearșafuri... Vei rămâne toate iubirile mele. Prima, a doua, a zecea și ultima. Vei rămâne cea mai frumoasă dintre toate amintirile mele. Marile mele speranțe.

Nu voi uita niciodată orășelele de provincie devenite capitale imediat ce treceai pe trotuare. Mâinile tale în buzunare, parfumul tău, pielea, fularele, locul meu natal.

Iubirea mea.

Ai văzut, n-am mințit, ți-am lăsat un loc lângă mine pentru eternitate. Mă întreb dacă și acolo, sus, vei continua să-mi vorbești cu dumneavoastră.

Nu te grăbi, am tot timpul. Profită încă de cerul văzut de jos. Profită mai ales de ultimele zăpezi.

Pe curând.

Gabriel

Am fost la mormântul lui Gabriel pentru prima dată.

După ce am plâns, după ce mi-a venit să-l scot din pământ, să-l scutur și să-i spun: Spuneți-mi că nu-i adevărat, spuneți-mi că nu sunteți mort!, am pus un glob nou cu zăpadă pe marmura neagră. I-

am promis lui Gabriel că o să mai vin din când în când să mai scutur globul. Am privit mormântul unde voi fi și eu mai târziu.

I-am răspuns cu voce tare scrisorii lui:

– Iubirea mea, veți rămâne, de asemenea, în cele mai frumoase amintiri ale mele... Am cunoscut atât de puțini bărbați, în fine, vreau să spun, mai puțini decât femeile cunoscute de dumneavoastră. Era suficient să faceți doar un gest pentru a seduce. Și poate nici pe acela. Nu aveți nimic de făcut, doar să fiți dumneavoastră înșivă. Sunteți prima mea iubire, a doua iubire a mea, a zecea, ultima. Mi-ați luat toată viața. Voi veni să ne întâlnim în eternitate, îmi voi ține promisiunea. Păstrați-mi un loc cald, ca în camerele de hotel unde ne iubeam: când soseați înaintea mea, îmi păstrați un loc cald în acele paturi unde eram în trecere... Să-mi trimiteți adresa eternității, o astfel de călătorie trebuie pregătită. Voi vedea dacă voi veni cu trenul, cu avionul sau cu vaporul. Vă iubesc.

Am rămas mult timp lângă el. I-am aranjat florile pe mormânt, le-am aruncat pe cele ofilite în ambalajul de plastic, am citit plachetele funerare. Cred că așa se numesc.

De cimitirul unde Gabriel este înmormântat se ocupă o doamnă. E incredibil! La cât îi plăceau lui! Ea a trecut pe lângă mine, m-a salutat. Am schimbat câteva cuvinte. Nici nu știam că există această meserie. Că sunt oameni plătiți ca să se ocupe de cimitire, să le păzească. Ea vinde chiar și flori, la intrare, lângă porți.

Să continui să scriu acest jurnal înseamnă să-l fac pe Gabriel să trăiască în continuare. Of, Doamne, ce lungă-mi va părea viața!

Gânditorul (în original, Le Penseur) – celebră sculptură în bronz realizată de Auguste Rodin, prezentând un bărbat așezat, cu mâna dreaptă sub bărbie, ca și cum ar fi adâncit în gânduri.

Valsul (în original, La Valse) – sculptură reprezentând doi dansatori de vals într-o îmbrățișare amoroasă. Se pare că opera de artă este inspirată de relația autoarei cu mentorul ei, Auguste Rodin.

Bârfitoarele (în original, Les Causeuses) – sculptură reprezentând un grup de patru femei legate între ele de un secret. Una, cu fața la public, îl spune, în timp ce toate celelalte ascultă cu atenție.

Verde de sticlă (în original, vert bouteille) – culoare desemnând o nuanță închisă de verde

Noiembrie este etern, viața este aproape frumoasă, amintirile sunt impasuri repetate la infinit.

Iunie 1998

Deși erau cel mult două sute de kilometri pe autostradă între Mâcon și Valence, drumul i s-a părut interminabil. Când Philippe conducea la întâmplare, nici un drum nu i se părea lung. Dar când trebuia să se ducă de la un punct A la un punct B, nu-i convenea deloc. Nu suporta niciodată constrângerile.

De când Violette descoperise că el căuta să cunoască adevărul, a pierdut interesul de o mai face. Ca și cum a duce singur secretul îl ținea într-o căutare himerică. Iar vorbind despre ea, l-a demoralizat. Total. Cuvântul nu l-a eliberat, ci l-a golit.

Chiar și Violette părea să întoarcă spatele trecutului.

Ar vrea doar să mai stea de vorbă cu Éloïse Petit, pe urmă o să se ocupe de alte lucruri. Întâlnirea cu fosta instructoră era ca o ultimă întâlnire cu trecutul.

Éloïse Petit îl aștepta, așa cum au stabilit, în fața cinematografului unde lucra. Ajungea mereu înainte la întâlniri. Deasupra ei fusese prins un imens afiș cu *Pacientul englez*. Philippe a văzut-o imediat, în ciuda agitației din fața caselor de bilete. Acel du-te-vino al clienților intrând și ieșind din sălile de proiecție.

Se văzuseră cu doi ani înainte, la proces, așa că s-au recunoscut imediat.

Ca și cum i-ar fi fost frică să nu fie văzuți, Éloïse l-a invitat pe Philippe într-o cafenea a lanțului *Relais H*, la două străzi de acolo, nu departe de gara din Valence. Au mers unul lângă celălalt, în liniște. Philippe resimțea încă acel mare vid, acea descurajare. S-a întrebat ce căuta acolo, pe trotuar. Nu avea nici măcar întrebări pentru Éloïse. Ce-avea ea de-a face cu boilerul? Ce știa ea despre boilere?

Au comandat două sandviciuri, o apă Vittel la 250 ml și o cola. Éloïse părea o ființă foarte blândă. Philippe a simțit că poate avea

încredere în ea, spre deosebire de ceea ce simțise față de toți ceilalți. Ea nu ar căuta să-l mintă. Părea sinceră chiar înainte de a deschide gura.

Éloïse i-a povestit despre sosirea copiilor, pe 13 iulie 1993. Repartizarea pe camere s-a făcut pe bază de afinitate între fete. Copiii care se cunoșteau deja nu voiau să fie despărțiți. Lucie Lindon și ea au încercat să împace pe toată lumea și păreau că au reușit. Cu ajutorul instructoarelor, micuțele și-au aranjat hainele și lucrurile personale în dulăpioarele din camera lor, lângă pat.

Apoi, avuseseră o gustare și o plimbare în parcul castelului, o alta prin pădurice, ca să vadă poneii și să-i aducă la grajduri pentru a înnopta. Copiii au adorat să spele animalele, să le stropească, să le îngrijească, să le ducă în boxele lor, să le hrănească, ajutați de adulți. Fetele erau vesele ca niște cinteze când au ajuns la masă pentru cină. Cantina răsuna de vocile lor, douăzeci și patru de fetițe vesele nu sunt tăcute deloc. Au intrat în camerele lor pe la 21.30, după ce au trecut pe la dușurile comune.

– De ce nu s-au spălat în băile din camerele lor?

Întrebarea o surprinse pe Éloïse.

– Nu mai știu... Sala de dușuri era nouă. Îmi amintesc că și eu m-am spălat acolo.

Éloïse se gândise puțin, mușcându-și buzele.

– Îmi amintesc că nu era apă caldă în toaleta din camera mea.

– De ce?

Și-a umflat obrazii ca și cum era gata să umfle un balon și a răspuns tristă:

– Nu știu... Țevile erau vechi. Castelul era puțin în ruină. Mirosea destul de mult a mucegai în interior. Și apoi, când era vorba să-i ceri lui Fontanel să schimbe orice, chiar și un amărât de bec, puteai să aștepți mult și bine. Copiii veneau din nordul și estul Franței, a continuat Éloïse. Călătoria, căldura, activitățile din acea după-amiază îi epuizaseră. S-au dus la culcare fără să mai comenteze. În jurul orei 21.45 făcuse un tur al camerelor, împreună cu Lucie Lindon, ca să se asigure că totul era bine. Șase camere cu totul: trei la parter, trei la etaj. Patru copii în fiecare cameră. Copilele erau toate în pat. Unele citeau, altele vorbeau, își schimbau de la un pat

la altul fotografii sau desene. Conversații infantile: *Este frumoasă pijamaua ta. O să-mi dai și mie rochia ta? Aș vrea și eu niște pantofi ca ai tăi.* Despre pisici, case, părinți, frați și surori, școală, învățătoare, prietene. Și, mai ales, despre ponei. Nu se mai gândeau decât că a doua zi o să urce pe ponei.

Înainte de a vorbi în fața lui Philippe despre camera 1, Éloïse Petit ezitase. De altminteri, nu le spusese pe nume lui Léonine, lui Anaïs, Océane și Nadège. Doar *copiii de la camera 1*, lăsând ochii în jos câteva clipe, înainte de a continua.

Era ultima cameră pe unde trecuseră instructoarele. Micuțele erau deja pe jumătate adormite când intrase acolo, împreună cu Lucie Lindon, ca să le întrebe dacă totul era bine, să le dea o lanternă mică de buzunar fiecăreia, în cazul în care ar fi avut nevoie să se ducă la baie în timpul nopții, să le spună că Lucie se găsea chiar în camera de-alături, dacă vreuna dintre ele avea un coșmar sau o dureau burtica. Un bec urma să rămână aprins toată noaptea pe hol.

Apoi, Éloïse s-a dus în camera ei de la etaj, iar Lucie la Swan Letellier. Geneviève Magnan trebuia între timp să rămână lângă camerele de la parter. Înainte de a urca, cele două instructoare au văzut-o pe Geneviève așezată pe un scaun, în bucătărie. Ștergea cratițele din alamă împrăștiate pe masa cea mare. Le-a urat *noapte bună*, părând tristă sau obosită. Éloïse nu știa să precizeze.

– Am urcat în cameră, am ațipit. La un moment dat, m-am ridicat să închid fereastra care se lovea de perete.

Ochii albaștri ai lui Éloïse Petit fură străbătuți de o lumină stranie. Ca și cum retrăia acel moment sau privea ceva petrecându-se dincolo de fereastră, în depărtare. Ca atunci când privești peste umărul interlocutorului și zărești o siluetă cunoscută sau o mișcare neașteptată.

- Ați văzut ceva?
- Când?
- Atunci când ați închis fereastra.
- Da.
- Ce?
- Pe ei?
- Pe cine, ei?

– Știți cine.

– Pe Geneviève Magnan și Alain Fontanel?

Éloïse Petit a ridicat din umeri. Philippe n-a știut cum să interpreteze gestul.

– Este adevărat că ați avut o legătură cu Geneviève?

Philippe a încremenit.

– Cine v-a spus?

– Lucie. Ea mi-a zis că Geneviève vă iubea.

Philippe a închis câteva clipe ochii și i-a răspuns cu inima strânsă:

– Am venit să vorbim despre fiica mea.

– Ce vreți să știți?

– Vreau să aflu cine a pornit boilerul în baia din camera 1. Copiii au fost asfixiați cu monoxid de carbon. Și, totuși, toată lumea știa că nu trebuie să atingă acele nenorocite de boilere!

Philippe strigase prea tare. Clienții, cu nasul în ziare sau aflați la coadă, lângă casele de marcat, s-au întors ca să-i privească pe amândoi.

Éloïse roșise, ca și cum ar fi fost vorba de o ceartă între îndrăgostiți. I-a vorbit lui Philippe ca și cum s-ar fi adresat unei persoane care și-a pierdut mințile, ca atunci când vorbești cu blândețe unor nebuni, ca să nu-i contrazici:

– Nu înțeleg ce vreți să spuneți.

– Cineva a pornit boilerul din baie.

– Care baie?

– Cea din camera cuprinsă de flăcări.

Philippe a văzut că Éloïse nu pricepea o boabă din ce zicea el. În clipa aceea a început să aibă dubii. Povestea cu boilerul nu mai rămânea în picioare, era o balivernă. Trebuia să cedeze evidențelor: Geneviève Magnan sau Alain Fontanel dăduseră foc camerei 1.

– Și de acolo s-a pornit focul? De la vechitura de boiler?

Întrebarea lui Éloïse i-a întrerupt gândurile groaznice.

– Nu. Focul l-ar fi pornit Fontanel... ca să dea impresia unui accident casnic. Ar fi acoperit-o pe Magnan.

– Dar de ce?

– Pentru că ea ar fi șters-o din tabără în noaptea aceea. N-ar fi rămas lângă fetițe și când s-ar fi întors, i-ar fi descoperit... Era prea

târziu... Copiii erau asfixiați.

Éloïse și-a dus mâinile la gură. Ochii ei mari începuseră să ardă. Philippe și-a amintit de ziua când înotase în Mediterana până la Françoise și când ea se zbatuse. Éloïse părea panicată și ea, aproape ca la un înec.

Philippe și Éloïse au tăcut vreo zece minute. Nu s-a atins de nimic ce comandaseră. Până la urmă, Philippe a cerut un espresso.

– Doriți și altceva?

– Poate că ei au fost.

– Da: Fontanel și Magnan.

– Nu. Oamenii.

– Care oameni?

– Îi cunoașteți: un cuplu în vârstă. Pe ei i-am văzut plecând din curte când am închis fereastra.

– Ce cuplu?

– Oamenii care vă însoțeau a doua zi de la incendiu. Părinții dumneavoastră, mă rog, îmi imaginez că sunt părinții dumneavoastră.

– Nu înțeleg nimic din ce-mi spuneți.

– Și, totuși, știți că au venit la castel în seara aceea, nu?

– Ce părinți?

Philippe a simțit că alunecă în gol, ca și cum ar cădea de la ultimul etaj al unui zgârie-nori.

– Pe 14 iulie ați venit împreună. Am crezut că știți că au venit împreună la castel cu o seară în urmă. Se întâmplă mereu ca familiile să vină în vizită la copii, dar niciodată noaptea. De aceea am rămas surprinsă.

– Vă înșelați. Părinții mei locuiesc în Charleville- Mézières. Nu puteau fi în Bourgogne în seara incendiului.

– Au fost acolo, i-am văzut. Vă jur. Când am închis fereastra, i-am văzut ieșind din castel.

– I-ați confundat....

– Nu. Mama dumneavoastră, cocul ei, alura... Nu fac nici o confuzie. I-am revăzut în ultima zi a procesului de la Mâcon. Vă așteptau în fața tribunalului.

Philippe își aminti atunci. A fost ca un fulger, un șoc, de parcă un detaliu ticălos, ascuns în inconștientul lui de ani de zile, ieșise la lumină. Ceva nefiresc, o nepotrivire care, în acele circumstanțe, nu-i dăduse de bănuț, doar constatată pe 14 iulie 1993.

Îi sunase pe părinți, îi anunțase:

– Léonine a murit.

La câteva ore veniseră după el și, pentru prima dată, Philippe urcase în față, lângă tatăl lui. Mama era prăbușită pe bancheta din spate. Dărâmat, împietrit de durere, Philippe nu deschisese gura tot drumul. Din când în când o auzea pe maică-sa gemând. Știa că taică-său recita *Ave Maria* în gând.

Când Philippe se gândea la tatăl lui, vedea un om habotnic, stând drept în fața soției. Philippe visase să fie fiul lui Luc, unchiul său. Mama natură greșise: fusese născut de soră, când el ar fi vrut să se nască în familia fratelui.

Când Éloïse i-a pomenit de părinți, și-a amintit că tatăl nu și-a căutat traseul, nu i-a cerut adresa, s-a comportat ca și cum știa drumul. Ieșind de pe autostradă, satul La Clayette era marcat, dar nimic nu arăta direcția de luat pentru a ajunge la castel. Or, când era copil, părinții lui se certau mereu pentru că tatăl nu avea nici un simț al orientării și pentru că mama îl enerva. Dacă nu se rătăcise în ziua aceea, poate că mai fusese pe-acolo înainte.

Éloïse se holba la el cât timp bărbatul refăcea mental acest traseu. În ciuda groazei care i se citea pe față, se gândi cât este de frumos. Încerca să-și amintească trăsăturile lui Léonine, dar nu reuși. Cei patru copii îi dispăruseră din minte. Îi căuta mereu, dar nu-i găsea. Nu-i mai rămăseseră decât vocile, când puneau întrebări legate de ponei. Nu-i spusese lui Philippe că-și pierduse plușul și că îl căutaseră amândouă peste tot. Léonine îi spusese:

– Doudou este un iepuraș de vârsta mea.

Până când urma să-l găsească, Éloïse i-a făcut rost de un ursuleț uitat în magazie. Îi promisese lui Léonine că a doua zi dimineață o să caute iepurașul peste tot în castel și că o să dea negreșit de el.

Philippe a adus-o cu picioarele pe pământ:

– Vreau să-mi jurați, pe capul lui Léonine, că nu veți spune asta niciodată, nimănui.

Éloïse se întrebă dacă nu cumva Philippe îi auzise gândurile. Fu incapabilă să scoată vreun cuvânt. El insistă:

– Noi doi nu ne-am văzut niciodată, n-am vorbit niciodată... Jurați!
Ca la tribunal, Éloïse ridică mâna dreapta și spuse:

– Jur.

– Pe capul lui Léonine?

– Pe capul lui Léonine.

Philippe a scris numărul de telefon fix al casei de la cimitirul din Brancion și i l-a întins:

– Peste două ore, sunați la acest număr, o să vă răspundă nevastă-mea. Vă prezentați, îi spuneți că n-am venit la întâlnire și că m-ați așteptat toată după-amiaza.

– Dar...

– Vă rog...

Lui Éloïse îi fu milă. Acceptă.

– Și dacă o să mă întrebe ceva?

– N-o să întrebe. Am dezamăgit-o de prea multe ori ca să mai întrebe.

Philippe se ridică să plătească nota. O salută scurt pe Éloïse, luându-și casca, și urcă pe motocicletă parcată în fața cinematografului.

Aruncând o privire la oamenii ce intrau și ieșeau din săli, își aminti cuvintele mamei: *Să n-ai încredere în nimeni, mă auzi? În nimeni.*

După aproape șapte sute de kilometri se făcuse noapte când ajunse la Charleville- Mézières.

*

Philippe îi observă o clipă pe părinți prin fereastra salonului. Stăteau așezați unul lângă celălalt pe canapeaua învechită cu model de flori uscate. Ca acelea de pe mormintele abandonate. Cele pe care Violette nu le suporta și le aduna.

Taică-său adormise, maică-sa era cufundată în vizionarea unui serial, o redifuzare. Violette îl văzuse deja. O poveste de dragoste dintre vreun preot și o tânără, petrecută în Australia sau într-un alt colț îndepărtat de lume. Violette plânsese pe furiș la anumite scene. O simțise cum își ștergea lacrimile cu mâneca. Maică-sa îi fixa pe

actori, mușcându-și buzele, de parcă ar fi vrut să le critice deciziile proaste și să se bage în discuțiile dintre ei. De ce alesese un program siropos? Dacă n-ar fi fost așa gravă situația, pe Philippe l-ar fi umflat râsul.

Philippe crescuse în acea casă care în acele clipe i se părea un simplu decor. Cu trecerea anilor, arbuștii crescuseră, gardul viu se uscuse. Părinții îl înlocuiseră cu un grilaj pus pe un soclu alb, ca în seriarele americane, refăcuseră tencuiala fațadei și puseseră două statui cu lei de fiecare parte a ușii de la intrare.

Fiarele din granit păreau să se plictisească foarte mult în pavilionul din anii '70. Dar trebuia să arate vecinilor că acolo locuiau angajați din sistemul public. Părinții, ambii pensionari de la Poștă, el angajat mai întâi ca factor, iar ea în sectorul administrativ, urcaseră pe scara ierarhică și deveniseră funcționari de nivel mediu⁵⁸. Și când au venit banii, trebuiau să-i cheltuiască.

Philippe încă mai avea cheile casei. Purta același breloc din copilărie, un minuscul balon de rugby, ce-și pierduse forma și culorile. Părinții nu au schimbat niciodată broaștele. De ce s-o fi făcut? Cine ar fi vrut să intre acolo și să dea de tatăl pierdut în rugăciuni și de mama cea ranchiunoasă? Doi tâmpiți potriviți ca sacul și peticul.

Nu mai pusese piciorul în casă de mulți ani. De la întâlnirea lui cu Violette. Violette. Niciodată nu o invitaseră. Tot o mai disprețuiau.

Chantal Toussaint se sperie groaznic când își văzu fiul în cadrul ușii din salon. Țipătul ei îl trezi pe soț, care tresări.

Până să deschidă gura, Philippe văzu agățate pe pereți mai multe fotografii cu Léonine. Două dintre ele fuseseră făcute la școală. Își aminti de Geneviève Magnan, cu zâmbetul ei, pe holurile cu miros de amoniac. Avu o senzație de amețală și se sprijini de bufet.

Violette dăduse la o parte portretele fetei lor. Le aranjase într-un sertar, lângă patul lor, în portofel și între paginile unei cărți groase pe care o citea și recitea mereu.

Maică-sa se apropie de el, șoptind:

– Ești bine, puiule?

Philippe îi porunci cu un gest să nu mai facă nici un pas, să păstreze distanța. Părinții s-au uitat unul la altul. Fiul lor o fi bolnav? O fi înnebunit? Era de o paloare înfiorătoare, ca în dimineața zilei de 14 iulie 1993, când l-au dus la locul dramei. Părea mai bătrân cu douăzeci de ani.

– Ce mama dracului făceați la castel în seara incendiului?

Tatăl aruncă o privire mamei, așteptând ordinele ca să poată răspunde. Dar, ca de obicei, ea vorbi. Cu o voce de victimă, de fetiță amabilă cum n-a fost niciodată:

– Ne-am întâlnit cu Armelle și Jean-Louis Caussin în satul La Clayette înainte de a o lăsa pe Catherine... mă rog, pe Léonine și pe Anaïs la castel. Noi le-am propus o întâlnire într-o cafenea. N-am făcut nimic rău.

– Dar ce mama dracului făceați acolo?

– Am fost la o nuntă în Sud, știi, verișoara ta, Laurence... Venind spre Charleville, am profitat ca să vizităm Bourgogne.

– Voi n-ați profitat niciodată de nimic, NICIODATĂ. Vreau adevărul.

Maică-sa ezită înainte de a răspunde, își strânse buzele și trase aer adânc în piept. Philippe o opri imediat:

– Fii drăguță și nu începe să te smiorcăi.

Fiul ei nu i-a vorbit niciodată așa. Băiețelul politicoș, bine educat, care spunea: *Da, mama, Nu, mama, De acord, mama*, murise de-a binelea. Începuse să dispară când și-a pierdut fiica. A dispărut cu totul după ce se îngropase împreună lângă ea. Philippe îi prevenise: *Vă interzic să puneți piciorul în cimitir, nu vreau să vă întâlniți cu Violette.*

Înainte de tragedie singurele dăți când n-o ascultase pe maică-sa erau când pleca în vacanțe la fratele ei, Luc, și la tânăra soție a acestuia, cea cu fustele prea scurte. Philippe fusese întotdeauna atras de cocote. De fetele de cea mai joasă speță, de scursuri.

Vocea lui Chantal Toussaint își recăpătase timbrul dur, implacabil. Al unui procuror.

– I-am propus o întâlnire familiei Caussin pentru că voiam să văd ce i-a pus *nevastă-ta* în valiză nepoatei noastre. Să verificăm să nu-i lipsească nimic. Nu voiam să-i fie rușine în fața colegilor. Nevastă-ta era tânără și Catherine prea des neglijată... Unghiile ei netăiate,

urechile murdare, hainele cu pete sau intrate la apă... mă îmbolnăveau.

– Nu vorbi prosti! Violette se ocupa foarte bine de fata noastră! Se numea Léonine! Ai înțeles? Léonine!

Ea își strânse mai bine capotul pe corp, cu un gest stângaci și brusc.

– Armelle Coussin a deschis portbagajul mașinii, m-am uitat ce era în valiză în timp ce micuțele se jucau la umbră, lângă taică-tău și Jean-Louis. Îi lipseau multe lucruri și a trebuit să-i arunc lucrurile luate la reducere ca să-i pun haine noi.

Philippe și-o imagină pe maică-sa sunând-o pe Armelle Caussin sub un fals pretext și aruncând rochițele fiicei lui. Ura dreptul acesta de a-și băga nasul peste tot, pe care ea și-l permitea dintotdeauna. Îi veni să o strângă de gât pe femeia ce-l făcuse să-i disprețuiască pe ceilalți. Ea își lăsă privirea în jos, ca să nu mai vadă privirea lui plină de ură asupra ei.

– Pe la ora 16.00, familia Caussin a plecat la castel cu fetițele. Taică-tău și cu mine nu voiam să plecăm la drum spre Charleville înainte de căderea nopții, din cauza căldurii. Am decis să rămânem în sat. Ne-am întors la cafenea să mâncăm ceva. Ducându-mă la toaletă, am observat iepurașul lui Léonine așezat lângă chiuvetă. Știam că nu poate dormi fără el.

Chantal Toussaint făcu o grimasă.

– Era murdar... L-am spălat cu apă și săpun, iar la căldura de atunci s-a uscat repede.

Ea se așază pe canapea ca și cum cuvintele erau prea greu de dus. Soțul ei o urmă ca un cățeluș de ispravă, așteptându-și recompensa: o privire, un gest tandru, ce nu venea niciodată.

– Am intrat în castel ca într-un loc părăsit. Nu era nimeni, nici un fel de supraveghere, totul era larg deschis. Léonine era în spatele primei uși pe care am deschis-o. Se culcase deja. A fost surprinsă când ne-a văzut. Când și-a văzut iepurașul ieșind din poșeta mea, a zâmbit și l-a scos încet, ca să nu o vadă celelalte fete. Îl căutase peste tot, fără să le poată spune, de teamă să nu râdă de ea.

Mama începu să plângă. Soțul ei o luă de umeri cu un braț, ea îl respinse ușor, el și-l trase înapoi, obișnuit cu așa ceva.

– Le-am întrebat pe fetițe dacă nu voiau să le citesc o poveste. Mi-au răspuns că da. Le-am citit din Frații Grimm, *Tom Degețel*. Au adormit imediat. Înainte de a pleca, mi-am îmbrățișat nepoata pentru ultima oară.

– Și boilerul?! urlă Philippe.

Părinții, cu ochii în lacrimi, s-au ghemuit, triști, în fața furiei fiului.

– Ce boiler, ce boiler? apucă să șoptească maică-sa între două sughițuri.

– Cel din baie! În cameră era o baie! Și un nenorocit de boiler! L-ați atins?

Tatăl deschise gura pentru prima dată și îi scăpă într-un suspin:

– Ah, asta era...

În clipa aceea Philippe ar fi dat orice ca părintele să fi tăcut, cum făcea de obicei. Să-și spună o rugăciune, orice. Dar pentru o oră, doar o singură oră, bărbatul avu sentimentul că fusese util în viața nevaste-sii, că nu rămăsese cu brațele încrucișate, să aștepte ca ea să termine povestea lui *Tom Degețel*.

– Maică-ta a întrebat-o pe Léonine dacă și-a spălat bine dinții înainte de a se culca și ne-a zis că da, însă o altă fetiță ne-a spus că nu era apă caldă la robinet și că de la apa rece o dureau dinții. Maică-ta mi-a cerut să arunc o privire și, într-adevăr, am văzut că apa caldă era închisă, așa că am...

Philippe căzu în genunchi în fața părinților, își strânse tatăl de gât cu două mâini și-l imploră:

– Taci, taci, taci, taci, taci, taci, taci, taci, taci, taci, taci, taci, taci, taci, taci, taci, taci, taci...

Părinții erau șocați. Philippe mai bâigui niște cuvinte de neînțeles și apoi plecă din casă la fel cum intrase, în liniște.

Când s-a urcat pe motocicletă, știa că nu se va mai duce pe drumul spre cimitirul din Brancion. Știa că nu mai avea ce căuta acasă. Nici în seara aceea, nici a doua zi. Alegerea fusese făcută încă de când îi ceruse lui Éloïse Petit să o sune pe Violette ca să-i spună că el nu venise la întâlnire. Violette nu-l mai aștepta de multă vreme.

Dimineața, când o anunțase că voia să înceapă totul de la zero, să se mute în Sud, i-a citit în ochi că ea se prefăcea că-l crede. Astăzi

nu putea să o mai înfrunte. Nu mai voia să se uite în ochii ei.

Chantal Toussaint alergă după el în capot ca să-l liniștească. Era periculos să conducă în acea stare. Era prea obosit, ajuns la capătul puterilor, trebuia să se odihnească, ea o să-i pregătească patul, nimic nu era atins în camera lui, nici măcar posterele lui. O să-i prepare carne de vită la tavă și crema caramel care-i plăcea atât de mult. Iar mâine o să aibă mintea mai limpede și...

– Aș fi vrut să mori când m-am născut, mamă. Ar fi fost șansa vieții mele.

Porni motocicleta și se îndreptă spre Bron fără să mai stea pe gânduri. În oglinzile retrovizoare o văzu pe maică-sa prăbușindu-se pe trotuar. Știa că vorbele lui erau ca o sentință la moarte. Astăzi sau mâine. Și că taică-său o va urma. Mereu o urmase.

Nu simți nimic altceva decât dorința de a fi lângă Luc și Françoise, ca să le povestească totul. Ei ar ști ce-i de făcut, ar ști să-și găsească vorbele, să-l păstreze alături de ei, ca să nu mai aibă de dat socoteală nimănui. Să redevină copilul care voia să fie, cel al lui Luc. Așa ar fi vrut să încheie cu viața.

În Franța toate persoanele angajate în funcții publice, la nivel național sau local, sunt considerate funcționari, spre deosebire de situația din România, unde funcționari sunt doar cei ce lucrează în administrația publică centrală sau locală. Astfel, în Hexagon, cum Poșta este o instituție de stat, toți angajații sunt funcționari.

Și când, luându-și movilița mea drept culcuș, o ondină⁵⁹ va veni suav să adoarmă aproape dezbrăcată, lui Iisus îi voi cere iertare în avans, dacă umbra crucii mele se va culca puțin deasupra zeiței pentru o mică fericire postumă.

Jurnalul lui Irène Fayolle

2003

Am intrat la doamna de la cimitir. M-a privit ca pe cineva cunoscut din vedere, dar fără să știi de unde să-l iei. Era singură, așezată la masă. Frunzărea un catalog de grădinărit.

– Vreau să-mi aleg bulbii de primăvară. Preferăți narcisele sau brândușele? Ador lalelele galbene.

Degetele i s-au așezat pe fotografiile cu tufele de flori. O multitudine de varietăți.

– Narcisele. Aș prefera narcisele. Și mie îmi plac florile, am avut o pepinieră de trandafiri înainte.

– Unde?

– La Marsilia.

– Oh... Merg anual la Marsilia, în Golful Sormiou.

– Mergeam acolo cu fiul meu, Julien, când era mic. Cu mulți ani în urmă.

Doamna din cimitir mi-a zâmbit ca și cum am împărtăși un secret.

– Vreți să beți ceva?

– Aș vrea un ceai verde.

S-a ridicat să-mi pregătească ceaiul. M-am gândit că trebuie să fie cam de vârsta lui Julien. Ar fi putut fi fata mea. Cred că nu mi-ar fi plăcut niciodată să am o fată. Nu știu ce aș fi putut să-i povestesc, ce sfaturi i-aș fi dat, cum aș fi orientat-o în viață. Un băiat este un pic precum o floare sălbatică, un păducel: crește singur când are ce să mănânce, să bea sau să îmbrace. Când îi spui că este frumos, puternic. Un băiat crește bine când are și un tată. Cu o fată este mai complicat.

Doamna de la cimitir este frumoasă. Purta o rochie dreaptă, neagră și o maletă gri. Mi s-a părut elegantă. Delicată. Aproape m-a făcut să regret că nu am o fată. Era bine la ea acasă. Mirosea frumos. Mi-a spus că iubea trandafirii. Parfumul lor.

– Trăiți singură?

– Da.

– Am venit aici să-l văd pe Gabriel Prudent.

– Este înmormântat pe aleea 19, în careul Cedrilor.

– Cunoașteți toate amplasamentele defuncțiilor?

– Pe cele mai multe. Iar el a fost un mare avocat, multă lume a participat la înmormântarea lui. În ce an a fost?

– 2009.

*Doamna din cimitir s-a ridicat să aducă un registru, cel din 2009, și a căutat numele lui Gabriel. Este, deci, adevărat că notează totul în caiete. Mi-a citit: 18 februarie 2009, înmormântarea lui Gabriel Prudent, pe o ploaie diluviană. S-au adunat o sută douăzeci și opt de persoane la ceremonie. Fosta soție a fost prezentă, la fel ca și cele două fiice, Marthe Dubreuil și Cloé Prudent. La cererea defunctului, nu au fost nici flori și nici coroane. Familia a gravat o plachetă pe care se poate citi: *Omagiu lui Gabriel Prudent, avocat curajos. Curajul, pentru un avocat, este esențial, restul nu mai contează: talent, cultură, cunoașterea legilor, totul este util avocatului. Dar fără curaj, în momentul decisiv, nu mai există decât cuvinte, fraze înlănțuite, care strălucesc și apoi mor* (Robert Badinter). Nici un preot nu a participat. Fără cruce. Cortegiul nu a rămas decât o jumătate de oră. Când cei doi angajați de la pompele funebre au terminat de băgat sicriul în groapă, toată lumea a plecat. Tot ploua foarte tare.*

Doamna de la cimitir m-a servit din nou cu o ceașcă de ceai. I-am cerut să citească din nou notițele despre înmormântarea lui Gabriel. A făcut-o cu amabilitate.

Mi-am imaginat oamenii în jurul sicriului lui Gabriel. Umbrelele și hainele sobre și călduroase. Eșarfele și lacrimile.

I-am spus doamnei de la cimitir că Gabriel se enerva foarte tare când i se spunea că era curajos. N-avea nici un fel de curaj să-i spună președintelui curții cu jurați că era idiot. Ca să ai curaj

înseamnă să mergi în fiecare zi, în afara orelor de lucru, la Porte de la Chapelle⁶⁰ să distribui hrană nefericiților sau să primești evrei la tine acasă în 1942. Gabriel îmi repeta întruna că el n-avea nici un fel de curaj, nu își asuma nici un risc.

M-a întrebat dacă vorbeam mult, Gabriel și cu mine. I-am răspuns că da. Și că povestea curajului lui Gabriel, detestat de el, trebuia să rămână între ea și mine. Nu voia ca oamenii ce credeau că au făcut un bine punând aceste cuvinte pe placheta sa memorială să-și dea seama că s-au înșelat.

Doamna de la cimitir mi-a zâmbit:

– Nici o problemă. Tot ce se spune între acești pereți rămâne secret.

Simțeam că pot avea încredere în ea și i-am vorbit ca și cum îmi pusese picături de adevăr în ceai.

– Vin la mormântul lui Gabriel de două sau trei ori pe an ca să scutur o bulă de zăpadă ce am pus-o lângă numele lui. Decupez pentru el articolele din ziar, cronici judiciare care l-ar fi interesat și i le citesc. Îi dau vești din lume, în orice caz, din lumea lui. Afaceri infracționale, pasionale, eterne. Merg mai des la mormântul soțului meu, Paul, în Cimitirul Saint-Pierre, în Marsilia. Îi cer iertare de fiecare dată. Pentru că voi fi înmormântată lângă Gabriel. Cenușa mea va fi depusă lângă el. Gabriel a făcut tot ce trebuia la notarul lui, iar eu la fel. Nimeni nu se va putea opune. Nu eram căsătoriți. Știți, chiar voiam să vin la dumneavoastră, ca să vă spun că în ziua când fiul meu, Julien, va afla, va veni să vă întrebe.

– De ce la mine?

– Când va descoperi că ultima mea dorință este să mă odihnesc lângă Gabriel și nu lângă tatăl lui, va vrea să înțeleagă. Va vrea să știe cine era Gabriel Prudent și prima persoană la care va veni vești fi dumneavoastră. Pentru că prima persoană întâlnită de el când va împinge poarta cimitirului, dumneavoastră veți fi. Ca și mine când am venit aici prima dată.

– *Vreți să-i spun ceva anume?*

– *Nu, nu. Sunt sigură că vă veți găsi cuvintele. Sau că Julien și le va găsi pe-ale lui ca să vă spună ceva. Sunt convinsă că veți ști să-l ajutați, să-l însoțiți.*

Am plecat cu regret de la doamna din cimitir. Am știut că era pentru ultima oară când veneam la Brancion-en-Chalon. Am pornit spre casă. M-am întors în Marsilia.

2006

Mi-am terminat jurnalul. Curând o să plec și eu la Gabriel. Știu. Simt deja mirosul țigărilor lui. Ard de nerăbdare. Când mă gândesc că ne-am certat ultima oară când ne-am văzut! A venit vremea împăcării.

Îmi amintesc de parfumul ei. Nu-mi mai amintesc chipul. Doar părul alb, pielea, mâinile fine, impermeabilul. Și, mai ales, parfumul. Îmi amintesc de tandrețea aceluși moment. De cuvintele rostite de ea despre Gabriel. Îmi rămâne în minte și vocea ei, ecoul, când mi-a zis că fiul său va veni într-o zi la mine.

Când Julien a bătut la ușa mea pentru prima dată, m-a făcut s-o uit pe Irène. Mi s-a părut frumos în hainele lui șifonate. Nu semăna cu mama lui. Ea avea pielea unei blonde, deschisă, clară și fragilă, pe când fiul era brunet complet, cu părul în cele patru zări și o piele care a sorbit tot soarele. Mi-au plăcut mâinile lui pline de tutun pe mine. Dar mi-a fost și frică.

Înainte de a pleca la Marsilia, l-am sunat de mai multe ori, dar telefonul suna în gol. Ca și cum el nu exista. Am sunat chiar și la comisariatul unde lucra, mi s-a spus că a plecat. Dar că-i pot scrie pentru că îi vor fi înmânate scrisorile.

Ce-aș putea să-i scriu?

Julien,

Sunt nebună, sunt singură, sunt imposibilă. M-ați crezut așa, iar eu am făcut totul pentru asta.

Julien,

Am fost așa de fericită în vechitura dumneavoastră de mașină.

Julien,

Am fost așa de fericită cu dumneavoastră pe canapeaua mea.

Julien,

Am fost așa de fericită cu dumneavoastră pe patul meu.

Julien,

Sunteți tânăr. Dar cred că nu ne pasă.

Julien,

Sunteți prea curios. Detest comportamentul dumneavoastră de copoi.

Julien,

L-aș face pe fiul dumneavoastră fiul meu vitreg.

Julien,

Sunteți cu adevărat genul meu de bărbat. Dar, de fapt, nu știu nimic despre aceasta. Îmi imaginez că sunteți cu adevărat genul meu de bărbat.

Julien,

Îmi lipsiți.

Julien,

O să mor dacă nu vă întoarceți.

Julien,

Vă aștept. Și sper să vă văd. Vreau mult să-mi schimb obiceiurile, dacă vi le schimbați și dumneavoastră.

Julien,

De acord.

Julien,

A fost bine, a fost grozav.

Julien,

Da.

Julien,

Nu.

Viața mi-a smuls rădăcinile. Primăvara mea a murit.

Închid cu inima grea jurnalul lui Irène. Cum se închide un roman devenit prea apropiat sufletului. Un roman-prieten de care te desparti cu greutate, pentru că vrei să rămâni în preajma ta, la îndemână. În fond, sunt fericită că Julien mi-a lăsat jurnalul mamei, în amintirea lor. Când mă voi întoarce acasă, îl voi aranja printre cărțile păstrate

cu sfințenie pe etajerele din camera mea. Până atunci, îl strecur în geanta mea de plajă.

Este ora 10.00, stau sprijinită de o stâncă, așezată pe nisipul alb, la umbra unui pin de Alep. Aici arborii cresc în crăpăturile rocii. Greierii au început să cânte când am închis jurnalul lui Irène. Soarele arde prea tare deja. Simt cum îmi încălzește degetele de la picioare. Vara, soarele de aici arde pielea în câteva minute.

Turiștii în vacanță, cu rucsacul în spinare, încep să sosească pe drumul șerpuit. La prânz, plaja micuță va fi plină de prosoape, de lăzi frigorifice, de umbreluțe. Nu sunt mulți copii la Sormiou. În plin sezon, accesul în golf se face pe jos. Ai o oră bună de mers de la parcare de la Baumettes până aici. Nu este ușor pentru cei cu familii. Adesea, copiii ajunși aici din greșeală fac drumul pe umerii taților sau trăiesc în căsuțe pe timpul vacanțelor. Sunt numiți *căsuțarii*. Cuvântul nu există decât în Marsilia, nu-i de găsit în dicționar.

Aici încă este voie să fumezi în baruri. Factorii poștali semnează scrisorile recomandate, ca locuitorii să nu se mai deplaseze la oficiu dacă nu sunt acasă. La Marsilia nu se face nimic ca în altă parte.

Aseară, Célia a rămas cu mine la cină. A pregătit o *paëlla* cu fructe de mare și a încălzit-o într-o tigaie mare. În acest timp mi-am desfăcut valiza albastră și mi-am agățat pe umerase rochiile. Am scos măsuța de grădină din fier forjat, am pus o față de masă deasupra, am vărsat apă de trandafiri în carafe roșii. Am pus multă gheață în bolul galben, am pus pâine de țară și farfurii desperecheate. Totul este desperecheat în cabană.

Obiectele nu par niciodată că au ajuns împreună până aici. Célia și cu mine ne-am ospătat în cinstea întâlnirii, a prostiilor povestite, a orezului aurit și a vinului rosé foarte rece.

Am vorbit până târziu în noapte, încât Célia a rămas la cabană. A dormit împreună cu mine, ca prima dată la Malgrange-sur-Nancy în timpul grevei SNCF. Era pentru prima dată când rămânea acolo.

Am continuat să bem, lungite în pat. Célia a aprins două lumânări. Mobilele bunicului ei au dansat în lumină. Am lăsat două ferestre deschise ca să facem curent. Era bine. Se mai simțea mirosul de paëlla. Pereții absorbiseră mirosul, ceea ce mi-a stârnit din nou

foamea. Așa că m-am dus să mai încălzesc puțin. Célia nu a mai vrut. Când am pus farfuria goală pe jos, i-am văzut profilul Céliei. Pe urmă, și ochii albaștri ca două astre în noapte. Am suflat în lumânări.

– Célia, am ceva să-ți spun. Nu o să te mai lase să dormi, dar cum suntem în vacanță, nu-i nici o problemă. Și, până la urmă, nu pot să nu-ți spun *asta*.

– ...

– Françoise Pelletier a fost marea iubire a lui Philippe Toussaint. La ea a locuit în ultimii lui ani. A dat de ea în ziua când a dispărut, în 1998. Și încă nu-i tot. Știu de ce a dispărut. De ce nu s-a mai întors niciodată acasă. În noaptea aceea, nu incendiul a omorât copiii..., ci tatăl Toussaint.

Célia m-a luat de braț, a șoptit doar:

– Ce-ai spus?

– El a reparat un boiler vechi din camera copiilor și l-a pornit. Aparatul nu mai era întreținut de ani de zile. Monoxidul de carbon ucide, este înșelător, nu miroase... ele au murit în somn.

– Cine ți-a spus?

– Françoise Pelletier. Philippe Toussaint i-a povestit totul. De aceea nu s-a mai întors niciodată acasă din ziua în care a aflat. Nu putea să mă mai privească în ochi... Știi melodia lui Michel Jonasz? *Spune-mi, spune-mi, chiar dacă ai plecat la altul, că nu e din cauza mea, spune-mi asta, spune-mi-o...*

– Da.

– Mi-a făcut bine să aflu că Philippe Toussaint nu plecase din cauza mea, ci din cauza părinților lui.

Célia mi-a strâns și mai tare brațul.

N-am mai reușit să închid un ochi. M-am gândit din nou la bătrânii Toussaint. Erau morți de multă vreme. Un notar din Charleville-Mézières m-a contactat în 2000. Îl căuta pe fiul lor.

Când ziua a pătruns prin ferestre, când adierea de vânt se mai încălzise, Célia a deschis ochii.

– O să facem o cafea bună.

– Célia, am întâlnit pe cineva.

– Ei bine, nu-i prea devreme.

– Dar s-a și terminat.

– De ce?

– Am viața mea, tabieturile mele... De atâta vreme. În plus, este mai tânăr decât mine. În plus, nu locuiește în Bourgogne. În plus, are un copil de șapte ani.

– Sunt cam mulți de *în plus*. Dar viața și tabieturile se pot schimba.

– Crezi?

– Da.

– Tu te schimbi de obicei?

– De ce nu?

Ondină – zeiță sau naiadă reprezentând, în mitologia germanică, apele curgătoare și fântânile.

Porte de la Chapelle – cartier din arondismentul 18 al Parisului, recunoscut ca o zonă dificilă, cu populații marginale confruntate cu droguri, prostituție, delincvență. Aici a fost instalat un centru de adăpost umanitar pentru 400 de emigranți fără copii.

Viața nu este decât o lungă pierdere a tot ceea ce iubești.

Mai 2017

De nouăsprezece ani Philippe locuia la Bron. De când a făcut drumul de la Charleville-Mézières la Françoise. Nouăsprezece ani de când a ajuns într-o dimineață la service, într-o stare jalnică. A decis să se nască din nou în acea zi. Să anuleze ziua de dinaintea venirii. Ziua când vorbise cu părinții lui pentru ultima oară. Trăsese o linie groasă cu negru deasupra unui trecut pe care voia să-l șteargă cu totul. Trăsese o cortină peste anii cu Violette și își închisese bine părinții în camera neagră a memoriei.

Fusese simplu să-și schimbe numele în Philippe Pelletier și să devină fiul unchiului. Nepot sau fiu, în mentalitatea oamenilor era cam la fel. Philippe era *cineva din familie*, deci un Pelletier.

Fusese simplu să-și aranjeze actele de identitate într-un sertar. Să-și închidă contul bancar pentru ca mama lui să nu mai știe nimic. Să transforme banii în bunuri la obligațiuni la purtător. Să nu voteze. Să nu-și folosească deloc cardul de securitate socială. Françoise îi spusese că Luc murise în octombrie 1996. Luc era mort și îngropat. Philippe a primit cu greu lovitura. Dar refuzase să se reculeagă la mormântul lui. Nu mai voia să pună vreodată piciorul într-un cimitir.

Françoise vânduse de un an casa, locuia la Bron, la două sute de metri de service. Fusese bolnavă, slăbise mult, îmbătrânise. Și, totuși, Philippe o găsea încă și mai atractivă decât în amintirile lui, dar nu-i spusese nimic. Făcuse suficient rău în jur. Folosise deja cota de suferințe aduse altora.

Se mutase în camera prietenilor. Camera fiului. O cameră de copil ce nu venise niciodată pe lume. Doar dorit. Își cumpăraseră haine noi cu primul salariu dat cash de Françoise. La câteva luni de la instalarea la Bron, când pomenise de o mutare într-un apartament micuț nu departe de service, Françoise se prefăcuse că nici n-a auzit. Așa că rămăsese tot acolo. În această coabitare interesantă.

Aceeași baie, aceeași bucătărie, aceeași casă, aceleași mese luate împreună, dar în camere separate.

Îi povestise totul lui Françoise. Despre Léonine, Geneviève Magnan, boiler, *adresa plăcerilor*, orgiile, cimitirul, mărturisirea părinților pe canapeaua de la Charleville. Totul, cu excepția lucrurilor legate de Violette. Le păstrase doar pentru el. Despre Violette îi spusese lui Françoise doar:

– Ea nu e vinovată de nimic.

Odată cu trecerea anilor, uitase că, la un moment dar, în altă viață, se numise Philippe Toussaint.

Trăind cu Françoise, revenise la viață. Învățase să muncească bine la service, să-i placă zilele sale pline de vaselină, ulei, pene de mașină, tablă îndoită. Reparând motoare, învățase să devină mai potolit.

În decembrie 1999, Françoise se îmbolnăvisese, cu febră mare, prea mare, și o tuse urâtă. Neliniștit, Philippe chemase un medic. Scriind rețeta lângă pat, medicul l-a întrebat pe Philippe dacă Françoise era soția lui, iar el a răspuns *da*, fără să clipească. Doar *da*. Françoise, întinsă sub cearșafuri, i-a zâmbit fără să spună nimic. Un zâmbet palid, obosit. Resemnăt.

La sfatul doctorului, Philippe a umplut cada cu apă caldă, la treizeci și șapte de grade, a dus-o pe Françoise până în baie, a dezbrăcat-o și a ajutat-o să intre în cadă. Ea s-a agățat de el. Era pentru prima dată când o vedea goală. Corpul ei tremura în apa transparentă. El i-a dat cu o mănușă de baie pe piele, pe pântec, pe spate, pe față și pe ceafă. Lăsase apă să curgă și pe fruntea lui. Françoise i-a spus:

– Ai grijă, sunt contagioasă.

– Sunt douăzeci și opt de ani de când o știu, i-a răspuns Philippe.

În noaptea de 31 decembrie 1999 spre 1 ianuarie 2000 au făcut pentru prima dată dragoste. Au schimbat secolul în același pat.

De nouăsprezece ani Philippe locuia la Bron. În acea dimineață, împreună cu Françoise, vorbiră despre ideea de a vinde service-ul. Nu era pentru prima oară, dar atunci era ceva serios. Își doreau ceva la soare. Să se mute în Saint-Tropez. Aveau bani suficienți ca să trăiască fără griji. Și apoi, Françoise mergea pe cel de-al șaiszeci și

doilea an de viață, cu ani mulți de lucru în spate. Era vremea să profite.

La prânz, Françoise s-a dus la o agenție specializată în vânzarea de spații comerciale și societăți. Philippe trecuse pe la apartament să-și schimbe hainele. Se îmbrăcase prea gros în acea dimineață, transpirase sub salopetă. Făcuse un duș rapid, își pusese un tricou curat. Își făcuse în bucătărie două ochiuri prăjite, cu brânză tartinabilă pe o bucată de pâine rămasă din ajun. În timp ce-și turna cafeaua, a auzit un plic căzând pe pardoseală. Poștașul tocmai îl strecurase în spațiul de la ușa de intrare. Philippe îl strânsese mecanic și îl aruncase pe masa din bucătărie. În afară de revista *Auto-moto*, la care Françoise se abonase ca să-i facă lui plăcere, nu citea ce primea prin poștă. Françoise se ocupa de hârtii.

Mesteca în ceașcă și zări, fără să vrea: *Domnului Philippe Toussaint, la adresa doamnei Françoise Pelletier, Bulevardul Franklin-Roosevelt, nr. 13, Cod: 69500 Bron.*

Reciti, fără a-i veni să creadă când văzu numele: *Domnului Philippe Toussaint*. Ezită, dar până la urmă luă plicul de parcă ar fi fost un colet-capcană. Era alb, cu ștampila unui cabinet de avocatură din Mâcon. Mâcon. Își aminti de ziua când privise fetițele ieșind dintr-o școală primară. Pe aceea ce purta aceeași rochie ca Léonine. Ziua când crezuse că ea era vie.

Totul îi reveni în minte, fulgerător, de parcă primise un upercute drept în stomac. Moartea copilului său, înmormântarea, procesul, mutarea, starea de rău, părinții, maică-sa, consolele de joc, trupul cald al femeilor slabe, sfârcuri ciupite, pânțece grase, fețele lui Lucie Lindon și lui Éloïse Petit, Fontanel, trenurile, mormintele, pisicile.

Domnul Philippe Toussaint.

Deschise plicul tremurând. Își aminti mâinile Geneviève Magnan, ultima dată când o văzuse, când îi spusese:

– Nu le-aș fi făcut niciodată rău fetelor.

Îi vorbise cu *dumneavoastră*, tremurând.

Violette Trenet, căsătorită Toussaint, făcuse procură unui avocat ca să le rezolve divorțul în mod amiabil. Avocatul îi cerea domnului Philippe Toussaint să contacteze cabinetul în cel mai scurt timp, pentru a stabili o întâlnire.

Citi fragment de fraze: ... *să aveți un act de identitate... numele oficiului notarial... contractul de căsătorie a fost semnat... profesia, naționalitatea... locul nașterii... aceleași indicații pentru fiecare dintre copiii... acordul soților pentru ruptura... fără prestații compensatorii... Tribunalul din Mâcon... abandon de domiciliu conjugal... fără urmări.*

Imposibil. Demersul trebuia oprit imediat. Mașinăria timpului trebuia blocată. Se opri din citit, băgă plicul în buzunarul interior al bluzei, își strânse cureaua de la casca de motociclist și plecă. Își jurase, totuși, să nu mai pună piciorul niciodată *acolo*.

Cum i-a găsit Violette adresa? Cum de o știa pe a lui Françoise? Cum de îi știa numele? Ai lui nu puteau vorbi, muriseră de mult timp. Și chiar înainte de a se duce, nu știau unde stă Philippe. Nu știuseră niciodată că fiul lor locuia în Bron, la Françoise. Imposibil. Philippe nu se va duce niciodată la acel avocat. Niciodată.

Trebuia să-l lase în pace. Trebuia ca el să plece, să se mute cu Françoise. Trebuia să se numească Philippe Pelletier. Numele lui de familie i-a adus numai nenorocire. Toussaint. Un nume de cimitir, de moarte, de crizanteme. Un nume ce puțea a frig și a amintiri cu pisici.

Două vieți la o sută de kilometri unul de celălalt. Nu-și dăduse seama niciodată că Bron era atât de aproape de Brancion-en-Chalon.

Opri în fața casei, pe partea cu strada. Un străin în fața unei case pe care o urât-o dintotdeauna. Casa bătrânului portar de cimitir. Copacii plantați de Violette în 1997 erau mari. Porțile fuseseră revopsite în verde-închis. Intră fără să bată. Nouăsprezece ani de când nu mai pusese piciorul aici.

Ea locuia oare tot aici? Și-a refăcut viața? Desigur, că doar de aceea voia să divorțeze. Ca să se poată recăsători.

Un gust ciudat pe limbă. Ca țeva de foc băgată cu forța în gură. Avea un chef nebun să dea cu pumnii. Ura urca la suprafață. Atât de multă vreme de când nu mai simțise atâta amărăciune. Se gândi la nepăsarea dulce din urmă cu nouăsprezece ani. Și iată că *răul* se întoarce. Redevenea bărbatul pe care îl detestase și de care fugise. Philippe Toussaint.

Chiar în acea dimineață trebuia să reia lucrurile de acolo unde le lăsase. Să o rupă cu trecutul murdar o dată pentru totdeauna. Fără milă. Nu, nu se va duce la avocat. Nu. Și-a distrus actul de identitate. Și-a anihilat trecutul.

Pe masa din bucătărie, cești de cafea puse peste reviste de grădinărit. Trei fulare și o vestă albă agățate în cuier. Parfumul ei pe lucruri. Parfum de trandafir. Locuia tot acolo.

Urcă în cameră. Lovi cu piciorul cutiile din plastic cu păpușile înspăimântătoare. Mai tare decât ar fi vrut. Dacă ar fi avut cum să dea cu pumnii în pereți, ar fi făcut-o. Descoperi camera zugrăvită cu o altă culoare, un covor albastru, nuanța cerului, o cuvertură de culoare roz-palid, perdele și draperii verzi-fistic. O cremă de mâini pe noptiera albă, cărți, o lumânare stinsă. Deschise primul sertar al comodei: lenjerie intimă roz, la fel ca pereții. Se întinse pe pat. Și-o imagine dormind acolo.

Se mai gândea oare la el? Îl așteptase? Îl căutase?

Trăsese o cortină peste anii cu Violette, dar multă vreme visase încă la ea. Îi auzea vocea, îl chema și el nu răspundea, se ascundea într-un colț întunecat ca să nu-l zărească și până la urmă își astupa urechile ca să nu-i mai audă vocea rugătoare. Se trezea după mult timp lac de sudoare, cu cearșafurile umede de urma vinovăției lui.

În baie, parfumuri, săpunuri, creme, sare de baie, iarăși lumânări, iarăși romane. În coșul de rufe, lenjerie de damă, o bluză albă din mătase, o rochie neagră, o vestă gri.

Nu trăia nici un bărbat în această casă. Nici o urmă de trai cu altcineva. Atunci, de ce vrea să-l scoată din minți? De ce mai răscolește trecutul? Ca să-l stoarcă de bani? Vrea o pensie de întreținere? Nu asta spunea avocatul. *Pe cale amiabilă... fără urmări.* O auzi pe maică-sa: „Să n-ai încredere în nimeni!”

Coborî. Răsturnă și ultimele păpuși rămase în picioare. Îi veni să se ducă în cimitir, la mormântul lui Léonine, dar se răzgândi.

O umbră se mișcă în spatele lui. Tresări. O javră bătrână îl adulmea de la depărtare. Înainte ca el să aibă timp să-i dea un șut, potaia se încolăci în coșul ei confortabil. Într-un colț al bucătăriei văzu boluri pentru mâncare întinse pe jos. Îi veni să vomite

gândindu-se cum ar fi fost să trăiască având păr de animale pe haine. Ieși în spatele casei prin ușa ce ducea în grădină.

Nu o văzu imediat. Toate plantele se cățăraseră acolo ca în cărțile de povești ale lui Léonine. Iederă și viță-de-vie sălbatică pe pereți, copaci galbeni, roșii, roz, un covor de flori multicolore. Ai fi crezut că, la fel ca în cameră, grădina fusese zugrăvită din nou.

Ea era acolo. Aplecată la răsaturile de legume. Nouăsprezece ani de când nu o mai văzuse. Ce vârstă avea acum?

Nu trebuia să se lase copleșit de emoții.

Stătea cu spatele la el. Purta o rochie neagră cu picățele albe. La mijloc era prinsă cu un șorț de grădină. Încălțată cu cizme de cauciuc. Părul, de lungime potrivită, îi era strâns cu un elastic negru. Câteva șuvițe îi brăzdau ceafa. Purta mănuși din pânză rezistentă. Își duse încheietura mâinii drepte la frunte, ca pentru a îndepărta ceva ce o deranja.

Îi veni să o strângă de gât și să o îmbrățișeze. Să o iubească și să o sugrume. Să o facă să tacă, să nu mai existe, să dispară.

Să nu-l mai scoată vinovat.

Când se ridică și se întoarse spre el, Philippe nu-i văzu decât groaza din ochi. Nu surpriză, nu mânie, nu iubire, nu regret. Doar groază.

Fără milă.

Nu se schimbase. O revăzu în spatele tejghelei din barul Tibourin, o siluetă micuță și plăpândă, dându-i la discreție de băut. Zâmbetul ei. Acum, doar ridurile și șuvițele i se amestecau pe față. Trăsăturile îi erau încă fine, gura încă bine desenată, iar ochii emanau tot o mare blândețe. Timpul îi mărise parantezele din dreptul gurii.

Păstrară distanța.

Nu-i pronunță numele.

Nu trebuia să se lase copleșit de emoții.

Fusese întotdeauna mai frumoasă decât Françoise și, totuși, a preferat-o pe cea din urmă. Gusturile și culorile... Așa-i spunea maică-sa.

Văzu o pisică lângă ea și i se făcu pielea de găină, își aminti de ce se afla acolo, de ce s-a întors în cimitirul nefericirii lui. Își dădu seama că nu mai voia să-și mai amintească. Nici de ea, nici de

Léonine, nici de ceilalți. Prezentul lui era Françoise, viitorul va fi tot Françoise.

O strânse brutal pe Violette, îi strânse brațul foarte tare, prea tare, ca pentru a-l zdrobi. Ca atunci când omul ajunge călău fără să-și dea seama. Invocând ura. Gândindu-se la părinții lui întinși pe canapeaua cu flori. Valiza lui Léonine în portbagajul familiei Caussin, castelul, boilerul, maică-sa în capot, taică-său debusolat. Strânse brațul lui Violette fără să o privească în ochi. Fixă un punct, între sprâncene, scobitura lejeră de unde începe nasul.

Mirosea frumos.

Nu trebuia să se lase copleșit de emoții.

– Am primit o scrisoare din partea avocatului, ți-am adus-o înapoi... Ascultă-mă bine, ascultă-mă bine, îți spun: să nu-mi mai scrii NICIODATĂ la această adresă, ai înțeles? Nici tu și nici avocatul tău, NICIODATĂ... Nu mai vreau să-ți citesc numele pe undeva, dacă nu, o să te... o să te....

Îi dădu drumul la fel de brutal precum o strânsese, corpul i se dădu înapoi ca al unei paiate, băgă plicul în buzunarul șorțului. Atingând-o, îi simți pântecul sub țesătură. Pântecul ei. Îi întoarse spatele și plecă prin bucătărie.

Lovind masa, căzu *Legea pământului*. Recunoscu volumul după mărul roșu de pe copertă, era cărțulia lui Violette de la Charleville și pe care o recitea cu încăpățănare. Șapte fotografii ale lui Léonine căzură dintre pagini și se răspândiră pe covor. Ezită o clipă, apoi se aplecă să le strângă. La un an, doi ani, trei ani, patru ani, cinci ani, șase ani, șapte ani. Este adevărat că îi semăna. Le băgă la loc în carte și o puse pe masă din nou.

Capacul pus peste anii cu Violette timp de nouăsprezece ani îi sărise în aer în acea clipă. Fetița lui îi reveni în memorie, mai întâi prin imagini disparate, pe urmă ca o rolă de film. La maternitate, când o văzuse pentru prima dată, între el și Violette în patul lor, înfășurată într-o pătură, la baie, în grădină, în fața ușilor, traversând o cameră, făcând desene, modelând plastilină, la masă, în piscina gonflabilă, pe holurile școlii, în timpul iernii, în timpul verii, cu rochia roșie, puțin strălucitoare, mâinile ei micuțe, numerele ei de magie. Iar el, mereu departe. El, ca într-o vizită în viața fetei pe care o voia un

fiu. Toate poveștile necitite de el, toate călătoriile nefăcute împreună cu ea.

Când urcă pe motocicletă, simți lacrimile curgând pe nas. Unchiul său, Luc, îi spunea că atunci când plângi pe nas, trebuie să preiei controlul pentru că rezervorul ochilor dă pe dinafară.

– Ca la motoare, tinere.

Luc. Era atât de prost, că i-a luat până și nevasta.

Demară în trombă, spunându-și că o să se oprească puțin mai încolo ca să-și adune gândurile. Zărind crucea de la trecerea la nivel cu calea ferată, se gândi că nu crezuse niciodată în Dumnezeu. Cu siguranță, din cauza tatălui său. Îi detesta rugăciunile. Își aminti de ziua comuniunii solemne, vinul de la slujbă și pe Françoise la brațul lui Luc.

*Tatăl nostru care ne ești atât de găunos,
Fie ca numele tău să fie batjocorit, regatul tău să sângereze.
Facă-se voia ta asupra ticăloșilor și asupra răpănoșilor.
Dă-ne nouă astăzi vinul ce ne ajută la greu,
Iartă-ne nouă cheltuielile prostești, precum și noi iertăm
celor ne-au tras nouă țeapă.
Și nu ne supune pe noi penetrării, ci izbăvește-ne de tărăcuță.
Amin!*

În timpul celor trei sute cincizeci de metri cât trecu pe lângă peretele cimitirului, din ce în ce mai repede, trei gânduri îi intrară în cap, ca într-un violent accident în lanț. Să se întoarcă în urmă și să-i ceară iertare lui Violette: iertare, iertare, iertare. Să se întoarcă rapid, cât mai rapid, la Françoise și să plece în Sud: să plece, să plece, să plece. Să o întâlnească pe Léonine: să o întâlnească, să o întâlnească, să o întâlnească.

Violette, Françoise, Léonine.

Să-și întâlnească fata, să o simtă, să o audă, să o atingă, să respire alături de ea.

Era pentru prima dată când o dorea pe Léonine. La început a vrut-o ca s-o păstreze pe Violette lângă el. Astăzi o voia așa cum îți dorești un copil. Dorința fu mai puternică decât cea cu plecarea în Sud, Françoise și Violette. Dorința aceasta luă locul oricărei alta. Léonine trebuie să îl aștepte pe undeva. Da, îl aștepta. Nu

înțelesese nimic pentru că fusese un tată rău, o să devină tată pentru prima dată, acolo unde se vor întâlni.

Philippe desfăcu sistemul de prindere al căștii. Chiar înainte de a accelera la primul viraj, de a accelera ca să se năpustească spre copacii din pădurea satului situată mai jos, nu se uită la viața lui cum defilează, nu privi imaginile ca o carte ale cărei pagini le dai cu viteză. Nu voia să o facă. Chiar înainte de copaci, zări o tânără pe marginea drumului. Imposibil. Îl fixa în timp ce el conducea cu aproape două sute de kilometri la oră, în timp ce în jurul lui nimic nu rămânea nemișcat, cu excepția privirii ei asupra lui.

A avut doar timpul să-și spună că o mai văzuse pe o gravură veche. O carte poștală, poate. Apoi intră într-un tunel de lumină.

*Noi suntem sfârșitul verii, căldura, serile când ne întoarcem acasă,
apartamentele regăsite, viața care-și continuă cursul.*

N-am intrat încă în apă. În fiecare lună august, aștept cu înfrigurare momentul primei zile de înot. Mi-e teamă că nu o mai găsesc pe Léonine. Că nu o s-o mai simt. Că nu va veni la întâlnire din cauza mea. Că nu o să mă mai audă strigând-o, atrăgând-o, că vocea mea nu mai ajunge la ea. Că ea nu o să mai simtă la fel de mult iubirea mea ca să se întoarcă la mine. Mi-e teamă că nu o mai iubesc așa de mult, că o s-o pierd pentru totdeauna. Frica aceasta este nefondată: moartea nu va putea niciodată să mă despartă de copilul meu, o știu.

Mă ridic, mă întind, îmi arunc pălăria pe prosop. Merg spre covorul imens de smaralde cu reflexii sedefii. Lumina dimineții este crudă, vie.

Ea promite o zi frumoasă. Marsilia își ține întotdeauna promisiunile.

La această oră, dacă este întunecat, apa este neagră. Valurile sunt reci ca întotdeauna. Înaintez încet. Bag capul sub apă. Înot spre adâncuri, închizând ochii. Ea este deja aici, mereu este, nu s-a mișcat de aici, pentru că ea este în mine. Prezența ei diafană. Respir mirosul pielii ei calde și sărate ca atunci când se întindea pe mine ca să-și facă siesta sub umbrela noastră. Măinile ei alergând pe spatele meu, două păpuși mici.

Iubirea mea.

Când urc la suprafață, când privesc direct spre albastrul cerului, știu că o s-o port mereu în mine. Asta înseamnă eternitatea.

Înot mult timp, nu-mi mai vine să ies, ca de fiecare dată. Observ pinii înclinați de vânt, observ viața, sunt foarte aproape de ea și este foarte aproape de mine. Mă apropiu încet-încet de mal. Sub picioarele mele am dat din nou de nisip. Mă întorc cu spatele la plajă: observ orizontul, vapoarele nemișcate ancorate, niște pietricele albe agățate de depărtările transparente. Nimic nu este

mai salvator decât acest loc din lume unde totul este frumos, unde tot ce te înconjoară îți pune pe picioare pe cei vii.

Este cald, sarea îmi arde fața, mai ales buzele. Îmi bag capul sub apă, înot cu ochii închiși, ador să ghicesc, să ascult marea dedesubt.

Simt o prezență, o altă prezență. Cineva mă atinge suav. Îmi simte coapsele și-mi pune mâna pe pântec. Se lipește de mine, face aceleași gesturi ca mine, un dans, aproape un vals. Îi simt inima lovindu-mă pe spate, îl las să o facă, am înțeles. Este transplantul unei alte iubiri, al unei noi inimi, cea a altuia, în mine. Îi simt gura pe gât, părul pe spatele meu, mâinile plimbându-se mereu pe mine, pași lejeri și delicați. Am sperat așa de mult, fără să cred. Urc la suprafață, el deschide și închide ochii, cu genele pe obrazul meu, înotând în stilul fluture. Respiră în același timp cu mine. Mă dorește. Mă lungesc pe apă, el mă susține, mă las ghidată, corpul meu este liber, picioarele bat suprafața apei, mă abandonez, mă regăsesc pe mine însămi, mă regăsesc.

Noi suntem.

Noi.

Râsetele.

Un copil.

Trei.

O altă mână mă ia de braț, apoi se lipește de mine.

Ca aceea a lui Léonine, micuță, neastâmpărată, caldă.

Sper că nu visez, sper că trăiesc. Copilul mă saltă în brațe. Îmi lasă sărutări umede pe frunte, pe păr. Se aruncă în spate și scoate strigăte de bucurie.

– Nathan!

Strig numele lui ca o litanie.

Face gesturi stângace, rapide. Deschide ochii mari, ca un copil care înoată de puțin timp, un copil dornic să încerce, dar și temător în același timp. Râde cu lacrimi, zâmbetul lui a pierdut doi dinți. Își pune ochelarii de plonjat pe ochi și bagă capul în apă. Pare că se simte mai în largul lui și formează cercuri mari. Și-a băgat și un tub în gură.

Iese din apă. Își sparge tubul când și-l scoate. Dă la o parte și ochelarii care i-au lăsat urme în jurul ochilor lui mari și căprui, ochii

lui mari și luminoși în lumina din Sud. Îmi privește peste umăr, se uită la Julien, șoptindu-mi la ureche:

– Vino!

Nu trece nici o zi fără să ne gândim la tine.

Sâmbătă, 7 septembrie 2017, cer senin, douăzeci și trei de grade, ora 10.30. Înmormântarea lui Fernand Occo (1935 – 2017). Sicriu din stejar. Monument din marmură neagră. Cavou unde se odihnesc Jeanne Tillet, căsătorită Occo (1937 – 2009), Simone Louis, căsătorită Occo (1917 – 1999), Pierre Occo (1913 – 2001), Léon Occo (1933 –).

O coroană de trandafiri albi, panglică: *Sincerele noastre condoleanțe*. O coroană din crini albi în formă de inimă, panglică: *Tatălui nostru, bunicului nostru*. Pe sicriu, trandafiri roșii și albi, panglică: *Foștii combatanți*.

Trei plachete funerare: *Tatălui nostru, bunicului nostru. În amintirea acestei vieți în care te-am iubit și am fost iubiți de tine; Prietenului nostru. Nu te vom uita, ești mereu în gândurile noastre; Prietenii tăi pescari. Nu ești departe, doar de cealaltă parte a drumului.*

Au fost prezente vreo cincizeci de persoane, inclusiv cele trei fete ale lui Fernand, Catherine, Isabelle și Nathalie, precum și cei șapte nepoți.

Elvis, Gaston, Pierre Lucchini și cu mine stăm pe partea unde este cavoul. Nono nu este prezent. Se pregătește pentru ceremonia de căsătorie cu contesa de Darrieux. Evenimentul va începe la ora 15.00, la primăria din Brancion.

Părintele Cédric recită orația. Dar nu doar pentru Fernand Occo se adresează preotul nostru lui Dumnezeu. Acum, de fiecare dată când îi vorbește, îi amintește și pe Kamal și Anita în rugăciuni:

– Din prima epistolă a Sfântului Ioan: Noi știm că am trecut din moarte la viață, pentru că-i iubim pe frații noștri; cine nu iubește pe fratele său rămâne în moarte. În aceasta am cunoscut iubirea: noi suntem datori să ne dăm sufletele pentru frații noștri. Dacă acela care are din ce trăi în această lume vede un frate în nevoie fără să fie atins de milostenie, cum ar putea iubirea lui Dumnezeu să

sălășluiască în el? Fiii mei, trebuie să iubim: nu doar cu vorba, nu numai din gură, ci cu fapta și cu adevărul.

Familia i-a cerut lui Pierre Lucchini să pună cântecul preferat al lui Fernand Occo, atunci când va fi coborât în groapă. Cel al lui Serge Reggiani, *Ma liberté*.

Nu reușesc să mă concentrez asupra cuvintelor – atât de frumoase. Mă gândesc la Léonine și la tatăl ei, la Nono, pregătit să îmbrace costumul de ginere, și la contesa de Darrieux legându-i nodul la cravată, mă gândesc la Sasha călătorind pe apele Gangelui, la Irène și Gabriel tutuindu-se în eternitate, la Éliane, plecată să alerge în grădina stăpânei, Marianne Ferry (1953 – 2007), mă gândesc la Julien și Nathan care vor veni într-o oră, mă gândesc la brațele, mirosul, căldura lor, mă gândesc la Gaston la fel de neîndemânic în continuare, dar îl vom sprijini de fiecare dată, mă gândesc la Elvis care nu va ști niciodată să asculte și alte cântece decât pe cele ale lui Elvis Presley.

De câteva luni sunt ca Elvis, aud mereu același cântec: cel al mării. El acoperă totul, inclusiv șoaptele gândurilor mele. Este un cântec al lui Vincent Delerm pe care-l ascult repetat la infinit: *La vie devant soi*.

Mulțumesc lui Tess, Valentin și Claude, sensul vieții mele, inspirația mea eternă.

Mulțumesc lui Yannick, fratele meu adorat.

Mulțumesc neprețuitei Maëlle Guillaud.

Mulțumesc întregii echipe a Editurii Albin Michel.

Mulțumesc dragilor mei: Amélie, Arlette, Audrey, Elsa, Emma, Catherine, Charlotte, Gilles, Katia, Manon, Mélusine, Michel, Michèle, Sarah, Salomé, Sylvie și William pentru sprijinul vostru fundamental. Ce șansă să vă am alături!

Mulțumesc lui Norbert Jolivet pentru că există în viața mea adevărată, ale cărui nume și prenume nu le-am schimbat pentru că nu schimb nimic la acest om, gropar la cimitirul orașului Gueugnon timp de treizeci de ani. Grație scrierii acestui roman, acest inventator de bucurie și de bunăvoință a devenit prietenul meu. Sper să beau cu tine cafele și cocktailuri o eternitate.

Mulțumesc lui Raphaël Fatout, pentru că mi-a deschis ușa magazinului său simpatic și plin de căldură umană Le Tourneurs du Val, pompe funebre la Trouville-sur-Mer. Raphaël a avut încredere în mine ca să-mi vorbească precum nimeni altul despre meseria lui, despre moarte și prezent.

Mulțumesc tatei pentru grădina lui și pentru sfaturile pline de pasiune.

Mulțumesc lui Stéphanie Baudin pentru sfaturile avizate.

Mulțumesc lui Cédric și lui Carol pentru fotografie și pentru prietenie.

Mulțumesc lui Julien Seul că mi-a dat voie să-i împrumut numele și prenumele.

Mulțumesc maeștrilor Denis Fayolle, Robert Badinter și Éric Dupont-Moretti.

Mulțumesc tuturor prietenilor din Marsilia și din Cassis, voi sunteți casa mea de vacanță.

Mulțumesc lui Eugénie și lui Simon Lelouch care mi-au șoptit această poveste.

Mulțumesc lui Johnny Hallyday, Elvis Presley, Charles Trenet, Jacques Brel, Georges Brassens, Jacques Prévert, Barbara, Raphaël Haroche, Vincent Delerm, Claude Nougaro, Jean-Jacques

Goldman, Benjamin Biolay, Serge Reggiani, Pierre Barouh, Françoise Hardy, Alain Bashung, Chet Baker, Damien Saez, Daniel Guichard, Gilbert Bécaud, Francis Cabrel, Michel Jonasz, Serge Lama, Hélène Bohy și Agnès Chaumié.

În sfârșit, VĂ MULȚUMESC tuturor celor care ați susținut literalmente *Les Oubliés du dimanche*. Grație VOUĂ am scris acest al doilea roman.

